

ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

ΕΚΛΟΓΗ

30 ΔΡΧ.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Στόν άναγνώστη	1
Άνοικτη έπιστολή πρὸς τήν Α. Έξοχότητα τὸν κ. Άδόλφον Χίτλερ	Γ. Α. Βλάχος 2
Ό κ. Τσῳρτσιλ είναι έβδομήντα χρονῶν	Thomas Jones 7
Οί έγκληματίες πολέμου καί οί «Θάγκς»	D. R. Gillie 11
Πρὸς τὸ καθήκον	Η. Παλαιολόγος 15
Στὴ νεολαία μας	Κωστής Παλαμᾶς 16
Η Δουνκέρκη καί ὁ έπανεξοπλισμὸς τῆς Ἀγγλίας	E. R. Stettinius, Jr. 17
Ζωτικὸς χῶρος: Μαντζουρία 1932	Stanislaw Balinski 26
Πῶς πολεμοῦν οί Ἀμερικανοί	D. W. Brogan 33
Έμπρὸς μὲ τὴν βοήθειαν τῆς Παναγίας!	«Έστία» 41
Η Νεολαία τοῦ Ναζισμού	Heinrich Fraenkel 44
Κακοί προφήτες τῆς Γερμανίας	Bertrand Russell 49
Έπιδρομή στὸ Ρέγκενσμπουργκ	Beirne Lay, Jr. 53
Ό λόγος τοῦ Χίτλερ τῆς 5 Μαΐου 1941	60
Η Νίκη είναι δική μας	Σωτήρης Σκίλης 79
Γιὰ τὴν έξασφάλιση τῆς ειρήνης	Sir William Beveridge 80
Πῶς πληρώνει ἡ Ἀγγλία γιὰ τὸν πόλεμο «Round Table»	90

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

"Αργεie νᾶλθη ἐκείνη ἡ μέρα
καὶ ἦταν ὅλα σιωπηλά,
γιατὶ τὰ σκιαζε ἡ φοβέρα,
καὶ τὰ πλάκωνε ἡ σκλαβιά.

Ποιοὶ εἶν' αὐτοὶ ποὺ πλησιάζουν
μὲ πολλὴ ποδοβολή,
κι' ἄρματα, ἄρματα ταράζουν·
Ἐπετάχτηκες Ἐσύ.

"Α! τὸ φῶς ποὺ σὲ στολίζει
σὰν ἡλίου φεγγοβολή
καὶ μακρόθεν σπιθηρίζει
δὲν εἶναι, ὄχι, ἀπὸ τῇ γῇ.

Λάμψιν ἔχει ὅλη φλογώδη
χεῖλος, μέτωπο, ὀφθαλμός·
φῶς τὸ χέρι, φῶς τὸ πόδι,
κι' ὅλα γύρω σου εἶναι φῶς.

ΑΠΟ ΤΟΝ ὙΜΝΟΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΕΥ-
ΘΕΡΙΑΝ, ΤΟΥ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΣΟΛΩΜΟΥ

ΕΚΛΟΓΗ

ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΝΙΚΗΣ

Βιβλιοπωλείον Γεωρ. Δ. Κανδινιέρου - Κανέως
δι' Αθηνάς - Συρακοσφάγειον ἑξ ἀρ. προσέλευσ.
καὶ π. π. 20. 2 αὐτ. 1949

ΣΤΟΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗ

Ὑστερα ἀπὸ ἑξὶ σχεδὸν χρόνια σκληροῦ πολέμου τὰ Ἑλεύθερα Ἕθνη ἀπώθησαν τὶς δυνάμεις τῆς βίας, καὶ τὰ ὀλέθρια συστήματά τους, ὁ Φασισμὸς καὶ ὁ Ναζισμὸς, δὲν εἶναι πιά παρὰ πικρὲς ἀγαμνήσεις.

Τώρα ποὺ οἱ Συμμαχικὲς στρατιὲς νικηφόρες μᾶς χαιρετίζουν ἀπὸ τὴν καρδιά τῆς Γερμανίας, καὶ ὁ κόσμος μπορεῖ νὰ προσβλέπει σὲ ἓνα καλὺτερο μέλλον, ἢ Α. Γ. Ι. Σ. σὰ μικρὴ προσφορά στὸν πανανθρώπινον αὐτὸ ἐορτασμὸ σᾶς προσφέρει τὴν «Ἐκλογὴ τῆς Νίκης».

Μέσα σ' αὐτὴν θὰ βρῆτε καὶ διάφορα ἄρθρα ποὺ θὰ σᾶς θυμίσουν ἥρωικὲς καὶ τραγικὲς στιγμὲς τῆς τελευταίας μας ἱστορίας, στιγμὲς ποὺ θὰ μείνουν βαθιὰ χαραγμένες στὶς ψυχὲς ὅλων ἐκείνων ποὺ πολέμησαν γιὰ ἓνα εἰρηνικὸ καὶ δίκαιο κόσμον.

Νομίζομε πὼς τὴν «Ἐκλογὴ τῆς Νίκης» ἀξίζει νὰ τὴν ἀρχίσομε ἀναδημοσιεύοντας τὴ γνωστὴ ἀνοικτὴ ἐπιστολὴ τοῦ κ. Γ. Ἀ. Βλάχου πρὸς τὸν Χίτλερ ποὺ δημοσιεύθηκε στὴν «Καθημερινή» τῆς 8 Μαρτίου 1941. Μᾶς μεταφέρει στὴν ἀγωνιώδη καὶ ἥρωικὴ ἀτμόσφαιρα τῆς ἐποχῆς.

Ἀνοικτὴ ἐπιστολὴ πρὸς τὴν Α.Ε. τὸν κ. Ἀδόλφον Χίτλερ

ΑΡΧΙΚΑΓΚΕΛΛΑΡΙΟΝ ΤΟΥ ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Ἐξοχώτατε,

Ἡ Ἑλλάς, τὸ γνωρίζετε, ἠθέλησε νὰ μείνῃ ἔξω τοῦ παρόντος πολέμου. Ὅταν ἐξεργάγη, ἤρχιζε μόλις ν' ἀναρρωννύῃ ἀπὸ πλῆθος βαθυτάτων πληγῶν, τὰς ὁποίας εἶχον καταλίπει εἰς τὸ σῶμα της πόλεμοι ἐξωτερικοὶ καὶ ἐσωτερικαὶ διαιρέσεις, καὶ οὐδὲ δυνάμεις εἶχε, οὐδὲ διάθεσιν, οὐδὲ λόγον ν' ἀναμιχθῇ εἰς πόλεμον, τοῦ ὁποίου ἂν τὸ τέλος πέπρωται πάντως νὰ ἔχῃ δι' ὅλον τὸν κόσμον συνεπειὰς σημαντικὰς, ἡ ἀρχὴ του δὲν παρουσίαζε δι' αὐτὴν ἀμέσους κινδύνους. Ὡς μὴ ληφθοῦν ὑπ' ὄψει αἱ δηλώσεις της αἱ σχετικαί. Ὡς μὴ ληφθοῦν ὑπ' ὄψει τὰ ἔγγραφα τὰ ὁποῖα εἰς ἐπίσημον Βίβλον ἐδημοσίευσεν. Ὡς μὴ ληφθῇ ὑπ' ὄψει τὸ πλῆθος τῶν λόγων, τῶν κειμένων, τῶν ἀποδείξεων διὰ τῶν ὁποίων πιστοποιεῖται ἡ ἐπίμονος αὕτη ἀπόφασίς της, νὰ μείνῃ ἐκτὸς τοῦ πολέμου. Καὶ ἄς ληφθῇ τοῦτο μόνον: Τὸ ὅτι ἡ Ἑλλάς, ὅταν οἱ Ἰταλοὶ ἔπνιξαν εἰς τὸν λιμένα τῆς Τήνου τὴν «Ἑλλην» καὶ εὔρε τὰ θραύσματα τῶν τορπιλλῶν καὶ ἐβεβαιώθη ὅτι ἦσαν Ἰταλικά, τὰ ἔκρουσε. Διὰ τί; . . Διότι, ἂν τ' ἀπεκάλυπτε, θὰ ἦτο ὑποχρεωμένη ἢ νὰ κηρύξῃ τὸν πόλεμον ἢ νὰ δεχθῇ τὴν κήρυξιν τοῦ πολέμου. Δὲν ἤθελε λοιπὸν τὸν πόλεμον μὲ τοὺς Ἰταλοὺς ἢ Ἑλλὰς. Οὔτε μόνη, οὔτε μὲ συμμάχους, οὔτε μὲ Βαλκανικοὺς, οὔτε μὲ Ἀγγλους. Ἦθελε εἰς τὴν μικρὰν αὐτὴν γωνίαν τῆς γῆς νὰ ζήσῃ κατὰ δύναμιν ἡσυχος, ἐπειδὴ ἦτο κατάκοπος, ἐπειδὴ εἶχε πολεμήσει πολὺ καὶ ἐπειδὴ ἡ γεωγραφικὴ της θέσις εἶναι τοιαύτη ὥστε νὰ μὴ θέλῃ νὰ ἔχῃ ἐχθροὺς οὔτε τοὺς Γερμανοὺς εἰς τὴν ξηρὰν, οὔτε τοὺς Ἀγγλους εἰς τὴν θάλασσαν. Μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης, τῆς στιγμῆς κατὰ τὴν ὁποίαν ἐπνίγη ἡ «Ἑλλη», ἡ Ἑλλάς εἶχεν ἐκτὸς τῶν εἰρηνικῶν της διαθέσεων πρόσθετον ἀσφάλειαν δύο ὑπογραφάς, τὴν Ἰταλικὴν, ἡ ὁποία τὴν εἶχε κατὰ πάσης ἐκ μέρους της ἐπιθέσεως ἀσφαλίζει, καὶ τὴν Ἀγγλικὴν, ἡ ὁποία ἦλθεν ὥς αὐθόρμητος τῆς ἀκεραιότητός της ἐγγύησις. Ἐν τούτοις, ὅταν ἐλίγῃ μετὰ τὴν «Ἑλλην» παρουσιάσθησαν ἅπται ἀποδείξεις τῆς

μελλούσης Ἰταλικῆς ἐπιθέσεως, ἡ Ἑλλάς, πεισθεῖσα ὅτι ἡ μία ὑπογραφὴ δὲν εἶχεν ἀξίαν, δὲν ἐστράφη ὥς ὥφειλε πρὸς τὴν ἄλλην, ἀλλ' ἐστράφη—τὸ ἐνθυμεῖσθε Ἐξοχώτατε;—πρὸς Ὑμᾶς. Καὶ ἐζήτησε τὴν προστασίαν τὴν ἰδικήν σας. Καὶ τί ἀπηντήθη τότε εἰς τὴν Ἑλλάδα; . . . Τί ἀπηντήθη δὲν γνωρίζω καλῶς. Γνωρίζω ὅμως ἐκ στόματος τοῦ ἀποθανόντος πρωθυπουργοῦ μας, ὅτι ἡ Γερμανία ἀπῆντησεν εἰς τὸ διάβημά μας συνιστῶσα νὰ μὴ δώσωμεν ἀφορμὴν—νὰ μὴ ἐπιστρατευθῶμεν δηλαδή—καὶ νὰ εἴμεθα ἥσυχοι. Δὲν ἐδώσαμεν λοιπὸν ἀφορμὴν, δὲν ἐπεστρατεύθημεν, ἐμέναμεν ἥσυχοι ἢ μᾶλλον ἐκοιμώμεθα ἥσυχοι—διότι τὴν προηγουμένην μᾶς εἶχον κάμει καὶ γεῦμα οἱ Ἰταλοὶ—ὁπότεν μᾶς παρουσιάσθη μὲ τὸ τελεσίγραφον ὁ πρέσβυς τῆς Ἰταλίας. Τότε λοιπὸν ποῦ καὶ πρὸς ποῖον ἠθέλατε νὰ στραφῇ ἡ Ἑλλάς; . . . Πρὸς τοὺς Ἰταλοὺς, τῶν ὁποίων εἶχεν εἰς τὴν τσέπην της μαζὶ μὲ τὰ θραύσματα τῶν τορπιλλῶν καὶ τὴν ἄνευ ἀξίας ὑπογραφὴν; Ἄλλ' αὐτοὶ τῆς εἶχον κηρύξει τὸν πόλεμον. Πρὸς Ὑμᾶς; Ἄλλ' Ὑμεῖς ἀτυχῶς εὗρίσκεσθε ἐκείνο ἀκριβῶς τὸ πρωτὶ, εἰς τὰς 28 Ὀκτωβρίου, εἰς Φλωρεντίαν. Νὰ μείνῃ μόνη; Ἄλλ' οὔτε ἀεροπορίαν εἶχε, οὔτε ὑλικόν, οὔτε χρήματα, οὔτε στόλον. Ἐστράφη λοιπὸν πρὸς τὴν τελευταίαν ἀπομείναςαν ὑπογραφὴν: Πρὸς τοὺς Ἀγγλους. Καὶ αὐτοί, τῶν ὁποίων ἐκαίετο ἡ Πατρίς, οἱ ὁποῖοι ἠγρυπνοῦν εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Μάγχης ἀνήσυχοι, οἱ ὁποῖοι τότε—ὅπως τὸ εἶχον δηλώσει—δὲν εἶχον ἐπαρκῆ τὰ μέσα διὰ τὴν ἰδίαν των προστασίαν, ἦλθαν. Ἦλθαν ἀμέσως. Ἄνευ ἀξιώσεων, ἄνευ διαπραγματεύσεων, ἄνευ χορηγιῶν. Καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας εἰς τὸ Μέτωπον, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἀνοίξει εἰς τὰ βουνὰ τῆς Ἠπείρου ὁ βάνυσος ἰταλικὸς αἰφνιδισμὸς, ἐπιπταν Ἕλληνες στρατιῶται καὶ ὁ πρωτὸς Ἀγγλὸς ἀεροπόρος.

Τί συνέβη ἀπὸ τὰς ὥρας ἐκείνας, τὸ γνωρίζετε καὶ Σεῖς καὶ ὁ κόσμος ὁλόκληρος. Νικῶνται οἱ Ἰταλοί. Καὶ νικῶνται ἐκεῖ, στρατιωτικῶς, σῶμα πρὸς σῶμα, ἀπὸ ἡμᾶς, τοὺς μικροὺς, τοὺς ἀδυνάτους. Ὅχι ἀπὸ τοὺς Ἀγγλους. Διότι Ἀγγλὸς στρατιώτης δὲν ἐπάτησεν εἰς τὴν Ἀλβανίαν. Νικῶνται. Διατί; Διότι δὲν ἔχουν ἰδανικά, διότι δὲν ἔχουν ψυχὴν. Διότι . . . —Ἄλλ' αὐτὸ εἶναι ἔξω τοῦ θέματος. Ἀπέναντι τῆς μάχης αὐτῆς βέβαιον εἶναι, διότι μᾶς ἐδηλώθη, ὅτι ἐμεῖναιτε θεατῆς: «Ἡ ὑπόθεσις αὐτῆ, μᾶς εἶπατε, δὲν μ' ἐνδιαφέρει. Εἶναι ἱστορία Ἰταλική. Δὲν θὰ ἐπέμβω παρὰ μόνον ὅταν Ἀγγλικὸς Στρατὸς ἀποβιβασθῇ εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, εἰς μεγάλας ποσότητας». Θὰ ἠμπορούσαμεν, ἔκτοτε, Ἐξοχώτατε, νὰ Σᾶς ἐρωτήσωμεν: «Καὶ ἡ Φλωρεντία; . . . Καὶ τὸ ὅτι τὴν ἡμέραν ἀκριβῶς κατὰ τὴν ὁποίαν μᾶς ἐπετίθεντο οἱ Ἰταλοί, συνηντήσατε μαζὶ τοὺς εἰς τὰς ὀχθὰς τοῦ Ἀρνου καὶ τοὺς παρεδίδατε τὴν Ἑλλάδα;» . . . Ἀλλὰ δὲν ἠθελήσαμεν. Μαζὶ μὲ τὰ θραύσματα τῶν Ἰταλικῶν τορ-

πιλλῶν ἐκρύψαμεν εἰς τὴν τσέπην μας καὶ τὴν Φλωρεντίαν καί, ὅταν κάποιοι ἀδιάκριτοι μᾶς τὴν ἐνεθύμιζαν, ἀπηντῶμεν: «Διεφώνησαν. Τοὺς ἐγέλασαν οἱ Ἴταλοί». Διατί;

Διότι ἔτσι ἠθέλαμεν νὰ πιστεύωμεν. Διότι μᾶς συνέφερεν ἔτσι. Ἔπειτα, καθὼς ἐπροχωροῦμεν ἡμεῖς εἰς τὴν Ἀλβανίαν, ἐπροχώρουν καὶ αἱ σχέσεις τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Ἀγκυλωτὸς Σταυρὸς ἐκυμάτιζε εἰς τὸ Μέγαρον τῆς ἐν Αθήναις πρεσβείας σας τὴν πρώτην τοῦ Ἑτους, κατήρχετο μεσίστιος ὅταν ἀπέθνησκεν ὁ αἰμίμηστος Μεταξᾶς, ὁ πρέσβυς σας ἤρχετο νὰ συγχαρῇ τὸν νέον Πρωθυπουργόν, αἱ μεταξὺ Ὑμῶν καὶ ἡμῶν ἐμπορικαὶ συναλλαγαὶ εἶχον ἐπαναρχίσει καὶ διεμαρτυρήθητε κάποτε ἐντόνως διότι μία ἐφημερὶς τῆς Ἀμερικῆς ἔγραψεν ὅτι Γερμανικὰ τάνκς παρουσιάσθησαν εἰς τὴν Ἀλβανίαν. Ὅλα λοιπὸν καλά. Ἡμεῖς εἰς τὴν Ἀλβανίαν, Σεῖς θεαταὶ καὶ οἱ Ἀγγλοὶ σύμμαχοί μας μὲ τὰ ἀεροπλάνα των, μὲ τὸν Στόλον των... — Μόνον. Γνωρίζετε πόσον προσεπαθήσαμεν νὰ εἶναι τὸ «Μόνον» τοῦτο πραγματικόν;... Ἀρκεῖ νὰ ἀναφερθῇ ὅτι, ὅταν ἐν Ἀγγλικὸν ἀεροπλάνον ἔπεσεν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, παρεκαλέσαμεν τοὺς Ἀγγλοὺς νὰ μὴ τὸ σηκώσουν αὐτοί. Διὰ νὰ μὴ παρουσιασθοῦν ἐκεῖ ἔστω καὶ δέκα Ἀγγλοὶ στρατιῶται. Διὰ νὰ μὴ παρεξηγηθῶμεν, διὰ νὰ μὴ δώσωμεν ἀφορμήν. Γελᾶτε;... Ἐχετε δίκαιον.

Ἀλλὰ κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο, ἐνῷ ἐδῶ εἴχομεν ὅπως ἔχομεν σχέσεις, ἐνῷ ἡ ἐκ τῆς στάσεως τῆς Γερμανίας δημιουργηθεῖσα κάποια γαλήνη ἔμενεν ἀδιατάρακτος, Σεῖς ἤρχισατε νὰ συγκεντρώνετε στρατεύματα εἰς τὴν Ρουμανίαν. Τὰ πρῶτα ἦσαν πρὸς ἐκπαίδευσιν τῶν Ρουμάνων. Τὰ δεύτερα πρὸς προστασίαν τῶν πετρελαίων. Τὰ τρίτα διὰ νὰ κρατήσουν τὰ σύνορα. Τὰ τέταρτα... — ἀλλὰ τὰ τέταρτα πλέον ἦσαν τριακόσiai χιλιάδες. Τότε ὁ ὑπογεγραμμένος μετέβη δημοσιογραφῶν εἰς τὴν Βουλγαρίαν, ἐπέρασε τὸν δρόμον τὸν ὁποῖον τώρα περνοῦν οἱ στρατοὶ σας καὶ ἐπανελθὼν εἶπε εἰς τὸν μακαρίτην Πρωθυπουργόν:

—Ὁ μέγρι Σόφιας δρόμος ἔχει τώρα, προσφάτως, διαπλατυνθῇ. Αἱ ξύλιναι γέφυραι ἔχουν τώρα, προσφάτως, ὑποστηρικτῇ μὲ πασσάλους. Τὰ ὑπολείμματα τῆς ξυλείας εὐρίσκονται ἀκόμη ἐκεῖ. Εἶναι προφανὲς ὅτι οἱ Βούλγαροι ἔχουν ἐτοιμάσει τώρα, ὅπως ὅπως, τὸν δρόμον διὰ νὰ περάσῃ στρατός...

Καὶ μετὰ τοῦτο;... Μετὰ τοῦτο τί ἔπρεπε νὰ κάμῃ ἡ Ἑλλάς; Νὰ ζητήσῃ βοήθειαν; Νὰ μὴ ζητήσῃ; Νὰ πιστεύσῃ; Νὰ μὴ πιστεύσῃ; Νὰ βλέπῃ τοὺς Γερμανοὺς εἰς τὰ σύνορα τὰ βουλγαρικά, νὰ τοὺς μετρᾷ περνώντας τὸν Δούναβιν, νὰ τοὺς παρακολουθῇ εἰσερχομένους εἰς τὴν Σόφιαν, νὰ τοὺς βλέπῃ συμμαχοῦντας μὲ τοὺς Βουλγάρους, ν' ἀκούῃ τοὺς Βουλγάρους ὁμιλοῦντας

περὶ τῶν ἐθνικῶν των διεκδικήσεων καὶ νὰ στέκη ἀμέριμνος ἐν τῇ πεποιθῇσει ὅτι οἱ Γερμανοὶ εὐρίσκονται εἰς τὴν Κοῦλαν διὰ νὰ προφυλάξουν τὰ πετρέλαια τὰ Ρουμανικά;... Ἀλλ' ἔστω, ἅς τ' ἀφήσωμεν ὅλα αὐτά, τὰ γενόμενα, τὰς δηλώσεις, τὴν ἱστορίαν, καὶ ἅς ἔλθωμεν εἰς τὰ πράγματα. Φαίνεται — λέγουν τοῦ κόσμου τὰ ραδιόφωνα — ὅτι οἱ Γερμανοὶ θέλουν νὰ εἰσβάλουν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Σᾶς ἐρωτῶμεν : Διατί; Ἄν ἡ κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἐπιχείρησις, ὥς συμφέρουσα εἰς τὸν Ἀξονα, ἦτο ἀπ' ἀρχῆς ἀναγκαία, τότε δὲν θὰ παρουσιάζετο πρὸ τεσσάρων μηνῶν μόνος ὁ κ. Γκράτσι εἰς τὰς τρεῖς τὸ πρωῒ. Θὰ παρορυσιάζοντο ἡ Ἰταλία καὶ ἡ Γερμανία μαζί, ἄλλως, μὲ ἄλλο τελεσίγραφον, ἄλλου περιεχομένου, ἄλλης προθεσμίας, ἄλλης μορφῆς. Δὲν ὑπῆρξε, λοιπόν, ἀπ' ἀρχῆς ἡ κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἐπιχείρησις εἰς τὸν Ἀξονα ἀναγκαία. Εἶναι λοιπὸν τώρα... Ἀλλὰ διατί;... Μήπως διὰ νὰ μὴ δημιουργηθῇ μέτωπον κατὰ τῆς Γερμανίας εἰς τὰ Βαλκάνια; Ἀλλ' αὐτὰ εἶναι μυθιστορήματα. Οὔτε ἡ μαχομένη Ἑλλάς, οὔτε ἡ Ἀγγλία — τὸ λέγει σαφῶς τὸ ἐπίσημον ἀνακοινωθὲν τῆς προχθεσινῆς 6ης Μαρτίου, ἀλλὰ τὸ λέγει σαφέστερον ἀκόμη ἡ λογικὴ — οὔτε ἡ Σερβία, οὔτε ἡ Τουρκία, ἔχουν λόγον νὰ προκαλέσουν τὴν ἐξάπλωσιν τοῦ πολέμου. Αὐτὸς ποὺ εἶναι, καὶ ὅπου εἶναι, τοὺς φθάνει. Ἀλλὰ τότε; Μὴ διὰ νὰ σωθοῦν εἰς τὴν Ἀλβανίαν οἱ Ἰταλοὶ;... Ἀλλὰ περὶ ποίου εἴδους σωτηρίας θὰ πρόκειται; Οἱ Ἰταλοὶ δὲν θὰ εἶναι ἡττημένοι ὀριστικῶς, τελεσιδικῶς, παγκοσμίως καὶ αἰωνίως μόλις καὶ εἰς μόνον Γερμανὸς στρατιώτης πατήσῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα; Δὲν θὰ φωνάζῃ ὅλος ὁ κόσμος ὅτι σαρανπέντε ἑκατομμύρια αὐτοί, ἀφοῦ ἐπετέθησαν ἐναντίον ἡμῶν ποὺ εἴμεθα μόλις ὀκτώ, ἐζήτησαν τώρα τὴν βοήθειαν ἄλλων ὀγδοῇντα πέντε ἑκατομμυρίων, διὰ νὰ σωθοῦν;... Καὶ εἰς τὸ τέλος, ἂν θέλουν νὰ σωθοῦν, διατὶ νὰ ἔλθουν ἄλλοι κατὰ τρόπον ἀπολύτως ἐξευτελιστικὸν δι' αὐτοὺς νὰ τοὺς σώσουν, ἀφοῦ τοὺς σώζομεν εὐχαρίστως ἡμεῖς χωρὶς ἐξευτελισμούς; Ἄς φύγουν μόνοι ἀπὸ τὴν Ἀλβανίαν οἱ Ἰταλοὶ. Ἄς εἰποῦν παντοῦ ὅτι μᾶς ἐνίκησαν, ὅτι ἐκουράσθησαν νὰ μᾶς κυνηγοῦν, ὅτι ἐχόρτασαν ἀπὸ δόξαν καὶ ἅς φύγουν. Ἡμεῖς τοὺς βοηθοῦμεν. Ἀλλὰ θὰ μᾶς ἐρωτήσετε ἴσως, Ἐξοχώτατε; «Καλὰ ὅλα αὐτά. Καὶ οἱ Ἀγγλοὶ;...» Ἀλλὰ τοὺς Ἀγγλους, Ἐξοχώτατε, δὲν τοὺς ἐφέραμεν ἡμεῖς, τοὺς ἔφεραν εἰς τὴν Ἑλλάδα οἱ Ἰταλοὶ. Τώρα λοιπὸν εἰς αὐτούς, τοὺς ὁποίους ἔφεραν οἱ Ἰταλοὶ, νὰ τοὺς εἰποῦμεν νὰ φύγουν;... Καί, ἔστω, νὰ τοὺς εἰποῦμεν νὰ φύγουν. Ἀλλὰ εἰς ποίους; Εἰς τοὺς ζωντανούς. Πῶς ὅμως νὰ διώξωμεν τοὺς νεκρούς, αὐτοὺς ποὺ ἔπεσαν εἰς τὰ βουνά μας, αὐτοὺς ποὺ προσεγειώθησαν εἰς τὴν Ἀττικὴν πληγωμένοι καὶ ἀφῆκαν ἐδῶ τὴν τελευταίαν πνοήν, αὐτοὺς οἱ ὁποῖοι, ἐνῶ ἐκαίετο ἡ πατρίς των, ἦλθαν καὶ ἠγωνίσθησαν ἐδῶ, καὶ ἔπεσαν ἐδῶ, καὶ εὐρῆκαν ἐδῶ ἓνα τάφον;... Ἀκοῦτε,

Ἐξοχώτατε, ὑπάρχουν ἀτιμίαι αἱ ὁποῖαι εἰς τὴν Ἑλλάδα δὲν γίνονται. Καὶ αὐτὰ εἶναι καθαραὶ ἀτιμίαι. Οὔτε τοὺς νεκρούς, οὔτε τοὺς ζωντανούς ἡμποροῦμεν νὰ διώξωμεν. Δὲν θὰ διώξωμεν κανένα, καὶ θὰ σταθῶμεν μαζί των, ἐδῶ, μέχρις ὅτου κάποια λάμψη ἀκτὺς ἡλίου, καὶ περάση ἡ καταιγὶς.

Καὶ Σεῖς; Σεῖς — λέγουν πάντοτε — θὰ ἐπιχειρήσετε νὰ εἰσβάλετε εἰς τὴν Ἑλλάδα. Καὶ ἡμεῖς, Λαὸς ἀφελὲς ἀκόμη, δὲν τὸ πιστεύομεν. Δὲν πιστεύομεν ὅτι στρατὸς μὲ ἱστορίαν καὶ μὲ παράδοσιν — αὐτὸ καὶ οἱ ἐχθροὶ του δὲν τὸ ἀρνοῦνται — θὰ θελήσῃ νὰ κηλιδωθῇ διὰ μιᾶς πράξεως παναθλίας. Δὲν πιστεύομεν ὅτι ἓνα Κράτος πάνοπλον, ὀγδοήκοντα πέντε ἑκατομμυρίων ἀνθρώπων, μαχόμενον διὰ νὰ δημιουργήσῃ εἰς τὸν Κόσμον «νέαν τάξιν πραγμάτων», — τάξιν φανταζόμεθα ἀρετῆς —, θὰ ζητήσῃ νὰ πλευροκοπήσῃ ἓνα Ἔθνος μικρὸν ποὺ ἀγωνίζεται ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας του μαχόμενον πρὸς μίαν Αὐτοκρατορίαν σαράντα πέντε ἑκατομμυρίων.

Διότι τί θὰ κάμῃ ὁ Στρατὸς αὐτός, Ἐξοχώτατε, ἂν ἀντὶ πεζικοῦ, πυροβολικοῦ καὶ μεραρχιῶν στείλῃ ἡ Ἑλλὰς φύλακας εἰς τὰ σύνορα τῆς εἴκοσι χιλιάδας τραυματιῶν, χωρὶς πόδια, χωρὶς χέρια, μὲ τὰ αἵματα καὶ τοὺς ἐπιδέσμους διὰ νὰ τὸν ὑποδεχθοῦν; . . . Αὐτοὺς τοὺς στρατιώτας φύλακας θὰ ὑπάρξῃ Στρατὸς διὰ νὰ τοὺς κτυπήσῃ;

Ἄλλ' ὄχι, δὲν πρόκειται νὰ γίνῃ αὐτό. Ὁ ὀλίγος ἢ πολὺς Στρατὸς τῶν Ἑλλήνων ποὺ εἶναι ἐλεύθερος, ὅπως ἐστάθη εἰς τὴν Ἥπειρον, θὰ σταθῇ, ἂν κληθῇ, εἰς τὴν Θράκην. Καὶ τί νὰ κάμῃ; . . . Θὰ πολεμήσῃ. Καὶ ἐκεῖ. Καὶ θὰ ἀγωνισθῇ. Καὶ ἐκεῖ. Καὶ θ' ἀποθάνῃ. Καὶ ἐκεῖ. Καὶ θ' ἀναμείνῃ τὴν ἐκ Βερολίνου ἐπιστροφὴν τοῦ δρομέως, ὁ ὁποῖος ἦλθε πρὸ πέντε ἐτῶν καὶ ἔλαβε ἀπὸ τὴν Ὀλυμπίαν τὸ φῶς, διὰ νὰ μεταβάλλῃ εἰς δαυλὸν τὴν λαμπάδα καὶ φέρῃ τὴν πυρκαϊάν εἰς τὸν μικρὸν τὴν ἑκτασιν ἀλλὰ μέγιστον αὐτὸν τόπον ὁ ὁποῖος, ἀφοῦ ἔμαθε τὸν κόσμον ὅλον νὰ ζῇ, πρέπει τώρα νὰ τὸν μάθῃ καὶ ν' ἀποθνήσκῃ.

Μετ' ἐξόχου τιμῆς
Γ. Α. ΒΛΑΧΟΣ

—

Ὁ κ. Τσῳρτσιλ εἶναι ἑβδομήντα χρονῶν

Τοῦ Ιατροῦ THOMAS JONES

(Ἀπόσπασμα ἀπὸ ἄρθρο πού δημοσιεύτηκε στὸν Observer τοῦ Λονδίνου)

ΜΕΣΑ στοὺς σαράντα τόσους πρωθυπουργούς, πού γιὰ δυὸ αἰῶνες τώρα διαδεχτήκαν ὁ ἓνας τὸν ἄλλο στὴ διοίκηση τοῦ τόπου, οἱ μεγαλοφυΐες μετροῦνται σιὰ δάχτυλα. Ὁ Οὐίνστον Τσῳρτσιλ, πού ἔκλεισε τὰ ἑβδομήντα του χρόνια στὶς 28 τοῦ Νοέμβρη, ἀνήκει σὲ αὐτὸ τὸ μικρὸ ἀριθμὸ, καὶ οἱ σύγχρονοί του τέτοιο τὸν ὀνομάζουν, ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη τῆς γῆς. Δὲν εἶναι ὁ τύπος τῆς στενὰ περιορισμένης καὶ εἰδικευμένης μεγαλοφυΐας. Δὲν εἶναι ἓνας ἄνθρωπος, εἶναι μιὰ πληθώρα ἀνθρώπων: Πρωθυπουργός, ὑπουργὸς τῆς Ἐθνικῆς Ἀμυνας, ἀρχηγὸς Ἑθνους καὶ Συμμάχων, ἀρχηγὸς κόμματος, μεγάλος ρήτορας, μεγάλος συγγραφέας, ζωγράφος καὶ χτίστης — δείχνει σὲ ὅλους του τοὺς ρόλους μιὰ φαντασία ἀστέρευτη. Καὶ πάντα πάνω στὴ σκέψη του — ἀπὸ τὴ μέρα πού κατατάχτηκε στὸν Ἰσπανικὸ στρατὸ τῆς Κούβας, ἐδῶ καὶ μισὸν αἰῶνα — κυριάρχησε ὁ πόλεμος. Τὸν εἶδε καὶ σὰ φιλόσοφος καὶ σὰ στρατιώτη καὶ σὰν πολιτικός. Ἡ φιλοδοξία τοῦ δεύτερου Πίττ εἵτανε νὰ εἶναι ὑπουργός* τῆς Εἰρήνης, μὰ ἡ μοῖρα τὰ ἔφερε ἄλλοιῶς. Ἄν τοῦ Τσῳρτσιλ ἡ κρυφὴ φιλοδοξία εἵτανε νὰ γίνεῖ ὑπουργὸς τοῦ Πολέμου, ἡ φιλοδοξία του αὐτὴ ἱκανοποιήθηκε πλουσιοπάροχα — καὶ δικαιώθηκε.

Στὶς 3 τοῦ Αὐγούστου 1914, τὸν καιρὸ πού ὁ πόλεμος καὶ ἡ εἰρήνη βρισκόνταν στὴ ζυγαριά, ὁ John Morley ἔγραφε: «Καὶ ὅμως, ἂν γίνεῖ πόλεμος, παρ' ὅλους τοὺς σοφοὺς ὑπολογισμούς, ὁ Οὐίνστον Τσῳρτσιλ θὰ ἐπισκιάσει τὸν Λόυντ Τζῳριζ». Ἡ φιλικὴ μεροληψία ἔκανε τὸ Morley νὰ πέφτει ἔξω. Ἡ ὥρα τοῦ Τσῳρτσιλ δὲν εἶχε ἀκόμα σημάνει.

*Ὅταν τὸ θέμα κάποιας συζήτησης εἶναι ὁ κ. Τσῳρτσιλ, πάντα θὰ γίνεῖ λόγος γιὰ τὸν 18^ο αἰῶνα, πράγμα πού δὲ θὰ συνέβαινε, ἂν τὸ θέμα εἶταν ἄλλος κανένας ἀπὸ τοὺς προκατόχους του. Χάρη στὴν κοινωνικότητά του — μιὰ κοινωνικότητα πού χαρακτηρίζει ξεχωριστὰ τὸν 18^ο αἰῶνα — μπορεῖ νὰ συνεννοηθεῖ τόσο καλὰ μὲ τὸν κ. Στάλιν. Ἐχει τὰ ἀντρίκια γοῦστα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἀγαπάει τὴν

* Ἀγγλικά ἡ λέξη ἔχει καὶ τὴν ἔννοια «ἀπόστολος».

καλοπέραση, τὴν ὁμορφὴν κουβέντα, τὴ φιλολογία, τὴ ζωγραφικὴ. Ἀντιπροσωπεύει καὶ αὐτὸς μέσα στὴ σφαῖρα τοῦ ὅλα τὰ προτερήματα ποὺ θαυμάζουν οἱ Ἑγγλέζοι, ὅπως ἀκριβῶς ὁ Dr. Johnson στὴ σφαῖρα τῆ δικιά του. Ἐχει συναισθηματικὸ βάθος, ποὺ εὐκόλως ἀνεβαίνει στὴν ἐπιφάνεια, καὶ μπορεῖ κανεὶς νὰ εἶναι βέβαιος, πῶς μέσα στὶς συγκινητικὰς ἐκδηλώσεις τοῦ λαοῦ τοῦ Παρισιοῦ, λίγο θὰ ἤθελαν τὰ δάκρυα γιὰ νὰ κυλήσουν.

Ἐχει κάτι ἀπὸ τὴν ἀκατέργαστη εὐρωστία, ποὺ ἔκανε τόσο ἀγαπητὴ τὴ Marie Lloyd *. Μὲ δυσκολία φαντάζεται κανεὶς τὸν Chatham νὰ σκορπάει τὰ σημεῖα V δεξιὰ καὶ ἀριστερά. Ἐχει τὴν ἀξία τοῦ Πίττ καὶ τὴν καρδιά τοῦ Φόξ, μὰ εἶναι πιὸ γερὸς καὶ ἀπὸ τοὺς δύο τους. Ὁ Πίττ πέθανε πρὶν ἀπὸ τὰ πενήντα του, καὶ ὁ Φόξ πρὶν ἀπὸ τὰ ἑξήντα. Σὰν καὶ κείνους εἶναι καὶ ὁ Τσῳρτσιλ μεγάλος κοινοβουλευτικὸς ρήτορας, μὰ ἡ εὐγλωττία του δὲν εἶναι τόσο αὐθόρμητη. Εἶναι πιὸ ἀντικειμενικὴ καὶ πιὸ συγκεκριμένη. Τὸ ἀκροατήριον ἄλλαξε, ἡ σημερινὴ Βουλὴ τῶν Κοινοτήτων προτιμᾷ νὰ ἀκούει τὴν ἐκθεσὴ τῶν πραγμάτων σὲ ἓνα τόνο οἰκειότητος, ποὺ νὰ πλησιάζει περισσότερο στὴν κουβέντα. Στὶς πρώτες σελίδες τῆς συλλογῆς τῶν λόγων τοῦ ὁ Τσῳρτσιλ μᾶς δίνει ἓνα ὠραῖο δείγμα σὲ αὐτὸ τὸ ὕφος. Εἶναι ὁ λόγος ποὺ ἔβγαλε στὰ 1938 γιὰ νὰ χτυπήσει τὴν ἐγκατάλειψη τῶν ἀνοιχτῶν ἰρλανδικῶν λιμανιῶν.

Ὁ κ. Τσῳρτσιλ δὲ δεσμεύεται ἀπὸ πολιτικὰς θεωρίες ἢ ἀπὸ ἀφηρημένες φιλοσοφίες. Σὰν ἀνάλαβε τὴν ἀρχηγία τοῦ κόμματος τῶν Tories, συνόψισε τοὺς μεγάλους σκοποὺς ποὺ πάντα τοῦ ὑπηρετήσε: τὴν ἐξασφάλισιν τοῦ ἀνεξίτηλου μεγαλείου τῆς Μεγάλης Βρεταννίας καὶ τῆς Αὐτοκρατορίας της, καὶ τὴν ἱστορικὴ συνέχισιν τῆς ζωῆς τοῦ νησιοῦ μας. Στὰ νειάτα του εἶχε καθήσει στὰ πόδια τῶν Whigs, ἡ τουλάχιστον στὸ αἰσθητικὸ τους τραπέζι, καὶ διδάχτηκε τὴ γόνιμην ἔννοια τοῦ «ἐθνικοῦ ἐλαχίστου». Ἀλλάξε κόμμα, πρᾶγμα ποὺ δὲ σημαίνει ἔλλειψη πίστεως γιὰ τὴν ἀλήθεια. Πολλὰ φορὲς λαθεύτηκε — αὐτὸ εἶναι χάρισμα ἀκαταμάχητο. Ὅπως τὸ ἔχει εἰπομένο ὁ Ἀνατὼλ Φράνκ, «ὁ κόσμος δὲ χαρίζει τὴν εὐνοιά του παρὰ μόνον σὲ κείνους ποὺ κάποτε λαθεύουν». Γιὰ τὸ χρῆμα νιώθει τὴν ἀπέχθεια ἑνὸς ἐγγενῆ τοῦ 18ου αἰῶνα, καὶ τὸ πέρασμά του ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖο τῶν Οἰκονομικῶν σπάνια τὸ ἀναφέρει.

Ἀντίθετα ἀπὸ τὸν Πίττ μπόρεσε νὰ δανειστεῖ μὲ χαμηλὸ τόκο σὲ καιρὸ πολέμου. Ὁ Beveridge εἶναι ὁ σημερινὸς Ἀδὰμ Σμιθ καὶ «ἡ γενικὴ ἀπασχόληση μέσα σὲ μιὰ ἐλεύθερη κοινωνία» εἶναι ἴσως ὁ δρόμος ὁ ἐπαναστατικὸς, ποὺ ὁδηγεῖ στὸν «πλοῦτον τῶν ἐθνῶν».

Πιὸ πολὺ ἀπὸ κάθε ἄλλον ἔχει ὁ Τσῳρτσιλ συνείδησιν τοῦ μυστή-

* Διάσημη Ἀγγλίδα ἀρτίστα τοῦ ἐλαφροῦ θεάτρου.

ριου, πού ρυθμίζει τὸ ξετύλιγμα τῆς περγαμηνῆς τοῦ ἀνθρώπινου πε-
πρωμένου, καὶ μᾶς ἔχει πεῖ πὼς τὸ μέγεθος τῆς συμβολῆς τοῦ ἴδιου
τοῦ ἀνθρώπου στὴν ἱστορία τῆς ζωῆς του κανονίζεται πάντα ἀπὸ
μιὰ δύναμη ἐξωτερική. Ἔχει δηλώσει ἀκόμα τὴν πεποίθησή του, πὼς
ἡ πιὸ σκληρὴ ἀπὸ ὅλες τὶς μάχες εἶναι ἐκείνη πού κάνομε μὲ τὸν
ἑαυτό μας. Ὅσο ξύπνιος καὶ φλογερὸς καὶ ἂν στάθηκε στὴν πολι-
τική του θητεία, ἀκόμα ἐξελίσσονται στὰ σαρανταδύο του χρόνια, καὶ
ἤθελε ἀκόμα νὰ μαθαίνει. Ἡ φύση τοῦ ἔδωσε ὅλα τὰ χαρίσματα :
γοητεία ἀπροσποίητη, ἀκατάβλητη ἐργατικότητα καὶ ἱκανότητα νὰ
ἀφομοιώνει τὴν κάθε λεπτομέρεια, τάλαντο ἐξαιρετικὸ γραπτῆς καὶ
προφορικῆς ἔκφρασης, φιλοδοξία ὁρμητική. Καὶ εἶναι πλέρια ἐφοδια-
σμένος μὲ διορατικότητα καὶ θάρρος. Τέτοια εἶναι τὰ χαρίσματα, πού
χρησιμοποιηθῆκαν καὶ πδὺ ὠριμάσαν στὰ ὀχτὼ ὑπουργεῖα, πού μὲ
τὴ σειρά ἐξουσίασε.

Εὐθὺς μόλις ἀναλάβαινε κάποιαν ἀρχὴ διοικητική, τὸ προσω-
πικὸ ὁλόκληρο ἴσαμε τὴν τελευταία δακτυλογράφο ἔνοιωθε τὴν πα-
ρουσία του. Καὶ εὐθὺς ἡ Κυβέρνηση λάβαινε ὑπηρεσιακὲς ἐκθέσεις,
ξεχωριστὲς σὲ δυναμικότητα ὕψους, σὲ ἐπιταχτική καὶ ἀφάνταστα
ρωμαλέα ἐπιχειρηματολογία, σὲ ἀκρίβεια καὶ σὲ σαφήνεια συμπερα-
σμάτων. Ἡ σταδιοδρομία αὐτῆ, γεμάτη ποικιλία καὶ ἐπιτυχίες, δια-
κόπηκε ἀπτόμα, ὅταν ὁ Τσῶρτσιλ χρειάστηκε νὰ ἀφήσει τὴ γέφυρα
τοῦ Ναυαρχείου γιὰ τὴ διοίκηση τοῦ Δουκάτου τοῦ Λάνκαστερ. Δὲν
εἶταν εὐτυχισμένος σὲ αὐτὴ τὴ θέση καὶ δάγκωνε τὸ χαλινάρι του.
«Τὰ ἥξερα ὅλα καὶ δὲ μπορούσα νὰ κάνω τίποτα.» Ἐκλέχτηκε συν-
τηρητικὸς βουλευτὴς στὰ 1900, παρακάθησε στὴ Βουλὴ σὰν φιλε-
λεύθερος, ἀπὸ τὰ 1906 ὡς τὰ 1922. Ἄφησε τὸν Ἀσκουϊθ γιὰ τὸ
Λόυντ Τζῶρτζ στὰ 1916, μπῆκε στὴν Κυβέρνηση Μπάλντουϊν στὰ
1924 καὶ στὰ 1929 βρέθηκε διωγμένος στὴν «ἐρημιά», ὅπου ἔμεινε
δέκα χρόνια.

Στὴ γιορταστικὴ μνεῖα πού κάνομε ἐδῶ γιὰ τὴν 70ή του ἐπέ-
τειο, μόνο στὰ πεταχτὰ στέκει νὰ μιλήσουμε γιὰ τὸ πὼς δικαιολογή-
θηκε αὐτὸς ὁ περίεργος καὶ παρατεταμένος ἔκτοπισμὸς ἐνὸς δημο-
σίου ἀξιωματοῦχου καὶ βουλευτῆ μὲ τόσα προσόντα ἀξιόλογα.
«Πολὺ μαχητικὸς,» ἔλεγε συνοπτικὰ ὁ Ἀσκουϊθ. «Θὰ μπορούσε,
τάχα, νὰ εἶναι μαζὶ συνετὸς καὶ ριψοκίνδυνος;» ἀναρωτιόταν ὁ
Λόυντ Τζῶρτζ. Γιὰ τὸν Τσῶρτσιλ ἡ ζωὴ δὲν εἶναι ἓνα βαρετὸ
προσκύνημα, ἀλλὰ μιὰ ἐκστρατεία, μιὰ σειρά ἀπὸ ἐκστρατεῖες.

Σ' αὐτὴ τὴν κοιλάδα τῆς ταπείνωσης ἀντάμωσε τὴ Μοῦσα τῆς
ζωγραφικῆς. Ὁ Τσῶρτσιλ, καίγοντας μέσα του γιὰ δράση, ἔριξε τὸ
ἥρωικό του θάρρος, ὅχι πιά στὶς κυβερνητικὲς συμβουλές, ἀλλὰ στὸ
μουσαμᾶ τοῦ ζωγράφου. Μονάχα σὲ αὐτὸν μπορούσε νὰ ἐρθεῖ ἡ ἰδέα
μιᾶς σύγκρισης ἀνάμεσα στὴν ἐκτέλεση ἐνὸς πίνακα καὶ στὴ διεξ-

γωγή μιᾶς μάχης. Ἀφιέρωσε μιὰ ολόκληρη σελίδα, γιὰ νὰ ἀποδείξει τὴν ὁμοιότητα. Εἴτε ὑπάρχει, εἴτε ὄχι αὐτὴ ἡ ὁμοιότητα, κείνο πὺν εἶναι βέβαιο εἶναι, πὺς τὰ μακριὰ τοῦτα χρόνια ζωγραφικῆς καὶ ἐπικοινωνίας μὲ τὴν ἁρμονία τῆς φύσης εἶχαν γιὰ ἀποτέλεσμα νὰ τοῦ ἡρεμήσουν τὴν πολεμική του ὁρμὴ καὶ νὰ τοῦ δώσουν σωφροσύνη καὶ ὑπομονητικότητα, κρίση καὶ αἴσθησις τῆς ἀναλογίας, πὺν ἴσαμε τότε λείπανε κάπως ἀπὸ τὸ χαρακτήρα του. Γι' αὐτό, ὅταν καλέστηκε γιὰ νὰ ἀναλάβει τὸ Ὑπουργεῖο τῶν Ναυτικῶν, εἶταν πιά ἕνας ὥριμος καὶ ξεκούραστος πολιτικός, πὺν περνοῦσε ἀπὸ τοῦ ζωγράφου τὸ ἐργαστήρι στὴ ναυτικὴ γέφυρα καὶ ἀπὸ κεῖ στὴν ὑπέρτατη διεύθυνση τοῦ πολέμου.

Ἐπιτέλους εἶχε νὰ καταπιαστεῖ μὲ ἕναν παγκόσμιον πόλεμον, πὺν οἱ κακές του δυνάμεις θὰ μποροῦσαν νὰ φέρουν σὲ ἀμηχανία ἀκόμα καὶ μιὰ φαντασία σὰν τὴ δικιά του, καὶ νὰ βάλουν σὲ σκληρὴ δοκιμασία καὶ τὰ χαρίσματα καὶ τὴ δραστηριότητά του. Ὑποτάζοντας τὴ ρητορικὴ του στὶς πολιτικὲς ἀνάγκες, τὶς ἐφήμερες συγκινήσεις του σὲ ἕνα σχέδιο ἀλύγιστο καὶ ἀδυσώπητο, στάθηκε ἄξιος, ὅταν ἡ Ἀγγλία τὸν χρειάστηκε. Μήτε μιὰ ἀστόχαστη φράση, μήτε μιὰ λέξη ριγμένη στὴν τύχη δὲ βγῆκε ἀπὸ τὰ ξάγρυπνα χεῖλια του, ὅταν οἱ ραδιοφωνικοὶ του λόγοι διαδέχονταν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον τὴ χρονιά τῆς «μάχης τῆς Μεγάλης Βρεταννίας». Ἡ αὐστηρὴ σύνθεσις λόγων, ὑπομνημάτων καὶ βιβλίων ἀναρίθμητων, ἡ ζωηρότητα, ἡ ὁρμὴ καὶ τὰ καυγαδίσματα σαράντα χρόνων, συμπυκνώθηκαν ὅλα σὲ λίγες μονοσύλλαβες λέξεις, ὅταν ἡ Γαλλία ἔπεσε καὶ ἡ Ἀγγλία πῆρε τὴν ἀπόφαση νὰ μείνει μόνη στὸν ἀγῶνα.

Σὲ τέτοιες μέρες καταστροφῆς καὶ πόνου, τοῦτος ὁ φιλόσοφος, στρατιώτης καὶ πολιτικός, στάθηκε γιὰ τὸν κόσμον ὅλον ἡ ἐνσάρκωσις τῆς μεταμορφωμένης καὶ πολεμικῆς ψυχῆς, τῆς θέλησις καὶ τῆς φωνῆς τοῦ τόπου του. Ἡ «ἐρημιὰ» εἶχε χρησιμεύσει σὲ κάτι. Ἡ ξάγρυπνη Θεία Πρόνοια ἔγραφε μιὰ καινούργια δοξασμένη μέρα καὶ ἕνα καινούργιον ἄθλον στὶς δέλτους τοῦ πεπρωμένου μας. Ἡ ὑψιστὴ ὥρᾳ τῆς ζωῆς τοῦ Τσῶρτσιλ καὶ ἡ ὥρα ἡ πιὸ ὁμορφὴ τῆς ἱστορίας τοῦ τόπου του εἶτανε μιὰ καὶ ἀδιαίρετη.

—

Οἱ ἐγκληματίες πολέμου καὶ οἱ "Θάγκς,"

Τοῦ D. R. GILLIE

(Ἀπὸ τὸ περιοδικὸ Spectator τοῦ Λονδίνου)

Ἡ ΣΥΖΗΤΗΣΗ πού ἄρχισε σχετικὰ μὲ τὴν τιμωρία, πού πρέπει νὰ ἐπιβληθεῖ στοὺς ἐγκληματίες πολέμου, φαίνεται νὰ ἔχει κύριο σκοπὸ νὰ τιμωρηθεῖ τὸ «ἀτομικὸ» ἔγκλημα. Αὐτὸ μᾶς καταπλήσσει πολὺ, ἕνα περισσότερο, γιατί μᾶς κατέχει ὅλους ἡ ἰδέα, πὼς τὸ ἐθνικοσοσιαλιστικὸ κόμμα εἶναι μιὰ μεγάλη ὁργάνωση ἐγκληματικὴ, πού στρέφεται ἐνάντια στὴν εἰρήνη τοῦ κόσμου, τὶς ἀρχὲς τῆς ἠθικῆς καὶ τοῦ νόμου καὶ τὴν εὐτυχία καθενὸς ἀπὸ μᾶς. Ἀφοῦ οἱ νομικοὶ φροντίζουν τόσο πολὺ νὰ δικαιολογοῦν μὲ τὴ νομολογία τὶς ποινὲς πού βάζουν, δὲν μπορούμε ἄραγε νὰ βροῦμε στὴν ἱστορία παραδείγματα, ὅπου ἡ συμμετοχὴ σὲ μιὰ συμμορία κακοποιῶν νὰ θεωρεῖται αὐτὴ καὶ μόνη σὰν ἀδίκημα; Αὐτὸ συνέβη πραγματικὰ στὸν καιρὸ πού οἱ Βρεταννοὶ διοικοῦσαν τὶς Ἰνδίες. Πρόκειται γιὰ τὰ μέτρα πού πῆραν στὴν ἐποχὴ, πού ὁ λόρδος Οὐίλλιαμ Μπέντινκ εἶταν Γενικὸς Διοικητής, καὶ ὁ Μακώλεϋ μέλος τοῦ Συμβουλίου, γιὰ νὰ καταπολεμήσουν τὴν κίνηση τῶν Θάγκς. Εἶναι περίεργο, πὼς δὲν τὸ σκέφθηκε κανεὶς ὡς τώρα, ἐνῶ ὁ ὅρος «Νάζι-Θάγκ» χρησιμοποιεῖται ἀπὸ ὅλες τὶς ἐφημερίδες. Σχεδὸν ξεχάσαμε, τί εἶταν ἕνας Θάγκ, καὶ τὶ μέτρα χρειάσθηκαν, γιὰ νὰ γίνῃ ἡ κίνηση τῶν Θάγκς μιὰ κακὴ μόνον ἀνάμνηση.

Οἱ Θάγκς εἶταν μιὰ μεγάλη καὶ δυνατὴ συμμορία δολοφόνων, πού ἐργαζόταν ἀπὸ τὴ μία ὡς τὴν ἄλλη ἄκρῃ τῶν Ἰνδιῶν κατὰ τοὺς αἰῶνες πρὶν τὴν ἔνωση τῆς χώρας. Εἶχαν τὴ συνείδησή τους ἥσυχη, γιατί εἶχαν τὴν πίστη, πὼς ἂν οἱ οἰωνοὶ τοὺς εἶταν εὐνοϊκοὶ ἢ θεὰ τους Κάλι εἶχε καταδικάσει ἀπὸ πρὶν τὰ θύματά τους. Δὲν ἔκλεβαν ποτέ, χωρὶς νὰ ἔχουν πρῶτα σκοτώσει. Καὶ δὲν ἐσκότωναν ποτέ, ἂν δὲν εἶχαν πρῶτα σκάψει τὸν τάφο τῶν θυμάτων τους. Διάλεγαν τὰ θύματά τους μὲ μεγάλη προσοχή, κέρδιζαν τὴν ἐμπιστοσύνη τους καὶ τοὺς συνόδευαν σὰν φίλοι στοὺς μεγάλους μοναχικοὺς δρόμους τῶν Ἰνδιῶν ἡμέρες ἢ ἀκόμη καὶ ἑβδομάδες προτοῦ τοὺς σφάξουν. Ἡ ὑπόληψη πού εἶχαν οἱ Θάγκς στὴν κοινωνία εἶταν ἕνα ἀπὸ τὰ σοβαρότερα ἐμπόδια πού εἶχαν νὰ ἀντιμετωπίσουν οἱ ἀστυνομικοὶ στὸ θανάσιμο ἀγῶνα ἐναντίον τους. Κατὰ ἕναν ἀνάλογο τρόπο ὑπῆρχαν πολλοὶ πού παρουσίαζαν πάντα ἀντιρροήσεις σ' ὅσους συνιστοῦσαν στὴν Εὐρώπῃ προσοχή ἀπὸ τοὺς νεαροὺς καλοκαμωμένους καὶ δυνατοὺς Γερμανούς, πού παρουσίαζε ὁ ναζισμός. Μποροῦσε νὰ

πείσει κανείς έναν Θάγκ, ότι για τον ένα ή τον άλλο λόγο ή Κάλε δέν εΐταν πιά με τὸ μέρος του, μὰ δέν τὸν ἔπειθε κανείς ποτέ, ὅτι οἱ πράξεις του εἶχαν κάτι τὸ ἐγκληματικό.

Μόλις ἄλλα χρόνια πρὶν τὸ 1830, δηλαδή τὴν ἐποχή, πού ἡ ἔνωση τῶν Ἰνδιῶν εἶταν ἀκόμη ἓνα καινούριο πολιτικὸ φαινόμενο, καὶ δέν εἶχε φθάσει ἀκόμη στὴν ὀριστικὴ της μορφή, οἱ Ἕλληνες ὑπάλληλοι ἄρχισαν νὰ ἔχουν ἐλαφρὲς ὑπόνοιες γιὰ τὴν τρομερὴ αὐξηση τῶν ἐγκλημάτων τῶν Θάγκς σὲ ὅλη τὴ χώρα. Τὸ 1836, ὕστερα ἀπὸ μερικὰ χρόνια γεμάτα ἀγῶνα μετὰ τοὺς Θάγκς, ἡ Βρεταννικὴ Κυβέρνηση τῶν Ἰνδιῶν δημοσίευσε ἓνα διάταγμα πού ἔλεγε: (Διάταγμα ὑπ' ἀρ. 30 στὴν Ἑφημερίδα τῶν Συντακτικῶν Πράξεων) «Διατάσσεται διὰ τοῦ παρόντος, ὅτι ὅστις ἐπείσθη νὰ συμμετάσχη πρὸ τῆς ἐνάρξεως ἢ καὶ μετὰ τὴν ἔναρξιν τῆς ἰσχύος τοῦ παρόντος εἰς οἰανδήποτε συμμορίαν τῶν Θάγκς, εἴτε εἰς τὸ ἐξωτερικὸν εἴτε εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῶν περιοχῶν τῆς Ἑταιρείας τῶν Ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῶν ἰσοβίων δεσμῶν». Τὸ δεύτερο ἄρθρο τοῦ διατάγματος ἤθελε νὰ ἀποκλείσει κάθε προσπάθεια νὰ ἀργοπορήσει ἡ δίκη μετὰ τὴν δικαιολογία, πὼς τοπικὰ ἀρμόδιο εἶταν δικαστήριον ἄλλης περιοχῆς, καὶ τὸ τρίτο ἄρθρο ἤθελε νὰ ἀποκλείσει κάθε στρεψοδικία πού μπορούσαν νὰ προκαλέσουν οἱ λεπτομέρειες τοῦ Ἱεροῦ Νόμου τοῦ Κορανίου. Τὸ διάταγμα αὐτὸ κατώρθωσε νὰ βάλει τέλος στὴ κίνηση τῶν Θάγκς μέσα σὲ δέκα χρόνια. Φαίνεται σχεδὸν βέβαιο, πὼς συντάκτης του εἶταν ὁ Μακώλεϋ ὁ ἴδιος, πού, ὅπως φαίνεται καθαρά, βρῆκε, πὼς αὐτὸ ταιριάζει καλὰ μετὰ τὶς βασικὰς ἀρχὰς τοῦ Ἀγγλικοῦ ποινικοῦ νόμου, τὸν ὁποῖο προσπαθοῦσε τότε νὰ ἐφαρμόσει στὶς Ἰνδικὰς περιοχὰς μετὰ τὸ πρῶτον ἐκεῖνο σχέδιον, καὶ ἐπρόκειτο ἀργότερα νὰ γίνῃ ὁ Ἰνδικὸς Ποινικὸς Κώδικας. Πρέπει νὰ σημειώσωμε, ὅτι τὸ νὰ καταδικαστεῖς, γιὰτὶ εἴσουν στὴ κίνηση τῶν Θάγκς, δέν ἐμπόδιζε φυσικὰ νὰ καταδικαστεῖς καὶ γιὰ ἓναν ἰδιαιτέρον φόνον. Αὐτὸ διευκόλυνε πολὺ τὴ δουλειὰ τῆς δικαιοσύνης, γιὰτὶ ἐμπόδισε τοὺς Θάγκς νὰ χάνονται μέσα στὴ μᾶζαν, ὅταν βεβαιωνόταν ἡ ἀστυνομία, ὅτι εἶταν ἀνακατεμένοι στὴν κίνηση.

Τὸ πρόβλημα, πὼς θὰ μεταχειριστοῦμε τοὺς Ναζίδες, ἀναμφισβήτητα διαφέρει σὲ πολλὰ σημεία ἀπὸ τὸ σύστημα πού χρησιμοποιήθηκε γιὰ τοὺς Θάγκς καὶ κυρίως σ' αὐτό: Δέν ὑπάρχει πρὶν ἀπ' ὅλα μιὰ ἐνωμένη εὐρωπαϊκὴ ἀρχή, πού θὰ εἶναι ἱκανὴ νὰ κατευθύνῃ μιὰ μεγάλη ἀστυνομικὴ ἐνέργεια μετὰ σκοπὸν τὴν «ἐξόντωση» ἐκείνων, πού ἀνήκουν σὲ μιὰ ὁμάδα ἐξ ἴσου ἐγκληματικὴ μετὰ τοὺς Θάγκς, ἐνῶ στὶς Ἰνδίας εἶχε κινηθῇ μιὰ κεντρικὴ ἀρχή, μετὰ μορφή, πού δέν θὰ ἀναζητήσωμε ἀσφαλῶς στὴν Εὐρώπην. Ἀλλωστε, ἐνῶ οἱ Θάγκς εἶταν ἀπλῶς μιὰ συμμορία γιὰ νὰ κάνει ἀτομικὰ ἐγκλήματα, τὸ ἐθνικοσοσιαλιστικὸν κόμμα προσπάθησε μετὰ τὸ

κάλυμμα τοῦ Γερμανικοῦ κράτους νὰ καταστρέψει παντοῦ στὸν κόσμον τὴν ἠθικὴ καὶ τὸ δίκαιο, ὅπως τοῦλάχιστον τὰ ἐννοούσαμε ὡς τώρα στὰ πολιτισμένα Δυτικὰ κράτη, πὺν μεταξὺ τους εἶταν ὡς τώρα καὶ ἡ Γερμανία. Ἀλλὰ ὅπως ἀκριβῶς παρουσιάσθηκε ἀνάγκη νὰ ἐξοντωθεῖ ἡ κίνηση τῶν Θάγκς, γιὰ νὰ δοθεῖ τέλος στὰ ἐγκλήματα τους, ἔτσι θὰ πρέπει νὰ ἐκμηδενισθεῖ ἡ ἐθνικοσοσιαλιστικὴ συνομοσία, γιὰ νὰ ἐξοντωθεῖ τὸ ἐθνικοσοσιαλιστικὸ ἐγκλημα. Ὅταν θὰ ἔχουμε νικῆσει, ἡ κίνηση αὐτὴ θὰ γίνεῖ μυστικὴ — κι' αὐτὸ εἶναι μιὰ λύση εὐκόλῃ γιὰ τὸν ἐθνικοσοσιαλισμό, μιὰ καὶ τόσοι ἀπὸ τοὺς θεσμούς του περιβάλλονται ἀπὸ μυστήριον.

Χωρὶς μιὰ συγκεντρωμένη δικαστικὴ προσπάθεια, θὰ ἔλεγα διεθνή, ἐνάντια σ' ὅλους αὐτοὺς τοὺς συνομῶτες, τὰ μέτρα πὺν θὰ πάρει κάθε μία ἀπὸ τὶς κυβερνήσεις τῶν Ἑνωμένων Ἑθνῶν, γιὰ νὰ καταδιώξουν ἀτομικὰ τοὺς Γερμανοὺς ἀνάλογα μὲ τὰ ἐγκλήματα πὺν ἔκαναν μέσα στὰ συνταγματικὰ σύνορα τῶν κρατῶν αὐτῶν, θὰ παραμείνουν πιθανότατα χωρὶς ἀποτέλεσμα, γιὰτι καὶ ἂν ὑποθέσουμε ὅτι θὰ βρεθοῦν κάποτε οἱ περισσότεροὶ ἐγκληματίες, αὐτὸ δὲν θὰ γίνεῖ παρὰ μόνον ἀφοῦ αὐτοὶ θὰ βροῦν τὸν καιρὸ νὰ ἐπιστρέψουν στὴ Γερμανία καὶ νὰ ἐξαφανίσουν τὰ ἴχνη τους. Μόνον ἂν συλληφθοῦν καὶ φυλακισθοῦν γιὰ μιὰ περίοδο μερικῶν ἐτῶν τοῦλάχιστον ἐκεῖνοι οἱ Γερμανοὶ πὺν συμμετέχοντας στὴ μία ἢ στὴν ἄλλη ὁργάνωση εἶναι αὐτόματα καὶ a priori ἔνοχοι τῆς ἐγκληματικῆς συνομοσίας, τότε θὰ εἶναι ἴσως κάπως δυνατόν νὰ ἀνακαλύψουμε τοὺς ἀληθινούς ἡρᾶστες πὺν ἔκαναν τὰ ἀμέτρητα καὶ κυριολεκτικὰ ἀνατριχιαστικὰ ἐγκλήματα. Στὶς δίκες γιὰ εἰδικὰ ἐγκλήματα ἡ ἀνάκριση καὶ ἡ τακτικὴ διαδικασία θὰ χρειασθοῦν καιρό. Ἐνῶ θὰ εἶταν συχνὰ πολὺ εὐκόλο νὰ καταδιωχθοῦν ἀποτελεσματικὰ ὅσοι εἶταν ἀνακατεμένοι στὶς εἰδικὰ Ναζιστικὲς ὁργανώσεις. Οἱ Γερμανοὶ ἔκαναν μόνοι τους τὰ στρατόπεδα πὺν θὰ χρησιμοποιηθοῦν γιὰ νὰ ἐγκατασταθοῦν οἱ ἔνοχοι. Ὁ χαρακτήρας τῶν ἐγκλημάτων πὺν ἔγιναν εἶναι τέτοιος, ὥστε ἂν ἡ ἐρμηνεία τοῦ νόμου δὲν ἐπιτρέπει νὰ συλλαμβάνονται οἱ ἐγκληματίες ἀμέσως καὶ χωρὶς προθεσμία, αὐτὸ θὰ μποροῦσε νὰ ἔχει τρομερὲς συνέπειες. Μὲ ἄλλα λόγια, γιὰ νὰ παρῶσουν σ' ἓνα ὁποιοδήποτε ἀπὸ τὰ Ἑνωμένα Ἑθνη νὰ δουλέψουν ἀποτελεσματικὰ τὰ δικάστηρια, θὰ πρέπει πρῶτα νὰ μπορέσει ἓνα Διεθνὲς Δικαστήριον νὰ ἐξασκήσει τὴν ἐξουσία του. Εἶναι λοιπὸν ἐπείγουσα ἀνάγκη νὰ δημιουργηθεῖ αὐτὸ τὸ δικαστήριον.

Ὑπάρχει μιὰ ἄποψη σ' αὐτὸ τὸ πρόβλημα πὺν ἡ Ἀγγλικὴ κοινὴ γνώμη συνηθίζει νὰ παραμελεῖ. Ἄν οἱ σύμμαχοί μας εἶναι συχνὰ τόσο ἱκανοποιημένοι, ὅτι ἀποφασίσθηκε νὰ κριθοῦν οἱ Γερμανοὶ ἐγκληματίες πολέμου στὶς χῶρες ὅπου ἔκαναν τὰ ἐγκλήματα τους, αὐτὸ γίνεται χωρὶς ἀμφιβολία, ἐπειδὴ ἔχουν πολλὲς ἀμφιβολίες γιὰ τὴν

ἀποτελεσματικότητα τῶν προτάσεων ποὺ ἔγιναν στὴν Ἀγγλία σ' αὐτὸ τὸ θέμα. Δειχθήκαμε κατὰ τὸ διάστημα τοῦ πολέμου αὐτοῦ ἐξαιρετικὰ ἱκανοὶ νὰ διορθώνουμε σὲ πολλὰ σημεῖα τὶς συμμαχικὲς ἐνέργειες, ἀκόμη καὶ νὰ ἐγκαινιάζουμε σὲ μερικὲς περιπτώσεις νέες ἐνέργειες ποὺ ποτὲ δὲν εἶχαν ὥς τώρα παρουσιασθῇ. Οἱ σχέσεις τῆς RAF μὲ τοὺς ἀεροπορικοὺς σχηματισμοὺς τῶν Ἰνωμένων Ἐθνῶν, καὶ τοῦ ναυτικοῦ μας μὲ τὰ συμμαχικὰ ναυτικὰ εἶταν ἐξαιρετικὰ εὐχάριστες. Ἀντίθετα σὲ ἄλλες περιπτώσεις ὁ ρόλος μας εἶταν ὀλιγότερο ἀποτελεσματικὸς ἀπὸ τὸ ρόλο τῶν ἀξιωματικῶν μας.

Αὐτὸ εἶναι πολὺ καταπληκτικό, ἓνα παραπάνω μάλιστα ἀφοῦ ἡ Μεγάλη Βρεταννία στὸ πεδίο τοῦ διεθνοῦς δικαίου μπόρεσε ὥς τώρα περίφημα νὰ ἐναρμονίσει τὴν ἀτελείωτη ποικιλία τῶν κωδίκων καὶ νὰ βγάλῃ ἀπὸ ἐκεῖ τοὺς κανόνες ἐνὸς ἀποτελεσματικοῦ δικαίου. Θὰ εἶταν ἐπίσης δύσκολο νὰ βρεῖ κανεὶς ἄλλη χώρα ποὺ νὰ ἐνδιαφέρεται περισσότερο καὶ κατὰ πῶς ἐπίμονο τρόπο ἀπὸ τὴ δική μας γιὰ τὴν ἀσκηση τῆς δικαιοσύνης. Φαντάζεται κανεὶς, πῶς μερικὲς κορυφὲς τῆς νομικῆς μας ζωῆς ξέχασαν αὐτὴ τὴν σωστὴ ἀντίληψη τοῦ Βρετανικοῦ λαοῦ, πῶς ἔχει τὴν ἴδια σημασία νὰ καταδιώκονται σκληρὰ οἱ ἐγκληματίες, ὅσο καὶ τὸ νὰ προστατεύεται κανεὶς ἀποτελεσματικὰ ἀπὸ κάθε δικαστικὴ πλάνη. Ἡ φράση «*Judex damnatur ubi nocens absolvitur*» (Πρέπει νὰ καταδικάζεται ὁ δικαστής, ὅπου ἀθώνεται ὁ ἔνοχος) μπορεῖ νὰ ἐκφρασθεῖ κατὰ τὸν ἴδιο καυστικὸ τρόπο τόσο στὰ Λατινικά, ὅσο καὶ στὰ Ἀγγλικά.

Ἄλλωστε ὁ Ἄγγλος ντιτέκτιβ ἔχει στὴ λογοτεχνία μας μιὰ τόσο σημαντικὴ θέση, ὅσο καὶ ὁ Ἄγγλος δικαστής. Ὁ Μπάνναν δὲν περιγράφει μόνον ἓνα φασιστικὸ δικαστήριό στὴ δίκη τοῦ Χριστιανοῦ στὸ «Πίλγκριμς Πρόγκρες» ἀλλὰ περιγράφει ἐπίσης καὶ πολὺ ἐπιτυχημένες ἀνακρίσεις στὸν «Ἱερὸ Πόλεμο.» Ὁ Χένρυ Φήλντινγκ δὲν κατηγόρησε μόνον τὸν κακὸ δικαστὴ στὰ μυθιστορήματά του, ἔδειξε ἐπίσης ὥς εἰρηνοδίκης ἓναν εὐγενικὸ ἐνθουσιασμό, γιὰ νὰ συλλαμβάνονται οἱ κλέφτες καὶ οἱ δολοφόνοι. Στὸ βιβλίο «*The Ring and the Book*» ὁ Ρόμπερτ Μπράουνινγκ ζυγίζει σὲ 20.000 στίχους τὰ ὑπὲρ καὶ τὰ κατὰ ἐνὸς φόνου, ἔτσι ὥστε ὁ Ἰταλὸς πάπας ποὺ παρουσιάζει ὁ συγγραφέας ἐκφράζει τελικὰ τὴν ἀπόφασή του μὲ τὰ λόγια. «Καὶ πῶς θὰ μπορούσα νὰ πεθάνω ἀφίνοντας αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο νὰ ζῇ;»

Δὲν εἶναι δυστυχῶς αὐτὴ ἡ ἐντύπωση ποὺ προξενήσαμε στοὺς συμμάχους μας, ὅταν συζητούσαμε μαζί τους τὸ πρόβλημα τῶν ἐγκληματιῶν τοῦ πολέμου. Ἐκτὸς αὐτοῦ οἱ ἀντιπρόσωποί μας χρησιμοποίησαν τὸν ὅρο «Βρεταννικὴ δικαιοσύνη» σὰν νὰ εἶταν αὐτὸ ἀναγκαστικὰ μιὰ ἀνώτερη παραλλαγή μιᾶς ἀνέκφραστης δικαιοσύνης. Ὁ Μπράουνινγκ δὲν ἐδίστασε νὰ βάλῃ στὸ στόμα ἐνὸς ξένου ἡ γνώμη του γιὰ τὴ δικαιοσύνη.

Πρὸς τὸ καθῆκον

Ἄρθρο τοῦ κ. Π. ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ

(Δημοσιεύθηκε στὸ «Ἐλεύθερον Βῆμα» τῆς 29 Ὀκτωβρίου 1940)

ΣΕΙΡΗΝΕΣ καὶ κωδωνοκρουσίες. Δευτεριάτικο πρωῒνό. Ἀνήσυχες μορφές στὰ παράθυρα. Κοιτάζονται οἱ γείτονες, συνεννοοῦνται μὲ τὸ βλέμμα καὶ μένουν σύμφωνοι. Τὰ πάντα γιὰ τὴν τιμὴ. Δὲν εἶναι ἡ μανία τοῦ πολέμου ποὺ τοὺς ἐμπνέει, δὲν εἶναι τὸ πάθος τῆς περιπετειάς. Εἶναι ἡ συναίσθησις τῆς ἀξιοπρεπείας. Ὅταν αὐτὴ εἶναι ἐκτεθειμένη σὲ κινδύνους, τότε τὸ τροπάριο τῆς εἰρηνοφιλίας διακόπτεται. Ὅχι ἀπὸ ἀγάπη πρὸς τὸν πόλεμο. Ἀπὸ ἀγάπη πρὸς αὐτὴ τὴν εἰρήνην. Γιατὶ τίποτε δὲν ἐξυπηρετεῖ τὴν εἰρήνην χειρότερα ἀπὸ τὴν καλοπροαίρετη διάθεση τῶν λαῶν νὰ δέχονται ραπίσματα. Κακὸς εἶναι ὁ πόλεμος. Ἀλλὰ ὑπάρχει κάτι ἀπαισιότερο κι ἀπ' αὐτὸν ἀκόμη. Ἡ λάσπη ποὺ πέφτει καὶ κηλιδώνει τὶς ὑπολήψεις τῶν λαῶν ὅταν θελήσουν νὰ τὸν ἀποφύγουν μὲ θυσία τῆς τιμῆς τους. Τέτοιες κηλίδες τίποτε δὲν εἶναι ἱκανὸ νὰ τὶς καθαρίσει. Οὔτε τὸ σβήσιμο τῆς γενεᾶς ποὺ τὶς ἔχει προκαλέσει. Οἱ γενεές φεύγουν, ἀλλὰ μένουν οἱ σελίδες τῆς Ἱστορίας γιὰ νὰ θυμίζουν τὴ ντροπὴ. Μένουν οἱ μεταγενέστεροι γιὰ νὰ ζητοῦν εὐθύνες ἀπὸ τὴ στάχτη μας.

«... Εἰρήνην γὰρ μετὰ μὲν τοῦ δικαίου καὶ πρέποντος κάλλιστον ἐστὶ κτῆμα καὶ λυσιτελέστατον, μετὰ δὲ κακίας καὶ δουλείας ἐπονειδίστου πάντων αἰσχιστον καὶ βλαβερώτατον...»

Νὰ μιὰ φράσις τοῦ Πολυβίου ποὺ θᾶπρεπε ν' ἀποστηθίσουμε. Στρατιῶται τῆς εἰρήνης ὅσο δὲν προσβάλλεται ἡ ἐλευθερία καὶ τὸ δίκαιο. Ὅταν ὅμως κινδυνεύουν τὰ δύο αὐτὰ ἀγαθὰ, τότε ἡ ἐμμονὴ στὴν εἰρήνην ἀποτελεῖ ἀνανδρία, ἀναξιοπρέπεια καὶ ἀφιλοτιμία.

Γιὰ ὅλα ὅμως μποροῦν νὰ μᾶς κατηγορήσουν. Πολλὰ ἐλαττώματα ἔχουμε, σὲ πλείστους τομεῖς ὑστεροῦμε. Ἐνα μόνον δὲ θὰ πεῖ κανεὶς: ὅτι δὲν διατηρήσαμε ἄσπιλη σὲ ὅλους τοὺς αἰῶνες τὴν ἐθνικὴ φιλοτιμία μας. Ἔτσι θὰ τὴ διατηρήσουμε καὶ τώρα. Κοινὴ εἶναι ἡ θέλησις: Νὰ τὸ ξαναφορέσουμε. Γνώριμη στολὴ τοῦ λαοῦ μας. Τὴ φόρεσε ὁ παππούς, τὴ φόρεσε ὁ πατέρας, θὰ τὴ φορέσει τώρα ὁ γιός. Καὶ πάντα γιὰ τὸν ἴδιο σκοπὸ. Γιὰ τὴν τιμὴ καὶ γιὰ τὴν ἐλευθερία. Γιὰ τοὺς ἴδιους λόγους καλούμεθα καὶ σήμερα. Καθῆκον λέγεται ἐκεῖνος ποὺ ὑπογράφει τὶς προσκλήσεις. Ἡ φωνὴ του εἶναι ἡ ἐπιβλητικότερη ἀπ' ὅλες τὶς φωνές. Τὴ δέχεσθε χωρὶς ὑπολογισμούς. Ἡ ὑπερηφάνεια ἀγνοεῖ τὴν ἀρίθμηση. Δὲ μετροῦ τὶς δυνάμεις ἐκεῖνου ποὺ θέλει νὰ τὴν τσαλακώσει. Βαδίζει μὲ τὸ μέτωπο ψηλὰ στὸ

δρομό της τιμής. Οί Θερμοπύλες δὲν εἶν' ἓνα γεωγραφικὸ σημεῖο, δὲν εἶν' ἓνα ἀπλὸ ἱστορικὸ γεγονός. Εἶναι ἓνα σύμβολο. Τὸ σύμβολο αὐτὸ τὸ διατήρησαν ὑψηλὰ οἱ γενεές τῶν Ἑλλήνων. Ἀπὸ τὴς Θερμοπύλες ὥς τὸ 21 καὶ πέραν ἀπὸ αὐτὸ μὲ κλειστὸ τὸ βιβλίον τῆς ἀριθμητικῆς ἐβάδισε τὸ ἔθνος στοὺς δρόμους τῶν πεπωμένων του. Μὲ τὴν ἀριθμητικὴν στὸ χέρι δοῦλοι θὰ ἦμαστέ σήμερον. Στὴν περιφρόνηση τῆς ἀριθμητικῆς ὀφείλομε τὴν ἐθνικὴν μας ὑπόστασιν. Τὸ 1940 δὲν θὰ κάμει ἐξαίρεσιν. Παλαιὰ καὶ πρόσφατη ἱστορία δείχνει τὸ κατάντημα ποὺ περιμένει τοὺς λαοὺς οἱ ὅποιοι, μὲ ὁδηγὸ τὸν ὑπολογισμόν, ἔστερξαν σὲ ταπεινώσεις καὶ σὲ διαστροφὴν τῆς τιμῆς των. Ἡ τιμὴ ποὺ ἐσπύλωσαν δὲν εἶναι ἡ μόνη τους θυσία. Μαζὶ μ' αὐτὴν ἔχασαν καὶ τὰ ὑλικά ἀγαθὰ ποὺ ἐπίστευσαν ὅτι θὰ ἐξασφάλιζαν δεχόμενοι τὸν ἔξευτελισμόν.

Καθῆκον καὶ συμφέρον εἶναι ἡ προάσπισις τῆς ἐθνικῆς τιμῆς. Στὴν ἐκτέλεσιν τοῦ καθήκοντος καλοῦνται οἱ πολῖται. Τὸ καθῆκον πρὸς τὰ μάρμαρα ποὺ ἀποτελοῦν τὴν δόξαν τῶν περασμένων, πρὸς τὸ βράχο αὐτὸν ποὺ ἐκοίλαναν ὁ ἰδρὼς καὶ τὸ αἷμα τῶν γενεῶν ποὺ προηγῆθησαν, καθῆκον πρὸς ἑμᾶς τοὺς ἴδιους, πρὸς τοὺς τάφους τῶν πατέρων μας, πρὸς τὰ λίκνα τῶν παιδιῶν μας ποὺ θὰ ντρέπονται γιὰ μᾶς ἂν μᾶς ἔβλεπαν ἀπρόθυμους νὰ συνεχίσουμε τὴν ἐθνικὴν παράδοσιν.

Ἀλλὰ τέτοια περίπτωσις δὲν ὑπῆρξε, δὲν ὑπάρχει, δὲν θὰ ὑπάρξει. Μᾶς τὸ εἶπε ἡ χθρσινὴ μέρα. Θὰ μᾶς τὸ ποῦν οἱ ἐπόμενες, θὰ μᾶς τὸ λένε ὅλες οἱ μέρες ὅσο ὑπάρχει ὁ γαλάζιος οὐρανός μας, ὅσο ὑπάρχουν οἱ ἀφροὶ τοῦ Αἰγαίου μας γιὰ νὰ σχηματίζουν τὴν ἀπέραντη κυανόλευκην ποὺ ἀγκαλιᾶζει πέρα ὡς πέρα τοὺς ἑλληνικοὺς ὀρίζοντες.

ΣΤΗ ΝΕΟΛΑΙΑ ΜΑΣ

Αὐτὸ κρατᾷ ἀνάλαφρον μέσ' στὴν ἀνεμοζάλη
τὸ ἀπὸ τοῦ κόσμου τῇ βοῇ πρεσβυτικὸ κεφάλι.
Αὐτὸ τὸ λόγο θὰ σᾶς πῶ, δὲν ἔχω ἄλλο κανένα:
Μεθύστε μὲ τ' ἀθάνατο κρασί τοῦ Εἰκοσιένα.

1 Νοεμβρίου 1940

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

Ἡ Δουνκέρκη καὶ ὁ ἐπανεξοπλισμὸς τῆς Ἀγγλίας

Τοῦ EDWARD R. STETTINIUS, JR.

(Ἀπόσπασμα τοῦ Lend-Lease: Weapon for Victory)

ΟΙ ΠΡΩΤΕΣ δμάδες ἀνδρῶν ποὺ ἔφυγαν ἀπὸ τὴ Δουνκέρκη ἀποβιβάσθηκαν στὸ Ντόβερ στὶς 29 Μαΐου 1940.

Φίλοι ποὺ τοὺς εἶδαν ν' ἀποβιβάζονται μοῦ εἶπαν ἀργότερα, πὼς ἀποκαμωμένοι καὶ τσακισμένοι, ὕστερα ἀπὸ δεκαήμερο ἀκατά-
πανστο βομβαρδισμό καὶ ἀπελπιστικὲς ὑποχωρήσεις, ἔμοιαζαν μὲ
ὑπνοβάτες. Μὰ πρὶν μπορέσουν πάλι νὰ πολεμήσουν τοὺς χρειάζοταν
ἐκτὸς ἀπὸ τὸν ὕπνο τροφή καὶ περιποίηση τῶν τραυμάτων τους.
Πάνω στοὺς δρόμους, ποὺ ὀδηγοῦσαν στὴ Δουνκέρκη καὶ στὰ παρά-
λια τῆς Γαλλίας, εἶχαν ἐγκαταλείψει τὰ ἄρματα τους, τὰ καμιόνια
τους, τὸ πυροβολικὸ τους ἀκόμα καὶ μέρος τοῦ ἐλαφρότερου ὅπλι-
σμοῦ τους. Αὐτὰ τὰ στρατεύματα εἶταν τὰ καλύτερα καὶ τὰ πιὸ πε-
πειραμένα τῆς Μεγάλης Βρεταννίας. Δὲν ὑπῆρχαν στὸ Ἐνωμένο Βα-
σίλειο ἀρκετὰ ὅπλα γιὰ τὸν ἐξοπλισμὸ τους, κ' εἶταν ἀκόμα πιὸ δύ-
σκολο νὰ προμηθευτοῦν ὅπλα γιὰ τὴν Ἐθνοφυλακὴ (Home Guard)
ποὺ κινητοποιοῦσαν τότε βιαστικά. Ὁ Πρόεδρος Ρούζβελτ ἔλαβε
ἓνα μήνυμα τοῦ Πρωθυπουργοῦ Οὐίνστον Τσώρτσιλ. Εἶταν δυνα-
τὸν νὰ σταλοῦν ἀμέσως ὅπλα γιὰ τὴν ἄμυνα τῆς Ἀγγλίας καὶ ὅσης
Γαλλίας ἀπόμεινε, ἂν ἡ Γαλλία ἀντιστεκόταν ἀκόμα; Γινόταν λόγος
γιὰ ἄμεσες καὶ ἐπιταχτικὲς ἀνάγκες, ποὺ δὲν μπορούσαν νὰ ἱκανο-
ποιηθοῦν μὲ ὅπλα, ποὺ δὲν εἶχαν ἀκόμα κατασκευαστῇ.

Ὁ Λευκὸς Οἶκος ἔδωσε ἀμέσως διαταγές. Οἱ μόνες πηγὲς ἀπὸ
ὅπου μπορούσαν νὰ παραληφθοῦν κανόνια καὶ ἀεροπλάνα στὸ ταχύ-
τερο χρονικὸ διάστημα εἶταν τὰ ἀποθέματα τοῦ στρατοῦ μας καὶ
τοῦ στόλου μας. Τὸ θησαυροφυλάκιο εἶχε κιόλας ἀρχίσει νὰ με-
λετάει τὰ προβλήματα ποὺ εἶχαν ἔτσι τεθῇ. Προκλήθηκαν ἀμέσως
συμβούλια, ὅπου ἀντιπροσωπεύθηκαν οἱ Ἕλληνοι, οἱ Γάλλοι, ὁ Στρα-
τός μας καὶ ὁ Στόλος μας, ἡ Κυβέρνηση καὶ τὸ Θησαυροφυλάκιο.
Ἔπρεπε νὰ μελετηθεῖ, ἂν εἶταν δυνατὴ ἡ μεταφορὰ στὶς Εὐρωπαϊκὲς
χῶρες μέρους ἀπὸ τὰ ὅπλα, ποὺ μᾶς εἶχαν ἀπομείνει ἀπὸ τὸν πρῶτο
παγκόσμιον πόλεμον...

Ὡστόσο ὁ στρατηγὸς Marshall εἶχε ζητήσῃ ἀπὸ τὸν στρατηγὸ
Charles M. Wesson, ἀρχηγὸ τῆς Ἐπιμελητείας, κί ἀπὸ τὸν στρα-
τηγὸ Richard Moore, ὑπαρχηγὸ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου, νὰ μελε-
τήσουν τὴ σύνθεση τῶν ἀποθεμάτων μᾶς σὲ ὑλικὸ καὶ σὲ πολεμο-

φόδια. Χρειάστηκαν λιγότερο από 48 ώρες, για να εξακριβωθεί τί μπορούσε να προσφέρει ο στρατός στους Άγγλους, με τους κινδύνους που δικαιολογούσε η ζωτική σημασία που είχε για την άμυνα της Αμερικής ή Βρεταννική αντίσταση.

Ο πρώτος κατάλογος περιλάμβανε 100.000 τουφέκια Enfield, από τα οποία αρκετά είχαν κατασκευαστη για τον περασμένο πόλεμο. Άλλα δέν είχαν ποτέ χρησιμοποιηθῆ. Όλα είχαν κατασκευαστη τὸ 1917, τὸ 1918, καὶ είχαν διατηρηθῆ στὸ λῖπος εἴκοσι καὶ περισσότερα χρόνια. Ὑπῆρχαν ἀκόμα 900 κανόνια τῶν 75, 10 000 πολυβόλα, 130.000.000 σφαῖρες γιὰ τουφέκια, 1.000.000 δβίδες γιὰ τὰ κανόνια τῶν 75, βόμβες, καὶ μιὰ μικρὴ ποσότης ἐκρηκτικῶν καὶ ἄκαπνος πυρῖτις. Λίγο ἀργότερα, τὸ ἴδιο καλοκαῖρι, προστέθηκαν 250.000 τουφέκια καὶ διάφορα ὑλικά ἐξοπλισμοῦ. Ἡ ἐπιχείρηση αὐτὴ ἄφινε στὶς Ἑνωμένες Πολιτεῖς ἀρκετὰ ἀποθέματα γιὰ τὸν ὅπλισμὸ 1.800.000 ἀνδρῶν, καθὼς εἶχε προβλεφτῆ ἀπὸ τὰ παλιὰ μας σχέδια κινητοποίησῆς σὲ περίπτωση πολέμου.

Τὴν Δευτέρα 3 Ἰουνίου τοῦ 1940 ὁ στρατηγὸς Marshall ἐπικύρωσε αὐτὸν τὸν κατάλογο. Καθὼς ἀργότερα τὸ εἶπε, τὸ ἄμεσο στρατιωτικὸ πρόβλημα εἶταν γιὰ τὶς Ἑνωμένες Πολιτεῖς ἡ ἀσφάλεια τοῦ Βρεταννικοῦ στόλου στὸν Ἀτλαντικὸ. Εἶταν ἀπαραίτητο γιὰ μᾶς νὰ κυριαρχεῖται ὁ Ἀτλαντικὸς ἀπὸ τὸν στόλον αὐτόν, γιὰ τὸ μεγαλύτερο μέρος τοῦ Ἀμερικανικοῦ στόλου βρισκόταν στὸν Εἰρηνικὸ. Ἐπειδὴ κάθε ὥρα εἶχε μεγάλη σημασία, ἀποφασίστηκε νὰ πουλήσει ὁ στρατὸς ὅ,τι βρισκόταν στὸν κατάλογο σὲ μιὰ ἰδιωτικὴ ἐταιρεία, πὺ θὰ τὰ πουλοῦσε πάλι ἀμέσως στοὺς Βρεταννοὺς καὶ στοὺς Γάλλους. Εἶταν ἀπαραίτητο, ἡ ἐταιρεία πὺ θὰ διαλέγαμε νὰ εἶχε ἀρκετὴ πείρα ἐξαγωγῆς καὶ θαλασσίων μεταφορῶν, καὶ νὰ εἶναι ἀρκετὰ σημαντικὴ, ὥστε νὰ μπορεῖ νὰ ἐκτελεῖ τὶς ἐντολές γιὰ ὑλικὸ καὶ πολεμοφόδια, πὺ θὰθελε νὰ ἀγοράσει ὁ στρατὸς, σ' ἀνταλλαγὴ τοῦ ὑλικοῦ πὺ εἶχε πουλήσει. Εἰδικὰ ὁ στρατὸς ἤθελε νὰ αὐξήσει τὴν δυνατότητα παραγωγῆς ἀντιαρματικῶν πασσάλων, βλημάτων γιὰ ἀντιαεροπορικὰ κανόνια τῶν 90 καὶ γιὰ κανόνια καὶ ὄλους τῶν 105 καὶ 155.

Ο στρατηγὸς Wesson ἀποφάσισε πὺς ἡ United States Steel Export Company εἶταν ἐκείνη πὺ μπορούσε καλύτερα νὰ ἀνταποκριθῆ σὲ αὐτὲς τὶς ἀνάγκες. Ἦξερε πὺς μόλις εἶχα γυρίσει ἀπὸ τὴν Οὐάσιγκτον. Τὴν Τρίτη 4 Ἰουνίου, ὁπότε περατώθηκε ἡ ἐκκένωση τῆς Δουνκέρκης, διώσχισε τὴ Λεωφόρο τοῦ Συντάγματος καὶ ἦρθε νὰ μὲ δεῖ. Μοῦ ἐξήγησε σὲ γενικὲς γραμμὲς τὴν πρόταση, καὶ ζήτησε τὴν συνδρομὴ μου. Τοῦ ἀπάντησα, πὺς ἐπιθυμοῦσα νὰ τὸν βοηθήσω ὅσο μπορούσα καλύτερα, μὰ πὺς τὸ ἴδιο ἀπόγευμα στὶς τρεῖς θὰ ἔδινα τὴν παραίτησή μου ἀπὸ τὴν θέση τοῦ προέδρου τῆς United

States Steel. Εἶμουν ὥστόσο βέβαιος, πὼς μποροῦσε νὰ βασίζεται στὴν ἀπόλυτη ὑποστήριξη τῶν παλιῶν συνεργατῶν μου καὶ κανόνισα ἀμέσως μιὰ συνάντηση γιὰ τὸ ἄλλο πρωὶ μεταξὺ τοῦ στρατηγοῦ Wesson, τοῦ διαδόχου μου στὴ θέση τοῦ προέδρου τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου, Irving S. Olds καὶ τοῦ Benjamin F. Fairless, ἐντεταλμένου συμβούλου. Δὲν πῆρα μέρος στὶς διαπραγματεύσεις ποὺ ἐπακολούθησαν, μὰ τὶς παρακολούθησα ἀπὸ πολὺ κοντά.

Στὴ συνάντηση τῆς Τετάρτης ὁ στρατηγὸς ἐξήγησε ὅλο τὸ σχέδιο καὶ ὥρισε τὴν τιμὴ ποὺ εἶχε ζητήσει τὸ Ὑπουργεῖο τῶν Στρατιωτικῶν: 37 619 556 δολλάρια καὶ 60 σέντς. Ὁ Olds καὶ ὁ Fairless δήλωσαν ὅτι εἶταν σύμφωνοι, ὑπὸ τὸν ὅρον ὅτι θὰ συμφωνοῦσαν καὶ οἱ διοικητὲς τῆς Steel. Ξαναγύρισαν μὲ τὸ πρῶτο τραῖνο στὴ Νέα Ὑόρκη καὶ τὸ ἄλλο βράδυ τηλεφώνησαν στὸν στρατηγὸ Wesson, ὅτι ἡ United States Steel θὰ ἀνελάμβανε αὐτὴ τὴν ἐπιχείρηση. Ἀρχισαν ἀμέσως νὰ ἐτοιμάζουν τὰ συμβόλαια.

Τὸ Ὑπουργεῖο τῶν Στρατιωτικῶν δὲν περιέμενε τὸ τέλος αὐτῶν τῶν διαπραγματεύσεων. Μόλις ἐγκρίθηκε ὁ κατάλογος στὶς 3 Ἰουνίου, στάλθηκαν τηλεγραφήματα στὶς ἀποθῆκες καὶ στὰ ὀπλοστάσια τοῦ στρατοῦ, στὸ Rock Island (Illinois), στὸ Schenectady, στὸ San Antonio, στὸν Ἅγιο Φραγκίσκο στὴ Βαλτιμόρη καὶ σ' ἄλλες πόλεις, σὲ ὅλη τὴ χώρα, γιὰ νὰ δώσουν τὴ διαταγὴ ν' ἀρχίσουν νὰ συσκευάζουν τὰ ὅπλα, ποὺ σὲ λίγο θὰ φορτώνονταν στὰ πλοῖα.

Τὴν ἄλλη μέρα ὁ Οὐίνστον Τσῳρτσιλ στὴ Βουλὴ τῶν Κοινοτήτων ἀπεκάλυψε ὅτι 335 000 ἄντρες εἶχαν σωθῇ ἀπ' τὴ Δουνκέρκη, μὰ δὲν ἀπέκρινε τὶς «τεράστιες ἀπώλειες ὑλικοῦ». «Αὐτοὶ οἱ ἄνδρες» εἶπε, «εἶχαν λάβει τοὺς πρώτους καρποὺς τῆς πολεμικῆς μας παραγωγῆς. Ὅλα αὐτὰ χάθηκαν...» Βέβαια, τὰ πολεμικὰ ἐργοστάσια τῆς Ἀγγλίας «θὰ ἐπανόρθωναν σὲ λίγους μῆνες τὶς σοβαρὲς ἀπώλειες ποὺ πάθαμε, ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως ἡ εἰσβολὴ μποροῦσε νὰ πραγματοποιηθεῖ ἀπὸ στιγμή σὲ στιγμή». Ὑστερα ὁ κ. Τσῳρτσιλ διατύπωσε τὴν ὑπέροχη πρόκλησή του: «Θὰ ὑπερασπίσουμε τὸ νησί μας μὲ κάθε θυσία· θὰ πολεμήσουμε στὶς ἀκτές· θὰ πολεμήσουμε στὰ ἀεροδρόμια· θὰ πολεμήσουμε στὰ χωράφια καὶ στοὺς δρόμους· θὰ πολεμήσουμε στὰ βουνά. Δὲν θὰ παραδοθοῦμε ποτέ, κι' ἂν ἀκόμα, πράγμα ποὺ δὲν πιστεύω οὔτε μιὰ στιγμή, αὐτὸ τὸ νησί ἢ ἓνα μεγάλο μέρος τοῦ νησιοῦ αὐτοῦ κατακτηθεῖ καὶ καταδικαστεῖ σὲ πείνα, τότε πέρα ἀπὸ τὶς θάλασσες ἡ Αὐτοκρατορία μας, ὀπλισμένη καὶ προστατευμένη ἀπὸ τὸν Βρεταννικὸ στόλο, θὰ συνεχίσει τὸν ἀγῶνα ὡς τὴν ὥρα τὴ διαλεγμένη ἀπ' τὸ Θεό, ὅποτε ὁ Νέος Κόσμος μ' ὅλη του τὴν ἀκμὴ καὶ μ' ὅλη του τὴ δύναμη θὰ μπορέσει νὰ βοηθήσει τὸν Παλαιὸ Κόσμο καὶ νὰ τὸν ἐλευθερώσει».

Τὴν ὥρα ποὺ μιλοῦσε ἔτσι ὁ πρωθυπουργός, πυροβόλα προο-

ρισμένα για τούς υπερασπιστές της 'Αγγλίας μεταφέροντο από τὰ 'Αμερικανικά όπλοστάσια στους σιδηροδρομικούς σταθμούς. Στο τέλος της εβδομάδας περισσότερα από εξακόσια βαριά φορτωμένα βαγόνια κυλούσαν προς τις αποθήκες του στρατού στο Raritan (New-Jersey), κοντά στο Gravesend Bay. Σ' όλες τις γραμμές είχε δοθῇ ἡ διαταγή της προτεραιότητας γι' αὐτὰ τὰ βαγόνια. Στο Raritan εἰδικές ομάδες από χίλιους περίπου ἄνδρες εργαζόντουσαν νύχτα καὶ μέρα, ἄκόμα καὶ τὸ Σάββατο καὶ τὴ Κυριακή, γιὰ νὰ ξεφορτώουν τὰ τραῖνα καὶ νὰ τοποθετοῦν τὰ κανόνια καὶ τὶς ὀβίδες στὶς μαοῦνες.

Ἐν τῷ μεταξύ τὸ ἀγγλικὸ Ὑπουργεῖο τῶν Πολεμικῶν Μεταφορῶν ἔδινε τὴ διαταγὴν σὲ δώδεκα φορτηγὰ πλοῖα, πού μερικὰ ἀπ' αὐτὰ εἶχαν ἤδη φορτώσει στὴ Νέα Ὑόρκη, νὰ κατευθυνθοῦν στο Gravesend Bay. Ἐνα ἓνα τὰ πλοῖα μῆκαν στο λιμάνι καὶ ρίξαν ἄγκυρα. Τὴν Τρίτη, 11 Ἰουνίου, ὅλα τὰ πλοῖα εἶταν ἐκεῖ τὰ βαγόνια στὶς γέφυρες τὰ 75, τὰ πολυβόλα, τὰ τουφέκια, τὰ βλήματα καὶ τὰ μαρούτια στὰ κρηπιδώματα ἢ στὶς μαοῦνες: ὅλα εἶταν ἑτοιμα.

Τὸ φόρτωμα δὲν μποροῦσε ν' ἀρχίσει πρὶν ὑπογραφοῦν τὰ συμβόλαια. Στὴν Οὐάσιγκτον ἐκεῖνο τὸ ἀπόγευμα συντάχθηκαν οἱ τελευταῖοι παράγραφοι τοῦ συμβολαίου μεταξύ τοῦ Ὑπουργείου Στρατιωτικῶν καὶ τῆς United States Steel Export Company στο Munitions Building, καὶ ὁ ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν ὑπέγραψε τὸ ἔγγραφο. Ὑστερα ἀπ' αὐτὸ ὁ Olds καὶ ὁ Fairless διέσχισαν τὴν Οὐάσιγκτον μὲ ταξὶ γιὰ νὰ πᾶνε στὴν ἔδρα τῆς Βρετανικῆς Ἐπιτροπῆς Προμηθειῶν, ὅπου ὁ Purvis καὶ ὁ Bloch - Lainé ὑπόγραψαν ἓνα κοινὸ συμβόλαιο γιὰ τὴν Γαλλία καὶ τὴν Ἀγγλία. Τὸ συμβόλαιο αὐτὸ εἶχε μόνο ἐνάμισυ φύλλο. Ἡ τιμὴ εἶταν ἀκριβῶς ἐκείνη πού ἡ United States Steel Export Company εἶχε δεχτῇ νὰ πληρώσει στο Ὑπουργεῖο τῶν Στρατιωτικῶν. Πέντε λεπτὰ ὕστερα ἀπ' τὴν ὑπογραφήν ὁ στρατηγὸς Wesson συγκάλεσε τὸ Γενικὸ Στρατηγεῖο στο Raritan, γιὰ νὰ δηλώσει πῶς τὰ ὅπλα ἀπ' αὐτὴ τὴ στιγμή ἀνῆκαν στὴ Γαλλία καὶ στὴν Ἀγγλία. «Μπορεῖτε νὰ προχωρήσετε. Φορτώστε» εἶπε.

Τὸ πρῶτο πλοῖο ἔφυγε ἀπ' τὸ λιμάνι τοῦ Gravesend δυὸ μέρες ἀργότερα. Εἶταν τὸ Eastern Prince· μετέφερε 48 κιβώτια τῶν 75· 28.000 000 βλήματα τῶν 30· 15.000 πολυβόλα καὶ μιὰ πρώτη δόση ἀπὸ 12.000 τουφέκια. Τὸ πλοῖο αὐτὸ ταξίδευε ἄκόμα, ὅταν ὁ στρατάρχης Πεταὶν ζήτησε ἀνακωχή. Ἡ Μεγάλῃ Βρεταννία ἀπόμνη, ὅπως ὁ Τσώρτσιλ τὸ εἶχε προβλέψει πῶς θὰ γινόταν στο λόγο του γιὰ τὴ Δουνκέρκη. Μὰ ὄχι καὶ ἐντελῶς μόνη. Δώδεκα πλοῖα φορτωμένα μὲ κανόνια ξεκίνησαν γιὰ τὴν Ἀγγλία, ἄλλα ἀπὸ τὸ Grave-

send Bay, ἄλλα ἀπὸ τῇ Βαλτιμόρη, πρὶν τελειώσει ὁ Ἰούνιος. Δεκαπέντε ἀκόμα πλοῖα φόρτωσαν ὅ,τι ἀπόμενε μεταξὺ 1ης Ἰουλίου καὶ 1ης Αὐγούστου. Τὸ πρῶτο πλοῖο ποὺ ἔφτασε στὴν Ἀγγλία, τὸ Eastern Prince, ἔφτασε στὶς 23 Ἰουνίου ἑξή μερες μετὰ τὴν πτώση τῆς Γαλλίας. Τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ ἄλλα ἔφθασαν τὸν Ἰούλιο. Ἐνα ἑκατομμύριο ἀδειανὰ χέρια ἄρπαξαν μὲ ἀπληστία τὰ τουφέκια, ἐνῶ ὁ Χίτλερ ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ τῆς Μάγχης δίσταζε. Γὰ πολλὰς ἑβδομάδες, ἐνῶ τὰ ἀγγλικά πολεμικά ἐργοστάσια ἐργάζονταν νύχτα καὶ μέρα, γιὰ νὰ ἐπανορθώσουν τὶς ἀπώλειες τῆς Φλάνδρας, τὰ ἐνιακόσια κανόνια τῶν 75 ποὺ εἶχαν ἔρθει ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴ εἶταν τὰ μόνα σὲ ὅλη τὴν Ἀγγλία, ποὺ μποροῦσαν νὰ σταματήσουν ἕνα ἄρμα μάχης. Τὰ 80.000 πολυβόλα Lewis, Martin, Browning καὶ Vickers ἐνίσχυσαν τὴν ἄμυνα ὅλων τῶν ἀπειλουμένων παραλίων, καὶ ὅλων τῶν δρόμων, ποὺ ξεκινοῦσαν ἀπὸ τὴν ἀκτὴ. Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ τουφέκια, ποὺ τὰ χρησιμοποιοῦν ἀκόμα οἱ ἄντρες τῆς Ἐθνοφυλακῆς, τὰ ὅπλα ποὺ στείλαμε τὸν Ἰούνιο τοῦ 1940 κάλυψαν κάπως τὰ μεγάλα κενὰ ποὺ ὑπῆρχαν. Μὰ τὴ στιγμὴ ἐκείνη στάλθηκαν σὲ ἄντρες, ποὺ δὲν εἶχαν κανένα ὅπλο, καὶ αὐτὸ ἔγινε στὴν πιὸ κρίσιμη στιγμὴ τῆς ἱστορίας τῆς Ἀγγλίας ἀπὸ τὴν ἐποχὴ ποὺ ἡ Ἰσπανικὴ ἀρμάδα εἶχε μπεῖ στὴ Μάγχη. Πιὸ σημαντικὲς εἶταν οἱ ὑποσχέσεις, ποὺ συνόδευαν αὐτὴν τὴν ἀποστολή—καὶ τὸ γεγονός, πὼς ἡ Ἀμερικὴ καταλάβαινε, ὅτι ἕνας κίνδυνος ποὺ ἀπειλοῦσε τὴν Ἀγγλία ἀπειλοῦσε συγχρόνως καὶ ἐκείνην. Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ κανόνια προσπαθήσαμε νὰ στείλομε καὶ μερικὰ ἀεροπλάνα. Δὲν εἶταν τὰ «σύννεφα τῶν ἀεροπλάνων» ποὺ ὁ Paul Reynaud εἶχε φανταστῇ στὴν ἀπελπισία του, ὅταν εἶχε στείλει στὶς 13 Ἰουνίου τὴν τελευταία ἐκκλησίᾳ του στὸν πρωθυπουργό μας. Τὸν Ἰούνιο τοῦ 1940 ἡ Ἀμερικὴ δὲν εἶχε νὰ στείλει «σύννεφα ἀεροπλάνων». Καὶ ὅμως ὁ Στόλος μας δέχτηκε νὰ δώσει 50 βομβαρδιστικά Curtis-Wright SBC-4 καὶ ὁ Στρατός μας 93 ἑλαφρὰ βομβαρδιστικά Northrop A-17-A. Τὰ περισσότερα ἀπὸ αὐτὰ τὰ ἀεροπλάνα πῆγαν στὸ Χάλιφαξ, ὅπου τὰ περίμενε τὸ Γαλλικὸ ἀεροπλανοφόρο Béarn. Τὸ Béarn ἔφυγε στὶς 17 Ἰουνίου, τὴ στιγμὴ ποὺ ὁ Πεταῖν ζητοῦσε ἀνακωχή. Τὸ πλοῖο πῆρε ἐν πλῶ τὴ διαταγὴ ἀπὸ τὸν ναύαρχο Darlan νὰ ἀλλάξει κατεύθυνση καὶ νὰ τραβήξει γιὰ τὴ Μαρτινίκα, στὶς Γαλλικὲς Ἀντίλλες. Ἐκεῖ τὸ πλοῖο καὶ τὰ ἀεροπλάνα ἔμειναν τρεῖς χρόνια, καὶ σκούριασαν σὲ μιὰ κατάσταση μάταιας οὐδετερότητας, ὥς τὴ στιγμὴ ποὺ ἡ Ἐθνικὴ Γαλλικὴ Ἐπιτροπὴ ἀφαίρεσε ἀπὸ τὸ Vichy τὸν ἔλεγχον τοῦ νησιοῦ.

Οἱ Γαλλικὲς καταστροφὲς δημιούργησαν γιὰ τὴ Μεγάλῃ Βρεταννίᾳ ἕναν κίνδυνον ἄσχετο ἀπὸ τὸν κίνδυνον τῆς εἰσβολῆς: στὶς 1

Ίουνιου, τὴν ἐπαύριο δηλαδὴ τῆς μέρας, ὅπου τὰ Γερμανικὰ στρατεύματα εἶχαν παρελάσει στὰ Ἑλύσεια Πεδία, ὁ Arthur Purvis ἔλαβε στὴ Νέα Ὑόρκη ἓνα ἀπόρρητο τηλεγράφημα ἀπὸ τὸ Λονδίνο. Ἡ Γαλλία, ἔλεγε τὸ τηλεγράφημα,μποροῦσε ἀπὸ τὴ μιὰ στιγμή στὴν ἄλλη, νὰ σταματήσει τὸν ἀγῶνα Ἡ Βρεταννικὴ Ἐπιτροπὴ προμηθειῶν ἔπρεπε νὰ προβλέπει τοὺς κινδύνους, πού θὰ προέκυπταν ἀπὸ αὐτὸ γιὰ τὴν ἐφαρμογὴ τοῦ προγράμματος τοῦ ἐφοδιασμοῦ.

Ὁ Purvis κάλεσε ἀμέσως τὸν Sir Henry Self καὶ τὸν Thomas Childs. Οἱ τρεῖς αὐτοὶ ἄνθρωποι ἤξεραν ποιὸς κίνδυνος τοὺς ἀπειλοῦσε. Στοὺς τελευταίους πέντε μῆνες τὸ πρόγραμμα ἀγορῶν τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Γαλλίας στὴν Ἀμερικὴ εἶχε ὀλοένα καὶ περισσότερο συνδεθῇ. Ἄν ἡ Γαλλία συνθηκολογοῦσε καὶ παρέσυρε μαζί της σὲ ἀδράνεια ὅλες τὶς συμβάσεις πού εἶχε στὶς Ἑνωμένες Πολιτεῖες, ἡ Μεγάλῃ Βρεταννία θὰ βρισκόταν μόνη της ἀντιμέτωπη μὲ τὴν Γερμανία, μὲ ἓνα ἀεροπορικὸ πρόγραμμα ἀποσυντεθειμένο, καὶ ὅλα τὰ συμβόλαια πού εἶχε ὑπογράψει ἀπὸ κοινοῦ μὲ τὴ Γαλλία προφάσεις γιὰ ἀτέλειωτες δικαστικὲς διενέξεις.

Ὅπλα πού εἶχαν παραγγεῖλει οἱ Γάλλοι καὶ πού τώρα τὰ εἶχαν ἀπόλυτῃ ἀνάγκῃ οἱ Ἀγγλοὶ, πού εἶχαν μείνει μόνοι,μποροῦσαν νὰ τοὺς γίνουν ἀπρόσιτα. Ὁ Purvis ἤξερε ἀκόμα, πὼς ἂν τὰ Γαλλικὰ συμβόλαια ἔμεναν ἀνεκτέλεστα, ἡ Ἀμερικανικὴ βιομηχανία θὰ δίσταζε ὕστερα νὰ δεσμευθεῖ μὲ τὴν Ἀγγλία γιὰ νέες παραγγελίες. Ἀπὸ ἀρκετὲς ἑβδομάδες ἐξ αἰτίας τῆς οἰκτρᾶς στρατιωτικῆς κατάστασης ἡ Γαλλικὴ ἐπιτροπὴ εἶχε πολὺ κοπιήσει γιὰ νὰ πείσει τοὺς βιομηχάνους τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν νὰ δεχτοῦν τὰ συμβόλαια. Εἶχαν ἀρχίσει νὰ θεωροῦν σὰν ἐπικίνδυνες τέτοιες ἐντολές. Ἄν ἡ ἀντίληψη αὐτὴ περιλάμβανε καὶ τὰ Ἀγγλικὰ συμβόλαια,μποροῦσαν νὰ προκύψουν καταστρεπτικὰ ἀποτελέσματα.

Γιὰ τὸν Purvis καὶ τὸν Self μόνο μιὰ ἀπάντηση εἶταν δυνατὴ. Ἄν ἡ Γαλλία καταστρεφόταν, δὲν ἔπρεπε νὰ καταστραφοῦν τὰ Γαλλικὰ συμβόλαια. Τηλεγράφησαν στὸ Λονδίνο καὶ ζήτησαν ἀπόλυτῃ ἐξουσιοδότηση γιὰ τὴν λήψη τῶν μέτρων, πού θὰ προστάτευαν τὴν Ἀγγλικὴ θέση. Οἱ ὑποχρεώσεις πού εἶχε ἀναλάβει ὡς τότε ἡ Γαλλία στὶς Ἑνωμένες Πολιτεῖες ξεπερνοῦσαν τὰ πεντακόσια ἑκατομμύρια δολάρια. Πολλὰ ἀπὸ τὰ συμβόλαια αὐτὰ ἀφοροῦσαν ὅπλα καὶ προμήθειες, πού οἱ Ἀγγλοὶ εἶχαν ἀνάγκῃ γιὰ τὴ συνέχιση τοῦ πολέμου. Ἀλλὰ συμβόλαια ἀφοροῦσαν ἐξοπλισμὸ εἰδικὰ Γαλλικὸ, καὶ θὰ εἶταν ἄχρηστα γιὰ τὴν Ἀγγλία.

Υπῆρχαν χιλιάδες συμβόλαια γιὰ ἀεροπλάνα, μηχανές, ὑλικά, πρῶτες ὕλες, καμιόνια, μπαρούτια, ἐκρηκτικὲς ὕλες καὶ κανόνια. Θὰ χρειαζόνταν ὁλόκληρες ἑβδομάδες γιὰ νὰ ἐξετασθοῦν ὅλα

αυτά, για να διαπιστωθεί τί θα χρησίμευε στην 'Αγγλία και ύστερα να γίνουν διαπραγματεύσεις με τους βιομήχανους για κάθε συμβόλαιο. 'Ο καιρός δὲν θὰ ἐπαρκοῦσε. 'Ο Purvis σκέφτηκε, πὼς ἡ 'Αγγλία ἔπρεπε νὰ εἶναι ἑτοιμηὴ γιὰ νὰ ἀντιμετωπίσει συγχρόνως ὅλα μαζί τὰ συμβόλαια.

Στις 15 'Ιουνίου 1940, τὰ μεσάνυχτα, ὁ Purvis ἔλαβε τὴν ἀπάντηση τοῦ Λονδίνου. Σ' αὐτὸν καὶ τὸν Self δινόταν ἡ ἐντολὴ νὰ κάνουν ὅ,τι ἔπρεπε. Δὲν ὑπῆρχαν ἄλλες ὁδηγίες. "Όλες οἱ εὐθύνες βάραιναν ἀπάνω τους. Τὸ ἄλλο πρωῒ, 16 'Ιουνίου, στίς ἑννέα, τὸ ράδιο μίλησε γιὰ μιὰ κρίση, ποὺ ξεσποῦσε στὸ Μπορντὼ ἀνάμεσα στοὺς ὁπαδούς τοῦ Ρενὼ ποὺ ἤθελαν νὰ συνεχίσουν τὸν ἀγώνα, καὶ τὴν ὁμάδα Πεταῖν-Λαβιάλ, ποὺ εἶχαν ἀποφασίσει, ὅτι ὁ πόλεμος εἶχε τελειώσει. 'Ο Purvis ἔλειπε ἀπὸ τὴ Νέα 'Υόρκη καὶ δὲν θὰ γύριζε ὡς τὸ βράδυ. 'Ο Self ὅμως καὶ ὁ Childs συμφώνησαν, πὼς ἔπρεπε νὰ ἀρχίσουν ἀμέσως διαπραγματεύσεις μετὰ τὴν Γαλλικὴ 'Επιτροπὴ τῆς 'Αεροπορίας. Ἐφτασαν στὴν κεντρικὴ ἔδρα αὐτῆς τῆς ἐπιτροπῆς τὸ Rockefeller Center τὴν Κυριακὴ λίγο πρὶν ἀπ' τὸ μεσημέρι. "Όλοι οἱ ἀξιωματικοὶ ἐργάζονταν σὰν νὰ εἶταν μιὰ κοινὴ ἐργασία ἡμέρα. Μέσα στὸ γραφεῖο τοῦ ὁ συνταγματάρχης Jacquin, ἀρχηγὸς τῆς 'Επιτροπῆς, εἶταν μόνος ἀκούγοντας μετὰ πόνο τὸ δελτίο τοῦ ραδιοφώνου. 'Ο Childs μῆλκε ἀμέσως στὴν οὐσία. Οἱ Βρεταννοὶ ἤθελαν νὰ ἀναλάβουν ὅλα τὰ Γαλλικὰ συμβόλαια.

'Ο Jacquin δὲν δίστασε. "Όλα τὰ συμβόλαια ποὺ ἀφοροῦσαν τὴν 'Αεροπορίαν θὰ μεταβιβάζονταν στὴν 'Αγγλία. Δὲν εἶταν ὑπεύθυνος γιὰ τὰ συμβόλαια, εἶπε ὅμως ἀμέσως στοὺς ὑπαλλήλους τῆς Γαλλικῆς 'Επιτροπῆς Προμηθειῶν νὰ ἐτοιμαστοῦν, γιὰτὶ θὰ συναντοῦσαν πολὺ σύντομα τοὺς "Αγγλους.

Τὸ ἀπόγευμα στίς δύο τὸ ράδιο ἀνῆγγειλε, ὅτι ὁ Reynaud εἶχε παραιτηθῇ. Ὡς ἐκείνη τὴ στιγμὴ ὁ Jacquin εἶχε ἐλπίσει ὅτι ἡ Γαλλία θὰ μποροῦσε νὰ κρατήσει. Τώρα ἤξερε, πὼς ὅλα εἶχαν τελειώσει. Ζήτησε ἀπὸ τὸν Childs καὶ ἀπὸ τὸν δικηγόρο τῆς Γαλλικῆς ἐπιτροπῆς νὰ ἐτοιμάσουν τὰ συμβόλαια τῆς ἐκχωρήσεως. Ἔθεσε μόνον ἓναν ὅρο: «Πρέπει νὰ ἀναλάβετε ὅλα τὰ συμβόλαια, ἢ νὰ μὴν ἀναλάβετε κανένα» εἶπε. «Δὲν μπορεῖτε νὰ διαλέγετε μέσα ἀπὸ τὰ κόκκαλά μας ὕστερα ἀπὸ τὴν πτώση μας».

Τὴν ὥρα ποὺ ἐργάζονταν, τὸ ράδιο ἀνήγγειλε ὅτι ὁ Πεταῖν εἶχε ἀποφασίσει νὰ συνθηκολογήσει. Αὐτὸ εἶχε γίνει πιὸ γρήγορα ἀπὸ ὅ,τι τὸ εἶχαν φανταστῇ. Ἀπὸ στιγμὴ σὲ στιγμὴ μποροῦσε νὰ ῥθεῖ ἀπὸ τὴ Γαλλία μιὰ διαταγὴ, ποὺ θὰ ἀκύρωνε τὰ πληρεξούσια τῶν Γάλλων ἀντιπροσώπων. Κι' ἡ Οὐάσιγκτον μποροῦσε ἀπὸ στιγμὴ σὲ στιγμὴ νὰ δεσμέψει τὶς Γαλλικὲς πιστώσεις στίς Ἑνωμένες Πολιτεῖς, ὅπως τὸ εἶχε κάνει γιὰ ἄλλα κράτη κατεχόμενα ἀπὸ τὸν Ἀξονα.

Χρειαζόταν άμεση ενέργεια. Μόλις άρχισε νά νυχτώνει, ξαναγύρισε ο Purvis. Είχαν κατορθώσει νά συγκεντρώσουν όλους τους ύπαλλήλους της Γαλλικής Έπιτροπής Προμηθειών. Μέσα στο διαμέρισμα του Purvis, από όπου φαίνονταν νά ανάβουν τὰ φῶτα της Νέας Ύόρκης, όλοι βάλθηκαν στη δουλειά διατυπώνοντας και διορθώνοντας τὰ διάφορα έγγραφα. Στις τρεῖς τὸ πρωὶ ὅλα εἶταν ἑτοιμα γιὰ ὑπογραφή. Ὁ Purvis δίστασε δέκα λεπτά πρὶν ὑπογράψει, ἀναπολώντας τὰ διάφορα σημεῖα της ἐκχώρησης. Μὲ δυὸ ὑπογραφές, μιὰ γιὰ τὰ συμβόλαια της ἀεροπορίας και μιὰ γιὰ τὰ ὑπόλοιπα δημιουργοῦσε γιὰ τὴν Κυβέρνησή του μιὰ ὑποχρέωση ἑξακοσίων ἑκατομμυρίων δολλαρίων. Δὲν εἶχε καιρὸ νὰ συμβουλευθεῖ πάλι τὸ Λονδίνο, γιατί ἀπὸ στιγμή σὲ στιγμή μπορούσε νὰ ναυαγήσει ἡ ὑπόθεση. Αὐτό εἶταν μιὰ ὀλοκληρωτικὴ ἀναθεώρηση της μετρημένης οἰκονομικῆς πολιτικῆς ποὺ οἱ Βρεταννοὶ εἶχαν ἀκολουθήσει ὡς τότε, γιὰ νὰ μπορέσουν νὰ διατηρήσουν τὰ δολλάρια τους ὅλο τὸ διάστημα τοῦ πολύχρονου ὅπως πίστευαν πολέμου. Τώρα ὅμως, ἂν ἡ Ἀγγλία ἤθελε νὰ συνεχίσει τὸν ἀγῶνα, ἔπρεπε ἢ ὅλα νὰ τὰ παίξει ἢ τίποτα. Ὁ Purvis εἶπε ὕστερα στοὺς φίλους του, πῶς ὅταν ἔπιασε τὴν πέννα και ὑπέγραψε εἶχε πάρει τὴν μεγαλύτερη ἀπόφαση της ζωῆς του. Καὶ οἱ Γάλλοι ἀνελάμβαναν μιὰ μεγάλη εὐθύνη. Ἡ κυβέρνηση ποὺ τοὺς εἶχε διορίσει εἶχε ἐξαφανιστῇ. Εὐτυχῶς ἀπομονωμένοι θὰ διέθεταν όλους τοὺς πόρους της Γαλλίας στὶς Ἡνωμένες Πολιτεῖς. Ὑπέγραψαν.

Δὲν εἶχαν θέσει παρὰ ἓνα ὄρο : τὰ έγγραφα ἔπρεπε νὰ μείνουν μυστικά ὡς τὴ στιγμή ποὺ θὰ ἐπικυρωνόταν ἡ πτώση της Γαλλίας. Ὁ Purvis δέχτηκε. Στὶς 17 Ἰουνίου, στὶς τρισήμισυ τὸ πρωί, ἡ ἐκχώρηση εἶχε γίνει ὁριστικὴ. Μόλις πέντε ὥρες μετὰ τὴν ὑπογραφή αὐτὴ ὅλες οἱ Γαλλικὲς πιστώσεις στὴν Ἀμερικὴ δεσμεύτηκαν ἀπὸ τὸ θησαυροφυλάκιο. Τὸ ἴδιο ἀπόγεμα ὁ Ὑπουργὸς Μοργκεντάου ὕστερα ἀπὸ μιὰ συζήτηση ποὺ εἶχε μὲ τὸν Purvis ἔβγαλε μιὰ ἀνακοίνωση. Δὲν μπορούσε ἀκόμα νὰ ἀποκαλύψει τὴν ἐκχώρηση, μὰ ἔπρεπε νὰ καθησυχάσει τοὺς Ἀμερικανοὺς ἐπιχειρηματίες, ποὺ εἶχαν πάρει Γαλλικὲς παραγγελίες. Δήλωσε, πῶς εἶχε πληροφορηθῇ ἀπὸ Ἀγγλους, πῶς θὰ εἶταν ἑτοιμοὶ νὰ ἀναλάβουν ὅλα τὰ συμβόλαια, ποὺ εἶχαν ὑπογράψει οἱ Γάλλοι στὶς Ἡνωμένες Πολιτεῖς γιὰ τὸν πόλεμο.

Ὡς τόσο ὁ Purvis δὲν εἶταν βέβαιος, πῶς οἱ Ἀμερικανοὶ βιομήχανοι θὰ ἀποδέχονταν συμβόλαια ὑπογραμμένα ἀπὸ τοὺς Γάλλους. Ἡ κυβέρνηση τοῦ Μπορντῶ μπορούσε κάτω ἀπὸ τὴν Γερμανικὴ πίεση νὰ ἀρνηθεῖ τὴ συμφωνία και νὰ προσπαθήσει νὰ ἀκινητοποιήσει αὐτὸ τὸ Γαλλικὸ ὕλικὸ στὶς Ἡνωμένες Πολιτεῖς. Πρὶν ἀποφασίζει τὴν ἐκχώρηση ὁ Purvis σφυγμομέτρησε ὁρισμένες Ἀμε-

ρικανικές εταιρείες, για να διαπιστώσει την αντίδρασή τους. Στην αρχή έκδηλώθηκε κάποιος δισταγμός. Ύστερα ο Donald Douglas, πρόεδρος της Douglas Aircraft Company, έδειξε το δρόμο σε όλη την Αμερικανική βιομηχανία. Δέχτηκε, κι' ο κόσμος τών επιχειρηματιών τον ακολούθησε. Όλα τα όπλα, που προορίζονταν για τους Γάλλους θα τα ξπαιρναν τώρα οί "Αγγλοι.

ΚΑΙ ΕΝΑ ανέκδοτον περί Μουσολίνι: 'Ο Ντοϋτσε έπεσκέφθη κάποτε αίφνιδιαστικῶς ένα φρενοκομείον. Είσηλθεν εἰς τὸ γραφεῖον τῆς διευθύνσεως τὴν στιγμὴν ἀκριβῶς πού ὁ διευθυντὴς ἔδιδε τὸ «ἔξιτηριον» εἰς ἓνα λαθέντα τρόφιμον. «Πήγαινε, παιδί μου, στὸ καλὸ, τοῦ ἔλεγεν ὁ διευθυντής. Τώρα εἶσαι ἀπολύτως ὑγιής. Μὲ τὴν ἐργασίαν σου θὰ κατορθώσης νὰ ἐπανεύρῃς τὴν σειρὰν σου εἰς τὴν κοινωνίαν.» 'Ο ἄνθρωπος ἐκίνησε περίλυπος τὴν κεφαλὴν. «Ἐγὼ πλέον, κύριε διευθυντά, εἶμαι χαμένος ἄνθρωπος. Ποιὸς θὰ δώσῃ ἐργασίαν σ' ἓναν ἀπόφοιτον τοῦ φρενοκομείου;» 'Ο Ντοϋτσε ἐπενέβη τότε: «Ἄκου ἐδῶ. Αὐριο νὰ ἔλθῃς νὰ μὲ συναντήσης. Θὰ φροντίσω ἐγὼ γιὰ σένα» «Καὶ ποιὸς εἶσαι σύ;» ἠρώτησεν ὁ πτωχὸς ἄνθρωπος μὲ δυσπιστίαν. 'Ο Ντοϋτσε ἐμειδίσαεν ἐπικεικῶς: «Δὲν μὲ ξέρεις ἐμένα; Εἶμαι ὁ Ντοϋτσε, ὁ δικτάτωρ τῆς Ἰταλίας, ὁ...» «Φθάνει, φθάνει, τὸν διέκοψεν ὁ ἄνθρωπος. Κατάλαβα. Ἀκριβῶς τὰ ἴδια ἔλεγα κι' ἐγὼ καὶ μὲ ἔκλεισαν ἐδῶ μέσα.»

ΤΥΠΟΣ, 7 Νοεμβρίου 1940

ΕΝΑΕΡΙΑ ΤΣΑΡΟΥΧΙΑ

ΑΠΟ τετραήμερου ἤδη τὰ τσαρουχάδικα εἰς τὸ Μοναστηράκι καὶ τὴν ὁδὸν Πανδρόσου ὑφίστανται μυστηριώδεις... ἐπιδρομὰς ἀπὸ Ἄγγλους στρατιωτικούς, οἱ ὅποιοι ἀγοράζουν τοῖς μετρητοῖς ὅσα τσαρούχια εὗρουν διαθέσιμα καὶ τὰ παραλαμβάνουν μαζί των.

Προχθὲς εἰς ἓνα μαγαζάκι τῆς περιοχῆς ἐκείνης τὰ ἐναπομείναντα τσαρούχια ἦταν τόσον ὀλίγα, ὥστε ὁ τελευταῖος Ἄγγλος πού προσῆλθε νὰ τ' ἀγοράσῃ ἐζήτησε—τῇ μεσολαβήσει ἑνὸς παρτυχόντος ἀγγλομαθοῦς—νὰ τοῦ τὰ κόψουν πρῶτα ἐγκαρσίως, εἰς δύο κομμάτια τὸ καθένα.

«Μὰ τί τὰ θέλετε;...» ἠρώτησε στὸ τέλος ὁ ἀγγλομαθής.
«Γιὰ σουβενίρ τὰ παίρνετε;»

«Νόου, σέρ. Εἴμαστε ἀεροπόροι καί, ὅταν μᾶς τελειώνουν οἱ βόμβες, ρίχνουμε αὐτὰ στοὺς Ἰταλοὺς. Τὰ βλέπουν καὶ φεύγουν!»

Καὶ ἔτσι διελευκάνθη τὸ... μυστήριον τοῦ Μοναστηρακίου.

ΕΣΤΙΑ, 25 Νοεμβρίου 1940

Ζωτικὸς χώρος: Μαντζουρία 1932

Τοῦ STANISLAW BALINSKI

(Ἀναδημοσιεύεται ἀπὸ τὸ Nineteenth Century τοῦ Λονδίνου)

«ΖΩΤΙΚΟΣ χώρος!..» Αὐτὲς τὶς δύο λέξεις μὲ τὴ θλιβερὴ ἀπήχηση τὶς ἀνεκάλυψαν πρῶτοι οἱ Ἰάπωνες, ὅταν ἔκαναν τὴν εἰσβολή τους στὴ Μαντζουρία. Τὸν εἶδα τὸ ζωτικὸ τους χώρο: Εἶταν μιὰ γῆ ἄγονη καὶ παντοῦ πλημμυρισμένη. Σκεπασμένη τὸ χειμῶνα μὲ στρώματα παγωμένης ἄμμου ἢ πασπαλισμένη μὲ ἓνα ἀστραφτερὸ χρυσταλλωμένο χιόνι. Καὶ πάνω ἀπ' ὅλα ἀπλώνεται ἓνας κρύος διάφανος οὐρανός, ὅπου ὁ ἥλιος ἔκανε τὸ ταξεῖδι του ἀλλάζοντας τρία κατὰ σειρὰ χρώματα, ἀνάλογα μὲ τὶς ὥρες τῆς ἡμέρας. Ἐκτυφλωτικὸ ἀσημένιο χρώμα τὸ πρωί, λαμπερὸ χρυσαφένιο τὸ μεσημέρι καὶ πορφυρὸ τὸ βράδυ, γιὰ νὰ βυθιστεῖ τέλος σὰν ἔξωτικὸς καρπὸς μέσα στὴν ἔρημο Γκόμπι.

Ἀπὸ μακριὰ μποροῦσε κανεὶς νὰ ἀκούσει τὸ ποδοβολητὸ τοῦ Ἰαπωνικοῦ στρατοῦ, πὺν ὅλο καὶ πλησίαζε, γιὰ νὰ καταλάβει τὸ «ζωτικὸ» αὐτὸ χώρο, τὸν τυλιγμένο στὸν πάγο καὶ στὴ σιωπὴ Εἶταν τὸ Γενάρη τοῦ 1932. Οἱ Ἰάπωνες πλησίαζαν στὸ Χαρμπίν, ὅπου εἶμουν τότε Ὑποπρόξενος. Οἱ Κινέζοι τυλιγμένοι μέσα σὲ γούνινα παλτὰ καλὰ φοδραρισμένα μὲ βάρτα περπατοῦσαν στὴν πόλη μὲ τὴν ἀγωνία ζωγραφισμένη στὸ πρόσωπό τους. «Ὁ κόσμος μποροῦσε νὰ εἶναι τόσο ὁμορφος, σκεφτόντουσαν, καὶ μεῖς ζητᾶμε τόσο λίγα... νὰ μᾶς ἀρήσουν μόνο νὰ ζήσουμε εἰρηνικά». Δυστυχῶς ζοῦσαν στὸ ζωτικὸ χώρο πὺν ἐπιβουλεύονταν ἄλλοι, πιὸ δυνατοὶ ἀπὸ αὐτούς. Ἔτσι σκύβαν τὸ κεφάλι καρτερικά.

Οἱ στρατιῶτες τους βέβαια φαίνονταν γεμάτοι γενναιότητα. Δὲ χρειαζόταν ὅμως πολλὴ ὥρα, γιὰ νὰ καταλάβει κανεὶς, πόσο φτωχὰ εἶταν ἐξοπλισμένοι. Διασχίζοντας τὴν πόλη τραγουδοῦσαν.

— Τί τραγουδοῦν; ρώτησα τὸν Τσάνγκ, τὸν ὑπηρετὴ τοῦ Προξενείου.

— Τραγούδια τοῦ Τσάν-Τούγκ. Ὅλοι σχεδὸν ἔρχονται ἀπὸ κεῖ ἢ ἀπὸ τὸ Τσάν-Σί. Εἶναι οἱ μελωδίες πὺν τραγουδοῦν στὰ χωριά πὺν γεννηθήκαμε.

Μιὰ μέρα (βρισκόμαστε στὸ τέλος τοῦ Γενάρη) ξυπνήσαμε ἀπὸ πυροβολισμούς. Ἄρχισε ἡ «μάχη» τοῦ Χαρμπίν, πὺν δὲν κράτησε παρὰ μονάχα δυὸ μέρες. Ἐκεῖνο τὸ βράδυ καθόμουν στὸ γραφεῖο μου, καὶ ἔγραφα μιὰ ἐκθεση γιὰ τὴ γενικὴ κατάσταση, ὅταν μπῆκε ὁ Τσάνγκ καὶ μοῦ ζήτησε τὴν ἄδεια νὰ καλέσει μερικοὺς φίλους του νὰ πιοῦν τσαΐ. Συλλογίστηκα μέσα μου, πὺν δὲν εἶχε διαλέξει κατάλ-

ληλή στιγμή νὰ ὀργανώσει δεξίωση, ἀλλὰ κράτησα τὴ σκέψη αὐτὴ γιὰ τὸν ἑαυτὸ μου. Κατὰ τὶς 10 πηγαίνοντας πρὸς τὴν κουζίνα γιὰ νὰ ἐτοιμάσω ἓνα φλυτζάνι τσαΐ βρῆκα καμμιὰ δεκαπενταριά στρατιῶτες τριγυρισμένους ἀπὸ γυναῖκες καὶ τρομαγμένα παιδιὰ νὰ κάθονται ἀνάμεσα σὲ μπόγους καὶ πακέτα κάθε λογῆς. Μόλις μπῆκα, σηκώθηκαν ὅλοι πολὺ στενοχωρημένοι, καὶ ὁμολογῶ, πὼς καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος δὲν αἰσθανόμουν λιγότερη ἀμηχανία ἀπ' αὐτούς.

— Εἶναι οἱ φίλοι μου, εἶπε ὁ Τσάνγκ. Ἔρχονται ἀπὸ τὸ Τσάν-Τούγκ.

Ὑποκλιθῆκαμε μὲ μεγάλη εὐγένεια προσέχοντας ὑπερβολικὰ μὴν παραβοῦμε τὸ καθορισμένο πρωτόκολλο. Τὸ βράδυ ἀργά, ἐνῶ δούλευα στὸ γραφεῖο μου, φτάναν στὰ αὐτιά μου ἀπὸ τὴν κουζίνα οἱ πνιγμένες φωνές τῶν στρατιωτῶν καὶ ποῦ καὶ ποῦ ὁ διαπεραστικός λυγμὸς μιᾶς γυναίκας. Τὴν ὥρα ποὺ ἀνέβαινα στὴν κάμαρά μου ἄκουσα τὸν ἦχο ἑνὸς βιολιοῦ. Κάποιος θὰ ἔπαιζε τὴ νοσταλγικὴ μελωδία ποὺ εἶχα ἀκούσει τὸ πρωί, τὴ μελωδία ποὺ τραγουδοῦν στὰ χωριά τους οἱ στρατιῶτες. Ἡ ὥρα εἶταν δύο μετὰ τὰ μεσάνυχτα.

Τὸ πρωί, ὅταν κατέβηκα στὴν κουζίνα, τὴ βρῆκα ἄδεια, καθαρὴ, ἀερισμένη καὶ τὴ φωτιὰ ἀναμένη.

— Ἐφυγαν κιόλας, μοῦ εἶπε περίλυπος ὁ Τσάγκ. Γυρίζουν στὸ Τσάν-Τούγκ γιὰ πάντα... Μὲ παρακάλεσαν νὰ εὐχαριστήσω τὸν κ. Πρόξενο.

Εἰκοσιτέσσερις ὥρες ἀργότερα τὸ Χαρμπὶν εἶχε καταληφθῇ. Τὸ γεγονός αὐτὸ ἔγινε μὲ ἓναν τρόπο σχεδὸν ἀόρατο. Δὲν τὸ ἀντιληφθῆκαμε, παρὰ μόνο σὰν εἶδαμε τὴν ἄλλη μέρα τὶς Ἰαπωνικὲς σημαίες νὰ κυματίζουν πάνω σὲ ὅλα τὰ κτίρια. Ἡ Κινεζικὴ συνοικία εἶχε περικυκλωθῇ, καὶ οἱ πυροβολισμοὶ μᾶς πληροφοροῦσαν, ὅτι οἱ Ἰάπωνες ἀρχίζουν τὴν ὀργάνωση τοῦ «ζωτικοῦ χώρου». Ὁ πρόξενος τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, ἀνθρώπος δραστήριος καὶ μὲ ἐνδιαφέρον γιὰ ὅλα τὰ πράγματα, μὲ πῆρε κατὰ τὸ μεσημέρι στὸ τηλέφωνο. Σχεδίαζε νὰ πάει μὲ τὸ αὐτοκίνητό του νὰ δεῖ «τί γίνεται» ἔξω ἀπὸ τὴν πόλη, καὶ μὲ ρώτησε, ἂν εἶχα ὄρεξη νὰ κάνω μαζί του τὸ «γύρο τοῦ μετώπου». Χωρὶς νὰ διστάσω ἄφησα γιὰ ἀργότερα τὴ σύνταξη τῆς ἐκθεσης ποὺ ἔπρεπε νὰ τὴ συμπληρώσω κάθε μέρα ἀνάλογα μὲ τὴν ἐξέλιξη τῶν γεγονότων, καὶ δέκα λεπτὰ ἀργότερα περίμενα μπροστὰ στὴν πόρτα μου νὰ φτάσει τὸ αὐτοκίνητό του.

Εἶχε πάρει μαζί του μιὰ Γαλλίδα δημοσιογράφο, τὴν κυρία Ἰρὲν Λεβί, μιὰ γυναῖκα μὲ χλωμὸ πρόσωπο καὶ χαρακτηριστικὰ ἀπορροφημένα ἀπὸ τὴν σκέψη. Δὲν ἔβγαλε σχεδὸν οὔτε μιὰ λέξη σὲ ὅλη τὴ διάρκεια τῆς διαδρομῆς, καὶ χρησιμοποίησε μόνο τὰ μάτια της, γιὰ νὰ ἐκφράσει τὴ μικρὴ ἢ μεγάλη κατάπληξη ποὺ τῆς προκαλοῦσε τὸ γύρω μας θέαμα.

Ὁ ἥλιος στήν πρωινή του φάση ἔλαμπε μὲ χειμωνιάτικη ἀσημένια λάμψη. Ἡ παγωνιά, ποὺ εἶταν διάχυτη στήν ἀτμόσφαιρα, ἔκανε ἀπὸ τὴν ἀναπνοή μας λεπτὰ νήματα πάχνης. Λίγο πιὸ ἔξω ἀπὸ τὶς τελευταῖες συνοικίες τοῦ Χαρμπὶν ποὺ φλέγονταν ἄρχιζε ἡ στέππα. Ὅπου καὶ ἂν γυρίζαμε τὸ μάτι, δὲν βλέπαμε πουθενὰ οὔτε χωριό, οὔτε κτῆμα οὔτε δέντρο. Κάναμε πολλὰ χιλιόμετρα, χωρὶς νὰ δοῦμε ἄλλο ἀπὸ ἓνα εἶδος ὑπόστεγα ἢ σιταποθῆκες, ἀδέξια φτιαγμένες ἀπὸ παλιές σανίδες. Στὸ βάθος τοῦ τοπεῖου τῆς παγωμένης στέππας, οἱ σιτοβολῶνες αὐτοὶ δίναν τὴν ἐντύπωση μιᾶς ἀπαίσιας φωλιᾶς κορακιῶν. Ὅλα ἔδειχναν ἐγκατάλειψη καὶ ἀπελπισία. Ὁ δρόμος ἔστριβε λίγο πρὸς τὰ ἀνατολικά στήν κατεύθυνση τοῦ ποταμοῦ Σουνγκάρ, ποὺ εἶταν παγωμένος. Ἐπειτα προχωρήσαμε ἀκολουθώντας τὸ ποτάμι ὅλο καὶ πιὸ πολὺ ζαλισμένοι ἀπὸ τὸν κρύο ἀέρα καὶ τὸ ζωηρὸ φῶς. Ὅλα εἶταν ἐρημικά καὶ σιωπηλά. Τίποτα δὲν φανέρωνε τὸν πόλεμο.

Δὲν εἶχαμε κάνει ἀκόμη οὔτε δέκα χιλιόμετρα, ὅταν ὁ σωφὲρ σταμάτησε τὸ αὐτοκίνητο καὶ κατέβασε τὸ τζάμι τεντώνοντας τὸ αὐτί του.

— Ρίχνουν, μουρμούρισε.

— Ἄς προχωρήσουμε, φώναξε ὁ Χέρσον.

Ὁ δρόμος ἀνηφόριζε λιγάκι, καὶ ἄρχισα νὰ ἀνεβαίνοιμε ἓνα λόφο, ποὺ ἀπὸ τὴν κορυφή του εἶδαμε νὰ ἀπλώνεται μπροστά μας ἓνα νοσταλγικὸ τοπεῖο, μιὰ ἀπέραντη πεδιάδα ποὺ τὴ μονοτονία της μόλις τὴν ἔκοβε ἔδῳ κι' ἐκεῖ ἡ παγωμένη κοίτη τοῦ ποταμοῦ. Ὁ ἥλιος πῆρε τὸ δεύτερο χρωματισμὸ τῆς ἡμέρας μέσα στὸ χειμωνιάτικο ἀπόγεμα. Ὁ Σουνγκάρ βάφτηκε κίτρινος, καὶ ἡ γῆ ἄρχισε νὰ γίνεται πορτοκαλλιά, ἐνῶ τὸ βαθυγάλαξο τοῦ οὐρανοῦ ζώηρενε ὅλο καὶ πιὸ πολὺ. Ἀπὸ μακριὰ οἱ ξεροὶ κρότοι τῶν πυροβολισμῶν φτάναν ὥς ἐμᾶς σὰν τοὺς ἤχους ἑνὸς παιδικοῦ πιστολιοῦ. Ὁ σωφὲρ ἔδειξε μὲ τὸ δάχτυλό τὸν ὀρίζοντα.

— Ἔρχονται ἀπὸ κεῖ, εἶπε.

Ὁ Χέρσον πῆρε τὰ κυάλια, καὶ σκιάζοντας μὲ τὴν παλάμη του τὰ μάτια ἄρχισε νὰ παρατηρεῖ τὸν ὀρίζοντα, ποὺ στὰ βάθη του μποροῦσε κανεὶς νὰ διακρίνει νὰ σαλεύουν κάτι μικρὰ μαῦρα σημάδια σὰ μικροσκοπικὲς μῦγες.

Πῆρα τὰ κυάλια μὲ τὴ σειρά μου, καὶ μισοκλείνοντας τὰ μάτια, γιὰ νὰ μὴ θαμπωθῶ ἀπὸ τὸν ἥλιο, ξεχώρισα στὸ ξεθωριασμένο βάθος τῆς πεδιάδας δυὸ ομάδες ἀπὸ μαῦρα σημάδια. Ἡ μιὰ ἔφευγε ἄτακτα πρὸς τὰ Ἀνατολικά, ἐνῶ ἡ ἄλλη ἀπλωνόταν σὲ μακρὲς γραμμὲς κυνηγώντας τοὺς φυγάδες καὶ ρίχνοντας κατὰ πάνω τους. Σὲ κάθε πυροβολισμὸ ἓνα ἀπὸ τὰ μαῦρα σημάδια ἀκινητοῦσε, ἐνῶ ἓνα μικρὸ συννεφάκι καπνοῦ ὑψωνόταν καὶ πάγωνε ἀμέσως στήν

κρυσταλλιασμένη ατμόσφαιρα. Ἀπὸ δευτερόλεπτο σὲ δευτερόλεπτο τὸ διάστημα ποὺ χώριζε τοὺς φυγάδες ἀπὸ τοὺς κυνηγοὺς λιγόστευε.

Ἔδωσα τὰ κυάλια στὴν κυρία Λεβί. Τὰ χέρια τῆς τρέμαν λίγο, κοιτοῦσε ὁμως τὴν πεδιάδα, χωρὶς νὰ προφέρει λέξη.

Ὁ Πρόξενος κουβέντιαζε μὲ τὸν σωφὲρ, ἕναν ἔξυπνο Ρῶσο, ποὺ δήλωνε μὲ σοβαρότητα, πὼς θὰ γίνονταν ἀφάνταστα πράγματα μὲ τὴ «νέα τάξη» τῶν Ἰαπώνων, καὶ σύγχρονα μοιρολογοῦσε τὴν τύχη τῶν Κινέζων.

— Εἶναι καλοὶ ἄνθρωποι, κύριε Χέρσον. Πολὺ καλοὶ ἄνθρωποι, ἀλλὰ τί θέλετε νὰ κάνουν χωρὶς ὅπλα — χωρὶς ὅπλα καὶ χωρὶς ὀργάνωση; Εἶδατε τὰ τουφέκια τους; Ἡ κατάστασή τους εἶναι ἀξιοθρήνητη.

Γυρίσαμε στὸ Χαρμπὶν ἀπὸ τὸν ἴδιο δρόμο. Τὸ τοπεῖο ὁμως, ποὺ δυὸ ὥρες πρωτύτερα μᾶς εἶχε φανῇ ἐντελῶς νεκρό, ἔπαλλε τώρα ὁλόκληρο ἀπὸ ζωή. Ὁ πυρετὸς τοῦ πολέμου εἶχε φτάσει ὡς αὐτὴ τὴν ἐρημιά. Περνούσαμε τὸ σημεῖο ἐκεῖνο, ποὺ ὁ δρόμος χωρίζεται ἀπὸ τὸ ποτάμι ἀκολουθώντας ἀνατολικὴ κατεύθυνση, ὅταν ἀκούσαμε πυροβολισμούς, ποὺ γίνονταν διαρκῶς πρὸ πυκνοί.

— Εἶναι πάντα οἱ ἴδιοι φυγάδες καὶ οἱ ἴδιοι ποὺ τοὺς κυνηγοῦν, εἶπε ὁ σωφὲρ.

Στὸ βάθος κατ' εὐθείαν μπροστά μας ὑψωνόταν ἡ μαύρη καὶ ἔρημη σιταποθήκη, ποὺ τόσο λίγη ὥρα νωρίτερα ἔμοιαζε ὁλότελα ἐγκαταλειμένη.

— Ἀπὸ κεῖ ἔρχονται, εἶπε ὁ σωφὲρ, δείχνοντας πρὸς τὴ σιταποθήκη.

Ὁ ἥλιος ἔμπαινε σιγὰ-σιγὰ στὴν τρίτη φάση τῆς Μαντζουριανῆς χειμωνιάτικης μέρας, ἀλλάζοντας τὸ χρυσαφένιο χρῶμα τοῦ στὸ χρῶμα τοῦ χαλκοῦ. Γῆ καὶ οὐρανὸς εἶχαν ἀνάψει σὲ μιὰ πορφυρὴ πυρκαγιά, ποὺ στὸ βάθος τῆς ἀψυχα καὶ ἔμψυχα φαίνονταν σὰ μαύρες σκιές.

Σὲ ἕνα διάπλοτο χῶρο γύρω ἀπὸ τὴ σιταποθήκη διακρίναμε τοὺς Ἰάπωνες στρατιῶτες νὰ στέκουν μὲ τὸ ὅπλο στὸ χέρι. Τὸ κασκέτο ποὺ φοροῦσαν μᾶς δυσκόλευε νὰ δοῦμε τὰ φαινομενικὰ ἀτάραχα πρόσωπά τους. Πλαῖι στὸ μεγάλο δρόμο φάνηκαν δυὸ τρία πράσινα φορηγὰ. Στὴ σκέπη ἐνὸς ἀπ' αὐτὰ στεκόταν ἕνας ἄνθρωπος, ποὺ ἀπὸ τὶς κινήσεις τῶν χειρῶν του μποροῦσε κανεὶς νὰ μαντέψει, πὼς εἶταν ἀξιωματικός, ποὺ ἔδινε διαταγές. Ἐνῶ πλησιάζανε, ἕνας στρατιώτης ἔτρεξε ὡς τὴ μέση τοῦ δρόμου, καὶ τεντώνοντας τὸ χέρι του μᾶς πρόσταξε νὰ σταματήσουμε. Δυὸ ἀξιωματικοὶ πλησίασαν τὸ αὐτοκίνητο. Ὁ ἕνας ἀπ' αὐτοὺς ποὺ μιλοῦσε καλὰ Ἀγγλικά ζήτησε τὰ χαρτιά μας, ἐνῶ ὁ σύντροφός του μᾶς κοίταζε χωρὶς νὰ προφέρει λέξη.

Εἶταν ἀδύνατο νὰ διακρίνεις μιὰ ὁποιαδήποτε ἐχθρότητα στὴ στάση τους. Σὰν ὅμως μάθαν, πὼς εἶχαν μπροστά τους τὸν Πρόξενο τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν, πολλαπλασίασαν τὶς ὑποκλίσεις καὶ τὶς συγγνώμες, πρᾶγμα ποὺ μᾶς ἔκανε νὰ καταλάβουμε, πὼς ἐκεῖνο, ποὺ στὴν ἀρχὴ μᾶς εἶχε φανῇ σὰν ἀδιαφορία, στὴν πραγματικότητα δὲν εἶταν παρὰ δυσπιστία καὶ διάθεση ἐχθρική.

— Σᾶς συμβουλεύω νὰ φύγετε ὅσο τὸ δυνατό γρηγορότερα, εἶπε ὁ πρῶτος ἀξιωματικὸς μὲ καθαρὴ φωνή. Ἡ περιοχὴ εἶναι γεμάτη ληστές, καὶ ὥσπου νὰ τὴν ξεκαθαρίσουμε, κανεὶς δὲν θὰ μπορεῖ νὰ νοιώθει γύρω του ἀσφάλεια.

Ὁ Χέρσον ὅμως δὲν εἶχε καμμιά πρόθεση νὰ φύγει, καὶ ἄρχισε μὲ ὕφος ἀμέριμνο νὰ κουβεντιάζει μὲ τὸν Ἰάπωνα. Ὁ ἀξιωματικὸς ἀπαντοῦσε συγκρατημένα στὶς ἀσήμαντες ἐρωτήσεις ποὺ τοῦ ἔκανε ὁ Πρόξενος. Εἶταν φανερό, πὼς μὲ δυσκολία ἔκρυβε τὴ δυσφορία του.

Ξαφνικὰ μερικοὶ πυροβολισμοὶ ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸ τῆς ἀποθήκης διακόψαν τὴν τραβηγμένη αὐτὴ συζήτηση. Ἕνας στρατιώτης κυλίστηκε κάτω.

— Τί τρέχει; φώναξε ὁ ἀξιωματικὸς μὲ σφυριχτὴ φωνή, καὶ γύρισε, γιὰ νὰ δώσει μερικὲς διαταγές.

Ἐπειτα πρόσθεσε πρὸς τὸ μέρος μας ζωνοῦ.

— Σᾶς συμβουλεύω νὰ φύγετε δίχως ἀναβολή.

Ὁ κλοιὸς τῶν Ἰαπωνέζων ἄρχισε νὰ σφίγγει γύρω ἀπὸ τὴν ἀποθήκη. Οἱ στρατιῶτες προχωροῦσαν, σὰ νὰ πλησίαζαν παγίδα μὲ τὸ δάχτυλο στὴ σκανδάλη. Οἱ κινήσεις τους εἶταν τόσο εὐλύγιστες καὶ ζυγισμένες, ποὺ σοῦ ἔδιναν τὴν ἐντύπωση, πὼς τοὺς κινοῦσε ἕνας ἀόρατος μηχανισμός.

Σὲ μιὰ στιγμή, ἐνῶ εἶχαν φτάσει πιά πολὺ κοντὰ στὴν ἀποθήκη, οἱ πόρτες ἀνοιξαν διάπλατα καὶ ἀφήσαν νὰ ξεχυθεῖ μιὰ ὁμάδα ἀπὸ Κινέζους στρατιῶτες, ποὺ σκορπίστηκαν ἄταχτα τυφλωμένοι ἀπὸ τὸ κόκκινο φῶς τοῦ ἡλίου ποὺ βασίλευε. Μερικοὶ ἀπ' αὐτοὺς πέταξαν τὰ ὅπλα τους καὶ πέσαν στὴ γῆ γονατιστοὶ σηκώνοντας τὰ χέρια σὲ κίνηση ἱκεσίας. Οἱ Ἰάπωνες τοὺς σκότωσαν ὅλους ἐπὶ τόπου. Οἱ ἄλλοι ξέφυγαν τρέχοντας μὲ ὅλη τους τὴ δύναμη.

Βρισκόμαστε καὶ μεῖς σὲ ἕνα ἐπεισόδιο τοῦ πολέμου γιὰ τὸ «ζωτικὸ χῶρο». Οἱ ἀδύνατοι φεῦγαν ἀδιάκοπα, καὶ οἱ δυνατοὶ τοὺς κυνηγοῦσαν σὰ θεριά. Μὲ τὶς ἄκρες τῶν πανωφοριῶν τους νὰ ἀνεμίζουν οἱ Κινέζοι τρέχαν παραπατώντας. Κάθε πυροβολισμὸς σκότωνε ἀπὸ ἕναν.

Ξαφνικὰ δυὸ ἀπὸ αὐτοὺς ἀποσπᾶσθηκαν ἀπὸ τὴν ὁμάδα τῶν φυγάδων καὶ τρέξαν πρὸς τὸ μέρος μας. Πρέπει νὰ μᾶς εἶχαν παρατηρήσει ἀπὸ πρὶν. Οἱ στολές τους εἶταν φοδραρισμένες μὲ βάτα, ἢ αὐτὸ δὲν τοὺς ἐμπόδιζε νὰ τρέχουν λαχανιασμένοι. Οἱ Ἰάπω-

νες κατάπληκτοι από την τολμηρή αυτή πράξη, διστάσαν για μιὰ στιγμή, καὶ οἱ Κινέζοι ἐπωφελήθηκαν, γιὰ νὰ μᾶς πλησιάσουν ἰκετεύοντις μὲ κινήσεις ἀπελπισμένες νὰ τοὺς προστατέψουμε. Τότε ὁ Ἰάπωνας ἀξιωματικὸς βγάζοντας τὸ ρεβόλβερ ἀπὸ τὴ θήκη σημάδεψε.

—“Ὁχι, οὔρλιασε ὁ Χέρσον.

—“Ὁχι! Μὴν πυροβολήστε! φωνάξαμε καὶ μεῖς ὅλοι μαζί μὲ τὸ σωφὲρ.

—“Ὅλοι αὐτοὶ οἱ βρωμιάρηδες εἶναι ὀπλισμένοι, μουρμούρισε ὁ ἀξιωματικὸς μέσα στὰ δόντια του. Καὶ ἔριξε.

Ἐνας Κινέζος ἔπεσε νεκρὸς, ὁ ἄλλος ἐξακολουθοῦσε νὰ τρέχει καὶ μποροῦσε νὰ διακρίνει κανεὶς τὸν ἄχνὸ τῆς λαχανιασμένης ἀναπνοῆς, ποὺ ἔβγαινε ἀπὸ τὸ στόμα του.

— Μὴ ρίχνετε! φωνάξαμε πάλι ἄγρια. Ἡ κυρία Λεβὶ ἔτρεξε πρὸς τὸν ἀξιωματικὸ καὶ τοῦ ἄρπαξε τὸ χέρι. Ἀλλὰ ὁ Ἰάπωνας ἐξακολουθοῦσε νὰ ρίχνει. Μιὰ σφαῖρα σφύριξε κοντὰ μας, χωρὶς νὰ πετύχει τὸ στόχο της. Ἡ δεύτερη πρέπει νὰ βρῆκε τὸ δυστυχημένο, γιὰτὶ τρίκλισε, μὰ δὲ στάθηκε. Ἐφτανε πιὸ κοντὰ σὲ μᾶς καὶ εἶταν πολὺ μικρὴ ἀπόσταση, ὅταν μιὰ τρίτη σφαῖρα τὸν βρῆκε κατάστηθα. Γιὰ μερικὲς στιγμὲς τὰ χέρια του χτυπῆσαν τὸν ἀέρα σὰ φτερὰ καὶ σὰν ἓνα γαλαζιο πουλὶ μὲ λοξὰ μάτια σωριάστηκε κατὰ γῆς. Ἀπὸ τὸ ἀνοιγμένο πανωφόρι του ποὺ τὸ κρατοῦσε κλειστὸ ὅσο ἔτρεχε, ἔπεσε κίτρινο δέμα, ποὺ κύλησε στὸ παγωμένο ἔδαφος.

—“Ὅλοι τους ὅμοιοι εἶναι, εἶπε ἥσυχα ὁ ἀξιωματικὸς ξαναβάζοντας τὸ ρεβόλβερ του στὴ θήκη. Κρύβουν τὰ ὅπλα τους καὶ ἔπειτα τὴν τελευταία στιγμή σοῦ τὴν ἀνάβουν.

Ἀλλὰ δὲν εἶταν ὅπλο ἐκεῖνο ποὺ ἔπεσε χάμω στὴ γῆ, εἶταν ἓνα βιολί. Ὁ Χέρσον τὸ ἄρπαξε καὶ τὸ παρατήρησε γιὰ μιὰ στιγμή γεμάτος ἐκπληξή.

—“Ἐνα βιολί... μουρμούρισε σαστισμένος δίνοντάς μου τὸ ὄργανο. Εἶταν ἓνα ἀπὸ τὰ παλιὰ ἐκεῖνα βιολιά, ποὺ μ' αὐτὰ οἱ Κινέζοι παίζουν τὶς αἰσθηματικὲς μελωδίες τους, τὶς ἀκατανόητες γιὰ μᾶς, μὰ γι' αὐτοὺς γεμάτες γοητεία καὶ πόθο, ποὺ τὸ ἀναλλοίωτο νόημά τους δὲν εἶναι παρὰ μονάχα σ' αὐτοὺς γνωστό.

— Δὲν κερδίζονται μὲ τέτοια ὅπλα οἱ πόλεμοι, εἶπε ὁ ἀξιωματικὸς κοιτάζοντας μὲ περιφρόνηση τὸ σπασμένο ὄργανο.

Ἀκουσα τότε γιὰ πρώτη φορὰ τὴ φωνὴ τῆς κυρίας Λεβὶ.

—“Ὁχι, εἶπε μὲ βαθειά, λίγο βραχνιασμένη φωνὴ ξεχωρίζοντας καθαρὰ τὶς λέξεις. Δὲν κερδίζονται μὲ τὰ ὅπλα αὐτὰ οἱ πόλεμοι, ἀλλὰ μὲ αὐτὰ εἶναι κανεὶς βέβαιος, πὼς ποτὲ δὲν τοὺς χάνει. Καταλαβαίνετε ;... Ποτέ!

Πολλὰ χρόνια πέρασαν. Ἀπὸ τότε ὁ πόλεμος ἄναψε σὲ ὁλόκληρα

τὸν κόσμον, καὶ ὁ ἀνεμοστρόβιλος πῆρε στὸ πέραςμά του πολλὰ πράγματα καὶ πολλὰς ἀναμνήσεις. Ὅμως δὲ θὰ ξεχάσω ποτὲ τὴ χειμωιάτικη ἐκείνη μέρα τῆς Μαντζουρίας. Τὸ βιολὶ τοῦ Κινέζου ἀντηχεῖ ἀκόμα στὰ αὐτιά μου. Πολλὰς φορές τὴ νύχτα, ὅταν εἶμαι λυπημένος, τὸ ἀκούω. Μοῦ φέρνει τοὺς ἤχους μιᾶς μακρινῆς μελωδίας δίχως ὄνομα, πὺν μοῦ ἔρχεται στὴ μνήμη σὰν ἓνα ἐλπιδοφόρο τραγοῦδι καὶ μοῦ ξαναλέει πάντα, πὺς παρ' ὅλα αὐτὰ τίποτε ἀπὸ τὴν εὐαισθησία, τὴν καλωσύνη καὶ τὸ ἔλεος δὲν πεθαίνει.

ΜΕΡΙΚΕΣ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΕΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ ΤΟΥ ΕΙΡΗΝΙΚΟΥ

1941

7 Δεκ.

ΟΙ ΙΑΠΩΝΕΣ κάνουν ἐπίθεση στὸ Πέρλ - Χάρμπορ, στὴ Μαλαισία, στὴ Σιγκαπούρη, στὸ Χόνγκ - Κόνγκ καὶ στὶς Φιλιππίνες.

24 Δεκ.

Πτώση τῆς Γουέηκ.

25 Δεκ.

Πτώση τοῦ Χόνγκ - Κόνγκ.

1942

17 Μαρτ.

Ὁ στρατηγὸς Μάκ Ἀρθουρ γίνεται ἀρχιστράτηγος τῶν συμμαχικῶν δυνάμεων τοῦ νοτιοανατολικοῦ Εἰρηνικοῦ.

4 - 8 Μαΐου

Ναυμαχία τῶν Κοραλλίων.

5 Μαΐου

Παράδοση τῶν Φιλιππίνων.

4 - 6 Ἰουν.

Ναυμαχία τῆς Μίντγουεη.

13 - 15 Νοεμ.

Ναυμαχία τοῦ Γκουάνταλκανάλ.

15 Δεκ.

Οἱ Σύμμαχοι παίρνουν τὴ Μπούνα στὴ Νέα Γουινέα.

1943

20 Νοεμ.

Οἱ Σύμμαχοι ἀποβιβάζονται στὴν Ταράγουα, Μάκιν, Ἀραμένα καὶ στὶς νήσους Γκίλμπερτ.

1944

31 Ἰαν.

Οἱ Ἀμερικανοὶ ἀποβιβάζονται στὶς νήσους Μάρσαλ.

15 Ἰουν.

Οἱ Σύμμαχοι ἀποβιβάζονται στὴ Σαϊπάν. Τὰ B 29 βομβορδίζουν τὸ Τόκιο.

19 Ἰουν.

Πρώτη ναυμαχία τῶν Φιλιππίνων.

20 Ὀκτ.

Οἱ Ἀμερικανοὶ μὲ τὸν Μάκ Ἀρθουρ ἀποβιβάζονται στὶς Φιλιππίνες.

1945

9 Ἰαν.

Οἱ Ἀμερικανοὶ ἀποβιβάζονται στὴ Λουζόν.

5 Φεβρ.

Ἡ εἵσοδος στὴ Μανίλλα.

Μιά Βρεταννική κρίση

Πῶς πολεμοῦν οἱ Ἀμερικανοί*

Τοῦ D. W. BROGAN

Ὁ D. W. Brogan εἶναι Σκῶτος, καθηγητὴς στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Κέημ-
πριτζ καὶ σύμβουλος τοῦ B. B. C. Ἔχει ἀσχοληθῇ ἰδιαίτερα μὲ τὴν Ἱστο-
ρίαν τῆς Γαλλίας καὶ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν.

ΥΠΑΡΧΕΙ ἓνας Ἀμερικανὸς στρατιώτης, ποὺ οἱ συμπατριῶτες του δὲν τοῦ ἔχουν στήσει μνημεῖο, καὶ ποὺ τὸ ὄνομά του δὲν εἶναι πολὺ γνωστὸ στὸ λαό. Καὶ ὅμως ὁ Τζῶρτζ Μπρίντον Μὰκ Κλήλλαν, ἀρχι-
στράτηγος τῶν Βορείων Πολιτειῶν σὲ ἡλικία 34 ἐτῶν, σὲ διαθεσιμό-
τητα ἓνα χρόνο ἀργότερα καὶ σὲ προσωπικὴ καὶ πολιτικὴ δυσμένεια,
μένει ὁ τύπος τοῦ νικηφόρου Ἀμερικανοῦ στρατιώτη. Πολεμοῦσε
μὲ τὴ μέθοδο τοῦ Νέου Κόσμου. Ἄν καὶ δὲν εἶταν ὁ ἴδιος νικητὴς
τοῦ Ἐμφυλίου Πολέμου, ὅμως ἡ νίκη ὀφείλουνταν στὶς μεθόδους
καὶ τὶς ἀντιλήψεις του. Αὐτὴ ἡ μέθοδος τοῦ πολέμου εἶταν ἡ μέθο-
δος τοῦ Οὐάσιγκτον, ἡ μέθοδος ποὺ ἔκανε δυνατὴ τὴν κατάκτηση
τῆς Ἀμερικανικῆς Ἡπείρου, ἡ μέθοδος ποὺ εἶχαν διδαχτῇ οἱ Ἀμε-
ρικανοὶ στὴν ἱστορία τους, ἡ μέθοδος ποὺ ἐπέβαλαν οἱ ἀνάγκες τους
καὶ ποὺ ὑπαγόρευσαν οἱ δυνατότητές τους. Μὲ ἄλλα λόγια ὁ πόλεμος
τῶν γραμμῶν ἀνεφοδιασμοῦ, τῶν ἐφοδίων, τοῦ ὑλικοῦ. Πολὺ προ-
τοῦ γίνεи τῆς μόδας ὁ ὅρος «πολεμικὴ λογιστικὴ» τὸν χρησιμο-
ποιοῦσαν οἱ ὀργανωτὲς μικρῶν, εἰρηνικῶν ἐξορμήσεων κατὰ τῶν
Ἐρυθροδέρμων, ποὺ περνοῦσαν τὶς ἀπέραντες πεδιάδες πηγαίνον-
τας πρὸς τὴν Καλλιφόρνια καὶ τὸ Σάντα - Φέ. Τὸν τρόπο, ποὺ πολε-
μοῦσαν οἱ Ἀμερικανοί, τὸν καθόριζε ὁ χῶρος καὶ τὰ μέσα ποὺ δια-
θέταν, γιὰ νὰ τὸν κατακτήσουν. Οἱ πρωτοπόροι προχωροῦσαν σὲ
μιὰ ἔρημη χώρα, ἀναζητώντας τὸ δρόμο τους σιγά, προσεκτικά, φο-
βισμένα, ἂν θέλετε. Ὅσοι εἶταν ὀρμητικοί, ἄφιναν ἐκεῖ τὸ κεφάλι
τους. Οἱ φρόνιμοι, οἱ προσεκτικοί, οἱ προικισμένοι μὲ τόλμη ἀλλὰ
καὶ μὲ φρόνηση, κατόρθωναν νὰ ἐπιζήσουν χάρις στὴν ὑπεροχὴ σὲ
μέσα, σὲ ἱκανότητα καὶ σὲ ἀριθμό. Ὅσοι ἀπὸ τοὺς Ἀμερικανοὺς
δὲν μποροῦσαν νὰ συνηθίσουν σ' αὐτό, δὲν εἶταν χρήσιμοι γιὰ τὴν
κατάκτηση τῆς Δύσης.

Γιὰ τοὺς Ἀμερικανοὺς τῆς ἐποχῆς αὐτῆς ὅσο καὶ γιὰ τοὺς ση-
μερινοὺς Ἀμερικανοὺς ἡ μάχη δὲν ἔχει ἄλλο νόημα ἀπὸ τὸ ἀποτελέ-

* Ἀπὸ τὸ Renaissance, Ἀλγέρι. Πρωτοδημοσιεύτηκε στὸ Harper's
Magazine, τὸ Μάιο τοῦ 1944.

σμά της. Σκοπὸς τῆς μάχης εἶναι ἡ νίκη. Ἡ λεπτότητα τῶν μέσων δὲν εἶναι παρὰ μιὰ φαντασία τῶν Εὐρωπαίων, πὺν θυμίζει τὰ χρόνια, ὅταν ὁ πόλεμος εἶταν τὸ σπὸρ τῶν βασιλέων. Ὁ πόλεμος γιὰ τοὺς Ἀμερικανοὺς δὲν εἶναι βασιλικὸ παιχνίδι, εἶναι μιὰ ἐθνικὴ ὑπόθεσις πολὺ σοβαρὴ ἀλλὰ καὶ πολὺ προσωπικὴ, καὶ θέλουν νὰ τὸν διεξαγάγουν μὲ τὶς δικές τους ἀντιλήψεις, γιὰτὶ μόνον ἔτσι νικοῦν.

Τὸ 1941 ἀκόμη περισσότερο ἀπὸ τὸ 1861 ἢ τὸ 1917 οἱ Ἑνωμένες Πολιτεῖς μπῆκαν σὲ ἓναν μεγάλον πόλεμον τόσο λίγο προετοιμασμένοι, ὅσο οἱ Ἰρλανδοί, ὅταν τοὺς χτύπησαν οἱ Δανοί, ἢ ὅσο οἱ Μεξικανοί, ὅταν παρουσιάστηκε ὁ Κορτέζ μὲ τὰ «θεϊκὰ» ὅπλα του, τὸ μπαροῦτι καὶ τὰ ἄλογα.

Οἱ Ἀμερικανοὶ συνειθίζουν ἀπὸ παλιὰ νὰ ἀστετεύονται μὲ αὐτὴ τὴν κατάστασις τῆς στρατιωτικῆς τους προετοιμασίας. Λένε, πὺς «ὁ Θεὸς προστατεύει τὰ παιδιά, τοὺς μεθυσμένους καὶ τὶς Ἑνωμένες Πολιτεῖς». Ἡ φράσις αὐτὴ κλείνει μέσα της μιὰ μεγάλη ἀλήθεια. Ὁ χῶρος, ἢ ἀπόστασις τοὺς δίνουν πάντα λίγο καιρὸ, γιὰ νὰ προετοιμαστοῦν... τὸ λίγο καιρὸ πὺν χρειάζεται ὁ Ἀμερικανικὸς λαός.

Ὡς τώρα τοὺς δόθηκε αὐτὸς ὁ καιρὸς χάρις στὴν τύχη, τὴν ἀπόστασις καὶ τοὺς συμμάχους τους.

Ὁ πόλεμος κατὰ τῆς Ἰσπανίας τὸ 1898 εἶταν τόσο σύντομος καὶ οἱ Ἰσπανοὶ εἶταν τόσο ἀδύνατοι, ὥστε ἀπὸ τὸν πόλεμον οἱ Ἀμερικανοὶ δὲν ἔβγαλαν ἄλλο συμπέρασμα, παρὰ ὅτι ὁ στρατὸς τους ἔξασθένησε ἀπὸ ἀρρώστειες, ἐνῶ ὁ στόλος τους εἶταν καλὰ προετοιμασμένος γιὰ τὴ σύρραξις. Ὅταν ἦρθε ἡ ἐπόμενη δοκιμασία, πολλὰ ἀπὸ τὰ μαθήματα τοῦ ἐμφυλίου πολέμου εἶχανε μείνει... στὰ χαρτιά. Καὶ ὅμως τὸ 1917 ἓνας στρατὸς, πὺν μόλις ἔφτανε τὶς 100.000, χωρὶς σύγχρονον ὑλικὸ, ἀεροπλάνο καὶ πυροβολικὸ συγχρονισμένο, μεταμορφώθηκε μέσα σ' ἓνα χρόνον σὲ μιὰ στρατιωτικὴ δύναμις πολλῶν ἑκατομμυρίων στρατιωτῶν. Ποτὲ ἄλλοτε στὴν ἱστορία δὲ διαπεραιώθηκε τέτοιο πλῆθος, καὶ αὐτὰ τὰ καινούρια καὶ πρωτόγονα στρατεύματα τσάκισαν τὸ ἠθικὸ τῶν Γερμανῶν. Ἀκόμα καὶ τὰ ἐλαττώματά τους κλόνισαν τὴν ἐμπιστοσύνη τῶν πρόσκαιρων νικητῶν.

Ὅπως οἱ στρατιῆς τῶν Νοτίων ζοῦσαν ἀπὸ τὶς προμήθειες πὺν εἶχαν πάρει ἀπὸ τὶς ἀποθῆκες τῶν Βορείων καὶ ἀπόμειναν γυμνοὶ καὶ πεινασμένοι, ὅταν ἔπαψαν νὰ νικοῦν καὶ δὲν εἶχαν πιά αὐτοὺς τοὺς πόρους, ἔτσι καὶ οἱ Γερμανοὶ κλονίστηκαν βαθιὰ ἀπὸ τὴν πληθώρα τοῦ Ἀμερικανικοῦ ὑλικοῦ, πὺν εἶταν ἀρκετὸ γιὰ νὰ ἐφοδιάσει καὶ τοὺς Συμμάχους. Μὲ δυνάμεις, πὺν ξεπερνοῦσαν ὅλα τὰ ὄνειρα τοῦ 1861, νίκησαν οἱ Ἑνωμένες Πολιτεῖς τὸ 1917 - 1918 τὰ στρατεύματα τοῦ 2^{ου} Ράιχ, καὶ ἔσπασαν τὸ ἠθικὸ τους.

Τὸ ἴδιο γίνεται καὶ σήμερα. Οἱ ἐξ ἐπαγγέλματος ἀρχηγοὶ τοῦ Ἀμερικανικοῦ στρατοῦ εἶναι συνειδησμένοι νὰ ἐργάζονται στὴν ἀφάνεια καὶ πολλὰς φορές γιὰ πολιτικὰ μᾶλλον παρὰ γιὰ στρατιωτικὰ ζητήματα. Μαθαίνουν νὰ κατασκευάζουν μεγάλα φράγματα, νὰ πραγματοποιοῦν μεγάλα σχέδια πολιτικῆς μηχανικῆς, σὰν τὴ διώρυγα τοῦ Παναμᾶ, νὰ καταπολεμοῦν τὴν ἀνεργία. Μπαίνουν στὸ Οὐέστ-Πόιντ, γιὰ νὰ προετοιμαστοῦν γιὰ μιὰ ζωή, πὺ μπορεῖ καὶ νὰ μείνει σκοτεινὴ καὶ ἀφανής. Ἡ προαγωγή τους σὲ ὅλους τοὺς ἀνώτερους βαθμοὺς ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν καλὴ θέληση τῆς Γερουσίας, πὺ ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ μὴν ἐγκρίνει τὶς προαγωγὰς πὺ προτείνει ὁ Πρόεδρος. Ἔτσι οἱ μόνιμοι στρατιωτικοὶ μαθαίνουν νὰ ἀποφεύγουν τὴν πολιτικὴν σὰν τὴν πανοῦκλα, καὶ νὰ μὴν παίζουν αὐτὸ τὸ ἐπικίνδυνον παιχνίδι. Ἐνα ἀπρόοπτο στὴν πολιτικὴν εἶναι ἀρκετό, γιὰ νὰ καταστρέψει γιὰ πάντα τὴν καριέρα ἑνὸς ἀξιωματικοῦ, γιὰ τὸ οἱ ὑποψήφιοι γιὰ τὶς εἰσαγωγικὰς ἐξετάσεις διαλέγονται ἀπὸ τὰ μέλη τοῦ Κογκρέσσου. Ἔτσι τυχαίνει, ἕνας δημοκρατικὸς ὑποψήφιος, πὺ ζεῖ σὲ μιὰ ρεπουμπλικάνικη περιοχὴ, νὰ μὴν ἔχει καμμιά πιθανότητα νὰ γίνῃ δεκτὸς καὶ βλέπει τὰ ὄνειρά του νὰ καταστρέφονται γιὰ πάντα... ἔκτος ἂν, ὅπως ὁ στρατηγὸς Μάρσαλλ, ἔχει τὴν ἐπιμονὴν νὰ μπεῖ στὴν καριέρα μέσω μιᾶς ἡμιεπίσημης σχολῆς ὅπως ἡ Στρατιωτικὴ Ἀκαδημία τῆς Βιργινίας. Μέσα σὲ αὐτὸ τὸ σῶμα τῶν ἀξιωματικῶν, πὺ πῆραν τοὺς βαθμοὺς τους στὸν τελευταῖον πόλεμον, στὴ Στρατιωτικὴ Ἀκαδημία τῆς Βιργινίας, στὸν Πύργον τοῦ Τσάρλστον ἢ στὸ Οὐέστ-Πόιντ ὑπάρχει μιὰ τάξη ἀπόλυτα ἀπομονωμένη ἀπὸ τὸν ἔξω κόσμον. Δὲν ἔχουν οὔτε καὶ τὴν πείρα τῶν σχέσεων μὲ πολῖτες πὺ ἀποκτᾶ π.χ. ἕνας ἀνώτερος Βρεταννὸς ἀξιωματικὸς στὸ Βρεταννικὸ Ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν, γιὰ τὸ ἔκτος ἀπὸ μερικὰς πολιτικὰς προσωπικότητες, στὸ Ἀμερικανικὸ Ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν δὲν ὑπάρχει κανεὶς πολιτικὸς ὑπάλληλος. Ὅλοι οἱ ἀνώτεροι ἀξιωματικοὶ περνοῦν ἀπὸ κεῖ ἀλλὰ σὲ θέσεις καθαρὰ διοικητικὰς.

Ἔτσι τὸ σῶμα τῶν ἀξιωματικῶν εἶναι περιορισμένο καὶ σχεδὸν ἀνώνυμον, διασκορπισμένο σὲ ποικιλόμορφες ἐργασίες καὶ ἀναγκασμένο νὰ συνεννοεῖται μὲ τοὺς ἀντιπροσώπους ἑνὸς λαοῦ βαθειὰ ἀντιμιλιταριστικοῦ, πὺ μόνον μιὰ βάνανση πρόκληση μπορεῖ νὰ τοῦ ξυπνήσῃ τὸ πολεμικὸ πνεῦμα.

Ἀναγκάζονται τὸν καιρὸ τῆς εἰρήνης νὰ ἐτοιμάζουν πολὺπλοκα σχέδια, γιὰ νὰ καταμερίσουν τοὺς τεράστιους πόρους τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν σὲ περίπτωσιν πολέμου, χωρὶς παράλληλη πνευματικὴ προετοιμασία τῆς χώρας. Ξέρουν, πὺς δὲν θὰ εἶναι ποτὲ ἐτοιμοὶ νὰ κάνουν πόλεμον. Πὺς θὰ χρειάζονται πάντα καιρό, γιὰ νὰ ἐκμεταλλευσθῇ τὸ χῶρον καὶ τὰ πλεονεκτήματα πὺ τοὺς προσφέρει. Δὲν τοὺς εἶναι ἐπίσης ἄγνωστο, πὺς οἱ πατριῶτες τους ἔχουν διδαχτῇ

μιά συμβατική έκδοχή τῆς Ἀμερικανικῆς ἱστορίας καὶ ξεχνοῦν γι' αὐτό, πὼς ὅλοι οἱ πόλεμοι τῆς Ἀμερικῆς, ὅπως καὶ ὁ σημερινός, ἄρχισαν ὄχι μὲ νίκες ἀλλὰ μὲ ἥττες... Ξέρουν, πὼς οἱ συμπατριῶτες τους εἶναι νευρικοί, καὶ ἀλλάζουν συχνὰ γνώμη, βαριοῦνται γρήγορα τὴ θεωρία καὶ δὲν τοὺς φτάνουν οἱ λέξεις, ἀλλὰ πρέπει καὶ νὰ δοῦν γιὰ νὰ καταλάβουν.

Ἀναγκάζεται λοιπὸν ὁ Ἀμερικανὸς ἀξιωματικὸς νὰ σκέπτεται μὲ βάση τις ὑλικὲς πηγές, ποὺ ὑπάρχουν, ἀλλὰ δὲν εἶναι ὁργανωμένες σὲ καιρὸ εἰρήνης, καὶ δὲν μποροῦν νὰ χρησιμοποιηθοῦν σὲ καιρὸ πολέμου, παρὰ ἀφοῦ περάσει καὶ χαθεῖ ἄρκετὸς καιρὸς σὲ σκέψεις καὶ σὲ λάθη. Ἀνακαλύπτει ἄλλωστε, πὼς ὅλα τὰ σχέδια ποὺ μπόρεσε νὰ καταστρώσει σὲ καιρὸ εἰρήνης εἶναι μάταια, γιὰ τὸν ἀπλούστατο λόγο ὅτι, ἂν δοκίμαζε νὰ ἐκμεταλλευτεῖ σὲ εἰρηνικὴ περίοδο τις παραγωγικὲς πηγές τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν, θὰ τὸν χαρακτήριζαν τρελλό. Ἀντίθετα ὅταν κηρυχτεῖ ὁ πόλεμος, ὅλα αὐτὰ τὰ σχέδια θεωροῦνται ἀκατάλληλα, ἀπαισιόδοξα, ἀσυμβίβαστα μὲ τις δυνατότητες ποὺ δίνουν τὰ ἀτέλειωτα πλούτη τῆς Ἀμερικῆς... ἀτέλειωτα ἀπὸ τὴ στιγμή ποὺ θὰ ἀποφασίσει ὁ Ἀμερικανικὸς λαὸς νὰ τὰ ἐκμεταλλευτεῖ. Καὶ μόνον ὁ πόλεμος μπορεῖ νὰ τὸν κάνει νὰ τὸ ἀποφασίσει.

Τότε, ἀλλὰ μόνον τότε, οἱ στρατιωτικοὶ εἶναι ἐλεύθεροι ν' αὐτοσχεδιάσουν ἓνα οἰκονομικὸ πρόγραμμα καὶ μιὰ τεχνικὴ ἀναπροσαρμογή, ἅφταστα καὶ τὰ δύο. Οἱ ἀποφάσεις τους εἶναι ἔτσι ἐλεύθερες ἀπὸ κάθε ἐπαγγελματικὴ ρουτίνα. Αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι μὲ τις ἀντιλήψεις τους, ποὺ εἶναι τόσο πολὺ ἀντιλήψεις ἑνὸς πολίτη καὶ τόσο λίγο ἀντιλήψεις ἑνὸς στρατιώτη, ἀνακαλύπτουν νέους καὶ ἀποτελεσματικὸς τρόπους, γιὰ νὰ ἀντιμετωπίσουν τὰ στρατηγικὰ προβλήματα. Φτιάχνουν ἀεροδρόμια μέσα σὲ μιὰ ἐβδομάδα καὶ περνοῦν ποτάμια κάτω ἀπὸ τὰ πυρὰ τοῦ ἐχθροῦ μὲ τρακτέρ καὶ ὁδοστρωτῆρες, σὰ νὰ εἶτανε τὸ φυσικότερο πράγμα παρ' ὅλο ποὺ δὲν ἔκαναν ποτέ τους τίποτα τέτοιο τὸν καιρὸ τῆς εἰρήνης.

Οἱ στρατηγοὶ καὶ τὰ σχέδια δὲν εἶναι ἄρκετά, γιὰ νὰ κερδίσει κανεὶς τὸν πόλεμο. Χρειάζονται καὶ οἱ στρατιῶτες. Ἡ Ἀμερικανικὴ στρατιωτικὴ παράδοση εἶναι πρακτικὴ, θὰ ἔλεγα κωμικὰ πρακτικὴ. Ἡ ὁμορφιά τῶν παρελάσεων ποτὲ δὲν μπόρεσε νὰ ἐλκύσει αὐτοὺς τοὺς ἄνδρες. Ὅταν τὰ νικηφόρα στρατεύματα τῶν Βορείων ἔκαναν παρέλαση στοὺς δρόμους τῆς Οὐάσιγκτον τὸ 1865, οἱ θεατὲς ἀντίκρουσαν μὲ συγκίνηση, καθὼς εἶταν καὶ φυσικό, τὴ στρατιὰ τοῦ Ποτομάκ, ποὺ εἶχε ὑποφέρει τόσο πολὺ, τοὺς παλαιμάχους ποὺ γυρίζαν ἀπὸ τόσες αἱματηρὲς καὶ κουραστικὲς ἐκστρατεῖες ἑκατοντάδες μίλια πέρα ἀπὸ τὴν Οὐάσιγκτον ὥς τὸ Ρίτσμοντ. Οἱ στρατιῶτες αὐτοὶ

είταν δικοί τους, κ' είταν καὶ νικητές. Ὅμως ἡ στρατιὰ τῆς Δύσης, ἡ στρατιὰ τοῦ Σέρμαν κινουῖσε πολὺ περισσότερον τὴν περιέργειαν.

Δὲν εἶχε περάσει ἀπὸ τῆ μιᾶ ἄκρῃ στὴν ἄλλῃ τὶς ἔρημες πεδιάδες τῆς Βιργινίας, δὲν εἶχε βουτηχτῇ στὶς λάσπες τοῦ ποταμοῦ Τζέημς. Γιὰ τὴ στρατιὰ αὕτῃ ἡ μάχη καὶ ἡ πορεία, ἡ πορεία καὶ ἡ μάχη συνεχίστηκαν σ' ὅλο τὸ μᾶκρος τοῦ Μισισσιππῆ, μέσα ἀπὸ τὸ Τεννέσση, ἀπὸ «τὴν Ἀτλάντα ὡς τὴ θάλασσα», καὶ ἔτσι εἶχε φτάσει στὰ μετόπισθεν τοῦ στρατηγοῦ Λῆ. Οἱ θεατὲς ἔβλεπαν μιὰ στρατιὰ ἀπὸ νέους καὶ παιδιὰ στὰ εἴκοσί τους χρόνια. Ἡ στρατιὰ τοῦ Γκράντ δὲν εἶταν κομψότερη ἀπὸ τὸν ἀτημέλητο ἀρχηγό της, ἀλλὰ ἡ στρατιὰ τοῦ Σέρμαν, πού περνοῦσε ἀδιάφορα, μὲ τὸ γιὰ καὶ ἀνοιχτό, χωρὶς στολές, σκληραγωγημένη καὶ εὐκίνητη, μὲ πεποίθησιν καὶ θάρρος, αὕτῃ εἶταν μιὰ ἀληθινὰ ἀμερικανικὴ στρατιὰ, ὁρμητικὴ, ἀνθρώπινη καὶ λαϊκὴ.

Δὲν ἔμοιαζε πάντως καθόλου μὲ τὶς εὐρωπαϊκὰς στρατιὰς, καὶ ὁ κόσμος δὲν ξαναεἶδε τέτοιο θέαμα, ὡς τὴν ἡμέραν πού βγῆκε ἀπὸ τὴν ἔρημον ἡ 8ῃ Στρατιὰ ντυμένη κατὰ τὴ φαντασίαν καὶ τὰ μέσα τοῦ καθενός, μὲ τὴν ιδιόρρυθμὴν πειθαρχίαν της πού τὴν εἶχε μάθει στὶς μάχες. Ἡ στρατιὰ αὕτῃ εἶταν, καθὼς θὰ μπορούσε νὰ τὸ διαπιστώσει ὁποιοσδήποτε Ἀμερικανὸς στὴν Τύνιδα προικισμένος μὲ ἱστορικὴ φαντασία, σωστὸς πνευματικὸς ἀπόγονος τῶν Ἀμερικανικῶν στρατιῶν, πού πολεμοῦσαν ἐπὶ τέσσαρα χρόνια ἀπὸ τὴν κοιλάδα τοῦ Μισισσιππῆ ὡς τὸν Ἀτλαντικόν.

Ἀλλὰ τὰ Ἀμερικανικὰ στρατεύματα, πού εἶταν στὴν Τύνιδα, ἔμοιαζαν μὲ ὅλα τὰ Ἀμερικανικὰ στρατεύματα ὅλων τῶν πολέμων, καὶ εἶταν πρόθυμα νὰ διδαχτοῦν κάτι, ἀρκεῖ νὰ καταλάβαιναν, πὼς αὐτὸ εἶταν ἀναγκαῖον. Ὅπως ἔλεγε στὸν Σέρνιαν τὸ 1870 ἓνας Πρωσσοῦ στρατηγὸς βλέποντας τὰ στρατεύματά του νὰ φεύγουν μπροστὰ στὰ φονικὰ πυρὰ τῶν Γάλλων, δὲν ὑπάρχει στρατός, «πού νὰ μὴν χρειάζεται τὸ βάπτισμα τοῦ πυρός.» Αὐτὸ πού ἔγινε τὸ 1776, τὸ 1812, τὸ 1861 καὶ τὸ 1918. Ἡ προσαρμογὴ στὸν πόλεμον γίνεται ὅμως μὲ τὸ Ἀμερικανικὸ σύστημα. Ὁ Ἀμερικανός, πού γίνεται σὲ καιρὸ εἰρήνης ἐθνικὸς ἥρωας, ἀν δοκιμάσει νὰ πάει ἓνα χιλιόμετρο μὲ τὰ πόδια — καὶ τοῦτο πάλι δὲ θὰ τὸ ἔκανε γιὰ ἓνα τιμῶν — προτιμᾷ φυσικὰ καὶ στὸν πόλεμον νὰ μεταφερθῇ στὸ μέτωπο μὲ τὸ «τζήπ». Ἀλλὰ στὸν 18ον αἰῶνα κιόλας ἔλεγαν, πὼς τὰ παιδιὰ στὴ Βιργινία μπορούσαν νὰ κάνουν πέντε μίλια μὲ τὰ πόδια, γιὰ νὰ κλέψουν ἓνα ἄλογο. Εἶναι ἀδύνατον σὲ μιὰ χώρα, ὅπου οἱ φιλικὲς σχέσεις παίζουν τόσο ρόλον ὅπως στὶς Ἡνωμένες Πολιτεῖς, νὰ κάνει κανεὶς τὸ στρατιώτη νὰ ξεχάσει αὐτόματα, πὼς ὁ ἀξιωματικὸς του εἶναι καὶ αὐτὸς ἄνθρωπος. Καθὼς πάλι σὲ μιὰ χώρα ἄξεστη, πού δὲ γνωρίζει τὸ σεβασμό, εἶναι δύσκολο στοὺς

ἀξιωματικούς νὰ βεβαιώσουν μὲ τὴν ἐντελῶς Βρεταννικὴ αὐτοπεποίθησι, πὼς εἶναι ἀπαλλαγμένοι ἀπὸ τὶς ἀνθρώπινες ἀδυναμίες. Χρειάζεται νὰ μεσολαβήσει πολὺ περισσότερὴ προσωπικὴ ἐπαφή, νὰ ξεχαστοῦν ὅλα τὰ ἀσήμαντα καὶ νὰ ὑπάρχει ἡ βεβαιότητα, πὼς τὴν ὥρᾳ τῆς μάχης οἱ ἄρειτὲς καὶ ἡ ἀντίληψη τοῦ κοινοῦ ἀνθρώπου θὰ δημιουργήσουν αὐτόματα μιὰ πειθαρχία, ὅπως μᾶς φανερώθηκε στὸ 18ο αἶώνα στὸ Μπάνκερ Χίλλ καὶ στὴ Νέα Ὁρλεάνη.

Τὸν καιρὸ τῆς εἰρήνης ἡ μαχητικὴ δύναμις μιᾶς χώρας εἶναι οἱ θεσμοὶ τῆς, οἱ πόροι τῆς, τὰ ἥθη καὶ τὰ ἔθιμά τῆς. Ὁ εἰρηνικὸς στρατὸς τῆς Ἀμερικῆς εἶναι οἱ πολῖτες, ποὺ σέβονται τὸ νόμο χωρὶς τοῦτο νὰ σημαίνει καὶ ὅτι συμμορφώνονται μὲ τὸ νόμο. Εἶναι στρατὸς μιᾶς χώρας, ποὺ τῆς χάρισε ἡ φύση τεράστια πλούτη καὶ ποὺ δημιούργησε ἀκόμη περισσότερα μὲ τὴν προσπάθειά τῆς, ὥστε τώρα νὰ μπορεῖ νὰ εἶναι ἄσωτη καὶ σπάταλη. Εἶναι στρατὸς μιᾶς χώρας, ποὺ ἐκφράζει μελοδραματικὰ μιὰ φαινομενικὴ ἀπαισιοδοξία, ἐνῶ στὸ βάθος κυριαρχεῖ ἡ σταθερὴ αἰσιοδοξία ἑνὸς λαοῦ, ποὺ νίκησε ἕναν ἐχθρὸ πολὺ πιὸ ἐπικίνδυνον ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς καὶ τοὺς Ἰάπωνες: τὴν πρωτόγονη Βόρειο Ἀμερικὴ. Εἶναι ὁ στρατὸς μιᾶς χώρας, ποὺ ἔχει γιὰ ἐθνικὸ σύνθημα: «νὰ ἐπιπλέεις, νὰ τρώῃς ἢ νὰ πεθαίνεις». Εἶναι ὁ στρατὸς μιᾶς χώρας χωρὶς τάξη, ποὺ δὲν ἔχει οὔτε καιρὸ, οὔτε διάθεση οὔτε ἀνάγκη νὰ κάνει οἰκονομίες. Εἶναι ὁ στρατὸς μιᾶς χώρας, ποὺ οἱ οἰκονομικὲς τῆς δυνάμεις συγκεντρώνονται συχνὰ γιὰ σκοποὺς ἀπρόοπτους. Συχνὰ λοιπόν, ὅταν ἀποφασίζουν καὶ καταφεύγουν στὰ ὅπλα, τοῦτο δὲν εἶναι παρὰ ἕνας ἰδιαίτερος τρόπος γιὰ νὰ βγοῦν ἀπὸ τὴ δυσκολία. Εἶναι στρατὸς μιᾶς χώρας χαρτοπαικτῶν, ποὺ ὑπολογίζουν τὰ ποσὰ ποὺ χάνουν μὲ σχετικὴ ψυχραιμία, ἀλλὰ τὸ ἐνστικτὸ τους τοὺς λέει, πὼς τελικὰ θὰ κερδίσουν, ἀν συνεχίσουν τὸ παιχνίδι.

Νὰ γιατί ὁ Ἀμερικανικὸς τρόπος τοῦ πολέμου μοιάζει πολὺ μὲ τὸν Ἀμερικανικὸν τρόπο ζωῆς.

Ὁ πόλεμος θὰ εἶναι ἀναγκαστικὰ μηχανοποιημένος, ὅπως εἶναι καὶ ἡ κουζίνα ἢ τὸ ἀγρόκτημα στὴν Ἀμερικὴ (κουζίνες καὶ ἀγροκτήματα ἑνὸς λαοῦ ποὺ βαριέται καὶ προτιμᾷ νὰ χρησιμοποιεῖ μηχανήματα γιὰ τὴν πλύση καὶ τρακτέρ γιὰ τὸ χωράφι παρὰ νὰ κουράζεται). Εἶναι στρατὸς μιᾶς χώρας μὲ τεράστιες βιομηχανικὲς ἐπιχειρήσεις, ποὺ ἡ διοίκησή τους εἶναι συχνὰ σπάταλη στὰ μικροπράγματα, ἀλλὰ ποὺ κερδίζουν ἀκριβῶς μὲ τὸν ὄγκο τους καὶ μὲ τὴν ἱκανότητα νὰ περιμένουν, ὥσπου νὰ ἀποδώσει αὐτὸς ὁ ὄγκος τὰ ἀποτελέσματά του. Εἶναι στρατὸς μιᾶς χώρας, ὅπου δὲν προσέχουν τόσο πολὺ τὴν τυπικὴ ἀξιοπρέπεια τοῦ ἀτόμου ἢ τῆς ἐργασίας του, ὅπου ὑπολογίζονται μόνο τὰ ἀποτελέσματα, ὅπου τὸ νὰ χάσεις μὲ ἀξιοπρέπεια τὸ παιχνίδι δὲν εἶναι τόσο σημαντικόν, ὅσο τὸ νὰ κερδί-

σεις με οποιοδήποτε μέσο. Στη χώρα αυτή τὰ δοκιμάζουν ἀπὸ μία τουλάχιστον φορά ὅλα, ἰδιαίτερα ἂν πρόκειται γιὰ πράγμα πὸν δὲν ἔχουν δοκιμάσει ἄλλη φορά. Εἶναι μιὰ χώρα, πὸν ἐξοργίζει τοὺς Γερμανοὺς μετὴ σχολαστικότητα καὶ τὴν παθολογικὴ τους ἀντίληψη περὶ τιμῆς, μιὰ χώρα, πὸν ἐκνευρίζει τοὺς Ἑγγλους μετὴ τὴν ἐξωτερικὴ τους προσήλωση πρὸς τὶς παραδόσεις καὶ τοὺς καλοὺς τρόπους. Βρίσκομε ἐκεῖ περίεργους ἀνθρώπους ἀποκλειστικὰ προσανατολισμένους πρὸς τὰ πρακτικὰ πράγματα, σὰν τὸν Τζέφφερσον ἢ τὸν Φόρντ. Ὁ στόλος της σὲ τρομερὲς ναυμαχίες φανέρωσε, πὸς ἀνάζησε ὕστερα ἀπὸ τὴν πρώτη καταστροφή, καὶ ἔδειξε στοὺς διαδόχους τοῦ Τόγκο, πὸς οἱ διάδοχοι τοῦ Ντήκατερ καὶ τοῦ Φάρραγκατ εἶταν σὲ θέση νὰ τοὺς δώσουν ἓνα αἵματηρὸ μάθημα. Ἡ θάλασσα τῶν Κοραλλίων, ἡ Μίντγουεη, εἶναι ὀνόματα πὸν ὁ κόσμος πρέπει νὰ θυμᾶται, ὅπως καὶ τὴν Οὐαίηκ, τὶς σύγχρονες Θερμοπύλες τοῦ πεζοναυτικοῦ ἢ τὴν Ταράουα, τὴ νέα Bloody Angle. Στη χώρα αὐτὴ — καὶ στὸ στρατὸ αὐτὸ — συνειθίζουν νὰ ἐτοιμάζονται πολὺ διάστημα, ὥσπου στὸ τέλος ἀπὸ τὴν ἐτοιμασία αὐτὴ βγαίνει μιὰ μεγάλη σιδηροδρομικὴ γραμμὴ ἢ μιὰ μεγάλη νίκη.

Τὸ ἔθνος αὐτὸ καὶ ὁ στρατὸς του χρειάστηκε καιρὸ, γιὰ νὰ διεισδύσει ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸ στὸν Εἰρηνικὸ, γιὰτὶ βρῆκε μπροστά του τοὺς Γάλλους, τοὺ Ἰσπανοὺς καὶ τοὺς Ρώσους. Καὶ ὅμως ἔφτασαν ἐκεῖ πὸν ἤθελαν, καὶ δὲν ξανάφησαν τὰ ἐδάφη ἐκεῖνα. Ἄς μὴ ξεχνοῦμε, πὸς ἀνάμεσα στὴ Βιργινία καὶ τὴν Καλλιφόρνια βρίσκονται 200 χρόνια καὶ τέσσερα ἀνάμεσα στὴν Οὐάσιγκτον καὶ τὸ Ρίτσμοντ. Οἱ Γερμανοὶ καλὰ θὰ ἔκαναν νὰ τὸ θυμοῦνται αὐτό. Δὲν πρέπει ἀκόμη νὰ ξεχνοῦμε, πὸς ὁ στρατηγὸς Οὐάσιγκτον, ἀφοῦ κράτησε τὸν ἀγῶνα μόνος σχεδὸν ἐπὶ ἑξὶ χρόνια, ὕστερα ἀπὸ συνεννόηση μετὰ τὸ Γαλλικὸ στόλο ἔπιασε τὸν Ἀγγλικὸ στρατὸ στὴν παγίδα. Καὶ αὐτὸ δὲν εἶταν ἀποτέλεσμα μιᾶς μάχης, ἀλλὰ προσεκτικῶν ὑπολογισμῶν, δηλαδὴ «πολεμικῆς λογιστικῆς».

Ὁ πόλεμος γιὰ τοὺς Ἀμερικανοὺς δὲν εἶναι τέχνη, ἀλλὰ ἐπιχείρηση. Δὲν τοὺς ἐνδιαφέρουν οἱ ἠθικὲς νίκες, ἀλλὰ ἡ νίκη. Δὲν εἶδαμε ποτὲ καμμιά μεγάλη ἐπιχείρηση νὰ χρησιμοποιεῖ ἠθικὰ ἐπιχειρήματα, γιὰ νὰ δικαιολογήσει τὴν ἀποτυχία της στοὺς μετόχους της. Οἱ Ἑνωμένες Πολιτεῖες εἶναι μιὰ μεγάλη ἐπιχείρηση, καὶ ὅλοι οἱ μέτοχοί της ὑπολογίζουν (καὶ ἡ ἱστορία τοὺς δικαιώνει), πὸς θὰ κερδίζουν πάντα.

Ἄλλες χῶρες, πὸν τὶς εὖνοεῖ λιγώτερο ἢ θέση καὶ ὁ πλοῦτος τους, φορτωμένες περισσότερὸ με φεουδαρχικὲς ἢ ἀστικὲς παραδόσεις, μετὰ περισσότερὴ ἐθνικὴ εὐλάβεια καὶ πειθαρχία μποροῦν καὶ πρέπει νὰ κάνουν τὸν πόλεμο μετὰ ἓνα ἐντελὲς διαφορετικὸ πνεῦμα.

Ἀλλὰ κοιτάξτε τὸ στρατιώτη στὸ χάλκινο μνημεῖο τοῦ Ἐμφυλίου Πολέμου. Δὲν εἶταν παρὰ ἀπλὸς πολίτης σὲ μιὰ κοινωνία πολιτῶν. Λίγα χρόνια ἀρχότερα ξαναγύρισε σ' αὐτὴ τὴν κοινωνία τῶν πολιτῶν πάλι σὰν πολίτης. Τὸ ἔθνος αὐτὸ ἀφίνει νὰ περάσει καιρὸς κάνοντας τὰ σχέδιά του, καὶ μιὰ μέρα ρίχνεται στὸν ἀγῶνα μὲ ὅλη του τὴ δύναμη. Αὐτὴ ἡ μέθοδος πέτυχε πάντα ὡς τώρα. Γ' αὐτὸ τὸ Βερολίνο καὶ τὸ Τόκιο καταλαβαίνουν τώρα (λίγο ἀργά), πὼς καὶ τούτῃ τὴ φορὰ ἡ μέθοδος αὐτὴ θὰ πετύχει τὸ σκοπὸ της.

ΕΓΧΡΩΜΕΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΣΤΗ ΧΕΙΡΟΥΡΓΙΚΗ

ΓΙΑ ΠΡΩΤΗ φορὰ στὴν ἱατρικὴ ἱστορία χρησιμοποιήθηκε στὴν Ἀγγλία μιὰ μέθοδος μὲ ἑγχρωμες φωτογραφίες, πὺ βοήθησε σημαντικὰ τὴν πλαστικὴ χειρουργικὴ καὶ ἐπηρέασε ὁλόκληρη τὴν ἐξέλιξη τῆς παθολογίας τοῦ δέρματος.

Αὐτὴ ἡ μέθοδος τελειοποιήθηκε ἀπὸ τὸν γνωστὸ Βρεταννὸ εἰδικὸ γιὰ ἑγχρωμες φωτογραφίες P. G. Hennell πὺ ἀποσπᾶστηκε ἀπ' τὴν ἀρχὴ τοῦ πολέμου στὸ Βρεταννικὸ Ἱατρικὸ Συμβούλιο Ἐρευνῶν.

Δουλεύοντας μὲ τὸν Sir Harold Gillies, περίφημο Ἀγγλο χειρουργό, ὁ Hennell μάζεψε σὲ μιὰ σειρὰ φωτογραφίες τὶς σπουδαιότερες χειρουργικὲς περιπτώσεις πὺ παρουσιάστηκαν, γιὰτὶ ὁ Sir Harold Gillies γιάτρεψε πολλοὺς Βρεταννοὺς ἀεροπόρους καὶ στρατιῶτες μὲ καμένες καὶ κομματιασμένες σάρκες.

Οἱ ἑγχρωμες αὐτὲς φωτογραφίες δείχνουν ὅλα τὰ στάδια τῆς θεραπείας καὶ ἔχουν ἀνυπολόγιστὴ ἀξία γιὰ νὰ κατατοπίζουν τοὺς γιατροὺς τῶν συμμάχων ὅπου κι' ἂν βρίσκονται. Ἀπεικονίζουν μιὰ ποικιλία νέων μεθόδων τῆς χειρουργικῆς πὺ κι' ὁ πιὸ ἐνήμερος γιατρὸς δὲν μπορεῖ νὰ τὶς ξέρει.

Βοηθοῦν ἀκόμα τοὺς γιατροὺς, γιὰ νὰ διαγνώσουν ὀρισμένες ἀρρώστειες. Μερικὰ συμπτώματα φανερώνονται σὲ σπάνια χρώματα καὶ κανένα βιβλίο δὲν μπορεῖ νὰ τὰ περιγράψει ἱκανοποιητικὰ.

Αὐτὴ ἡ καινούρια μέθοδος ἐφαρμόζεται στὴ θεραπεία μὲ πενικιλίνη πὺ ἀπαιτεῖ μιὰ εἰδικὴ τεχνικὴ.

Μιὰ σειρὰ ἑγχρωμες φωτογραφίες ἀπὸ ἓνα βαρεῖα πληγωμένο μέλος δίνει μιὰ καθαρὴ εἰκόνα γιὰ τὴν πορεία τῆς θεραπείας πὺ καὶ ἓνας ὄχι εἰδικὸς παρατηρητὴς μπορεῖ εὐκόλα νὰ τὴν διακρίνει.

Τὸ προφητικὸ ἄρθρο τῆς «Ἑστίας» τῆς 6
Ἀπριλίου 1941 ποὺ δείχνει τὸ φρόνημα τῶν
Ἑλλήνων καὶ τὴν πίστιν γιὰ τὴν τελικὴ νίκη

Ἐμπρὸς μὲ τὴν βοήθειαν τῆς Παναγίας!

ΔΙΑ ΜΙΑΝ ἀκόμη φορὰν ἓνας πρεσβευτὴς μεγάλης Δυνάμεως ἐπε-
σκέφθη, τὴν νύκτα, τὸν Ἑλληνα Πρωθυπουργὸν εἰς τὸ σπίτι του,
τὸν ἐξύπνησε καὶ προσέβη εἰς μίαν ἀνακοίνωσιν ὡμῆς, ἀπροκαλύπτου,
ἀδικαιολογήτου βιαιοπραγίας ἐναντίον ἑνὸς φιλειρηνικοῦ καὶ ἀθώου
Κράτους. Ἄν ὁ πρῶτος πρεσβευτὴς, ὁ πρεσβευτὴς τῆς 28ης Ὀκτω-
βρίου, ἦτο εὐσαρκος καὶ καλοζωισμένος, ὁ δεύτερος πρεσβευτὴς, ὁ
πρεσβευτὴς τῆς 6ης Ἀπριλίου, εἶναι ὑψηλός, ἰσχνός, ἀσκητικός, ὁ
τύπος τοῦ παλαιοῦ ἀριστοκράτου, ὁ ὁποῖος μισεῖ, εἰς τὸ βάθος τῆς
ψυχῆς του, τοὺς σημερινοὺς δεσπότας τῆς Γερμανίας, ἀλλ' ὁ ὁποῖος
πανικόβλητος, κατασκοπευόμενος ἀπὸ τὸ προσωπικὸν τῆς πρεσβείας
του, ὑποκύπτει εἰς ὅλας τὰς ἐπιταγὰς των. Πέραν τῶν καθαρῶς ἔξω-
τερικῶν αὐτῶν χαρακτηριστικῶν, καμμία ἀπολύτως διαφορὰ δὲν
ὑφίσταται μεταξὺ τῆς μιᾶς καὶ τῆς ἄλλης νυκτερινῆς ἐπισκέψεως. Ἡ
ἀτμόςφαιρα τοῦ νυκτερινοῦ ἐγκλήματος εἶναι ἡ ἰδία. Ἡ ἔλλειψις
οἵασδῆποτε, ἔστω καὶ συζητησίμου κᾶν, δικαιολογίας εἶναι ἡ ἰδία. Ἡ
ὁμὴ ἐκδήλωσις τῆς τυφλῆς βίας εἶναι ἡ ἰδία.

Αὐτὴν τὴν φορὰν, μάλιστα, δὲν ἐτηρήθησαν κᾶν τὰ συνήθη δι-
πλωματικὰ προσχήματα τοῦ τελεσιγράφου, τῆς προθεσμίας, τῆς δι-
καιολογίας τῆς ἐπιδρομῆς. Ἀπλῶς καὶ μόνον ὁ Γερμανὸς πρεσβευτὴς
ἀνεκοίνωσεν ὅτι τὰ στρατεύματα τοῦ Χίτλερ θὰ εἰσέλθουν εἰς τὸ
Ἑλληνικὸν ἔδαφος λόγῳ τῆς εἰς τὴν Χώραν μας ἀφίξεως Βρεταννι-
κῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων. Κωμικὸς καὶ ἀξιοθρήνητος ἰσχυρισμὸς
τοῦ ἐγκληματίου, ὁ ὁποῖος ἀναγγέλλει ὅτι δολοφονεῖ τὸ ἀθῶον θυμὰ
του διότι ἔχει πληροφορίας ὅτι ἀστυφύλακες προσῆλθον διὰ νὰ τὸ
πρόστατεύσουν.

Βρεταννικαὶ στρατιωτικαὶ δυνάμεις προσῆλθον, πράγματι, εἰς τὴν
Ἑλλάδα κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ παρελθόντος Νοεμβρίου, ἀλλὰ
περιωρίσθησαν εἰς τὴν ἐγκατάστασιν ναυτικῆς καὶ ἀεροπορικῆς βά-
σεως ἐν Κρήτῃ καὶ εἰς τὴν δημιουργίαν μιᾶς ἀεροπορικῆς δυνάμεως
πὺρ ἐθαυματούργησεν ἔκτοτε, ἐπὶ πέντε μῆνας, εἰς τὴν Ἀλβανίαν.
Ἦλθον οἱ Ἀγγλοὶ αὐτοὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα μόνον ἀφοῦ οἱ ἀξιοθρή-
νητοι σύμμαχοι τῆς Γερμανίας Ἰταλοὶ διέπραξαν τὸ ἐγκλημα τῆς
ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος ἐπιθέσεως, χωρὶς νὰ σκεφθῇ κᾶν ἡ Γερμανία
νὰ τοὺς ἐμποδίσῃ. Ἐκτοτε καὶ ἐνῶ ἐπυκνοῦντο ἀπὸ τὴν Γερμανικὴν
πλευρὰν αἱ ἐκδηλώσεις τῆς ἐγκληματικῆς μὲ τὴν Ἰταλίαν ἀλληλεγ-

γίης καὶ τῆς παροχῆς πάσης πρὸς αὐτὴν βοήθειας, εἰς τὸν ἄνισον κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἄγωνα, τόσον ἢ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ὅσον καὶ ἡ Κοινὴ Γνώμη, ὅσον καὶ οἱ ἐν Ἑλλάδι Βρεταννοί, ἀπέφυγον, μὲ θρησκευτικὴν προσοχήν, κάθε ἐνέργειαν, κάθε λέξιν, κάθε σκέψιν ἀκόμη ἢ ὁποία θὰ ἠδύνατο νὰ παρεξηγηθῇ ὡς στρεφόμενη κατὰ τῆς Γερμανίας.

Ἀργότερα, τὴν 1 Μαρτίου 1941, ὁ Γερμανικὸς στρατὸς ἤρchiζε τὴν πρὸς τὰ Βαλκάνια κίνησίν του, καταλαμβάνων ὁλόκληρον τὴν Βουλγαρίαν. Εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς δὲν ἀφείθη καμμία ἀμφιβολία ὅτι ἡ κίνησις αὕτῃ ἐστρέφετο κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Τὸν χαρακτῆρα τῆς καὶ τὸν ἀντικειμενικὸν τῆς σκοπὸν καθώρισαν ἀκόμη πληρέστερον ἡ στρατιωτικὴ παράταξις τῶν Γερμανῶν ἐναντι τῶν Ἑλληνικῶν συνόρων, αἱ ἡμιεπίσημαι γερμανικαὶ ἀνακοινώσεις, τὰ ἄρθρα τῶν γερμανικῶν ἐφημερίδων. Ἐνῶ παρείχοντο συνεχῶς παντὸς εἴδους καθησυχαστικαὶ διαβεβαιώσεις — αἱ γνωστὰι πλέον εἰς ὅλον τὸν κόσμον γερμανικαὶ βεβαιώσεις — πρὸς ἄλλους γειτονικοὺς λαούς, δὲν ἐδόθη οὔτε ἡ ἐλαχίστη βεβαιώσις πρὸς τὴν Ἑλλάδα.

Ἦλθαν τότε καὶ ἄλλα Βρεταννικὰ στρατεύματα εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐνδειξίς ἀνομφισβήτητος τῆς ἀποφάσεως τοῦ μεγάλου μας Στρατάρχου, ὅπως βοηθήσῃ ὅσον ἡμπορεῖ περισσότερον τὴν Ἑλλάδα. Ἀλλὰ καὶ πάλιν κατεβλήθη κάθε προσπάθεια, ὅπως μείνουν τὰ στρατεύματα αὐτὰ μακρὰν τῶν συνόρων μας, ὅπου συνεκεντροῦντο αἱ μεραρχαὶ τοῦ Γερμανοῦ στρατάρχου φὸν Λίστ, ὅπως ἀποφευχθῇ καὶ ἡ ἐλαχίστη πρόκλησις. Καὶ περιήρχετο ὁ Γερμανὸς στρατιωτικὸς ἀκόλουθος Κλέμμ, κατασκοπεύων τὰ πάντα μεταξὺ τῶν Ἀγγλῶν στρατιωτῶν, χωρὶς αἱ Ἑλληνικαὶ ἀρχαὶ νὰ τὸν ἐνοχλήσουν, οὐδὲ κἄν ἀπὸ στοιχειώδη σκέψιν ἀμύνῃς.

Αὕτῃ εἶναι ἡ δικαιολογία τοῦ ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος ἐγκλήματος. Ἐσταματήσαμεν μόνον πρὸς στιγμὴν εἰς αὐτήν, χάριν τῆς Ἱστορίας. Ἄλλως τε, πολὺ γρήγορα, θὰ τεθοῦν ὑπ' ὄψιν καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Κοινῆς γνώμης καὶ τοῦ κόσμου ὁλοκλήρου, τὰ πλήρη στοιχεῖα τοῦ ἐγκλήματος. Ἡ Ἱστορία δὲν θὰ ἔχῃ νὰ ἀναφέρῃ ἀπαισιώτερον ἐγκλημα: Καθ' ἣν στιγμὴν μία μικρὰ χώρα διεξῆγε σκληρόν, ἀλλὰ νικηφόρον ἄγωνα ἐναντίον μιᾶς μεγάλης Δυνάμεως, μία ἄλλη, μεγαλύτερα ἀκόμη Δύναμις, ἐπιτίθεται ἐκ τῶν νώτων, δολοφονικῶς, κατὰ τῆς μικρᾶς αὐτῆς χώρας. Τὰ 60 ἑκατομμύρια Ἰταλῶν δὲν ἠδυνήθησαν νὰ καταβάλουν τὰ 8 ἑκατομμύρια τῶν Ἑλλήνων. Καὶ ἐκλήθησαν εἰς βοήθειαν τὰ 80 ἑκατομμύρια τῶν Γερμανῶν. Ἐκατὸν τεσσαράκοντα ἑκατομμύρια ἐναντίον 8 ἑκατομμυρίων. Αὐτὸ μόνον τὸ γεγονός ἀρκεῖ διὰ νὰ χαρακτηρίσῃ μίαν ἄτιμον καὶ δολοφονικὴν πράξιν, τὴν ὁποίαν θὰ στιγματίσῃ ἡ Ἱστορία καὶ πρὸ τῆς ὁποίας

ἡ Ἰταλικὴ κατὰ τῆς Γαλλίας ἐπίθεσις καταντᾷ εὐγενὴς προᾶξις. Ἄλλ' ὅσον μεγαλείτερον εἶναι τὸ ἔγκλημα, τόσον ὑπεροχωτέρα εἶναι τῆς Ἑλλάδος ἡ στάσις. Τὸ «ὄχι», ποὺ ἐδόθη εἰς τὴν Ἰταλίαν, συνεπληρώθη ἀπὸ τὸ «ὄχι» ποὺ ἐδόθη εἰς τὴν Γερμανίαν. Καὶ δὲν ἐδόθη σήμερον μόνον τὸ «ὄχι». Ἴσως ἐνθυμοῦνται οἱ ἀναγνώσται μας τὸ ἄρθρον τῆς 8ης Μαρτίου τρέχοντος ἔτους, μιᾶς ἡμερομηνίας τὴν ὁποίαν ἔκτοτε ἐξακρακτιρίζαμεν ὡς σημαντικὴν διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος. Αἱ συνθῆκαι ὅλαι ἐφαίνοντο ἀληθῶς τραγικαὶ τότε. Ἐνα πνεῦμα ἡττοπαθείας καὶ δισταγμοῦ ἐφαίνετο ἐπικρατοῦν γύρω μας. Ἡ δύναμις τῆς στυγνῆς βίας ἐφαίνετο ἀνυπέρβλητος καὶ ἀήττητος. Καὶ ὅμως, κατὰ τὴν στιγμὴν ἀκριβῶς ἐκείνην, πρὶν ἢ ἐκδηλωθῇ ἀκόμη ἡ ἐπίθεσις, ἡ διατυπωθῶν ἀξιώσεις, εἰς ἀπάντησιν ἀπλῶν βολιδοσκοπήσεων, ἡ Ἑλλὰς ἐβροντοφώνησε πρὸς τὸν κόσμον ὁλόκληρον τὸ δεύτερον ὑπέροχον «ΟΧΙ» τῆς. Ἀντὶ νὰ διανοηθῇ καὶ οἱ ἀνδρήποτε δυνατότητα συμβιβασμοῦ ἢ συνεννοήσεως, ἤρχισε νὰ λαμβάνῃ τὰ προφυλακτικὰ μέτρα τῆς. Εἰς τὰς Ἀθήνας ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος ὁ Β', ἀντάξιος ἡγέτης ἐνὸς μεγάλου Λαοῦ, καὶ ὁ Πρωθυπουργὸς κ. Ἀλέξ. Κοριζῆς, ἀντάξιος διάδοχος τοῦ Ἰωάννου Μεταξᾶ, καθώριζαν, κατὰ τρόπον μὴ ἐπιδεχόμενον παρεξήγησιν, τὴν Ἑλληνικὴν στάσιν. Εἰς τὸ Ἀλβανικὸν μέτωπον οἱ ὑπέροχοι ἀγωνισταί μας, ἀφοῦ ἐβελτίωσαν, μὲ μίαν λαμπρὰν τοπικὴν ἐπίθεσιν, τὰς γραμμάς των καὶ συνέλαβον 3.500 Ἰταλοὺς αἰχμαλώτους, ἐπέτυχον, κατὰ τὰς ἐπομένας δέκα ἡμέρας, τὴν μεγαλειτέραν ἴσως Ἑλληνικὴν νίκην, συντρίψαντες τὴν περίφημον ἀνοιξιάτικὴν ἐπίθεσιν τοῦ Μουσσολίνι. Καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέτωπον, τὸ ὁποῖον ἤρχιζεν ἤδη νὰ προετοιμάζεται, ἔφθαναν τὰ γράμματα τῶν ἄλλων παιδιῶν μας, προάγγελοι νέας ὑπεροχωτέρας ἴσως ἀκόμη ἐποποιίας.

Μὲ αὐτὸ τὸ πνεῦμα ἡ Ἑλλὰς εἰσέρχεται σήμερον εἰς τὸν νέον ἄνισον ἀγῶνα. Ἡ ἰδικὴ τῆς στάσις συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ μεταβληθῇ ἐντὸς ἐνὸς μηνός, ἄρδην ἡ ὅλη κατάστασις εἰς τὰ Βαλκάνια. Μαζί μας εἶναι σήμερον ὁ γενναῖος τῆς Νοτιοσλαβίας στρατός, οἱ μεγάλοι Ἀγγλοὶ σύμαχοί μας, ἡ ἀνεπιφύλακτος πλέον τῆς Ἀμερικανικῆς Συμπολιτείας βοήθεια, ἡ ἐνεργὸς συμπάθεια ὅλου τοῦ ἐλεύθερου κόσμου καί, πρὸ παντός, ἡ θαυματουργὸς τῆς Μεγαλόχαρης βοήθεια.

Μὲ αὐτὰ τὰ στοιχεῖα ἀρχίζομεν τὸν ἀγῶνα, ὁ ὁποῖος θὰ τελειώσῃ, δὲν ἡμπορεῖ παρὰ νὰ τελειώσῃ, μόνον ὅταν τὰ εὐζωνικὰ ἀποσπάσματα θὰ παρελάσουν θριαμβευτικῶς κάτω ἀπὸ τὸ Brandenburger Tor τοῦ Βερολίνου, ὅπου ὁ Χίτλερ συνήθιζε μέχρι τοῦδε νὰ τελῇ τοὺς παγανιστικοὺς θριάμβους του.

Ἡ Νεολαία τοῦ Ναζισμοῦ

Τοῦ HEINRICH FRAENKEL

(Ἀναδημοσίευση ἀπὸ τὸ New Statesman and Nation)

«ΜΙΑ ΝΕΟΛΑΙΑ δραστήρια, αὐταρχική, βίαιη, ἀτρόμητη καὶ σκληρή, νὰ τί γυρεύω... Θέλω νὰ βλέπω στὰ μάτια της νὰ λάμπει ἡ ἀγέρωχη καὶ ἄγρια φλόγα τοῦ ἀρπακτικοῦ ζώου. Μὴ μοῦ μιλάτε γιὰ πνευματικὴ μόρφωση. Ἡ γνώση θὰ εἶναι ὁ χαμὸς τῶν νέων μου». Τέτοια εἶταν τὰ λόγια τοῦ Χίτλερ, καὶ ὁ Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας Bernhard Rust συνόψισε τὴν ἴδια σκέψη μὲ μιὰ ἀξιέπαινη ἀκριβεία. «Μοναδικὸ ἔργο τῆς παιδείας εἶναι νὰ κατασκευάζει ναζίδες».

Καὶ ἔτσι ἀκριβῶς ἔκανε ἡ κυβέρνησις. Ὡστόσο θὰ εἶταν ἀνοησία ἢ, ἀκόμα χειρότερο, θὰ εἶταν «Γκαιμπελισμὸς» ἀπὸ τὴν ἀνάποδη, ἂν ὑποθέταμε, πὼς μιὰ ἔμφυτη ιδιότης τοῦ χαρακτήρα ἢ τῆς φυλῆς τῶν Γερμανῶν στάθηκε αἰτία γιὰ ἓνα τέτοιο ἀποτέλεσμα. Στὴν πραγματικότητα, ὅλα τὰ ὀλοκληρωτικὰ καθεστῶτα πέτυχαν τὴν κατάκτηση τῆς νεολαίας (γιὰ νὰ μεταχειριστοῦμε τὴ ναζικὴ ὁρολογία) καταφεύγοντας σὲ ἰδεολογίες καθαρὰ παιδαριώδεις καὶ στὴ συστηματικὴ καταστροφὴ τῆς οἰκογενειακῆς ζωῆς. Στὴ Γερμανία τοῦ 1932 ἡ Χιτλερικὴ Νεολαία εἶχε μόνο 50.000 μέλη σὲ ἓνα σύνολο πέντε ἑκατομμυρίων νέων, ποὺ εἶταν μοιρασμένοι στὰ διάφορα τμήματα τῆς Jugendbewegung. Ὅλα αὐτὰ βέβαια, ὅταν πῆραν οἱ νάζι τὴν ἐξουσία ἔγιναν gleichgeschaltet (χιτλεροποιήθηκαν, νὰ ποῦμε). Ὡστόσο οἱ Νάζι ἀναγκάστηκαν νὰ κάνουν ὑποχρεωτικὴ τὴν ἐγγραφή στὴ «Χιτλερικὴ Νεολαία», ἀφοῦ γιὰ τρεῖς μῆνες δοκίμασαν νὰ τὴν ἀφήσουν ἐθελοντικὴ. Αὐτὸ δείχνει, ὅπως καὶ ἄλλα σημεῖα, ὅτι τουλάχιστο στὴν ἀρχὴ ἐκδηλώθηκε κάποια ἀντίδραση. Ἡ ἀντίδραση τούτη καὶ σήμερὰ ὑπάρχει καὶ ὀλοένα μεγαλώνει. Δὲν μπορούμε ὅμως, χωρὶς κίνδυνο, νὰ ἀγνοήσουμε τὸ γεγονὸς, ὅτι ἡ πλειοψηφία τῆς σημερινῆς γερμανικῆς νεολαίας εἶναι χιτλερικὴ.

Ἐδῶ καὶ ἑντεκα χρόνια γίνονται αἰσθητὰ τὰ ἀποτελέσματα τοῦ ἐκναζισμοῦ. Πρῶτα - πρῶτα στὰ γερμανικὰ στρατόπεδα συγκεντρώσεως, ὅπου οἱ φύλακες εἶναι νέοι μεθοδικὰ ἐξασκημένοι στὴ βαναυσότητα, διαλεγμένοι ἕνας - ἕνας. Ὑστερὰ στὸ μέτωπο καὶ στὶς κατεχόμενες χώρες εἶναι οἱ νέοι τῶν S. S. ποὺ ξεσποῦσαν σ' ἓνα ὑστερικὸ γέλοιο μπροστὰ στὴν ἐκτέλεση δμήρων, νέοι ἀξιωματικοὶ ποὺ διασκέδαζαν νὰ κρεμοῦν γατάκια σὲ μικροσκοπικὰ παλούκια, ὅταν δὲν εἶχαν πιά Ρώσους στὰ χέρια τους. Ἡ ἴδια ἀγριότητα ἐκδηλώθηκε ἐλεύθερα στὴ Γαλλία καὶ τὴν Ἰταλία. Ἕνας Βρεταννὸς στρατιώτης

πὺν νόμιζε ἀδύνατα τέτοια πράματα ἔγραψε στὴν οἰκογένειά του:
«Αὐτὸ δὲν εἶναι ὁργανωμένη τρομοκρατία, ἀλλὰ σκληρότητα καὶ
κηνωδία παράλογη. Οἱ χειρότεροι ἐγκληματίες εἶναι παιδιὰ 16 καὶ
18 χρόνων.»

Κοντὰ σ' αὐτὴ τὴν φοβερὴ ἠθικὴ διαφθορὰ παρατηροῦμε καὶ
μεγάλῃ κατάπτωσιν στὸ πνευματικὸ ἐπίπεδο. Αὐτὸ φαίνεται ἀπί-
στευτο, γιὰτὶ μόλις ἀκόμα πρὶν ἀπὸ δέκα χρόνια οἱ Γερμανοὶ εἶταν
γνωστοὶ γιὰ τὴν ἀξιόλογη μόρφωσή τους. Ὁ Γκαϊμπελς ἀφίνει καμ-
μιὰ φορὰ τὸ Γερμανικὸ τύπο νὰ ἐκφράσῃ τὴ δυσαρέσκειά του γι'
αὐτὸ τὸ λυπηρὸ ζήτημα. (Τοῦτο συνήθως συμβαίνει τὴν ἴδια μέρα
σ' ὅλες τὶς ἡμερίδες). Στὶς 11 Φεβρουαρίου 1941 τὸ Hamburger
Tageblatt ἔγραφε:

«...Οἱ νεαροὶ μαθητευόμενοι ὅχι μόνο δὲν ξέρουν ὀρθογραφία
ἀλλὰ εἶναι καὶ πολὺ πιὸ ἀδύνατοι ἀπὸ πρῶτα στὴν ἀριθμητικὴ.
Σ' ἓνα τελευταῖο διαγωνισμὸ οἱ 94 ἀπὸ τοὺς 167 ἔγραψαν τὰ οὐ-
σιαστικὰ χωρὶς κεφαλαῖο ἀρχικὸ καὶ οἱ 81 δὲν ἤξεραν νὰ γρά-
ψουν τὸ ὄνομα τοῦ Γκαῖτε (σημειώσαμε 17 διαφορετικὰς ὀρθο-
γραφίας)».

Τὴν ἴδια ἡμέρα ἡ Deutsche Allgemeine Zeitung πρόσθετε:

«Ἄν πιστέψουμε τὸ Ἑμπορικὸ Ἐπιμελητήριον τῆς Στουτγάρδης,
οἱ ὑποψήφιοι γιὰ τὰ προπαρασκευαστικὰ ἐπαγγελματικὰ μαθήματα
εἶταν πολὺ ἀδύνατοι στὴν ἀνάγνωσιν, γραφὴ καὶ ἀριθμητικὴ».

Ὁ Χίτλερ εἶχε κάποτε δηλώσει: «Δουλεύω γιὰ νὰ ἐλευθερώσω
τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἐξευτελιστικὴ χίμαιρα πὺν ὀνομά-
ζουνε «συνείδηση». Ὁ ἴδιος συχνὰ μίλησε γιὰ τὶς ἐκπαιδευτικὰς ἀρ-
χὰς του. Πιὸ καθαρὰ ὅμως αὐτὲς φάνηκαν στὸ λόγον τῆς 1ης Μαΐου
1937:

«Ὑπάρχουν ἀκόμα ἀνάμεσά μας ἄνθρωποι τῆς παλαιᾶς σχολῆς,
πὺν δὲν ἀξίζουν γιὰ τίποτα. Μπερδεύονται στὰ πόδια μας ὅπως τὰ
σκυλιὰ καὶ οἱ γάτες. Ἀδιαφοροῦμε ὅμως γι' αὐτό, γιὰτὶ θὰ πάρουμε
τὰ παιδιὰ τους. Δὲ θὰ ἀφήσουμε τὴ σκέψιν τῶν παιδιῶν νὰ ριζώσει
στὰ παλιά. Θὰ τὰ πάρουμε μόλις γίνουν 10 χρόνων καὶ θὰ τὰ ἀνα-
θρέψουμε ὡς τὰ 18 τοὺς χρόνια μὲ τὸ ἐθνικοσοσιαλιστικὸ σύστημα.
Δὲ θὰ μᾶς ξεφύγουν. Θὰ χρησιμέψουν γιὰ νὰ μεγαλώσῃ τὸ Κόμμα,
τὰ S.A., τὰ S.S. Ἀργότερα θὰ κάνουν δύο χρόνια στρατιωτικὴν
θητεία. Ποιὸς θὰ τολμήσῃ νὰ σκεφτεῖ πὺς μιὰ τέτοια ἀνατροφὴ δὲ
θὰ δημιουργήσῃ ἓνα ἔθνος;»

Ἀληθινά, αὐτὴ ἡ ἐκπαίδευσις ἔδωκε μιὰ γενιά ἀπὸ αὐτόματα,
ἀλῆτες καὶ γκάγκστερ, ἀπὸ ἀνθρώπους μὲ ἠθικὴ καὶ πνευματικὴ
ἀνεπάρκεια. Ἐδωκε νεαροὺς ναζίδες τόσο βουτηγμένους στὴ φυλε-
τικὴ μεγαλομανία, πὺν στὴν αἰχμαλωσίαν τους, προτιμοῦσαν νὰ πεθάν-
ουν παρὰ νὰ δεχτοῦν μετὰγγισιν αἵματος, ἂν δὲν εἶταν βέβαιοι γιὰ

τὴν καθαρὰ «τευτονικὴν» καταγωγὴν τοῦ αἰμοδότη. Ἔδωσε ἀκόμα ἐκείνους τοὺς νέους, ποὺ ὁμολογοῦν χωρὶς δυσκολία: «Εἶδα νὰ σκοτώνουν μπροστά μου γυναῖκες καὶ παιδιὰ μὰ δὲν ἔδωσα σημασία. Δὲν ἔχω γνώμη δική μου, μόνο ὑπακούω.» Ἡ ναζικὴ παιδεία δημιουργήσῃ καὶ πρὶν ἀπὸ τὸν πόλεμο μιὰ τρομερὴ ἠθικὴ ἐξαθλίωσις στὰ ἀγόρια καὶ τὰ κορίτσια τῆς Χιτλερικῆς Νεολαίας. Παρουσιάσθηκαν ἀμέτρητες περιπτώσεις μητροφιλίας καὶ ἐκτρώσεων σὲ κορίτσια 14 - 15 χρονῶν. Καὶ τὰ ἀγόρια ἔδειχναν μιὰ τέλεια ἀκολασία καὶ κάθε εἶδους σεξουαλικὴ διαστροφή. Τὰ τέλεια διεφθαρμένα παιδιὰ δὲ λείπουν ποτέ. Ἄν ὅμως θέλομε νὰ ἔχουμε μιὰ ἰδέα γιὰ τὴν κατάστασιν τῆς Γερμανικῆς νεολαίας, ὥς δοῦμε τί λέει ἓνας Ἑλβετὸς παρατηρητὴς πολὺ καλὰ πληροφορημένος, ποὺ ἔμεινε ὅλο σχεδὸν τὸ 1943 στὴ Γερμανία:

«Ἐκεῖνο ποὺ κάνει ἐντύπωση στὴν ἐμφάνισιν τῶν παιδιῶν 10-18 χρονῶν εἶναι μιὰ ἐπὶ κτήσιν στρατιωτικὴ ἀκαμψία ποὺ τὴ συνοδεύει ἓνα νευρικὸ τρεμουλιασμά. Βλέπουμε τὸ ἴδιο παιδί νὰ ξεσπᾷ σὲ δυνατὰ γέλοια, ἐνῶ κρατᾷ μιὰ ἀπελπισμένη σοβαρότητα. Τὸ βλέπουμε νὰ ἔχει αὐτοπεποίθησιν καὶ τρόπους μεγάλου ἀνθρώπου καὶ ξαφνικὰ νὰ πέφτει σὲ ἀντιδράσεις παιδιᾶστικες καὶ ἀκατανόητες. Δὲν τοὺς λείπει ὁ ἥρωϊσμός, ἔχουν ὅμως μιὰ ἀνυπόφορη μεγαλομανία. Ἐκτελοῦν πιστὰ τὸ καθήκον τους, μὰ ἡ διαγωγή τους μοιάζει σὰν τῶν παιδιῶν ἐκείνων ποὺ τὰ ἐγκατέλειψαν μόνα τους, χωρὶς φροντίδα».

Ὁ ἴδιος παρατηρητὴς ἀναφέρει καὶ τὸ ἀκόλουθο χαρακτηριστικόν:

«Ἕνας Γερμανὸς καθηγητὴς μὲ ρώτησε μιὰ μέρα: «Γιὰ ποῖο λόγο νὰ καταπιαστοῦμε νὰ κατακτήσουμε τόσες μακρινὰς χώρας, ἂν πρέπει γι' αὐτὸ ν' ἀφήσουμε ἀκαλλιέργητες τὶς ψυχὰς τῶν παιδιῶν μας; Γιὰ ποῖο λόγο νὰ ἔχουμε τὴν ἀξίωσιν νὰ ἐκπαιδεύσουμε ἄλλους λαοὺς καὶ ἄλλες φυλὰς, ἐνῶ ἀφίνουμε τὰ παιδιὰ, ποὺ βγῆκαν ἀπὸ τὴ σάρκα καὶ τὸ αἷμα μας, νὰ ξαναγυρίζουν στὴν ἄγρια κατάστασιν, μὴ δίνοντάς τους τὴν ἀνατροφή ποὺ πρέπει;»

Ἀληθινά, γιὰ ποῖο λόγο; Φαίνεται, πὼς αὐτὸς ὁ καθηγητὴς ξέρει πολὺ καλὰ τὴν ἀπάντησιν. Καμμιὰ ἀληθινὴ παιδεία γιὰ τὴ Γερμανικὴ νεολαία δὲν μπορεῖ νὰ ἀρχίσῃ πρὶν ἀπὸ τὴν τέλεια συντριβὴ καὶ τὴν ὁλοκληρωτικὴν ἐξόντωσιν τοῦ ναζισμού, μαζί μὲ ὅλα ὅσα ἀντιπροσωπεύει καὶ μὲ ὅλα ὅσα τὸν δημιούργησαν. Μποροῦμε νὰ ὑποθέσουμε, ὅτι αὐτὸς ὁ καθηγητὴς — ἂν δὲν ἔχει ὥς τότε δολοφονηθῇ ἀπὸ τὴ Γκεστάπο — θὰ εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς σπάνιους ἐκείνους ἀνθρώπους, ποὺ θὰ ζητηθεῖ δίχως ἄλλο ἢ συνεργασία τους γιὰ τὸ βαρὺ καὶ ἐπιτακτικὸ ἔργον ποὺ θὰ ἀντιμετωπίσει ἡ μεταπομικὴ Γερμανία: τὴν ἀναδημιουργίαν τῆς νεολαίας.

Πολλοὶ νομίζουν, πὼς πρέπει νὰ παραιτηθοῦμε ἀπὸ κάθε προσπάθεια, γιὰ νὰ ἐξανθρωπίσουμε αὐτὴ τὴ διεφθαρμένη ὥς τὰ κόκ-

καλα γενιά τῶν νεαρῶν Γερμανῶν. Τὸ ἔργο δὲν θὰ εἶναι ἀδύνατο μὰ πολὺ δύσκολο. Ἡ ἐκπλήρωσή του θὰ ἀπαιτήσῃ πολλὰ χρόνια, πολλοὺς κόπους, ὑπομονὴ καὶ προσοχή. Ἐνα τέτοιο ἔργο πρέπει οἱ ἴδιοι οἱ Γερμανοὶ νὰ τὸ ἀναλάβουν. Ἡ Γερμανία ὅμως γιὰ τέσσερα - πέντε χρόνια θὰ εἶναι φοβερὰ φτωχὴ σὲ δασκάλους καὶ καθηγητὲς ἀξιους ἐμπιστοσύνης. Κι' αὐτὸ θὰ σταθεῖ μιὰ ἀπὸ τὶς πολλὰς δυσκολίες.

Ἡ σημερινὴ νεολαία θὰ παρουσιάσῃ πολλὰς περιπτώσεις ἀθεράπευτες. Ὅσοι γλυτώσουν ἀπ' τὴν ἐκατόμβη τοῦ πολέμου κι' ἀπὸ τὶς ἐσωτερικὰς ταραχὰς ποὺ θὰ ἐκδηλωθοῦν στὴ Γερμανία θὰ πρέπει νὰ ἐξαφανιστοῦν μὲ τὴ βία. Τὸ ἀγόρι ἐκεῖνο ποὺ χτύπησε πάνω σ' ἕναν τοῖχο ἕνα μωρὸ γιὰτὶ ἐκλαιγε, κι' ἐνοχλοῦσε τὸν ὕπνο του, δὲν ἔχει δικαίωμα νὰ ζήσει. Ἡ θέση του δὲν εἶναι στὸ φρενοκομεῖο μὰ στὸ νεκροταφεῖο. Οἱ ἐνοχοὶ γιὰ τέτοια ἐγκλήματα εἶναι ἀναρίθμητοι. Παρ' ὅλ' αὐτὰ οἱ πωρωμένοι ἐγκληματίες δὲν ἀποτελοῦν παρὰ μιὰ μειοψηφία.

Στὴν ἄλλη ἄκρη βρίσκουμε ἀγόρια καὶ κορίτσια σὰν τὸ Χάνς καὶ τὴ Σοφία Scholl κι' ἄλλους φοιτητὲς, ποὺ ἀντίκρουσαν τὰ ἐκτελεστικὰ ἀποσπάσματα τῆς Γκεστάπο μὲ τὸ ἴδιο θάρρος ποὺ ἔδειξαν καὶ σ' ὅλη τὴ σύντομη ζωὴ τους. Πολλοὶ ἀκόμα σπουδαστὲς καὶ ἐργάτες κράτησαν ἀκέραιο τὸ χαρακτήρα τους καὶ σῶα τὴ σκέψη τους, παρ' ὅλη τὴν ἀδιάκοπη πίεση τῆς ναζικῆς προπαγάνδας. Ἀπ' αὐτοὺς θὰ βγοῦν οἱ μελλοντικοὶ ἀρχηγοὶ τῆς Γερμανίας. Ὅ,τι ἔκαναν κι' ἐξακολουθοῦν νὰ κάνουν εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ πολὺ σπάνια πράγματα ποὺ ἔχει ὁ σημερινὸς Γερμανὸς γιὰ νὰ περηφανευτεῖ. Κι' ὅμως αὐτὰ τὰ άτομα δὲν εἶναι παρὰ μιὰ μικρὴ μειονότητα.

Ὅσοι ἀνάμεσα σ' αὐτὰ τὰ δύο ἄκρα ἀπλώνεται ἡ μεγάλη πλειοψηφία ποὺ μπορεῖ καὶ πρέπει νὰ γλυτώσῃ ἀπ' τὸ δηλητήριο. Αὐτὸ δὲ θὰ γίνῃ χωρὶς σκληρὰς δοκιμασίες καὶ πικρὰς ἀπογοητεύσεις. Ἀπὸ τὸν καιρὸ τοῦ Στάλινγκραντ, αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι ἄρχισαν νὰ συνηθίσουν στὶς δοκιμασίες ποὺ ὁλοένα πληθαίνουν καὶ ποὺ ἀκόμα δὲν τελειῶσαν. Γιὰ μερικοὺς ἀπ' αὐτοὺς θὰ χρειαστεῖ καὶ μετὰ τὴν συντριβή τους, νὰ δοῦν τὸ ξεφούσκωμα καὶ τὸ ξόρκισμα τῶν εἰδώλων τους.

Πολὺ δύσκολο εἶναι νὰ καταλάβουμε, πῶς καὶ μὲ τί θὰ γεμίσει τὸ κενό. Τὸ κύριο σημεῖο αὐτοῦ τοῦ ζητήματος τὸ συνόψισε μὲ ἀκρίβεια ἕνας νέος Γερμανὸς δάσκαλος ποὺ βρίσκεται τώρα στὴν Ἀγγλία. Ὅταν γινόταν μιὰ συζήτηση γιὰ τὰ τεχνικὰ προβλήματα σχετικὰ μὲ τὴν ἀνακαίνιση τῶν σχολικῶν βιβλίων εἶπε: «Τί σημασία ἔχουν τὰ σχολικὰ βιβλία; Τὸ πρῶτο πράμα ποὺ θὰ ἔχουμε νὰ κάνουμε εἶναι νὰ διδάξουμε στὰ παιδιὰ τὴν ἀγάπη». Καὶ ἀληθινὰ αὐτὸ πρέπει νὰ γίνῃ. Θὰ πρέπει νὰ καλλιεργήσουν ἢ καλύτερα νὰ ἐυπνήσουν στὶς νεανικὰς ψυχὰς τὴν ἀγάπη τῆς οἰκογένειας καὶ τῶν

φίλων, τὴν ἀγάπη γιὰ τὰ ὠραῖα βιβλία καὶ τὸ σεβασμὸ γιὰ τὴ στοιχειώδη εὐπρέπεια τῆς καθημερινῆς ζωῆς. Αὐτὰ ὅλα εἶναι ἡ μιὰ ἀπὸ τὶς δυὸ δυνάμεις ποὺ κατὰστρεψε ὁ Χίτλερ. Ἡ δεύτερη εἶναι ἡ ἐπιθυμία καὶ ἡ ἱκανότητα νὰ σκέπτονται μόνοι τους, νὰ συλλογίζονται καὶ νὰ συζητοῦν πρὸ πολὺ παρὰ νὰ τὰ δέχονται ὅλα ἀπὸ ἔξω καὶ νὰ ὑπακοῦνε. Εἶναι ἀπαραίτητο, πῶς καὶ αὐτὴ ἡ ἰδιότητα πρέπει νὰ ξυπνήσει.

Ὁ πίνακας αὐτὸς παρουσιάζει ἀπαντήσεις δέκα Γερμανῶν σίχμαλῶτων στὸ Ρωσικὸ μέτωπο. Ἀξιοσημείωτο εἶναι, πῶς ὁ μόνος ποὺ ἀπάντησε κάπως ἱκανοποιητικότερα εἶταν ἓνας περιβολάρης τριανταεπτά χρονῶ, ὁ μόνος δηλαδὴ ποὺ εἶχε βγάλει τὸ σχολεῖο σὲ ἐποχὴ προ-εθνικοσοσιαλιστικῆ.

Ἡλικία	Ἑπάγγελμα	Ποιὸς εἶταν ὁ Γκαίτε ;	Ποιὸς εἶταν ὁ τελευταῖος αὐτοκινῆτορας τῆς Γερμανίας ;	Ποιὸς εἶταν ὁ Μπετόβεν ;	Τί ἔγινε στὰ 1789 ;	Ποιὸς εἶναι ὁ μεγαλύτερος Γερμανὸς συγγραφεὺς ;
18	Ὅπλίτης τῶν S.S.	Δὲν ξέρω	Ὁ Γουλιέλμος ὁ Μέγας	Τὸν ἔχω ἀκουστά	Ἡ ἄλωση τοῦ Παρισιοῦ	Ὁ Κολμπεν-χάγκερ
21	Φωτο-γράφος	Δὲν ξέρω	Ὁ Φραγκίσκος Ἰωσήφ	Διάσημος πιανίστας	Δὲν ξέρω	Ὁ Χίτλερ
18	Ὅπλίτης τῶν S.S.	Ἕνας μεγάλος Γερμανὸς	Ὁ Λουδοβίκος	Γερμανὸς πρόδρομος	Διαμελισμὸς τῆς Γερμανίας ἀπὸ τὴ Γαλλία	Ὁ Χίτλερ
19	Ἐργάτης σὲ σελλουλόιντ	Πολιτευτῆς	Ὁ Φρειδερίκος ὁ Μέγας	Μαέστρος σὲ ραδιοφωνικὴ ὀρχήστρα	Ὁ μεγάλος πόλεμος	Ὁ Χόφμανν
18	Ἀξιωματοῦχος τοῦ Κόμματος	Δραμα-τουργὸς	Δὲν ξέρω	Συνθέτης τοῦ ραδιοφώνου	Τίποτα τὸ σπουδαῖο	Ὁ Ρόζενμπεργκ
37	Περιβολάρης	Ἕνας φίλος τοῦ Σίλλερ	Ὁ Γουλιέλμος ὁ Β'	Διάσημος συνθέτης	Εὐρωπαϊκὴ ἐπανάσταση	Ὁ Σίλλερ
26	Δημόσιος υπάλληλος	Ἕνας πολιτικὸς Νάτσι	Ὁ Γουλιέλμος ὁ Α'	Δὲν ξέρω	Δὲν ξέρω	Ὁ Χίτλερ
19	Ὑπάλληλος	Ἐκδότης	Ὁ Χίντεμ-πουργκ	Πρωσσὸς μουσικὸς	Δὲν ξέρω	Ὁ Χίτλερ καὶ ὁ Γκαίμπελς
24	Μηχανικὸς	Κατασκευά-στης τροχῶν αὐτοκινήτων	Κάποιος Γουλιέλμος	Δὲν ξέρω	Δὲν ξέρω	Ὁ Έρς
21	Ὑπάλληλος	Ἕνας Γκαούλαίτερ	Δὲν ξέρω	Φιλόσοφος	Τὸ τέλος τοῦ Μεσαίωνα	Ὁ Χίτλερ

Θεωρίες τοῦ 19ου αἰώνα πίσω
ἀπὸ τὴ σύγχρονη Ναζικὴ σκέψη

Κακοὶ προφήτες τῆς Γερμανίας

Τοῦ BERTRAND RUSSELL

(Ἀναδημοσιεύεται ἀπ' τὸ Leader Magazine)

Εἶναι ἄραγε οἱ Γερμανοὶ τοῦ 19ου αἰώνα ὑπεύθυνοι γιὰ τὶς ἁμαρτίες τῶν Νάζι; Ὡς ἓνα σημεῖο, ναί.

Τρία δόγματα, ποὺ ἀναπτύχθηκαν ἀπὸ Γερμανοὺς φιλοσόφους τοῦ περασμένου αἰώνα καὶ ποὺ συνδυάστηκαν κι' ἐκλαϊκεύτηκαν, ἀποτελοῦν τὸ χαρακτηριστικότερο μέρος τῆς ἐθνικοσοσιαλιστικῆς πολιτικῆς θεωρίας. Τὸ πρῶτο ἀπ' τὰ τρία εἶναι ὁ φανατικὸς ἐθνικισμός, ὅπως τὸν διδάσκει ὁ Φίχτε. Τὸ δεύτερον ἡ λατρεία τοῦ Κράτους, ὅπως τὴ χαράζει ὁ Χέγκελ. Καὶ τὸ τρίτο ὁ «ὑπεράνθρωπος» καὶ ἡ ἠθικὴ τοῦ Νίτσε, ποὺ σύμφωνα μ' αὐτὴ μονάχα μιὰ μικρὴ élite πρέπει νὰ ὑπολογίζεται, ἀφοῦ ὁ μέσος ἄνθρωπος δὲν ἔχει ἀπολύτως καμιὰ σημασία.

Ὁ Φίχτε σὲ ζητήματα καθαρῆς φιλοσοφίας εἶταν μαθητὴς τοῦ Κάντ, στὰ πολιτικὰ ὅμως ἀπόκλινε σημαντικὰ ἀπὸ τὸ σοφὸ τῆς Καινιξβέργης, ποὺ εἶταν ἓνας καλοπροαίρετος φιλελεύθερος διεθνιστής. Ὁ Φίχτε ἔβλεπε τὸ σύμπαν ὁλόκληρο σὰν ἀπόρροια τοῦ Ἐγῶ. Τὰ ἄλλα πρόσωπα καὶ πράγματα εἶταν καλὰ κι' ἀληθινὰ, ἀνάλογα μονάχα μὲ τὴν ἀπόστασή τους ἀπὸ τὸ Ἐγῶ. Καὶ τὸ Ἐγῶ — δηλαδὴ ὁ Φίχτε — δικαιώνονταν ἔτσι νὰ τοποθετήσῃ τὴν οἰκογένειά του καὶ τὴ χώρα του πάνω ἀπὸ τὶς ἄλλες οἰκογένειες καὶ χῶρες, ποὺ δὲ λογαριάζονταν παρὰ μονάχα σὰ μεταφυσικὲς ψευδαισθήσεις.

Ὅταν ὁ Ναπολέων νίκησε τὴν Πρωσσία στὴ μάχη τῆς Ἰένας, ὁ Φίχτε ἐμπνεύστηκε τοὺς «Λόγους πρὸς τὸ Γερμανικὸ Ἔθνος», ποὺ στάθηκαν ἀπὸ τὴν ἐκδοσὴ τους στὰ 1808 τὸ Εὐαγγέλιο τοῦ Γερμανικοῦ ἐθνικισμοῦ. Ἐχει βάλει σκοπὸ νὰ δείξῃ, πῶς οἱ ἐνάρετοι κι' ἀπλοὶ στὴ σκέψη Γερμανοὶ μποροῦν ν' ἀντισταθοῦν στὴν ἠθικὴ διαφθορά, ποὺ ἀπορρέει ἀπ' τὸ ἐκλεπτυσμένο Γαλλικὸ πνεῦμα τῆς παρακμῆς. Τὸ πρῶτο ἀναγκαῖο πρᾶγμα εἶναι μιὰ καινούργια ἐκπαίδευση, ποὺ νὰ καταστρέψῃ ὁλότελα κάθε ἐλευθερία τῆς βούλησης. Τὰ παιδιὰ στὸ σχολεῖο δὲ θὰ ἔχουν καμιὰ ἐπαφὴ μὲ τὸν ἐξωτερικὸ κόσμον. Δὲ θὰ τρῶνε ποτὲ γιὰτὶ πεινᾶν, ἀλλὰ γιὰτὶ ἔχουν καθήκον νὰ διατηρήσουν τὴ δύναμή τους, γιὰ νὰ ὑπηρετήσουν τὴ Γερμανία.

Τὸ Γερμανικὸ ἔθνος, μᾶς λέει, εἶναι τὸ μόνον ἱκανὸ νὰ διατηρήσῃ δημοκρατικὸ σύνταγμα. Μονάχα οἱ Γερμανοὶ (μὲ κάποια «βαθιά:

μεταφυσική έννοια) αποτελούν στ' αλήθεια έθνος, και μόνοι αυτοί έχουν την ικανότητα να τ' αγαπούν. Για όποιον δέν είναι Γερμανός, δέ μπορεί να υπάρχει αυτό που λέγεται «αληθινή κι' ορθολογιστική αγάπη για τὸ έθνος του». Τὸ συμπέρασμα ἀπὸ τοῦτο τὸ ἐπιχείρημα εἶναι, πὼς «τὸ νὰ ἔχεις χαρακτήρα καὶ τὸ νὰ εἶσαι Γερμανός εἶναι δίχως ἀμφιβολία ἓνα καὶ τὸ αὐτό». Ὁ Ἕμπερτ, ὁ σοσιαλιστὴς πρῶτος Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας τῆς Βαϊμάρης, συνιστοῦσε τὸ πρόγραμμά του μὲ τὰ παρακάτω λόγια: «Ἔτσι θὰ πραγματοποιήσουμε ἐκεῖνο πὺν ὁ Φίχτε ἔδωσε στὸ Γερμανικὸ Ἔθνος γιὰ σκοπό του».

Ὁ Χέγκελ, πὺν εἶταν στὰ νειάτα του ρομαντικός, μυστικοπαθὴς καὶ διόλου πατριώτης στὸ θαυμασμό του γιὰ τὸν Ναπολέοντα, ἀποφάσισε, σὰν ἔγινε καθηγητὴς στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Βερολίνου, νὰ κερδίζει τὸ μισθό του δοξάζοντας τὸ Πρωσικὸ Κράτος. Κανένας ἄνθρωπος πρὶν ἢ μετὰ δέν τράβηξε ποτὲ τὴν εἰδωλολατρία τοῦ Κράτους στὸ σημεῖο τέτοιας ἀκατανόητης ὑπερβολῆς. Μᾶς λέει, πὼς τὸ Κράτος εἶναι «ἡ μόνη πραγματικὰ ὑπαρχτὴ πραγματοποίηση τῆς ἠθικῆς ζωῆς» καὶ πὼς μονάχα διὰ μέσου τοῦ Κράτους ἀποκτᾶ τὸ ἄτομο τὴν πραγματικότητα. Τὸ Κράτος εἶναι «ἡ Θεϊκὴ Ἰδέα πραγματοποιημένη πάνω στὴ γῆ». Τὸ Κράτος δέν ὑπάρχει γιὰ χάρη τῶν πολιτῶν, μὰ οἱ πολίτες γιὰ χάρη τοῦ Κράτους.

Τὸ Κράτος, σύμφωνα μὲ τὸν Χέγκελ, δέν ἔχει καμιὰ ὑποχρέωση ἀπέναντι στὰ ἄλλα Κράτη. Στέκει πραγματικὰ πάνω ἀπὸ τὸν ἠθικὸ νόμο. Κατὰ συνέπεια ὁ πόλεμος δέν εἶναι ὁλότελα κακὸς καὶ δέ θὰ ἔπρεπε νὰ ζητᾶμε τὴν κατάργησή του. Ἀντικρούει κάθε πρόταση γιὰ μιὰ Κοινωνία τῶν Ἑθνῶν, πὺν θὰ προσπαθοῦσε νὰ ἐμποδίσαι τὸν πόλεμο δημιουργώντας κάποια ἐξουσία ἀνώτερη ἀπὸ τὰ διάφορα ξεχωριστὰ Κράτη. Τὸ συμφέρον τοῦ κάθε Κράτους εἶναι κι' ὁ ὑψιστος νόμος του. Δέν ὑφίσταται καμιὰ σύγκρουση ἀνάμεσα σὲ ἠθικὴ καὶ πολιτικὴ, γιατί ἡ ἠθικὴ δέν ἐφαρμόζεται στὴν έννοια τοῦ Κράτους. Αὐτὴ ἡ θεωρία εἶναι φανερό πὼς δικαιολογεῖ κάθε ἐσωτερικὴ τυραννία καὶ κάθε ἐξωτερικὴ κατάχτηση.

Ὁ Χέγκελ παραδέχεται, πὼς μπορεί νὰ ὑπάρχουν καὶ Κράτη κακά, αὐτὰ ὅμως δέν εἶναι ἐντελῶς «πραγματικά», μὲ τὴν ἀλλόκοτη μεταφυσικὴ έννοια πὺν δίνει σ' αὐτὴ τὴ λέξη. Ἀπ' τὰ σύγχρονα Κράτη μονάχα ἡ Πρωσσία εἶναι ἐντελῶς «πραγματικὴ». Αὐτὸ ἔχει σχέση μὲ τὴν ἱστορικὴ ἄποψη τοῦ Χέγκελ. Ἡ ἱστορία εἶναι γι' αὐτὸν ἡ ἐξέλιξη, ὅπως τὸ λέει, «τῆς Ἰδέας». Σὲ κάθε ἐποχὴ ἡ «Ἰδέα» ἐνσωματώνεται σ' ἓνα έθνος. Πρῶτα εἶταν ἡ Κίνα, ὕστερα οἱ Ἰνδίες, ὕστερα ἡ Ἑλλάδα, ὕστερα ἡ Ρώμη. Ἀπὸ τὴν πτώση ὅμως τῆς Ρώμης καὶ πέρα εἶταν ἡ Γερμανία. Μοθαίνομε, πὼς τὸ Γερμανικὸ πνεῦμα εἶναι τὸ πνεῦμα τοῦ νέου κόσμου, καὶ πὼς σκοπὸς του εἶναι «ἡ

πραγματοποίηση τῆς ἀπόλυτης ἀλήθειας, σὰν ἀπεριόριστος αὐτοκαθορισμὸς τῆς ἐλευθερίας.»

Ἐκεῖνο ποὺ ὁ Χέγκελ ἐννοεῖ μὲ τὴν «ἐλευθερία» δὲν εἶναι ἄλλο ἀπ' τὸ «δικαίωμα νὰ ὑπακοῦς στὴν ἀστυνομία». Κι' αὐτὸ τὸ δικαίωμα τὸ παρέχει ἐλεύθερα ἡ Γκεστάπο.

Τὸ Νίτσε τὸν σημειώνουμε ἰδιαίτερα, γιατί ἀνακάλυψε ἡ ξανάφερε ἓνα ἀριστοκρατικὸ δόγμα στὴν Ἡθική. Θαύμαζε μερικὲς ιδιότητες, ποὺ πίστευε πὼς ὑπάρχουν μονάχα σὲ μιὰ ἀριστοκρατικὴ μειονότητα. Ἡ πλειονότητα, σύμφωνα μὲ τὴ γνώμη του, πρέπει νὰ εἶναι ὑποταγμένη στὴν ὑπεροχὴ τῶν λίγων, καὶ δὲν πρέπει νὰ θεωρηθεῖ πὼς ἔχει κανένα ἀνεξάρτητο δικαίωμα γιὰ εὐτυχία ἢ καλοπέραση. Συνηθίζει νὰ ἀποκαλεῖ τοὺς κοινοὺς ἀνθρώπους «οἱ μπαλωμένοι καὶ κακοραμένοι», καὶ δὲν ἔχει ἀντίρρηση νὰ ὑποφέρουν, ἂν αὐτὸ εἶναι ἀναγκαῖο, γιὰ νὰ δημιουργηθεῖ ἓνας μεγάλος ἄνδρας. Ἡ Γαλλικὴ Ἐπανάσταση — λέει — δικαιοῦθηκε δημιουργώντας τὸ Ναπολέοντα, κι' ὁ ἐθνικισμὸς δικιολογεῖται, γιατί δημιουργήθηκε ἀπὸ τὸ Ναπολέοντα. Ἡ ἀληθινὴ ἀρετὴ — λέει — δὲν εἶναι γιὰ ὅλους. Πρέπει νὰ ἀποτελεῖ τὸ χαρακτηριστικὸ μιᾶς ἀριστοκρατικῆς μειονότητας. Οἱ ἄνθρωποι, ποὺ στέκουν ψηλότερα, πρέπει νὰ πολεμοῦν τὶς μάζες καὶ νὰ ἀντιστέκονται στὶς δημοκρατικὰς τάσεις τῆς ἐποχῆς. Ἡ καθολικὴ ψηφοφορία σημαίνει τὴν κυριαρχία τοῦ κατώτερου ἀνθρώπου, καὶ πρέπει γι' αὐτὸ νὰ χτυπηθεῖ.

Θαυμάζει πάνω ἀπ' ὅλα τὴ θέληση γιὰ τὴ δύναμη, ποὺ χάρε σ' αὐτὴ ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ νὰ ὑποτάξει κάθε ἀρρωστημένη τάση γιὰ συμπάθεια. Ἡ ἀθλιότητα μιᾶς ὁλόκληρης χώρας — λέει — ἔχει λιγότερη σημασία ἀπὸ τὴ δυστυχία ἑνὸς μεγάλου ἀτόμου. Δὲν εἶναι ἐθνικιστής, μὰ ἀποζητάει μιὰ διεθνή κυριαρχία τῆς φυλῆς τῶν «φιλοσοφημένων διχτατόρων καὶ τῶν καλλιτεχνῶν τυράννων», ποὺ ἡ θέλησή τους θὰ ἀποτυπωθεῖ πάνω στὶς ἐρχόμενες χιλιετιρίδες.

Ὅπως κανεῖς θὰ τὸ φαντάζεται, ὁ Νίτσε τρέφει μεγάλη περιφρόνηση γιὰ τὶς γυναῖκες. Ἀπὸ αἰδημοσύνη τοῦ ἔλειπε ἡ σχετικὴ πρακτικὴ πεῖρα τῆς γυναίκας. Ὁ σοφὸς του, ὁ Ζαρατούστρα, λέει πὼς οἱ γυναῖκες εἶναι πέρα γιὰ πέρα ἀνίκανες γιὰ φιλία. Εἶναι γάτες ἢ πουλιὰ ἢ τὸ πολὺ ἀγελάδες. Ὑπάρχουν μονάχα γιὰ τὴν ἀναψυχὴ τοῦ πολεμιστῆ, μὰ δὲν πρέπει αὐτὸς μολαταῦτα νὰ πλανηθεῖ καὶ νὰ τοὺς δώσει ἐμπιστοσύνη. Ὁ Ζαρατούστρα καταλήγει: «Πᾶς σὲ γυναῖκα; Μὴν ξεχάσεις τὸ καμουτσίκι σου.»

Ὁ Νίτσε ἀφιερώνει πολλὰς σελίδες σὲ μιὰ πολεμικὴ ἐνάντια στὸ Χριστιανισμό, ποὺ τὸν θεωρεῖ πὼς χαράζει ἓνα «δουλικὸ ἦθος» καὶ πὼς εἶναι ἀποτέλεσμα μιᾶς ἐπανάστασης, ποὺ τὰ «κατακάθια» τοῦ ἀρχαίου κόσμου κέρδισαν ἐνάντια στοὺς εὐγενεῖς Ρωμαίους. Ὁ Χριστιανισμὸς ἀντιπροσωπεύει — λέει — τὴν ἀνταρσία τῶν «μπαλωμέ-

νων καὶ κακοραμένων», πὺν τὴν ἄρχισαν οἱ Ἑβραῖοι καὶ τὴ συνε-
χίσαν οἱ «θεῖοι ἐπιληπτικοὶ» ὅπως ὁ Ἀπόστολος Παῦλος. «Ἡ Καινὴ
Διαθήκη εἶναι τὸ εὐαγγέλιο ἐνὸς πέρα γιὰ πέρα ἄθλιου εἵδους ἀν-
θρώπων». Ὁ Χριστιανισμὸς πρέπει νὰ καταδικαστεῖ, γιὰτὶ ἀρνιέται
τὴν ἀξία τοῦ λαμπροῦ «ἀνιμαλισμοῦ», τὸ πολεμικὸ καὶ τὸ κυριαρ-
χικὸ ἔνστικτο, τὸ πάθος, τὴν ἐκδίκησιν καὶ τὸ θυμό. Σφαλερὰ γυρεῖει
νὰ ἡμερώσει τὴν καρδιά. Ἐνα ἄγριο ζῶο ἔχει κάποιον μεγαλεῖο ποὺ
τὸ χάνει σὰν ἐξημερωθεῖ. Στὴ θέσιν τοῦ χριστιανοῦ ἁγίου, ὁ Νίτσε
θὰ ὑποκαθιστοῦσε αὐτὸν πὺν ὀνομάζει «εὐγενή», ὅχι σὰν ἓναν τύπον
διεθνή, μὰ σὰν ἓνα ἀριστοκράτη πὺν κυβερνᾷ. Ὁ «εὐγενὴς» ἄνθρω-
πος θὰ εἶναι ἱκανὸς καὶ γιὰ σκληρότητα καὶ γιὰ κείνον πὺν οἱ ἀγροῖ-
κοι ὀνομάζουν ἔγκλημα. Θὰ ἀναγνωρίζει τὶς ὑποχρεώσεις του μονάχα
ἀπέναντι σὲ ἴσους. Δὲ θὰ φοβᾶται τὸ θάνατον, οὔτε τὸ δικὸν του οὔτε
τῶν ἄλλων. Θὰ εἶναι ἡ ἐνσαρκωμένη θέλησιν γιὰ τὴ δύναμιν.

Ἡ θεωρίες τοῦ Νίτσε μόνες τους, θὰ μπορούσαν νὰ εἶχαν μεί-
νει πολιτικὰ στεῖρες. Μονάχα σὰ συνδυαστοῦν μὲ τὴν πεποίθησιν τοῦ
Φίχτε, πὺς οἱ Γερμανοὶ ἀποτελοῦν κυρίαρχη φυλὴ, καὶ μὲ τὸ δόγμα
τοῦ Χέγκελ, πὺς τὸ Κράτος ἀποτελεῖ αὐτοσκοπὸ, πὺν στέκει πάνω
ἀπὸ τὸν ἠθικὸν νόμον, τότε μπορεί ἡ θεωρία τοῦ Νίτσε, γιὰ τὸν ἐξαι-
ρετικὸν ὑπεράνθρωπον σὰ μόνον προορισμὸ τῆς ἀνθρώπινης ὑπαρξιν,
νὰ γεννήσει τὸν κακὸν αὐτὸ καρπὸ πὺν δημιουργήσιν στὴ Γερμανία.

Πρέπει νὰ ὁμολογήσῃμε, γιὰ νὰ εἴμαστε δίκαιοι, πὺς ὅλες οἱ
φιλοσοφίες πὺν ἀναφέραμε παραπάνω, δὲν ἀντιπροσωπεύουν παρὰ
μιὰ μονάχα πλευρὰ τοῦ Γερμανικοῦ πνεύματος — ἂν καὶ ἡ πλευρὰ
αὐτὴ εἶχε, δυστυχῶς, τὴν πιὸ μεγάλη πρακτικὴ ἐπιρροή. Ὑπῆρχαν
πάντα πολλοὶ Γερμανοὶ φιλόσοφοι ὀλότελα ἐλεύθεροι ἀπ' τὴ στρεβλὴ
σκέψιν τοῦ Φίχτε, τοῦ Χέγκελ καὶ τοῦ Νίτσε. Μόλις πρὶν ἀπὸ τὴν
ἀνοδὸν τοῦ Χίτλερ στὴν ἐξουσία, ὑπῆρχε μιὰ σχολὴ μὲ κύρος, πὺν
τὰ περισσότερα μέλη τῆς βρίσκονται σήμερον στὴν ἐξορία. Εἶταν
ἠθικὰ καὶ διανοητικὰ τόσο ἀξιοθαύμαστη, ὅσο κι' ὅποιαδήποτε σχολὴ
σὲ ἄλλη χώρα. Δὲ βλέπω καμιὰ δικαιολογία στὴν ἄποψιν, πὺς οἱ
Γερμανοὶ εἶναι ἀπὸ φυσικοῦ τους χειρότεροι ἀπὸ τοὺς ἄλλους
λαούς. Οἱ συνθῆκες καὶ μερικὲς κακὲς μεγαλοφυΐες κἀνανε καμπό-
σους ἀπ' αὐτοὺς νὰ παραστρατήσουν. Δὲν ὑπάρχει ὅμως λόγος νὰ
πιστεύῃμε, πὺς ἄλλοιῶτικες συνθῆκες κι' ἄλλοιῶτικοι καθοδηγητὲς δὲ
θὰ μπορέσουν ἀπὸ δῶ καὶ μπρὸς νὰ τοὺς ὀδηγήσουν σὲ μιὰ καλὴ-
τερὴ κατεύθυνσιν. Καὶ μὲ τὸν καιρὸ, ἡ Γερμανία θὰ εἶναι σὲ θέσιν
ἢ ἴδια νὰ δημιουργήσῃ τοὺς ἀνθρώπους, πὺν θὰ ἐργαστοῦν γι' αὐτό.

Ἐπιδρομή στὸ Ρέγκενσμπουργκ

Τοῦ ἀνθυποσμηναγοῦ BEIRNE LAY, Jr.

(Ἀπὸ τὸ Saturday Evening Post, Φιλαδέλφεια)

Ο ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΣ τῶν πληροφοριῶν τῆς μοίρας ξεσκέπασε ἓνα τεράστιο χάρτη πού εἶταν στὸν τοῖχο. Ὅλοι μαζί οἱ 240 μάχιμοι ἄνδρες πού εἶταν μαζεμένοι στὴν αἴθουσα, μὲ τὰ μάτια πρσιμένα ἀκόμα ἀπὸ τὸν ὕπνο, ἔσκυψαν πάνω στὸ χάρτη. Ἀκούστηκαν λαφριά σφυρίγματα. Εἴμωνα κιόλας γιομάτος ἀνυπομονησία, βλέποντας πάνω στὸ χάρτη τὴν κόκκινη ταινία πού ὀδηγοῦσε ἀπὸ τὴν Ἀγγλική μας βάση ὡς ἓνα σημεῖο στὴ Νότια Γερμανία, καὶ ὕστερα, περνώντας πάνω ἀπὸ τὶς Ἀλπεῖς καὶ τὸ στενὸ τοῦ Μπρέννερ, ὡς τὴν Ἰταλική ἀκτὴ, τὴν Κορσική, τὴ Σαρδηνία καὶ τὸ νότιο τμῆμα τῆς Μεσογείου, ὅπου καὶ σταματοῦσε σ' ἓνα ἀεροδρόμιο τῆς ἐρήμου στὴ Βόρεια Ἀφρική.

«Ὁ κύριος στόχος σας, εἶπε ὁ ἀξιωματικὸς τῶν πληροφοριῶν, εἶναι τὸ Ρέγκενσμπουργκ. Σκοπὸς σας εἶναι νὰ χτυπήσετε τὴν καρδιά τῶν ἐργοστασίων, ὅπου μοντάρονται τὰ ἀεροπλάνα καὶ οἱ κινητῆρες Μέσσερσμιτ 109. Εἶναι ὁ σημαντικότερος στόχος ἀπ' ὅλους πού ἔχομε προσπαθήσει νὰ ἐπιτύχομε ὡς τώρα. Ἄν τὸν καταστρέψετε, θὰ ἔχετε καταστρέψει τὸ ἓνα τρίτο τῆς Γερμανικῆς παραγωγῆς μονοκινητηρίων καταδιωκτικῶν τῆς Λουφτβάφφε. Φίλοι μου, δὲ χρειάζεται νὰ σᾶς πῶ τί σημαίνει αὐτὸ γιὰ σᾶς.»

Ἀκούστηκαν μερικὰ βιασμένα γέλια.

Μετὰ τὶς ὁδηγίες, ἀνέβηκα στὸ αὐτοκινητάκι μου, γιὰ νὰ πάω στὸ Γραφεῖο Ἐπιχειρήσεων νὰ πληροφορηθῶ ποιὸ Ἰπτάμενο Φρούριο εἶχε ὀρισθῇ γιὰ μένα. Τ' ἀστέρια μόλις ἔφεγγαν μέσα ἀπὸ τὴν παγωμένη δμίχλη πού σκέπαζε τὸ σταθμὸ τῶν βομβαρδιστικῶν μας μὲ τὰ σκεπασμένα φῶτα του. Στὸ γραφεῖο εἶδα τὸν πίνακα τῶν πληρωμάτων, δηλαδὴ τὸν πίνακα τῶν ἀπογειώσεων γιὰ κάθε ἀποστολή. Τὸ σμῆνος ἐπὶ κεφαλῆς, τὸ σμῆνος πού θὰ πετοῦσε ψηλότερα καὶ τὸ σμῆνος πού θὰ πετοῦσε χαμηλότερα. Ἐγὼ εἴμουν γραμμένος γιὰ μιὰ θέση βοηθοῦ πιλότου. Τὴν ὥρα πού εἴμουν ἐκεῖ, ἓνας διοικητῆς σμῆνους πού διάβαζε τὸν πίνακα πρότεινε στὸν ἀξιωματικὸ τῶν ἐπιχειρήσεων νὰ διαγράψει τὸ ὄνομά μου, καὶ νὰ μὲ βάλει σ' ἓνα ἄλλο σμῆνος, βοηθὸ πιλότο κάποιου συμπαθητικοῦ

Ἰρλανδοῦ, τοῦ ἀνθυποσμηναγοῦ Μώρφου, ποὺ εἶχαμε πετάξει καὶ ἄλλες φορὲς μαζί. Δὲν ξέραμε φυσικὰ οὔτε ὁ ἓνας οὔτε ὁ ἄλλος, πὼς αὐτὸς ὁ ἀξιωματικὸς τῶν ἐπιχειρήσεων σβύνοντας τὸ ὄνομά μου μὲ τὴ γομολάστιχα στὴν ἄκρη τοῦ μολυβιοῦ του μοῦ ἔσωσε τὴ ζωή.

Στις 7.30 βγήκαμε ἀπὸ τὰ σύννεφα στὸ λαμπερὸ φῶς τοῦ ἡλίου ποὺ μόλις ἀνέβαινε. Κάτω ἀπὸ τὸ ἀεροπλάνο μας τύπου B 17 ἀπλώ-
νονταν οἱ κάμποι τῆς Ἀγγλίας σκεπασμένοι ἀκόμη ἀπὸ τὴν πυκνὴ
ὀμίχλη, ποὺ ἐμεῖς τὴν εἶχαμε ξεπεράσει. Συνεχίσαμε ν' ἀνεβαίνομε
σιγὰ - σιγὰ. Τὰ μεγάλα φτερά μας σήκωναν βαρὺ φορτίο ἀπὸ ἐμπρη-
στικὲς βόμβες καὶ τόση βενζίνη στὴν κεντρικὴ ἀποθήκη καὶ στὶς
ἀποθήκες τῶν φτερῶν, ὅση ἔφτανε γιὰ νὰ κρατήσῃ τὸ Ἰπτά-
μενο Φρούριό μας ἔντεκα ὥρες στὸν ἀραιὸν ἀέρα ποὺ εἶναι ἐκεῖ
ψηλά.

Ἀπὸ τὴ θέση τοῦ βοηθοῦ πιλότου δεξιὰ παρατηροῦσα τὸ στρῶ-
μα ἀπὸ ἄσπρα σύννεφα ποὺ τὰ B 17, σὲ σμήνη ἔξι ἀεροπλάνων
τὸ τρυποῦσαν ὀλόγυρά μας καὶ βγαῖναν ἀπὸ τὴν ὀμίχλη μὲ τὸ γυά-
λινο ρύγχος τους πρὸς τὰ ἑπάνω, ἀνεβαίνοντας συνεχῶς ἴσαμε νὰ
φθάσουν τὸ κανονικὸ ὕψος. Προσκολληθήκαμε σὲ ἓνα ἀπὸ αὐτὰ τὰ
σμήνη. Ὁ οὐρανὸς τῆς Ἀγγλίας εἶταν ἐκεῖνη τὴ στιγμή γεμάτος ἀπὸ
χιλιάδες τόννους βόμβες καὶ ἀπὸ ἀνθρώπους ἀνυψωμένους σὲ ἔξι
χιλιάδες μέτρα. Εἴμαστε, λές, κρεμασμένοι σὲ ἓνα τεράστιο ἐναέριο
σύρμα ἀπλωμένο, σὲ ἔξι χιλιόμετρα ὕψος, ὡς τὴν ἀνατολικὴ ἄκρη
τοῦ μεγάλου δρόμου, ποὺ θὰ μᾶς ἔφερνε στὸ Ρέγκενσμπουργκ. Πότε
πότε ἔβλεπα τὸ τόξο μιᾶς κόκκινης, πράσινης ἢ κίτρινης φωτοβολί-
δας ποὺ ἔφευγε ἀπὸ τὸ θαλαμίσκο ἑνὸς διοικητῆ γιὰ νὰ δείχνει τὴ
θέση του ἐπὶ κεφαλῇς σμήνους σὲ κεῖνα ποὺ βρίσκονταν ψηλότερα
ἢ χαμηλότερα. Χρειάζεται περισσότερη ὥρα γιὰ νὰ τακτοποιηθεῖ ὁ
σχηματισμός, ὅταν περνᾷ μέσα ἀπὸ τὰ σύννεφα.

Ὅπως ἀφίναμε κάτω μας τὴν προεξοχὴ τῆς ἀνατολικῆς Ἀγγλίας
ἡ ὁρατότητα ἔγινε περίφημη καὶ ἀντικρύσαμε τὴ Μάγχη καὶ τὴ Βό-
ρεια Θάλασσα ποὺ λαμποκοποῦσαν ἀπὸ κάτω μας. Ξέραμε, πὼς τὴ
στιγμὴ ἐκεῖνη γραφόμαστε στοὺς πίνακες τῆς Γερμανικῆς «Ἐπιτή-
ρησης τοῦ Ἀέρος» καὶ πὼς οἱ διοικητὲς τῶν καταδιωκτικῶν τῆς
Λούφτβαφφε στὸν τομέα ἐκεῖνο τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης δίναν συνα-
γεμὸν στὰ σμήνη τῶν Φόκκε-Βούλφ καὶ τῶν Μέσσερσμιτ.

Οἱ πυροβολητὲς ἔκαναν κίβλας τὶς προετοιμασίες. Πότε πότε
τρανταζόταν τὸ μηχανήμα ἀπὸ τὰ σύντομα πυρὰ ποὺ ρίχναν γιὰ νὰ
δοκιμάσουν τὰ πυροβόλα. Ἐβλεπα μικρὲς τοῦφες γαλάζιου καπνοῦ
νὰ βγαίνουν ἀπὸ τὸ σμήνος ποὺ εἶταν μπροστά μας, κι' ἀπὸ ἓνα
ἄλλο, 300 μέτρα χαμηλότερα. Φάνηκε ἡ Ὀλλανδικὴ ἀκτὴ σὰν μιὰ
μαύρη ἀνάγλυφη γραμμὴ. Πῆρα μιὰ βαθιὰ εἰσπνοὴ ὀξυγόνου.

Κοντὰ στὸ Βούνσνιτρεχτ τὸ ἀντιαεροπορικὸ ἔριξε ἀπάνω μας

τις πρώτες του βολές, άραιές και κακοσημαδεμένες. Λίγα λεπτά άργότερα οί πολυβολητές είδοποίησαν, πώς καταδιωκτικά άνέβαιναν έναντίον μας άπ' όλες τις μεριές. Είταν Φόκκε - Βούλφ 190 και Μέσσερμιτ άλλα μόνα και άλλα δυό μαζί. Έκείνα πού είδα νά έρχονται άπό τή δική μου μεριά είταν πάρα πολλά και δίχως άλλο επικίνδυνα. Κανένα φιλικό Θάντερμπολτ δέν φαινόταν. Από τήν ώρα αυτή βρισκόμαστε σέ κίνδυνο θανάτου. Τό στόμα μου είταν ξερό και τά πόδια μου μουδιασμένα. Άρχισε μιá συγχρονισμένη επίθεση. Τά καταδιωκτικά μπροστά μας πλησίαζαν άπό λίγο μεγαλύτερο ύψος, τά άριστερά και τά δεξιά στο ίδιο ύψος και τά άπό πίσω σέ χαμηλότερο. Τά πυροβόλα όλων τών B 17 τοϋ σχηματισμοϋ μας, καθώς και τοϋ μπροστινοϋ σχηματισμοϋ, άρχισαν σύγχρονα νά ρίχνουν σκίζοντας τόν οϋρανό μέ πορτοκαλλιές ακτίνες, άπαντώντας έτσι στις άσπρες τοϋφες πού έβγαιναν άπό τις κάννες τών πυροβόλων τών 20 χλστμ., πού είταν στα φτερά τών γερμανικών μονοπλάνων.

Παρατήρησα μέ άνησυχία, πώς τά πυρά μας έπεφταν κατά μεγάλο μέρος πίσω άπό τό στόχο. Παρ' όλα αυτά και οί δυό πλευρές είχαν άπώλειες σ' αυτόν τόν άγώνα. Τά τρία B 17 τής δεύτερης ομάδας τοϋ έσωτερικοϋ σμήνους και ένα B 17 τοϋ επί κεφαλής πήραν φωτιά και βγήκαν άπ' τό σχηματισμό, ένω τά πληρώματα πηδοϋσαν μέ άλεξίπτωτο. Μερικά Γερμανικά καταδιωκτικά πήραν φωτιά και γκρεμίστηκαν, ένω οί πιλότοι κατεβαίνουν μέ τά κιτρινωπά άλεξίπτωτα πού τους ξεχώριζαν άπό τούς δικούς μας. Ο άρχηγός τής ομάδας μας, πού είταν μόλις 24 έτών και πού αυτή δέν είταν παρ ά ή τρίτη άποστολή του σέ άγώνα, μās όδήγησε ακόμα πλησιέστερα στο μπροστινό σχηματισμό, για νά υποστηρίξομε καλύτερα ό ένας τόν άλλον.

Καθώς κάναμε μιá κίνηση σχηματισμοϋ για νά ξεφύγομε έριξα μιá ματιá στο ρήγμα πού είχε γίνει στο χαμηλότερο σμήνος, άπ' όπου λείπανε κιόλας τρία B 17. Ξαφνικά δάγκωσα τά χείλη μου. Τό επί κεφαλής άεροπλάνο μέσα σέ φλόγες είχε έγκαταλείψει τό σχηματισμό και, προτοϋ προφθάσει κανέναν νά πηδήσει έξω, κομματιάστηκε μέ μιá έκρηξη. Είταν τό άεροπλάνο, όπου είχα τοποθετηθῆ στην άρχή.

Έριξα μιá ματιá στο Μώρφν. Έκανε κρού στο θαλαμίσκο μας, αλλά ό ιδρωτας έτρεχε άπό τό μέτωπό του και κάτω άπό τή μάσκα τοϋ όξυγόνου, άπ' τήν προσπάθεια νά διατηρήσει τό σκάφος σέ κλειστό σχηματισμό, άπ' τήν ένταση πού τοϋ προκαλοϋσαν οί πληροφορίες πού βούίζαν στο τηλέφωνο κι' ακόμα άπ' όσα έβλεπε μέ τήν άκρη τοϋ ματιοϋ του.

Είδε τό βλέμμα μου και μοϋ έδωσε για μιá στιγμή τό τιμόνι. Είταν μεγάλο ξαλάφρωμα για μένα νά μπορώ νά διευθύνω άντι νά κάθομαι και νά βλέπω τά καταδιωκτικά νά μās σημαδεϋουν κατά μέτωπο.

“Ήξερα πώς είχαμε μπῆ σ’ ἓναν σκληρὸ ἀγώνα. “Ολες οἱ σειρήνες τῆς καρδιᾶς καὶ τοῦ μυαλοῦ μου χτυποῦσαν ἄμεσο συναγερμό. Μὰ τὰ νεῦρα μου ἔμεναν ἥσυχα καὶ τὸ μυαλό μου δούλευε κανονικά. “Ο φόβος εἶταν δυσάρεστος μὰ ὑποφερτός. “Ήξερα πὼς θὰ πέθαινα, ὅπως καὶ πολλοὶ ἄλλοι μαζί μ’ ἐμένα. Ἐκεῖνο ποὺ δὲν ἤξερα εἶταν, πὼς ἡ ἀληθινὴ μάχη, ἡ ἐπαφὴ μὲ τὶς ὀβίδες τῶν 20 τῆς Λουφτβάφφε δὲν εἶχε ἀκόμα ἀρχίσει. Ἡ δυνατότερη ἀντίσταση δοκίμαζε μὲ κάθε θυσία νὰ μᾶς σταματήσει, κι’ ἀπ’ ὅλες τὶς ὀμάδες ἡ δική μας εἶταν τὸ πιὸ τρωτὸ σημεῖο.

“Ἐνα ἀσημένιο καὶ γυαλιστερὸ ὀρθογώνιο ἔπεσε μπροστὰ στὸ δεξιό μας φτερό. Ξεχώρισα πὼς εἶταν πόρτα ἐξόδου. Μερικὰ δευτερόλεπτα ἀργότερα μιὰ μαύρη μάζα πέρασε μὲ θόρυβο ἀνάμεσα στὸ σχηματισμὸ καὶ παρὰ λίγο νὰ χτυπήσει σὲ μερικοὺς ἔλικες. Εἶταν ἓνας ἄνθρωπος μὲ τὰ γόνατα μαζεμένα στὸ κεφάλι, κάνοντας ἐναέριες τοῦμπες, σὰ νὰ ἔπαινε βουτιά μὲ τριπλὸ ἐπικίνδυνο πήδημα. Πέρασε τόσο κοντά, ποὺ εἶδα νὰ φεύγει ἓνα γραμμα ἀπὸ τὸ πέτσινο σακκάκι του. Ἐκανε φαίνεται ἀργοπορημένο πήδημα, γιατί τὸ ἀλεξίπτωτό του δὲν τὸ εἶδα ν’ ἀνοίγει.

“Ἐνα B17 ἔφυγε σιγά-σιγά ἀπὸ τὸ δεξιὸ πλευρὸ τοῦ σχηματισμοῦ διατηρώντας τὸ ὕψος του. Σ’ ἓνα τέταρτο τοῦ δευτερολέπτου ἐξαφανίσθηκε ἐντελῶς μὲ μιὰ ἐκτυφλωτικὴ ἔκρηξη, καὶ δὲν ἔμειναν παρὰ μόνο τέσσερις φλόγες — οἱ ἀποθῆκες τῆς βενζίνης, ποὺ γρήγορα κάηκαν πέφτοντας πρὸς τὴ γῆ.

Εἶδα δυὸ καταδιωκτικὰ λίγο παρακάτω, ποὺ μὲ μιὰ ἔκρηξη χάθηκαν μέσα σὲ μιὰ πορτοκαλλιὰ φλόγα. Μερικὰ B 17 κατρακύλησαν λίγο-πολὺ χτυπημένα, ἄλλα μὲ φωτιά στὴ μηχανή, ἄλλα μὲ χαλασμένα τὰ πηδάλια. Φιλικὰ καὶ ἐχθρικὰ ἀλεξίπτωτα κατέβαιναν ἀργά, καὶ πάνω στὸ πράσινο χαλὶ μακρὰ κάτω ἀπὸ μᾶς ἀνέβαινε καπνὸς ἀπὸ πένθιμους σωροὺς. Εἶταν τὰ καταδιωκτικὰ ποὺ εἶχαμε ρίξει καὶ ποὺ τώρα σημείωναν τὸ δρόμο μας.

Ἀκολουθήσαμε τὸ δρόμο αὐτό, ἀφίνοντας στὸ πέρασμά μας σημάδια σκληρῆς μάχης. Εἶταν συνειθισμένο θέαμα νὰ βλέπεις ἀεροπλάνα ποὺ διαλύονται καθὼς καὶ λευκὲς κηλίδες ἀπὸ ἐξήντα περίπου ἀλεξίπτωτα νὰ κυματίζουν ὅλα μαζί στὸν ἀέρα. Τὸ θέαμα ποὺ ξετυλιγόταν μπροστὰ στὰ μάτια μου εἶταν τόσο φαντασμαγορικό, ποὺ τὸ μυαλό μου ἔγινε ἀναίσθητο στὴν πραγματικότητα τοῦ θανάτου καὶ τῆς καταστροφῆς ποὺ μᾶς περιτριγύριζε. “Αν δὲ εἶταν ἡ ἀνακάτωση ποὺ ἔνοιωθα στὸ στομάχι, θὰ μπορούσα τὸ ἴδιο νὰ βρισκόμουν στὸν κινηματογράφο παρακολουθώντας μιὰ ταινία.

Τὰ λεπτὰ ἔγιναν ὥρες. Τὰ καταδιωκτικὰ φθάναν τὸ ἓνα πίσω ἀπὸ τὸ ἄλλο. Οἱ πολυβολητές μας καλοῦσαν ἥσυχα μὲ λίγα λόγια ὁ

Ένας τὸν ἄλλο, μοίραζαν τοὺς στόχους, πολεμώντας μὲ κάθε σφαίρα γιὰ τὴ ζωὴ τους, γιὰ τὴ δική μας καὶ γιὰ ὁλόκληρο τὸ σχηματισμό. Ὁ πίσω πολυβολητὴς φώναξε, πὼς δὲν εἶχε πιά πολεμοφόδια. Τοῦ στείλαμε μιὰ καινούργια ταινία. Ένας νέος κίνδυνος φανερώθηκε. Μποροῦσε νὰ μᾶς τελείωναν οἱ σφαῖρες τῶν 0.50 προτοῦ φθάσαμε στὸ στόχο μας.

Έδω καὶ μιὰ ὥρα δεχόμαστε ἀδιάκοπες ἐπιθέσεις, καὶ φαινόταν βέβαιο, πὼς ἡ ὁμάδα μας κινδύνευε νὰ ἐξοντωθῇ. Παντοῦ στὸν οὐρανὸ ἔβλεπε κανένας σὰν μαῦρες τελεῖες τὰ καταδιωκτικὰ ποὺ σηκώονταν. Σύμφωνα μὲ τὸ σχέδιο εἴχαμε ἀκόμη 35 λεπτά γιὰ νὰ φθάσουμε στὸ στόχο μας. Δὲν νομίζω μήτε ἓνας ἄνδρας τῆς ὁμάδας μας νὰ πιστεῦε, πὼς εἶταν δυνατό νὰ προχωρήσουμε ἄλλο, χωρὶς ὅλοι νὰ χαθοῦμε. Οἱ πολυβολητὲς εἶχαν ἐξαντληθῇ, τὰ νεῦρα εἶχαν κουρασθῇ ἀπὸ τὴν κοπιαστικὴ ἔνταση, αὐτὴ τὴν ἔνταση ποὺ στέλνει πολυβολητὲς καὶ πιλότους στὸ ἀναρρωτήριο. Εἴχαμε συναντήσῃ, ὅπως φαίνεται, τὸ σύνολο σχεδὸν τῆς Λουφτβάφφε. Ὑπῆρχε κάθε λόγος νὰ πιστεύουμε, πὼς οἱ ὑπόλοιποι μᾶς περίμεναν στὸ στόχο.

Σ' αὐτὴ τὴν ἀπελπιστικὴ στιγμή ἓνας νεαρὸς ἀρχηγὸς στὸ χαμηλότερο σμῆνος περνοῦσε τὴν πιὸ συγκινητικὴ ὥρα τῆς ζωῆς του. Ὁ σχηματισμὸς του εἶχε χάσει μιὰ ὁμάδα ὁλόκληρη ἀπὸ τρεῖς ἀεροπλάνα, ὅταν ἡ μάχη ἄρχισε στὰ νότια τῆς Ἀμβέρσας. Αὐτὸς ὅμως εἶχε ἐπίμονα διατηρήσει τὴν ἐπικίνδυνη θέση του σὲ κλειστὸ σχηματισμό, γιὰ νὰ χρησιμοποιήσῃ ἐλεύθερα τὰ πυροβόλα τῶν τριῶν ἀεροπλάνων ποὺ τοῦ μέναν καὶ νὰ προστατεύσῃ ἔτσι τὸ κάτω μέρος τῆς μοίρας. Ὅσο πλησιάζαμε στὸ στόχο αὐξαῖναν κ' οἱ ζημιές. Μιὰ ὀβίδα τῶν 20 πέρασε τὴ δεξιὰ πλευρὰ τοῦ ἀεροπλάνου του καὶ ἔσκασε ἀπὸ κάτω του προξενώντας βλάβη στὴν ἡλεκτρικὴ ἐγκατάσταση καὶ πληγιόνοντας στὸ πόδι τὸν πολυβολητὴ τοῦ ἐπάνω πυρογίσκου. Μιὰ δευτέρη ὀβίδα τῶν 20 πέρασε τὸ θάλαμο τοῦ ραδιοτηλεγραφετῆ καὶ χτύπησε τὸν χειριστὴ, ποὺ πέθανε ἀπὸ αἱμορραγία, ἀφοῦ τοῦ κόπηκαν καὶ τὰ δυὸ πόδια πάνω ἀπ' τὸ γόνατο. Μιὰ τρίτη ὀβίδα μπῆκε ἀπὸ ἀριστερά, κάνοντας ρῆγμα μισοῦ περίπου τετραγωνικοῦ μέτρου, χάλασε τὶς ἐγκαταστάσεις δεξιὰ ἔμπρὸς καὶ τραυμάτισε τὸ βομβαρδιστὴ στὸ κεφάλι καὶ στὸν ὦμο. Μιὰ τέταρτη μπαίνοντας ἀπὸ τὸ δεξιὸ φτερό ἔφθασε στὸ σκάφος καὶ κομματίασε τὴν ὑδραυλικὴ ἐγκατάσταση, ποὺ ἀμέσως πλημμύρισε τὸ θαλαμίσκο. Μιὰ πέμπτη πέρασε τὴ στέγη τοῦ θαλαμίσκου καὶ ἔκοψε τὰ σύρματα τῶν πηδαλίων τῆς μιᾶς πλευρᾶς. Μιὰ ἕκτη ἔσκασε στὸν τρίτο κινητήρα καὶ τοῦ χάλασε τὰ μηχανήματα κατευθύνσεως. Ἡ μηχανὴ πῆρε φωτιά καὶ ἔπαψε νὰ λειτουργεῖ, τελικὰ ὅμως ἡ φωτιά σταμάτησε.

Ὁ ἀξιωματικὸς θὰ εἶταν δικαιολογημένος, ἂν ἄφινε τὸ ἀερο-

πλάνο του. Τὸ πλήρωμα, μερικοὶ νέοι ἀεροπόροι μὲ λίγη πεῖρα, ἐτοιμάστηκαν νὰ πηδήσουν.* Ὁ βοηθὸς πιλότος ἐπέμενε νὰ πηδήσουν.

Ἡ ἀπάντηση ὅμως τοῦ ἀξιωματικοῦ σ' αὐτὴ τὴ κρίσιμη στιγμή δὲν σήκωνε συζήτηση. Τὰ λόγια του ἀπὸ τὸ τηλέφωνο εἶχαν στὸ πλήρωμα μιὰ μαγικὴ ἐπίδραση. Ὅλοι ἔμειναν στὶς θέσεις τους. Τὸ B17 συνέχισε τὸ δρόμο του.

Στὶς 11.50, κοντὰ στὸν πρῶτο μας στόχο, μιάμιση ὥρα μετὰ τὴν πρώτη ἐπίθεση τῶν καταδιωκτικῶν — ἄλλες 200 εἶχαν ἀκολουθήσει — ἡ ἔνταση χαλαρώθηκε, ἃν καὶ ἐχθρικά ἀεροπλάνα πετοῦσαν ἀκόμα γύρω μας. Ἐνοιώσα ἓνα παράξενο συναίσθημα. Εἴμουν ἀκόμα στὴ ζωὴ. Μποροῦσα ν' ἀρχίσω νὰ σκέπτομαι τὸ στόχο, τὴ Βόρεια Ἀφρικὴ καὶ τὴν ἐπιστροφή στὴν Ἀγγλία.

Ἡ μοῖρα μας, χαλαρή, σακατεμένη, μὲ 24' βομβαρδιστικὰ χαμένα, διατηροῦσε πάντα τὸν αὐστηρό της σχηματισμό. Χάρη σ' αὐτόν, μπόρεσαν ὅσοι μεῖναν ζωντανοὶ νὰ περάσουν ὅλα τὰ ἐμπόδια, μὲ μόνη βοήθεια τὴν ἀεροπορικὴν περὶταρχία, καὶ τὰ πυροβόλα τους στράφηκαν τώρα πάνω στὸ στόχο. Ἦξερα πὼς οἱ πολυβολητὲς μας εἶταν ἀδυσώπητοι σὰν τὸν θάνατο τὴν ὥρα ποὺ μὲ τὰ σκοπευτικὰ τους μηχανήματα σημαδεῦαν τὰ τεράστια ἐργοστάσια τῶν Μέσσερσμιτ 109 ποὺ ἀπλώνονταν κάτω μας μέσα στοὺς μαιάνδρους τοῦ Δούναβη κοντὰ στὰ προάστεια τοῦ Ρέγκενσμπουργκ. Τὸ B17 ὑψώθηκε λίγο. Ἐνα κόκκινο φῶς ἔσβυσε στὸν πίνακα τῶν ὁργάνων. Οἱ βόμβες μας εἶχαν πέσει. Ἐγκαταλείψαμε τὸ στόχο γιὰ νὰ τραβήξουμε στὶς χιονισμένες Ἀλπεις. Γυρίζοντας εἶδα μιὰ κατακόρυφη στήλη καπνοῦ νὰ σηκώνεται ἀπὸ τὰ ἐργοστάσια Μέσσερσμιτ 109. Ἀκόμη καὶ σὲ αὐτὸ τὸ ὕψος εἶδα πὼς εἴχαμε βρεῖ τὸ στόχο. Μὲ τί θυσία; Ὅχι καὶ τόσο μεγάλη: 200 ἀεροπόρους.

Μερικὰ καταδιωκτικὰ ἦρθαν ἀκόμα νὰ μᾶς ἐνοχλήσουν στὸ δρόμο μας γιὰ τὶς Ἀλπεις καὶ δυὸ B17 κατέβηκαν βγάζοντας καπνὸ πρὸς τὸ ἄσυλο τῆς Ἑλβετίας, ποὺ εἶταν πιά μόνο 60 χιλιόμετρα μακριὰ μας. Στὸ στενὸ τοῦ Μπρέννερ μιὰ πόλη ἔριξε ἐπάνω μας μιὰ ὁμοβροντικό, ἀλλὰ τώρα μόλις τὸ θυμᾶμαι. Ἐντελῶς ἀσήμαντη ὑπόθεση μπροστὰ στὰ καταδιωκτικὰ. Κατεβαίνοντας σιγὰ - σιγὰ πλησιάσαμε στὴ Μεσόγειο κάνοντας οἰκονομία στὴ βενζίνη μας. Πάνω ἀπὸ τὴ θάλασσα πετούσαμε σὲ χαμηλὸ ὕψος, χωρὶς νὰ ἔχομε τὴν παραμικρὴ ἐπίθεση καταδιωκτικῶν ἀπὸ τὴν Κορσικὴ ἢ τὴν Σαρδηνία. Περιμέναμε στὶς πυρῶμένες ἀπογευματινὲς ὥρες νὰ δοῦμε τελικὰ τὴ γραμμὴ τῆς βορειοαφρικανικῆς ἀκτῆς. Εἴχαμε περάσει τὴ βαθεῖα σκοτεινὴ κοιλάδα τοῦ θανάτου μὴν ἐλπίζοντας νὰ ξαναδοῦμε ἄλλο ἡλιοβασίλεμα. Τώρα δὲν φοβόμουν πιά κανέναν κίνδυνο.

Μὲ τὰ κόκκινα φῶτα ἀναμένα σ' ὅλες μας τὶς βενζιναποθῆκες προσγειωθήκαμε στὴ βάση μας πάνω στὴν ἔρημο, ὕστερα ἀπὸ πτήση ἔντεκα ὥρων. Κοιμήθηκα κατὰ γῆς κοντὰ στὸ φτερό, καὶ ὅταν πότε πότε ξυπνοῦσα, κοιτοῦσα τ' ἀστέρια. Τὰ ἀκουστικά μας εἶταν μέσα στὸ ἀεροπλάνο, καὶ ὅμως ἄκουγα τὶς βαθειὲς συγχορδίες μιᾶς μεγάλης μουσικῆς.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΠΟΥ ΔΕΝ ΣΑΣ ΔΙΝΟΥΝ ΟΙ ΑΛΛΟΙ

— Τὸ Πρακτορεῖον Στέφανι δημοσιεύει προκήρυξιν διαγωνισμοῦ διὰ τὴν κατάληψιν τῆς θέσεως τοῦ ἀρχιστρατήγου ἐν Ἀλβανίᾳ. Μέχρι τῆς σήμερον οὐδεὶς ὑποψήφιος παρουσιάσθη.

— Διὰ Β. Διατάγματος ἐν Ἰταλίᾳ ἰδρύεται μεγάλη Κολυμβητικὴ Σχολὴ εἰς Δυρράχιον. Αὕτη θὰ χρησιμεύσῃ ἵνα οἱ Ἰταλοὶ στρατιῶται τοῦ μετώπου τῆς Ἀλβανίας ἐκμάθουν κολύμβησιν προκειμένου νὰ διαβῶσι τὴν Ἀδριατικὴν λίαν προσεχῶς.

ΝΕΟΣ ΚΟΣΜΟΣ, 6 Φεβρουαρίου 1941

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑΤΑ

Μπενίτο Μουσσεολίνι

Καταφύγιον Παλάτσο Βενέτσια

ΡΩΜΗΝ

Σωθεῖς ὡς ἐκ θαύματος ὑποχωρῶ Βεγγάζην στὸπ Ἀναμένω
ὁδηγίας

Στρατάρχης Γκρατσιάνι

Στρατάρχην Γκρατσιάνι

ΒΕΓΓΑΖΗΝ

Τυχερὲ στὸπ Πάλι καλὰ πού ἔχετε ποῦ νὰ ὑποχωρήσετε στὸπ
Ἐγὼ δὲν ἔχω καὶ οὔτε θαῦμα δὲν μὲ σώζει

Ντοῦτσε

ΝΕΟΣ ΚΟΣΜΟΣ, 6 Φεβρουαρίου 1941

Ποῦ πῆγαν τὰ ὥραϊα τοῦ λόγια ;

Ὁ λόγος τοῦ Χίτλερ τῆς 5 Μαΐου 1941

Παραθέτομε ἐπίσης τὸ λόγο τοῦ Χίτλερ γιὰ τὸ τέλος τῆς Βαλκανικῆς τοῦ ἐκστρατείας ποὺ δημοσιεύθηκε στὰ ἑλληνικὰ φύλλα τῆς 5 Μαΐου 1941.

ΕΙΣ ΕΠΟΧΗΝ, κατὰ τὴν ὁποίαν αἱ πράξεις εἶναι τὸ πᾶν, οἱ δὲ λόγοι ἔχουν μικρὰν ἀξίαν, δὲν σκοπεύω νὰ παρουσιάζωμαι συχνότερον παρ' ὅσον εἶναι ἀπαραίτητον ἐνώπιον ὑμῶν, τῶν ἐκλεκτῶν ἀντιπροσώπων τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ. Σᾶς ὠμίλησα διὰ πρώτην φορὰν κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ πολέμου, καθ' ἣν στιγμὴν ἔνεκα τῆς ἀγγλογαλλικῆς συνωμοσίας ἐναντίον τῆς εἰρήνης εἶχεν ἀποτύχει πᾶσα ἀπόπειρα πραγματοποιήσεως μιᾶς συμφωνίας, ἡ ὁποία ἄλλωστε ἦτο ἀσφαλῶς δυνατὴ μετὰ τῆς Πολωνίας. Ὅλοι αἱ προσπάθειαι μου πρὸς πραγματοποίησιν συνεννοήσεως καὶ μάλιστα μιᾶς μονίμου καὶ φιλικῆς συνεργασίας ἀκριβῶς μετὰ τῆς Ἀγγλίας ἀπέτυχον ἔνεκα τῆς ἐπιθυμίας καὶ τῆς θελήσεως μιᾶς μικρᾶς κλίκας, ἡ ὁποία ἀπέκρουσε πᾶσαν γερμανικὴν πρότασιν περὶ συνεννοήσεως, εἴτε λόγω μίσους, εἴτε ἔνεκα ὑλικῶν συμφερόντων, χωρὶς νὰ ἀποκρύπτῃ τὴν ἀπόφασίν της νὰ φθάσῃ εἰς πόλεμον μὲ κάθε τρόπον. Τὸ ἐλατήριον τοῦ φανατικοῦ τούτου καὶ καταχθονίου σχεδίου πρὸς πρόκλησιν πολέμου παντὶ τρόπῳ ἦτο ἤδη τότε ὁ μίστερ Τσῳρτσιλ καὶ οἱ συνένοχοί του, ἦσαν οἱ ἄνθρωποι οἱ ὁποῖοι ἀποτελοῦν σήμερον τὴν βρεταννικὴν κυβέρνησιν. Αἱ βλέψεις αὗται ἐνεθαρρύνθησαν δημοσίᾳ ὑπὸ τῶν αὐτοκαλουμένων μεγάλων δημοκρατιῶν ἐντεῦθεν καὶ ἐκεῖθεν τοῦ ὠκεανοῦ. Εἰς μίαν ἐποχὴν αὐξούσης δυσαρρεσκείας τῶν λαῶν ἐναντίον τῶν ἀνεπιτυχῶν κυβερνητικῶν τεχνασμάτων, οἱ ὑπεύθυνοι ἄνδρες ἔκριναν ὅτι τὰ προβλήματα, ἐὰν δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ὑπερνικηθοῦν, θὰ ἐλύοντο τάχιστα δι' ἐνὸς πολέμου. Ὅπισθεν αὐτῶν εὗρίσκετο τὸ διεθνὲς ἐβραϊκὸν κεφάλαιον τῶν τραπεζῶν, τῶν χρηματιστηρίων καὶ τῶν ἐξοπλισμῶν, τὸ ὁποῖον ἤλπιζε νὰ ἐπιτύχῃ, ὅπως καὶ προηγουμένως, τὰς δυνατότητας μιᾶς μεγάλης ἐπιχειρήσεως, μολονότι αὕτη δὲν ἦτο καθαρὰ. Ὅπως καὶ προηγουμένως, ἦσαν διατεθειμένοι ἀσυνειδήτως νὰ θυσιάσουν τὸ αἷμα τῶν λαῶν χάριν τοῦ χρυσοῦ. Οὕτω ἤρχισεν ὁ πόλεμος.

Η ΔΕΥΤΕΡΑ ΕΚΚΛΗΣΙΣ

Ποῦ πῆγαν τὰ ὠραῖα του λόγια ;

Ὁ λόγος τοῦ Χίτλερ τῆς 5 Μαΐου 1941

Παραθέτομε ἐπίσης τὸ λόγο τοῦ Χίτλερ γιὰ τὸ τέλος τῆς Βαλκανικῆς του ἐκστρατείας ποὺ δημοσιεύθηκε στὰ ἑλληνικὰ φύλλα τῆς 5 Μαΐου 1941.

ΕΙΣ ΕΠΟΧΗΝ, κατὰ τὴν ὁποίαν αἱ πράξεις εἶναι τὸ πᾶν, οἱ δὲ λόγοι ἔχουν μικρὰν ἀξίαν, δὲν σκοπεύω νὰ παρουσιάζωμαι συχνότερον παρ' ὅσον εἶναι ἀπαραίτητον ἐνώπιον ὑμῶν, τῶν ἐκλεκτῶν ἀντιπροσώπων τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ. Σὰς ὥμίλησα διὰ πρώτην φορὰν κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ πολέμου, καθ' ἣν στιγμὴν ἔνεκα τῆς ἀγγλογαλλικῆς συνωμοσίας ἐναντίον τῆς εἰρήνης εἶχεν ἀποτύχει πᾶσα ἀπόπειρα πραγματοποιήσεως μιᾶς συμφωνίας, ἡ ὁποία ἄλλωστε ἦτο ἀσφαλὲς δυνατὴ μετὰ τῆς Πολωνίας. Ὅλαι αἱ προσπάθειαι μου πρὸς πραγματοποίησιν συνεννοήσεως καὶ μάλιστα μιᾶς μονίμου καὶ φιλικῆς συνεργασίας ἀκριβῶς μετὰ τῆς Ἀγγλίας ἀπέτυχον ἔνεκα τῆς ἐπιθυμίας καὶ τῆς θελήσεως μιᾶς μικρᾶς κλίκας, ἡ ὁποία ἀπέκρουσε πᾶσαν γερμανικὴν πρότασιν περὶ συνεννοήσεως, εἴτε λόγῳ μίσους, εἴτε ἔνεκα ὑλικῶν συμφερόντων, χωρὶς νὰ ἀποκρύπτῃ τὴν ἀπόφασιν τῆς νὰ φθάσῃ εἰς πόλεμον μὲ κάθε τρόπον. Τὸ ἐλατήριον τοῦ φανατικοῦ τούτου καὶ καταχθονίου σχεδίου πρὸς πρόκλησιν πολέμου παντὶ τρόπῳ ἦτο ἤδη τότε ὁ μίστερ Τσῳρτσιλ καὶ οἱ συνένοχοί του, ἦσαν οἱ ἄνθρωποι οἱ ὁποῖοι ἀποτελοῦν σήμερον τὴν βρεταννικὴν κυβέρνησιν. Αἱ βλέψεις αὗται ἐνεθαρρύνθησαν δημοσίᾳ ὑπὸ τῶν αὐτοκαλουμένων μεγάλων δημοκρατιῶν ἐντεῦθεν καὶ ἐκεῖθεν τοῦ ὠκεανοῦ. Εἰς μίαν ἐποχὴν αὐξούσης δυσαρεσκείας τῶν λαῶν ἐναντίον τῶν ἀνεπιτυχῶν κυβερνητικῶν τεχνασμάτων, οἱ ὑπεύθυνοι ἄνδρες ἔκριναν ὅτι τὰ προβλήματα, ἐὰν δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ὑπερνικηθοῦν, θὰ ἐλύοντο τάχιστα δι' ἐνὸς πολέμου. Ὅπισθεν αὐτῶν εὗρίσκετο τὸ διεθνὲς ἐβραϊκὸν κεφάλαιον τῶν τραπεζῶν, τῶν χρηματιστηρίων καὶ τῶν ἐξοπλισμῶν, τὸ ὁποῖον ἤλπιζε νὰ ἐπιτύχῃ, ὅπως καὶ προηγουμένως, τὰς δυνατότητας μιᾶς μεγάλης ἐπιχειρήσεως μολονότι αὕτη δὲν ἦτο καθαρὰ. Ὅπως καὶ προηγουμένως, ἦσαν ἐνδεδειγμένοι ἀσυνειδήτως νὰ θυσιάσουν τὸ αἷμα τῶν λαῶν χάριν τοῦ ὠκεανοῦ. Οὕτω ἤρχισεν ὁ πόλεμος.

Η ΔΕΥΤΕΡΑ ΕΚΚΛΗΣΙΣ

μάδας τινὰς κατόπιν, τὸ κράτος, τὸ ὁποῖον μὲ ἐλαφρότητα ἐβῆ νὰ παρασυρθῇ χάριν τῶν οἰκονομικῶν συμφερόντων

καπιταλιστικής μορφῆς τῶν ἐμπρηστῶν αὐτῶν, ἡττήθη καὶ ἀποσυνετέθη. Ὑπὸ τὰς συνθήκας αὐτὰς ἡσθάνθη ἐμαυτὸν ὑποχρεωμένον ἀπέναντι τοῦ γερμανικοῦ ἡμῶν λαοῦ καὶ ἀπέναντι μεγάλου ἀριθμοῦ τιμίων καὶ ἀθῶων ἀνθρώπων ν' ἀπευθύνω ἐκ νέου ἔκκλησιν πρὸς τὴν ἀντίληψιν καὶ τὴν συνείδησιν τῶν ἄλλων πολιτικῶν ἀνδρῶν. Τὴν 8ην Ὀκτωβρίου 1939 ἐδήλωσα καὶ πάλιν ὅτι ἡ Γερμανία δὲν ζητεῖ τίποτε ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν καὶ ἀπὸ τὴν Γαλλίαν, ὅτι ἦτο παραφροσύνη νὰ συνεχισθῇ ὁ πόλεμος καί, πρὸ πάντων, ὅτι ἡ φρίκη ἐνὸς πολέμου διεξαγομένου τῇ βοήθειᾳ τῶν νεωτέρων ὅπλων θὰ εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν καταστροφὴν μεγάλων περιφερειῶν. Ἀνεγνώρισα καὶ προειδοποίησα ὅτι αἱ ἐπιθέσεις τῶν μεγάλου βεληνεκοῦς βαρέων πυροβόλων ἐναντίον κατωκημένων περιφερειῶν θὰ ἐπροξένουν ἀμοιβαίως καταστροφὰς μεγάλων περιοχῶν. Πρὸ παντὸς ἐτόνισα ὅτι ἡ δρᾶσις τῆς ἀεροπορίας θὰ προεκάλει, διὰ τῆς εἰς μεγάλην ἀκτῖνα ἐνεργείας της, τὴν καταστροφὴν παντὸς ὅ,τι εἶχε δημιουργηθῇ ἐπὶ αἰῶνας δι' ἐπιπόνου ἐργασίας, τὴν καταστροφὴν τῶν ἔργων τοῦ πολιτισμοῦ ἐν Εὐρώπῃ. Ἡ δευτέρα ἔκκλησίς μου, ὅπως καὶ ἡ τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 1939, ἀπέβη ἐπὶ ματαίῳ, καὶ ἀπερρίφθη μετ' ἀπολύτου ἀγανακτήσεως. Οἱ Βρεταννοὶ ὑποκινηταὶ τοῦ πολέμου καὶ οἱ ἐκ τῶν παρασκηνίων ἀνθρωποίων, οἱ Ἑβραῖοι καπιταλισταί, δὲν ἀπέδωκαν τὴν πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα ἔκκλησίν μου παρὰ εἰς γερμανικὴν ἀδυναμίαν.

Αἱ ΣΚΕΥΩΡΙΑΙ ΕΝ ΝΟΡΒΗΓΙΑ

Ἦδη τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ νορβηγικὴ κυβέρνησις, τυφλωθεῖσα ὑπὸ τῶν προφητειῶν τοῦ μίστερ Τσῳρτσιλ, αἵτινες ἐξεφράσθησαν μετὰ μεγάλης βεβαιότητος, ἤρchiσε νὰ καθίσταται οἰκεία πρὸς τὴν ἰδέαν βρεταννικῆς εἰσβολῆς εἰς τὸ ἔδαφός της, εἰσβολῆς, ἣτις θὰ τῆς ἐπέτρεπε νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν ἐκμηδένισιν τῆς Γερμανίας διὰ τῆς ἀνοχῆς τῆς κατοχῆς νορβηγικῶν λιμένων καὶ τῆς σουηδικῆς περιοχῆς τῶν μεταλλείων σιδήρου. Οἱ κ. κ. Τσῳρτσιλ καὶ Ρενὼ κατέληξαν νὰ εἶναι βέβαιοι περὶ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ νέου των ἀνοσιουργήματος, οὕτως ὥστε, εἴτε συνεπεΐα ἐλαφρότητος, εἴτε ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν οἰονοπνευματωδῶν ποτῶν, ἐνόμισαν ὅτι δὲν πρέπει πλέον νὰ κρατοῦν μυστικὰς τὰς προθέσεις των. Ἀκριβῶς εἰς τὴν ἀκριτομυθειάν τῶν δύο αὐτῶν κυρίων ἡ γερμανικὴ κυβέρνησις ὄφειλε τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τὸ ὅτι ἐγνώριζε τὰ σχέδια τὰ καταστροφθέντα ἐναντίον τοῦ Ράιχ καὶ τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἀπετέλεσε τὸ ἀποφασιστικώτερον ὅπλον της κατὰ τὸν πόλεμον αὐτόν, διότι ἡ βρεταννικὴ ἀπόπειρα ἐναντίον τῆς Νορβηγίας ὑπῆρξεν ἀναμφισβητήτως ἡ μᾶλλον ἐπικίνδυνος ἐνέργεια ἐναντίον τοῦ Ράιχ. Μετὰ τινὰς ἐβδομάδας

ὁ κίνδυνος οὗτος παρεμερίσθη. Ἡ ὑπερόχως ἀποτελεσματικὴ γερμανικὴ ἄμυνα ἤγαγεν εἰς τοιαύτην ἐνίσχυσιν τῆς ἐν Εὐρώπῃ θέσεώς μας, ὅποιαν ἴσως δὲν θὰ ἠδύνατό τις νὰ ἐκτιμήσῃ ἐπαρκῶς.

Η ΝΙΚΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΥΣΙΝ

Εὐθὺς μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῶν σχεδίων τούτων παρουσιάσθη νέα, ἰσχυροτέρα, πίσις ἐκ μέρους τῶν Βρεταννῶν ὑποκινητῶν τοῦ πολέμου ἐναντίον τοῦ Βελγίου καὶ τῆς Ὀλλανδίας. Αὐτὴν τὴν φορὰν σκοπὸς τῆς ἤτο, μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἐπιχειρήσεως ἐναντίον τοῦ ἀνεφοδιασμοῦ μας εἰς μετάλλευμα, νὰ προωθηθῇ τὸ μέτωπον μέχρι τοῦ Ρήνου, παρασυρομένων τοῦ Βελγίου καὶ τῆς Ὀλλανδίας, καὶ νὰ ἐξουδετερωθοῦν διὰ τοῦ γεγονότος τούτου αἱ περιοχαὶ κατεργασίας τῶν μεταλλευμάτων. Τὴν 10ην Μαΐου τοῦ παρελθόντος ἔτους ἤρχισεν ὁ ἀγών, ὁ ὁποῖος ἴσως εἶναι ὁ μᾶλλον ἀξιομνημόνευτος ἐν τῇ γερμανικῇ ἱστορίᾳ. Ἐντὸς ἡμερῶν τινῶν τὰ ἐχθρικά μέτωπα διεσπάρθησαν καὶ ἐδημιουργήθησαν αἱ προκαταρκτικαὶ συνθήκαι διὰ τὴν ἐπιχείρησιν ἣ ὁποία ὑπῆρξεν ἡ ἀρχὴ τῆς μεγαλυτέρας τῶν καταστρεπτικῶν μαχῶν τῆς παγκοσμίου ἱστορίας. Τοιοῦτοτρόπως κατέρρευσεν ἡ Γαλλία. Τὸ Βέλγιον καὶ ἡ Ὀλλανδία κατελήφθησαν, τὰ δὲ βρεταννικὰ στρατεύματα ἀπῆλθον ἡττημένα καὶ ἄνευ ὅπλων. Ἡ εὐρωπαϊκὴ ἡπειρος εἶχε κατερειπωθῇ.

Τὴν 19ην Ἰουλίου 1940 συνεκάλεσα διὰ πρώτην φορὰν τὸ γερμανικὸν Ράϊχσταγ, ἐπωφελήθην δὲ ἐπίσης τῆς συνεδριάσεως ἐκείνης διὰ νὰ καλέσω τὸν κόσμον νὰ εἰρηνεύσῃ. Δὲν ἀμφέβαλλα ὅτι αἱ ἐλπίδες μου πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτὴν ἦσαν ἐλάχισται, ὥς ἐκ τῆς πείρας μου, διότι οἱ ἄνθρωποι οἱ ὁποῖοι ἤθελαν τὸν πόλεμον δὲν ἔδρων χάριν ἐνὸς ἰδανικοῦ. Ὅπισθεν αὐτῶν ὑπῆρχεν ὥς κινητήριος δύναμις ὁ ἐβραιοδημοκρατικὸς καπιταλισμὸς ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐξηρτῶντο ἀποκλειστικῶς. Ἡ περὶ εἰρήνης προσφορά μου ἡρμηνεύθη ὥς σημεῖον φόβου καὶ ἀνανδρίας. Οἱ ὑποκινηταὶ τοῦ πολέμου, Εὐρωπαῖοι καὶ Ἀμερικανοί, ἐπέτυχον νὰ περιπλέξουν τὴν ὑγιᾶ λογικὴν τῶν μαζῶν, αἵτινες οὐδὲν εἶχον νὰ κερδίσουν ἀπὸ ἓνα πόλεμον, δίδοντες εἰς αὐτὰς νέας ἐλπίδας διὰ μιᾶς ψευδοῦς εἰκόνης τῆς καταστάσεως καὶ ὑποχρεοῦντες ἐκ νέου τοὺς λαοὺς νὰ συνεχίσουν τὸν ἀγῶνα, χρησιμοποιοῦντες πρὸς τοῦτο τὴν ὑπὸ τοῦ Τύπου κατευθυνομένην δημοσίαν γνώμην. Ἐπίσης, αἱ προειδοποιήσεις μου ἐναντίον τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νυκτερινοῦ πολέμου βομβῶν ἡρμηνεύθησαν ὥς γερμανικὴ ἀδυναμία.

ΑΙ ΕΥΘΥΝΑΙ ΤΟΥ ΤΣΩΡΤΣΙΑ

Ὁ Τσῶρτσιλ, ὁ μᾶλλον αἰμοδιψὴς ἐρασιτέχνης ὅλων τῶν αἰώνων τῆς ἱστορίας, ἐνόμισε πρᾶγματι ὅτι ἡ ἐπὶ μῆνας ὀλοκλήρους ἐπιφυλακτικὴ στάσις τοῦ γερμανικοῦ ἐναερίου ὅπλου δὲν ἦτο παρὰ

μία απόδειξις τῆς ἀνικανότητός του νὰ ἐνεργῇ νυκτερινὰς ἐπιδρο-
μὰς. Λιὰ τὸν λόγον τοῦτον ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ὑπεχρέωσεν ἐπὶ μῆνας
πληρωμένους δημοσιογράφους νὰ ψεύδωνται διὰ νὰ διηγοῦνται εἰς
τὸν Ἀγγλικὸν λαὸν ὅτι ἡ Βρεταννικὴ ἀεροπορία ἦτο μόνη τῆς εἰς
θέσιν νὰ διεξαγάγῃ τὸν πόλεμον καὶ ὅτι διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ θὰ
εὕρισκετο τὸ μέσον νὰ νικηθῇ ἡ Γερμανία δι' ἑνὸς ἄνευ οἴκτου ἀγῶ-
νος τῆς ἀγγλικῆς ἀεροπορίας ἐναντίον τοῦ ἀστικοῦ πληθυσμοῦ τῆς
Γερμανίας, ὁμοῦ μετὰ τοῦ ἀπὸ θαλάσσης ἀποκλεισμοῦ. Καὶ πάλιν
ἐπέστησα τὴν προσοχὴν των ἐπὶ τρεῖς καὶ ἥμισυν ὀλοκλήρους μῆνας,
ἀλλὰ δὲν ἐκπλήττομαι ἂν αἱ προειδοποιήσεις μου αὗται οὐδεμίαν
ἐπροξένησαν ἐντύπωσιν εἰς τὸν κ. Τσῳρτσιλ. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς δὲν
ἐνδιαφέρεται διὰ τὴν ζωὴν τῶν ἄλλων. Δὲν ἐνδιαφέρεται διὰ τὸν
πολιτισμὸν καὶ διὰ τὰ ἀρχιτεκτονικὰ μνημεῖα. Ἦδη ἀπὸ τῶν ἀρ-
χῶν τοῦ πολέμου εἶχε τονίσει ὅτι ἐννοεῖ νὰ κάμῃ τὸν πόλεμόν του
καὶ εἰν ἀκόμη αἱ πόλεις τῆς Ἀγγλίας μετετρέποντο εἰς ἐρεῖπια. Τὸν
πόλεμον αὐτὸν τὸν ἔχει τώρα. Ἡ βεβαίωσίς μου ὅτι ἐναντι μιᾶς βόμ-
βας ριπτομένης θὰ ἀπῆντων διὰ πολλῶν, ἐν ἀνάγκῃ, δὲν κατώρθωσε
νὰ πείσῃ τὸν ἄνθρωπον αὐτὸν ὅπως σκεφθῇ ἔστω καὶ μίαν μόνον
φορὰν διὰ τὰς ἐγκληματικὰς αὐτὰς ἐνεργείας του. Ἐδήλωσεν ὅτι
αὐτὸ δὲν τὸν συγκινεῖ, ἐβεβαίωσε δὲ ἀκόμη ὅτι καὶ ὁ βρεταννικὸς
λαὸς ἐπίσης τὸν ἠτένισε μὲ ἀκτινοβολοῦντα πρόσωπα, μετὰ τοὺς
τοιούτους εἶδους βομβαρδισμούς, οὕτως ὥστε ἐπέστρεψε πάντοτε εἰς
τὸ Λονδῖνον μὲ τὴν ψυχὴν ἐνισχυμένην. Εἶναι πιθανόν, ἐπομένως,
ὅτι ὁ κ. Τσῳρτσιλ εἶναι διατεθειμένος περισσότερον ἢ ἄλλοτε νὰ συνε-
χίσῃ τὸν πόλεμον μὲ τὸν τρόπον αὐτόν. Δὲν εἴμεθα ὅμως καὶ ἡμεῖς
ὀλιγώτερον διατεθειμένοι νὰ ρίπτωμεν εἰς τὸ μέλλον ἑκατὸν βόμβας
ἐν ἀνάγκῃ διὰ πᾶσαν ἰδικήν του βόμβαν καὶ ἰδίως ἐπὶ τόσον χρονι-
κὸν διάστημα, ἕως ὅτου ὁ Βρεταννικὸς λαὸς ἀπαλλαγῇ τοῦ ἐγκλημα-
τίου τούτου καὶ τῶν μεθόδων του. Ἐὰν δὲ ὁ κ. Τσῳρτσιλ πιστεύῃ
ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ὅτι δύναται νὰ αὐξήσῃ διὰ τῆς προπαγάνδας
τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἀποτελεσματικότητά τοῦ πολέμου του, τότε καὶ
ἡμεῖς εἴμεθα ἔτοιμοι νὰ ἀρχίσωμεν τὸν πόλεμον ἀκολουθοῦντες ἐπί-
σης τὴν ὁδὸν αὐτήν. Ἡ ἔκκλησις τοῦ παράφρονος τούτου καὶ τῶν
ὀπαδῶν του πρὸς τὸν γερμανικὸν λαὸν ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς 1ης Μαΐου,
ζητοῦντος ὅπως ὁ λαὸς μ' ἐγκαταλείψῃ, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐξηγηθῇ
παρὰ μόνον ὡς προερχομένη ἀπὸ μίαν νόσον παραλυτικὴν, ἢ ἀπὸ τὴν
παραφροσύνην ἑνὸς μεθύσου.

παράφρων τὴν Εὐρώπην ἀπὸ ὃ ἤδη ἐτῶν, ἀναζητῶν καὶ τὴν ἐλαχίστην εὐφλεκτον ὕλην. Δυστυχῶς εὐρίσκονται πάντοτε στοιχεῖα πληρωμένα, τὰ ὁποῖα ἀνοίγουν τὰς θύρας τῶν πατρίδων τῶν εἰς τὸν διεθνῇ αὐτὸν ἐμπρηστήν. Ἀφοῦ ἐπέτυχε κατὰ τὸν τελευταῖον χειμῶνα νὰ πείσῃ τὸν βρεταννικὸν λαὸν διὰ τῆς διαδόσεως νεφελωδῶν βεβαιώσεων καὶ ψευδῶν ὅτι ὁ γερμανικὸς λαός, ἐξηντλημένος ἀπὸ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ παρελθόντος ἔτους, εἶχε τελείως ἀπολέσει τὰς δυνάμεις του, εὐρέθη τώρα ὑποχρεωμένος διὰ νὰ προλάβῃ μίαν ἀφύπνισιν τοῦ βρεταννικοῦ λαοῦ νὰ δημιουργήσῃ μίαν νέαν ἐστίαν πυρκαϊᾶς ἐν Εὐρώπῃ. Πράττων τοῦτο, ἔθεσεν εἰς ἐφαρμογὴν τὸ σχέδιον τὸ ὁποῖον ἐσκέπτετο ἤδη ἀπὸ τὸ φθινόπωρον τοῦ 1939 καὶ τὴν ἀνοιξιν τοῦ 1940. Ἐνθυμεῖσθε, κύριοι, τὰ ἔγγραφα, τὰ ὁποῖα εὐρέθησαν εἰς τὴν «Σαριτὲ» καὶ τὰ ὁποῖα ἐδημοσιεύθησαν καὶ εἰς τὰ ὁποῖα ἀπεκαλύπτετο ἡ ἀπόπειρα ὥπως ἀπὸ τοῦ χειμῶνος ἤδη τοῦ 1939—40 τὰ Βαλκάνια καταστοῦν εὐρωπαϊκὸν θέατρον πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων. Οἱ κυριώτεροι ὀργανωταὶ τῆς ἐπιχειρήσεως αὐτῆς ὑπῆρξαν τότε οἱ κ.κ. Τσῳρτσιλ, Χάλιφαξ, Νταλαντιέ, Πῶλ Ρενὼ καὶ οἱ στρατηγοὶ Βεϋγκὰν καὶ Γκαμελέν. Ἐκ τῶν ἐγγράφων ἐκείνων ἐξάγεται ὅτι ἐσθριζόντο ἐπὶ τῆς δυνατότητος τῆς κινητοποιήσεως 100 περίπου μεραρχιῶν, ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τῆς Ἀγγλίας, ἐὰν ἡ ἀπόπειρα αὕτη τῆς εἰρήνης τῆς νοτιοανατολικῆς Εὐρώπης ἐπετύγχανε. Μετὰ τὴν αἰφνιδίαν κατάρρευσιν τοῦ Μαΐου καὶ τοῦ Ἰουνίου τοῦ παρελθόντος ἔτους, τὰ σχέδια αὐτὰ εἶχαν καὶ πάλιν τεθῇ κατὰ μέρος. Κατὰ τὸ φθινόπωρον ὅμως τοῦ παρελθόντος ἔτους ὁ κ. Τσῳρτσιλ ἤρχισε καὶ πάλιν νὰ τὰ λαμβάνῃ ὑπ' ὄψιν του. Ἐὰν ἡ ἀπόπειρα αὕτη παρουσίασε μεγαλυτέρας δυσκολίας, τοῦτο προῆλθεν ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι μία μεταβολὴ εἶχεν ἐπέλθει εἰς τὰ Βαλκάνια, καὶ ἡ Ρουμανία δὲν ἦτο δυνατόν πλέον νὰ ὑπολογισθῇ εἰς τὰ σχέδια τῆς Ἀγγλίας λόγῳ τῶν μεταβολῶν αἱ ὁποῖαι εἶχον ἐπέλθει εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας ταύτης. Ἡ νέα Ρουμανία, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ στρατηγοῦ Ἀντωνέσκου, ἤρχισε νὰ ἀκολουθῇ μίαν πολιτικὴν καθαρῶς ρουμανικὴν, χωρὶς νὰ λαμβάνῃ ὑπ' ὄψιν τῆς τὰς ἐλπίδας τῶν ἐνδιαφερομένων διὰ τὸν πόλεμον Ἀγγλων. Δέον εἰς τοῦτο νὰ προστεθῇ καὶ ἡ στάσις τῆς Γερμανίας.

ΡΑΪΧ ΚΑΙ ΒΑΛΚΑΝΙΑ

Θὰ δώσω ἐν ἀρχῇ μίαν σύντομον περίληψιν τῶν σκοπῶν καὶ τῆς πολιτικῆς τῆς Γερμανίας εἰς τὰ Βαλκάνια. Τὸ Ραΐχ οὐδέποτε ἔσχεν εἰς τὰ Βαλκάνια οὔτε ἑδαφικὰ συμφέροντα ἄλλ' οὔτε καὶ ἐγωῖστικὰ τοιαῦτα. Δηλαδή τὸ Ραΐχ οὐδόλως ἐνδιεφέρθη ἐγωῖστικῶς διὰ τὰ ἑδαφικὰ προβλήματα ἢ καὶ διὰ τὰ ζητήματα ἐσωτερικῆς τάξεως τῶν

βαλκανικῶν κρατῶν. Τὸ Ράιχ ὅμως προσεπάθησε νὰ συνάψῃ βαθυτάτας καὶ στενὰς οἰκονομικὰς σχέσεις μὲ τὰ κράτη ταῦτα, ὅχι μόνον πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ Ράιχ, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ συμφέρον αὐτῶν τούτων τῶν ἐν λόγῳ κρατῶν. Μεταξὺ δηλαδὴ τῆς Γερμανίας καὶ τῶν βαλκανικῶν κρατῶν συνεπληρώθησαν κατὰ τρόπον λογικὸν αἱ ἐθνικαὶ οἰκονομίαι τῶν δύο συνεταίρων εἰς τὸ ἐμπόριον. Ἡ Γερμανία εἶναι κράτος βιομηχανικόν, τὸ ὁποῖον ἔχει ἀνάγκην τροφίμων καὶ πρώτων ὑλῶν. Τὰ βαλκανικὰ κράτη εἶναι περιοχαὶ γεωργικαί, παράγουσαι καὶ πρώτας ὑλίας, ἔχουσι δὲ ἀνάγκην βιομηχανικῶν προϊόντων. Καθίστατο ἐπομένως φυσικὴ ἡ δυνατότης μιᾶς ἐξαιρετικῶς εὐνοϊκῆς ἀναπτύξεως ἀμοιβαίων οἰκονομικῶν σχέσεων. Ἐὰν οἱ ἀγγλικοὶ ἢ καὶ ἀμερικανικοὶ κύκλοι ἠθέλησαν νὰ διῶδουν εἰς τοῦτο μίαν παράνομον διείσδυσιν τῆς Γερμανίας εἰς τὰ Βαλκάνια, ἡ σκέψις των αὕτη ὑπῆρξεν ἡλιθία, ὅσον καὶ αὐθάδης, διότι ἕκαστον κράτος ἀναπτύσσει τὴν οἰκονομικὴν του πολιτικὴν ἀναλόγως τῶν ἐθνικῶν του συμφερόντων καὶ οὐχὶ κατὰ τὰ συμφέροντα μερικῶν ἐκριζωθέντων ξένων καπιταλιστῶν καὶ Ἑβραιοδημοκρατῶν. Ἐξ ἄλλου, τόσον ἡ Ἀγγλία ὅσον καὶ ἡ Ἀμερικὴ δύνανται νὰ ἐμφανίζωνται εἰς τὰς περιοχὰς ταύτας ὡς πωληταί, οὐδέποτε ὅμως ὡς ἀγορασταί. Ἀλλ' ἡ Γερμανία δὲν ἐπώλησε μόνον εἰς τὰ Βαλκάνια, ἀλλὰ ὑπῆρξε καὶ ὁ κυριώτερος ἀγοραστής. Καὶ ὑπῆρξεν ἀγοραστής μόνιμος καὶ σοβαρός, ὁ ὁποῖος ἐπλήρωνε τὰ προϊόντα τῶν χωρικῶν τῶν Βαλκανίων μὲ τὴν ἐργασίαν τοῦ ἐργάτου τῆς γερμανικῆς βιομηχανίας καὶ οὐχὶ μὲ χρήματα καὶ νομίσματα φανταστικῆς ἀξίας, τὰ ὁποῖα ἀπὸ ἐτῶν ἤδη ὑφίσταντο μίαν χρονίαν ὑποτίμησιν. Δὲν εἶναι ἐπομένως ἐκπληκτικὸν τὸ ὅτι ἡ Γερμανία κατέστη ὁ μεγαλύτερος τῶν ἐμπορικῶν συνεταίρων τῶν βαλκανικῶν κρατῶν. Τοῦτο δὲ ἦτο μόνον πρὸς τὸ συμφέρον τῶν λαῶν τῶν Βαλκανίων. Καὶ μόνον οἱ ἐγκέφαλοι οἱ ποτισμένοι ἀποκλειστικῶς ἀπὸ τὴν καπιταλιστικὴν ἰδέαν τῶν ἐβραϊκῶν δημοκρατιῶν μας δύνανται νὰ βεβαιῶνουν ὅτι, ὅταν ἓνα κράτος προμηθεύῃ μηχανήματα εἰς ἓν ἄλλο, κυριαρχεῖ ἐπ' αὐτοῦ. Εἰς τὴν πραγματικότητα μία τοιαύτη κυριαρχία δὲν εἶναι δυνατόν παρὰ νὰ εἶναι ἀμοιβαία, δεδομένου ὅτι ὑπάρχει πάντοτε τὸ μέσον νὰ δύναται τις νὰ μὴ χρειάζεται μηχανήματα, ἐνῶ θὰ χρειάζεται τρόφιμα καὶ πρώτας ὑλίας. Οὕτως ὥστε ὁ συνεταῖρος, ὁ ὁποῖος εἰς ἀντάλλαγμα τῶν μηχανῶν του λαμβάνει τρόφιμα καὶ πρώτας ὑλίας, εὐρίσκεται ἐξηρημένος περισσότερον ἀπὸ ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος προμηθεύεται προϊόντα βιομηχανικά. Ὅχι, εἰς τὴν ὑπόθεσιν αὐτὴν δὲν ὑπῆρξαν οὔτε νικηταί, οὔτε ἡττημένοι, ἀλλ' ὑπῆρξαν μόνον σύντροφοι, τὸ δὲ Γερμανικὸν Ράιχ τῆς ἐθνικοσοσιαλιστικῆς ἐπαναστάσεως εἰργάσθη φιλοτίμως διὰ νὰ ἀποβῇ καλὸς συνεταῖρος, δηλαδὴ νὰ πληρώνῃ μὲ προϊόντα πρώτης ποιότητος καὶ οὐχὶ μὲ τὰ ἄνευ ἀξίας νομίσματα τῶν δημοκρατιῶν.

Η ΕΓΓΥΗΣΙΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΡΟΥΜΑΝΙΑΝ

Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀνωτέρω τὸ Ράιχ—ἐὰν ἐπιμένῃ τις νὰ ὁμιλῇ περὶ πολιτικῶν συμφερόντων—ἐν μόνον ἔσχε συμφέρον. Νὰ ἴδῃ τὸν εἰς τὰς ἐμπορικὰς συναλλαγὰς συνεταῖρον τοῦ ἰσχυρὸν ὡς πρὸς τὰς ἐσωτερικὰς τοῦ συνθήκας. Τὸ Ράιχ, ἐπομένως, ἔπραξε τὸ πᾶν διὰ νὰ ἔλθῃ εἰς βοήθειαν τῶν κρατῶν αὐτῶν, χρησιμοποιοῦν τὴν ἐπιρροήν του, διὰ νὰ τοῖς παράσχῃ τὴν ὑποστήριξίν του εἰς λόγους καὶ ἔργα καὶ νὰ βοηθήσῃ νὰ στραθεροποιήσουν τὴν ἰδίαν των ὑπαρξιν καὶ τὴν ἐσωτερικὴν των τάξιν, χωρὶς νὰ λαμβάνῃ ὑπ' ὄψιν τὰ ἰδιαίτερα τῶν καθεστῶτα. Ἡ ἐφαρμογὴ τῶν ἀρχῶν αὐτῶν ἔσχε πράγματι ὡς ἀποτέλεσμα ὅχι μόνον νὰ αὐξήσῃ τὴν εὐημερίαν εἰς τὰς χώρας ταύτας, ἀλλὰ καὶ νὰ δημιουργήσῃ μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῆς Γερμανίας ἀμοιβαίαν ἐμπιστοσύνην, ἣτις βαθμηδὸν ἐνισχύετο περισσότερον. Ὅσον περισσότερον διεγράφοντο αἱ τάσεις αὗται, τόσον περισσότερον ὁ δημιουργὸς τοῦ Παγκοσμίου Πολέμου Τσῶρτσιλ προσεπάθησε νὰ σταματήσῃ τὴν εἰρηνικὴν αὐτὴν ἐξέλιξιν καὶ νὰ μεταφέρῃ εἰς τὴν εἰρηνικὴν αὐτὴν εὐρωπαϊκὴν περιοχὴν τὰ στοιχεῖα τῆς ἀνησυχίας, τῆς ἀβεβαιότητος, τῆς δυσπιστίας καὶ τέλος καὶ τῆς ἔριδος, παρέχων ἀναιδῶς ὑποσχέσεις βρεταννικῆς βοηθείας, βρεταννικὰς ἐγγυήσεις ἐστερημένας οἰασδήποτε ἀξίας. Ἀρχικῶς τὸ ρουμανικὸν κράτος ἐξηπατήθη ἀπὸ τὰς ἐγγυήσεις αὐτάς, καὶ ἀκολούθως τὸ ἑλληνικὸν ἰδίως κράτος. Ἐκτοτε φαίνεται ἀποδειχθὲν μὲ ἐπαρκῆ σαφήνειαν ὅτι αἱ ἐγγυήσεις αὗται δὲν ὑπεστηρίζοντο ἀπὸ καμμίαν δύναμιν ἱκανὴν νὰ καταστήσῃ ἀποτελεσματικὴν τὴν ὑπεσχεμένην βοήθειαν. Ἡ Ρουμανία ἠναγκάσθη νὰ πληρώσῃ ἀκριβὰ τὴν ἐγγυήσιν τὴν προωρισμένην ἐσκεμμένως νὰ καταστήσῃ ἐχθρὰς τῆς τὰς δυνάμεις τοῦ ἄξονος.

ΠΩΣ ΠΑΡΕΣΥΓΡΘΗ Η ΕΛΛΑΣ

Ἡ Ἑλλάς, ἡ ὁποία περισσότερον πάσης ἄλλης χώρας δὲν εἶχεν ἀνάγκην τῆς τοιαύτης ἐγγυήσεως, ἦτο ἐτοίμη καὶ αὐτὴ ἐπίσης, ὑποχωροῦσα εἰς τὸ ἄσμα τῶν βρεταννικῶν σειρήνων, νὰ συνδέσῃ τὴν τύχην τῆς μὲ τὴν τύχην τοῦ χρηματοδότου καὶ ἐντολοδότου τοῦ βασιλικοῦ της αὐθέντου. Διότι καὶ σήμερον εἶμαι ἀκόμη ὑποχρεωμένος—καὶ νομίζω ὅτι ὀφείλω νὰ εἴπω τοῦτο πρὸς τὸ συμφέρον τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας—νὰ κάμω διάκρισιν μεταξὺ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ τοῦ λεπτοῦ ἐκείνου στρώματος, τὸ ὁποῖον ἐσχημάτιζε μία διεφθαρμένη διοικοῦσα κλίκα, ἡ ὁποία, ἐμπνεομένη ἀπὸ ἓνα βασιλεῖα εἰς τὴν συμμαχίαν τῆς Ἀγγλίας, ἐφρόντιζε ὀλιγώτερον διὰ τὸ ἀληθὲς καθῆκον τὸ ὁποῖον ἐπέβαλλεν ἡ διεύθυνσις τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους καὶ περισσότερον διὰ τοὺς σκοποὺς τῆς πολεμικῆς πολιτικῆς τῆς

Ἀγγλίας, τὴν ὁποίαν ψυχῇ τε καὶ σώματι ἡσπάζετο. Ἐλυπήθη διὰ τοῦτο εὐκρινῶς. Ἦτο θλιβερὸν δι' ἐμέ, πολὺ θλιβερὸν καὶ πικρὸν, διότι ὥς Γερμανὸς διὰ τῆς μορφώσεώς μου κατὰ τὴν νεότητά καὶ ἐκ τοῦ ἐπαγγέλματός μου, ἀργότερον, κατειχόμεν ἀπὸ βαθυτάτου σεβασμὸν διὰ τὸν πολιτισμὸν καὶ τὰς τέχνας μιᾶς χώρας, ἡ ὁποία ἦτο κοιτίς τοῦ κάλλους καὶ τοῦ ἀνθρωπίνου μεγαλείου, ὑπῆρξε, λέγω, θλιβερὸν δι' ἐμέ νὰ βλέπω τὴν ἐξέλιξιν αὐτὴν καὶ νὰ μὴ δύναμαι νὰ τὴν μεταβάλλω. Εἴχομεν πληροφορηθῇ ἀπὸ τὰ ἔγγραφα «Σαριτέ», περὶ τῶν μηχανορραφῶν τῶν στοιχείων ἐκείνων, τὰ ὁποῖα θάπτον ἢ βράδιον θὰ ὠδήγουν τὸ ἐλληνικὸν κράτος εἰς μίαν ἄνευ ὁρίων δυστυχίαν. Κατὰ τὸ τέλος τοῦ θέρους τοῦ παρελθόντος ἔτους ὁ Τσῶρτσιλ εἶχε κατορθώσει νὰ πιστεύσουν μερικὰ πνεύματα καὶ κύκλοι ἐλληνικοὶ τὰς ὑποσχέσεις τῆς πλατωνικῆς ἐγγυήσεως, οὕτως ὥστε ἡδύνατό τις νὰ ἀντιληφθῇ μίαν μεγάλην σειρὰν διαρκῶν παραβιάσεων τῆς οὐδετερότητος.

ΑΙ ΙΤΑΛΙΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Πρώτη ἐθίγη ἡ Ἰταλία καὶ διὰ τοῦτο ὑπεχρεώθη νὰ προβῇ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1940 πρὸς τὴν ἐλληνικὴν κυβέρνησιν εἰς προτάσεις καὶ νὰ ἀξιῶσιν ἐγγυήσεις, αἱ ὁποῖαι ἐφαίνοντο ἱκαναὶ νὰ θέσουν τέρμα εἰς τὰ ἀνυπόφορα αὐτὰ διὰ τὴν Ἰταλίαν γεγονότα. Ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν ὅμως τῶν Βρεταννῶν ταραχοποιῶν πρὸς πόλεμον ἢ αἰτήσεις ἐκείνη ἀπερρίφθη ἀποτόμως, καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος αὐτοῦ ἔληξεν ἡ εἰρήνη εἰς τὰ Βαλκάνια. Αἱ κακοκαιρίαι, ἡ χιών, αἱ θύελλαι καὶ ἡ βροχὴ ὁμοῦ μὲ μίαν ἡρωϊκὴν ἀντίστασιν τῶν Ἑλλήνων στρατιωτῶν — ὀφείλω νὰ διαπιστώσω τοῦτο διὰ νὰ ἀποδώσω δικαιοσύνην εἰς τὴν Ἱστορίαν — ἔδωσαν εἰς τὴν κυβέρνησιν τῶν Ἀθηνῶν ἀρκετὸν χρόνον διὰ νὰ σκεφθῇ ἐπὶ τῶν συνεπειῶν τῆς ἀτυχοῦς ἀποφάσεώς της καὶ νὰ ἐξετάσῃ τὰς δυνατότητας μιᾶς λογικῆς λύσεως τῆς καταστάσεως. Διατηροῦσα ἀκόμη μίαν ἐλαφρὰν ἐλπίδα ὅτι θὰ ἡδύνατο νὰ συμβάλῃ ἴσως κατὰ ἓνα οἷονδήποτε τρόπον εἰς τὴν διασάφησιν τῆς καταστάσεως, ἡ Γερμανία δὲν εἶχεν ἀκόμη διακόψει τὰς διπλωματικὰς σχέσεις της μὲ τὴν Ἑλλάδα. Ἀλλὰ ἔκτοτε ὑπεχρεώθη. ὅπως ἦτο τὸ καθήκον μου, νὰ τονίσω ἐνώπιον τοῦ κόσμου ὁλοκλήρου ὅτι δὲν θὰ παρεμένομεν ἀδρανεῖς εἰς ἐπανάληψιν τῆς ιδέας μιᾶς ἀποβάσεως ἐν Θεσσαλονίκῃ ὁμοίας τῆς γενομένης κατὰ τὸν Μεγάλον πόλεμον.

ΑΙ ΑΓΓΛΙΚΑΙ ΕΤΟΙΜΑΣΙΑΙ

δὲν ἐλήφθη ὑπὸ σοβαρὰν ἔποψιν. Ὑπὸ τοὺς ὄρους αὐτοὺς, ἡδυνήθημεν νὰ ἴδωμεν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ παρελθόντος χειμῶνος ὅτι ἡ Ἀγγλία ἤρχιζεν εἰς αὐξοντα διαρκῶς ρυθμὸν νὰ ἐγκαθιστᾷ καὶ ἐνισχύη βάσεις, ἱκανὰς νὰ τῆς χρησιμεύσουν ὡς ἀφειρηταίαι πρὸς σχηματισμὸν μιᾶς νέας στρατιᾶς τῆς Θεσσαλονίκης. Ἠρχισαν νὰ ἰδρύνουν ἀεροδρομία, νὰ δημιουργοῦν τὸν ἐσωτερικὸν ἀναγκαῖον σκελετόν, πεπεισμένοι ὄντες ὅτι ἡ κατάληψις τῶν θέσεων θὰ ἐγένετο ταχέως. Τέλος, ἐφθάναν διαρκῶς μεταφοραὶ ὑλικῶν καὶ ἐφοδίων, δι' ἓνα στρατὸν ὁ ὅποιος, κατὰ τὴν κρατοῦσαν γνώμην καὶ τὰς προβλέψεις τοῦ κ. Τσῳρτσιλ, ἐπρόκειτο νὰ ἀποβιβασθῇ ἐντὸς ὀλίγων ἐβδομάδων εἰς τὴν Ἑλλάδα. Τοῦτο δὲν ἀπεκρῦβη ἀπὸ ἡμᾶς. Ὑπήρξαμεν ἐπὶ μῆνας ὀλοκλήρους οἱ προσεκτικοὶ παρατηρηταὶ τοῦ τρόπου αὐτοῦ τῆς ἐργασίας, καίτοι ἐπεδεικνύομεν ποιάν τινα ἐπιφύλαξιν. Ὁ δυσάρεστος ἀντίκτυπος ἐπὶ τοῦ ἐν βορείῳ Ἀφρικῇ ἰταλικοῦ στρατοῦ, συνεπεία μιᾶς κατωτερότητος τεχνικῆς μορφῆς τῆς ἀντιαρματικῆς ἀμύνης καὶ τοῦ τεθωρακισμένου ὅπλου, ἔπεισε, τέλος, τὸν κ. Τσῳρτσιλ ὅτι εἶχεν ἐπέλθῃ ἡ στιγμή διὰ νὰ μεταφέρῃ τὸ θέατρον τοῦ πολέμου ἀπὸ τὴν Λιβύην εἰς τὴν Ἑλλάδα. Διέταξε τὴν μεταφορὰν τῶν τεθωρακισμένων ἁρμάτων, τὰ ὅποια τοῦ ἀπέμενον ἀκόμη, ὥς καὶ μεραρχιῶν πεζικοῦ, ἀποτελουμένων κυρίως ἀπὸ Αὐστραλοὺς καὶ Νεοζηλανδούς, ἦτο δὲ πεπεισμένος ὅτι θὰ ἡδύνατο τέλος νὰ ἐξαπολύσῃ τὸ νέον πλῆγμα του, τὸ ὅποιον θὰ ἤναπτε τὴν πυρκαϊὰν εἰς τὰ Βαλκάνια. Ὁ κ. Τσῳρτσιλ διέπραξεν οὕτω ἐν τῶν μεγαλυτέρων στρατηγικῶν σφαλμάτων τοῦ πολέμου τούτου.

ΤΟΥΡΚΙΑ ΚΑΙ ΝΟΤΙΟΣΛΑΒΙΑ

Εὐθὺς μόλις ἔπαυσα πλεόν νὰ ἀμφιβάλλω περὶ τῶν προθέσεων τῆς Ἀγγλίας ὅπως ἐγκατασταθῇ εἰς τὰ Βαλκάνια, προέβην εἰς τὰ ἀναγκαῖα διαβήματα ὅπως θέσω εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Γερμανίας εἰς τὰ ζωτικὰ αὐτὰ καὶ σημαντικὰ ἐδάφη τὰς ἀναγκαίας δυνάμεις πρὸς ἄμεσον ἀπόκρουσιν ἐνδεχομένης ἀνοησίας τοῦ κυρίου τούτου. Ὅφειλω νὰ δηλώσω ἐπεξηγηματικῶς ὅτι τὰ μέτρα ταῦτα δὲν ἐστρέφοντο κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Ντοῦτσε οὐδέποτε μοῦ ἐζήτησε νὰ θέσω εἰς τὴν διάθεσίν του οὔτε μίαν γερμανικὴν μεραρχίαν. Ἦτο πεπεισμένος ὅτι, μόλις ἤρχετο ἡ καλὴ ἐποχὴ, ὁ ἀγὼν κατὰ τῆς Ἑλλάδος θὰ ἐπερατοῦτο πάσῃ θυσίᾳ διὰ μιᾶς πλήρους ἐπιτυχίας, καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος τὴν αὐτὴν εἶχον γνώμην. Ἡ συγκέντρωσις, ἐπομένως, τῶν γερμανικῶν δυνάμεων, δὲν ἐγένετο πρὸς παροχὴν βοηθείας εἰς τὴν Ἰταλίαν ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος. Ἡ συγκέντρωσις αὕτη ἦτο, τοῦναντίον, μέτρον μέλλον νὰ προλάβῃ τὴν βρεταννικὴν ἀπόπειραν μυστικῆς ἐγκαθιδρύσεως, ὑπὸ τὴν σκέπην τοῦ θορύβου τοῦ Ἰταλοελληνικοῦ πολέμου, εἰς τὰ Βαλκάνια, μὲ τὸν σκοπὸν νὰ προκαλέσουν ἐκεῖ, κατὰ

ΕΠΙΘΥΜΙΑ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ἡ Νοτιοσλαβία, προκειμένου περὶ τοῦ σερβικοῦ πυρῆνος της, ἦτο ἀντίπαλός μας κατὰ τὸν Μεγάλον πόλεμον, ὁ ὁποῖος ἄλλως τε καὶ ἀπὸ τὸ Βελιγράδιον ἐξαπελύθη. Παρ' ὅλα ταῦτα, ὁ γερμανικὸς λαός, ὁ ὁποῖος δὲν γνωρίζει τὴν ἐκδίκησιν, οὐδὲν ἔτρεφε μῖσος. Ἡ Τουρκία ἦτο σύμμαχός μας κατὰ τὸν Μεγάλον πόλεμον, τοῦ ὁποῖου ἡ τραγικὴ λύσις εἶχε βαρύνει ἐπὶ τῆς χώρας αὐτῆς ὅσον καὶ ἐπὶ τῆς ἰδικῆς μας. Ὁ μέγας καὶ μεγαλοφυῆς δημιουργὸς τῆς νέας Τουρκίας ἔδωκε πρῶτος τὸ λαμπρὸν παράδειγμα διὰ τὴν ἀνόρθωσιν τῶν συμμάχων, τοὺς ὁποῖους εἶχεν ἐγκαταλείψει ἕως τότε ἡ τύχη καὶ εἶχε τρομερῶς νικήσει ἡ μοῖρα. Ἐνῶ δὲ ἡ Τουρκία σήμερον, χάρις εἰς τὴν ρεαλιστικὴν στάσιν τῶν ἡγετῶν της, διετήρει τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν ἰδίων της ἀποφάσεων, ἡ Νοτιοσλαβία κατέστη τὸ θῦμα τῶν βρεταννικῶν μηχανορραφιῶν. Προσεπάθησα νὰ ἀποκαταστήσω μεταξὺ Γερμανίας καὶ Νοτιοσλαβίας εἰλικρινεῖς σχέσεις ἀμοιβαίας κατανοήσεως, ἀκόμη δὲ καὶ φιλίας. Εἰργάσθην ἐπὶ ἔτη διὰ νὰ ἐπιτύχω τοῦ σκοποῦ τούτου. Ἐπίστευον ὅτι βοηθοῦμαι ἀπὸ μερικοὺς ἀντιπροσώπους τῆς χώρας ταύτης, οἱ ὁποῖοι, ὅπως ἐγώ, ἐπίστευον ὅτι διέβλεπον τὸ συμφέρον των μόνον εἰς μίαν στενὴν συνεργασίαν μεταξὺ τῶν δύο χωρῶν μας. Ὅταν ἐπομένως, συνεπεία τῶν βρεταννικῶν μηχανορραφιῶν, ὁ κίνδυνος ἐπλησίαζε νὰ παρασύρῃ τὰ Βαλκάνια εἰς τὸν πόλεμον, ἐγὼ ἀνενέωσα τὰς προσπαθείας μου, πράττων τὸ πᾶν διὰ νὰ διαφυλάξω τὴν Νοτιοσλαβίαν ἀπὸ τὴν ἐπικίνδυνον αὐτὴν περιπλοκὴν. Ὁ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν ὑπουργός μας καὶ μέλος τοῦ κόμματος Ρίμπεντροπ δὲν ἔπαυσεν ἐπιμένων ἐπὶ τοῦ σημείου αὐτοῦ, μὲ τὴν ὑπομονὴν καὶ τὴν μεγαλοφυᾶ ἐπιμονὴν αἱ ὁποῖαι διακρίνουν αὐτόν, εἰς πολυαρίθμους συσκέψεις καὶ συνομιλίας, ἐπιμένων νὰ καταδεικνύῃ τὴν ἀνάγκην ὅπως τὸ μέρος τοῦτο τῆς Εὐρώπης διατηρηθῇ μακρὰν τοῦ καταστρεπτικοῦ τούτου πολέμου. Ὑπὸ τὴν ἔννοιαν αὐτὴν ὑπέβαλεν εἰς τὴν νοτιοσλαβικὴν κυβέρνησιν προτάσεις τόσοι θαυμασίας καὶ τόσοι εἰλικρινεῖς, ὥστε ἔσχον ὡς ἀποτέλεσμα νὰ καταστοῦν πολυαριθμότεραι εἰς αὐτὸ τὸ νοτιοσλαβικὸν κράτος αἱ ψῆφοι ὑπὲρ μιᾶς τοιαύτης στενῆς συνεργασίας.

ΠΑΡΑΧΩΡΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΡΑΤΧ

Εἶναι ἐπομένως πολὺ ἀκριβὲς ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἶπεν ὁ κ. Χά-
λιφαξ, δηλώσας ὅτι ἡ Γερμανία δὲν εἶχε διόλου τὴν πρόθεσιν νὰ
φέρῃ τὸν πόλεμον εἰς τὰ Βαλκάνια. Εἶναι μάλιστα ἀκριβὲς ὅτι τοῦτο
συνέβη παρὰ τὴν εἰλικρινῇ μας ἐπιθυμίαν ὥπως ἀκολουθήσωμεν
τὴν ὁδὸν τῆς στενωτέρας συνεργασίας μετὰ τῆς Νοτιοσλαβίας, διὰ νὰ
κατορθώσωμεν ἴσως νὰ ἀνακόψωμεν τὴν σύρραξιν μετὰ τῆς Ἑλλά-
δος, ἀφοῦ θὰ ἐλαμβάνοντο ὑπ' ὄψιν κατὰ τὸν κατάλληλον τρόπον
αἱ δικαιολογημέναι ἐπιθυμίαι τῆς Ἰταλίας. Ὁ Ντουτσε, ὅχι μόνον
ἐπεδοκίμασε τὴν ἀπόπειράν μας ὥπως προσελκύσωμεν τὴν Νοτιο-
σλαβίαν εἰς τὴν σφαῖραν τῶν συμφερόντων μας διὰ μιᾶς στενῆς συ-
νεργασίας, ἀλλὰ καὶ τὴν ὑπεστήριξε δι' ὅλων τῶν μέσων. Κατέστη
τέλος δυνατόν νὰ φέρωμεν τὴν νοτιοσλαβικὴν κυβέρνησιν εἰς τὸ νὰ
προσχωρήσῃ εἰς τὸ τριμερὲς σύμφωνον, τὸ ὁποῖον δὲν ἀπῆτει ἀπο-
λύτους ἀξιώσεις ἀπὸ τὴν Νοτιοσλαβίαν, ἀλλὰ προσέφερεν εἰς τὴν
χώραν αὐτὴν πλεονεκτήματα. Δύναμαι πράγματι νὰ διαπιστώσω σή-
μερον, διὰ τὴν ἱστορικὴν ἀλήθειαν, ὅτι μὲ τὸ σύμφωνον ἐκεῖνο καὶ
τὰ προσηρημένα πρωτόκολλα ἡ Νοτιοσλαβία δὲν ἀνελάμβανε καμ-
μίαν ὑποχρέωσιν νὰ βοηθήσῃ. Τοῦναντίον ἐλάμβανεν ἀπὸ τὰς Δυνά-
μεις τοῦ τριμεροῦς συμφώνου τὴν ἐπίσημον διαβεβαίωσιν ὅτι δὲν
θὰ ἡξιοῦτο παρ' αὐτῆς ὡς καθῆκον τὸ νὰ ὑποχρεωθῇ ὥπως δώσῃ βοή-
θειαν. Ἡμεῖθα διατεθειμένοι νὰ παραιτηθῶμεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τοῦ
δικαιώματος πάσης μεταφορᾶς, διὰ μέσου τῆς χώρας, πολεμικοῦ ὕλι-
κοῦ. Ἀλλ' ἐπὶ πλεόν ἡ Νοτιοσλαβία εἶχε λάβει τὴν διαβεβαίωσιν,
ἐπὶ τῇ σαφεῖ διεκδικήσῃ τῆς κυβερνήσεώς της, ὅτι ἐὰν θὰ ἐγίνοντο
ἐδαφικαὶ μεταβολαὶ εἰς τὰ Βαλκάνια θὰ ἐλάμβανε αὕτη διέξοδον εἰς
τὸ Αἰγαῖον ὑπὸ τὴν νοτιοσλαβικὴν κυριαρχίαν, συμπεριλαμβανομένης
μεταξὺ ἄλλων καὶ τῆς πόλεως τῆς Θεσσαλονίκης. Τὴν 25 Μαρτίου
ὑπεγράφη ἐν Βιέννῃ ἐν σύμφωνον, τὸ ὁποῖον διησφάλιζεν εἰς τὸ
νοτιοσλαβικὸν κράτος εὐρύτατον μέλλον, καὶ τὸ ὁποῖον διησφάλιζεν
εἰς τὰ Βαλκάνια τὴν εἰρήνην. Ἀπῆλθον τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἀπὸ τὴν
μητρόπολιν τοῦ Δουνάβεως εὐτυχῆς πράγματι, ὅχι μόνον διότι αἱ
προσπάθειαι τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς χρονολογούμεναι ἀπὸ 8 σχε-
δὸν ἐτῶν ἀπέδιδον τοὺς καρπούς των, ἀλλὰ καὶ διότι ἐπίστευα ὅτι
τὸ γεγονὸς ἐκεῖνο καθίστα ἴσως περιττὴν τὴν τελευταίαν στιγμὴν πᾶ-
σαν ἐπέμβασιν γερμανικὴν εἰς τὰ Βαλκάνια.

ΤΟ ΣΕΡΒΙΚΟΝ ΠΡΑΞΙΚΟΠΗΜΑ

Δύο ἡμέρας ἀργότερον ἐταράχθημεν ὅλοι μὲ τὴν εἴδησιν τοῦ
πραξικοπήματος τὸ ὁποῖον ἐπεχείρησε μία δρᾶξ πληρωμένων ἐπανα-
στατῶν, οἱ ὁποῖοι ἐπετέλεσαν μίαν πράξιν ἣ ὁποία ἐμέλλε νὰ ἀπο-

σπάση ἀπὸ τὸν πρωθυπουργὸν τῆς Ἀγγλίας τὴν κραυγὴν τοῦ θριάμβου, τὴν ὁποίαν εἶχε τέλος νὰ ἀναγγεῖλῃ ὡς καλὴν εἶδησιν. Ἔδωκα λοιπὸν ἀμέσως τὴν διαταγὴν τῆς ἐπιθέσεως, διότι δὲν ἐπιτρέπεται νὰ συμπεριφέρεται τις κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀπέναντι τοῦ Ράιχ. Δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ζητῇ ἓνας ἐπὶ ἔτη φιλίαν καὶ δὲν δύναται νὰ ὑπογράψῃ μίαν συνθήκην, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ὁ ἓνας ἐκ τῶν συμβαλλομένων ἔχει ὅλα τὰ πλεονεκτήματα, καὶ κατόπιν ὅχι μόνον νὰ καταγγέλλῃ τὴν συνθήκην αὐτὴν ἐντὸς μιᾶς νυκτός, ἀλλὰ νὰ προσβάλλῃ καὶ τὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ Ράιχ, νὰ ἀπειλῇ τὸν στρατιωτικὸν ἀκόλουθον, νὰ τραυματίσῃ τὸν βοηθὸν του, νὰ κακομεταχειρίζεται πολλοὺς Γερμανοὺς τῆς ἐθνικῆς ομάδος, νὰ κατεδαφίσῃ γραφεῖα, σχολεῖα, αἰθούσας ἐκθέσεων καὶ νὰ καταστρέφῃ οἰκίας Γερμανῶν ἐθνικῆς ομάδος, καταδιώκων τέλους καὶ φονεύων, ἔξω παντὸς νόμου, τοὺς Γερμανοὺς ἐν γένει τῆς ἐθνικῆς ομάδος. Μάρτυς μου ὁ Θεὸς ὅτι ἠθέλησα τὴν εἰρήνην, ἀλλ' ὁ Χάιλιφαξ δηλοῖ εἰρωνικῶς ὅτι τὰ ἥξευραν ὅλα αὐτὰ πολὺ καλὰ, καὶ ὅτι ἀκριβῶς διὰ τοῦτο μᾶς ἐξηνάγκαζον νὰ πολεμήσωμεν, ὥς ἐὰν τοῦτο νὰ ἦτο ἓνας εἰδικὸς θριάμβος τῆς τέχνης τοῦ κυβερνᾶν ἀπὸ μέρους τῆς Μ. Βρεταννίας. Τότε, ἀπέναντι μιᾶς τοιαύτης μοχθηρίας, δὲν δύναμαι νὰ πράξω ἄλλο παρὰ νὰ ἀναλάβω νὰ προστατεύσω τὰ συμφέροντα τοῦ Ράιχ μὲ τὰ μέσα τὰ ὁποῖα, δόξα τῷ Θεῷ, εὐρίσκονται εἰς τὴν διάθεσίν μας. Ἡδυνάμην νὰ λάβω τὴν ἀπόφασιν ταύτην κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην τόσῳ μᾶλλον ἡσυχώτερος καθ' ὅσον ἐγνώριζα ὅτι ἐνήργουν ἐκ συμφώνου: α) Μὲ τὴν Βουλγαρίαν, τῆς ὁποίας τὸ πνεῦμα καὶ ἡ στάσις εἶχον παραμείνει ἀδιαπίστως πιστὰ εἰς τὸ Γερμανικὸν Ράιχ καὶ β) Μὲ τὴν Οὐγγαρίαν, ἣ ὁποία εἶχεν ἐπίσης ἀγανακτήσει, καὶ δικαίως. Οἱ δύο παλαιοὶ μας σύμμαχοι τοῦ Μεγάλου πολέμου ἀντελήφθησαν τὴν προᾶξιν αὐτὴν ὥς πρόκλησιν ἀπὸ ἓνα κράτος τὸ ὁποῖον εἶχεν ἤδη φέρει τὴν Εὐρώπην εἰς θέσιν νὰ διέλθῃ μίαν φορὰν διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου καὶ τὸ ὁποῖον συνεπῶς ἔφερεν εἰς τὴν συνειδήσιν του τὸ βάρος τῆς ἀπιστεύτως μεγάλης δυστυχίας διὰ τὴν Γερμανίαν, τὴν Οὐγγαρίαν καὶ τὴν Βουλγαρίαν.

ΔΙΑΤΑΓΗ ΠΕΡΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ἡ ἀεροπορία εἰς πολλὰ ἐκ τοῦ προχείρου ἐν μέρει διαρρυθμισθέντα ἀεροδρόμια, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν θὰ ἦτο δυνατόν παρὰ νὰ ἐξετελείτο δυσκόλως, χωρὶς τὴν συνδρομὴν τῆς πλήρους κατανοήσεως ἀπὸ μέρους τῆς Οὐγγαρίας καὶ χωρὶς τὴν ἰδιαίτερος νομιμόφρονα στάσιν τῆς Ρουμανίας. Οὕτω αἱ διαταγαὶ ἐξετελέσθησαν ἐντὸς τῆς συντομωτέρας προθεσμίας, ἡ ὁποία προεβλέπετο. Ἡ ἐπίθεσις εἶχεν ὁρισθῇ παρ' ἐμοῦ καὶ ἀπεφασίσθη νὰ ἀρχίσῃ τὴν 6 Ἀπριλίου. Τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἡ ὁμάς τῶν στρατευμάτων τοῦ νότου, ἡ εἰρισκομένη ἐν Βουλγαρίᾳ, ἦτο ἐτοίμη νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἐπίθεσιν. Αἱ ἄλλαι στρατιαὶ θὰ παρειάσσοντο εὐθὺς ὥς θὰ ἐτερμάτιζον τὰς ἀπαραιτήτους προπαρασκευάς. Αἱ ἡμερομηνίαι καθ' ἃς αἱ στρατιαὶ αὗται θὰ ἤρχιζον τὰς ἐπιχειρήσεις εἶχον προβλεφθῇ διὰ τὴν 8, 10 καὶ 11 Ἀπριλίου.

ΤΟ ΓΕΝΙΚΟΝ ΣΧΕΔΙΟΝ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΒΑΛΚΑΝΙΚΗΝ
ΚΑΙ Η ΕΚΤΕΛΕΣΙΣ ΤΟΥ

Τὸ γενικὸν σχέδιον τῶν ἐπιχειρήσεων ἦτο τὸ ἐξῆς: α) Μία στρατιὰ προερχομένη ἐκ Βουλγαρίας θὰ προήλαυνεν ἐναντίον τῆς ἑλληνικῆς Θράκης, μὲ κατεύθυνσιν πρὸς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος. Τὸ βάρος τῆς ἐνεργείας ταύτης θὰ τὸ ὑπεστήριζε κυρίως ἡ δεξιὰ πτέρυξ, ἡ ὁποία, παρατάσσουσα τὰς μεραρχίας τῶν κυνηγῶν Ἀλπίνων καὶ μίαν τεθωρακισμένην μεραρχίαν, θὰ ἐπέφερε ρῆγμα πρὸς τὴν Θεσσαλονίκην. β) Δευτέρᾳ στρατιᾷ θὰ προήλαυνε μὲ κατεύθυνσιν πρὸς τὰ Σκόπια, ἔχουσα ὥς ἀντικειμενικὸν σκοπὸν νὰ ἀποκαταστήσῃ ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτερον σύνδεσμον μετὰ τῶν ἐν Ἀλβανίᾳ εὑρισκομένων ἰταλικῶν δυνάμεων. Αἱ δύο αὗται ἐπιχειρήσεις ἔδει νὰ ἀρχίσουν τὴν 6ην Ἀπριλίου. γ) Ἡ νέα ἐπιχείρησις, ἡ ὁποία θὰ ἤρχιζε τὴν 8ην τοῦ μηνός, θὰ ἐπραγματοποιεῖ τὴν προέλασιν τῆς στρατιᾶς ἡ ὁποία προήρχετο ἐκ Βουλγαρίας, μὲ γενικὴν κατεύθυνσιν πρὸς τὴν Νίσαν, μὲ τὸν σκοπὸν νὰ φθάσῃ εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Βελιγραδίου. Ταυτοχρόνως καὶ ἐν συνδυασμῷ μὲ τὴν ἐνέργειαν αὐτὴν ἐν σῶμα στρατοῦ γερμανικὸν θὰ κατελάμβανε τὸ διαμέρισμα τὴν 10ην τοῦ μηνός καὶ θὰ ἔφθανεν οὕτω ἀπὸ βορρᾶ εἰς τὰ πρόθυρα τοῦ Βελιγραδίου. δ) Τὴν 11ην τοῦ μηνός μία στρατιὰ, συγκεντρωμένη εἰς Καρινθίαν καὶ εἰς Στυρίαν καθὼς καὶ εἰς τὴν δυτικὴν Οὐγγαρίαν, ἔδει νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἐπίθεσιν μὲ γενικὴν κατεύθυνσιν πρὸς τὸ Ζάγκρεμπ - Σεράγεβον καὶ Βελιγράδιον. Ἐν σχέσει μὲ τὰς ἐπιχειρήσεις ταύτας εἶχον γίνεαι ἐλεύθεραι συμφωνίαι μὲ τοὺς συμμάχους μας Ἱταλοὺς καὶ Οὐγγρούς. Αἱ ἐνοπλοὶ ἰταλικάι δυνάμεις ἐπρωτίθεντο νὰ προελάσουν μὲ γενικὴν κατεύθυνσιν ἀπὸ τὴν Ἀλβανίαν κατὰ μῆκος τῆς ἀκτῆς, ἐκκινουῖσαι ἀπὸ τὸ μέτωπον, τὸ ὁποῖον ἐκράτουν εἰς τὰς Βουλγιανὰς Ἀλπεῖς, διὰ νὰ δώσουν χεῖρα, ὁδεύουσαι ἐξ Ἀλβανίας

διὰ τῆς Σκόδρας, εἰς τοὺς ὥς ἄνω σχηματισμοὺς καὶ διὰ νὰ εἰσχωρήσουν εἰς τὰς νοτιοσλαβικὰς θέσεις τῆς νοτιοσλαβοαλβανικῆς μεθορίου εἰς τὸ ὕψος τῶν Σκοπίων, ὅπως ἀποκαταστήσουν οὕτω ἐπαφὴν μὲ τὸν γερμανικὸν στρατὸν τὸν προελαύνοντα εἰς τὴν περιοχὴν ταύτην, νὰ διασπᾶσουν αὐτὸ τοῦτο τὸ ἑλληνικὸν μέτωπον εἰς τὴν Ἀλβανίαν καὶ νὰ ἀπωθήσουν, ἂν ἦτο δυνατόν, τοὺς Ἕλληνας πρὸς τὴν θάλασσαν διὰ κυκλωτικοῦ ἐλιγμοῦ. Ἐν σχέσει μὲ τὰς ἐπιχειρήσεις ταύτας εἶχε προβλεφθῇ ὅτι αἱ Δαλματικαὶ νῆσοι καὶ αἱ Ἰόνιοι θὰ κατελαμβάνοντο, καθὼς καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ἐρείσματα. Αἱ δύο ἀεροπορίαι θὰ συνεφώνουν ὥς πρὸς τὰς λεπτομερεῖας τῆς συνεργασίας των.

Αἱ γερμανικαὶ στρατιαί, αἱ παραταχθεῖσαι πρὸς δρᾶσιν εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ Ἑλλάδα, ἐτέλουν ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ στρατάρχου φὸν Λίστ καὶ εἶχον ἤδη παράσχει ἀποδείξεις τοῦ ἀξιοσημειώτου τρόπου μὲ τὸν ὁποῖον διεξήγαγον τὰς προηγηθείσας ἐκστρατείας. Αἱ δυνάμεις αἱ προελαύνουσαι κατὰ τῆς Νοτιοσλαβίας μὲ ἀφετηρίαν ἀπὸ τὰ νοτιοδυτικὰ τοῦ Ράϊχ καὶ τῆς Οὐγγαρίας ἐτέλουν ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ στρατηγοῦ φὸν Κλάϊσε. Αἱ λοιπαὶ στρατιαὶ καὶ τὰ τάγματα ἐφόδου, τὰ δρῶντα ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ ἀρχιστρατήγου φὸν Μπράουνχιτς καὶ τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου στρατηγοῦ Χάλδερ, ἐξηνάγκασαν τὸν ἑλληνικὸν στρατὸν τῆς Θράκης νὰ παραδοθῇ. Μετὰ 5 μόλις ἡμέρας ἐγένετο ἐπαφὴ μὲ τὰς ἰταλικὰς δυνάμεις τὰς προελαυνούσας ἐξ Ἀλβανίας, κατελαμβάνετο στερεῶς ἡ Θεσσαλονίκη, ἐξηναγκάζετο μετὰ 12 ἡμέρας νὰ παραδοθῇ ἡ Σερβία. Οὕτω ἐδημιουργήθησαν αἱ γενικαὶ συνθῆκαι αἱ ὁποῖαι ἐπέτρεψαν τὴν τόσον σκληρὰν ὅσον καὶ ἔνδοξον ἐξόρμησιν πρὸς τὰς Ἀθήνας διὰ Λαρίσης. Ἡ ἐπιχείρησις αὕτη ἐπεστέφθη μὲ τὴν κατάληψιν τῆς Πελοποννήσου καὶ πολλῶν ἑλληνικῶν νήσων. Ἡ Ἀνωτάτη Διοίκησις τῶν ἐνόπλων δυνάμεων, τῆς ὁποίας οἱ ἀρχηγοί, στρατάρχης Κάιτελ καὶ στρατηγὸς Λάουτερ, διευθύνουν ὥς πάντοτε τὰς ἐπιχειρήσεις κατὰ ἀξιοσημειώτον τρόπον, θὰ ἐκθέσῃ ἐν λεπτομερείᾳ τὰ πραγματικῶς ἱστορικὰ κατορθώματα τὰ ἐπιτελεσθέντα κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐκστρατείας ταύτης. Ἡ ἀεροπορία, ὑπὸ τὴν προσωπικὴν διοίκησιν τοῦ στρατάρχου τῆς ἀεροπορίας καὶ τοῦ στρατηγοῦ Γέχονεκ, ἀρχηγοῦ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου τῆς Ἀεροπορίας, κατενεμήθη εἰς δύο μεγάλας ομάδας, διοικουμένας ἀπὸ τὸν στρατηγὸν Λόερ καὶ τὸν στρατηγὸν φὸν Ριχτόφεν. Ἀντικειμενικὸς σκοπὸς ἦτο :

- α') Νὰ ἐκμηδενισθῇ ἡ ἐχθρική ἀεροπορία καὶ νὰ καταστραφῇ ἡ ἐσωτερικὴ αὐτῆς συνοχή.
- β') Νὰ γίνῃ ἐπίθεσις κατὰ τοῦ Βελιγραδίου, κέντρου τῶν συνωμοτῶν, νὰ πληγοῦν ὅλοι οἱ ἄξιοι λόγου στρατιωτικοὶ στόχοι καὶ νὰ ἀρθῇ οὕτω ἐκ τοῦ μέσου εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς πᾶς στρατιωτικὸς παράγων.
- γ') Ἀντικειμενικὸς σκοπὸς τῶν ἐπιχει-

ορήσεων τῆς ἀεροπορίας ἦτο νὰ βοηθήσῃ πανταχοῦ τὰ μαχόμενα γερμανικὰ στρατεύματα, ἐπιτιθεμένη ἐνεργῶς, ἀμυνομένη κατὰ τῶν ἀεροπλάνων, συντρίβουσα τὴν ἀντίστασιν τοῦ ἐχθροῦ, καθιστῶσα δυσχερεστέραν τὴν φυγὴν του καὶ ἐμποδίζουσα αὐτόν, εἰ δυνατόν, νὰ ἐπανεπιβιβασθῇ τῶν ἀτμοπλοίων. Ἔργον τῆς ἐπίσης ἦτο νὰ ὑποστηρίξῃ κατὰ τρόπον ἀποτελεσματικὸν τὴν δρᾶσιν τῶν στρατιωτικῶν ἀποσπασμάτων τῶν μεταφερομένων δι' ἀεροπλάνων καὶ τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν, καθὼς καὶ πᾶσαν ἄλλην ἀποστολὴν τοῦ στρατοῦ.

ΟΙ ΓΕΡΜΑΝΟΙ ΚΑΙ ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ

Εἰς τὸν πόλεμον αὐτὸν ὁ γερμανικὸς στρατὸς ὑπερέβη πρᾶγματι πᾶν προηγούμενον. Ἡ ἐξόρμησις αὐτὴ πρὸς τὴν νίκην κατέλπιξε τὴν πολεμικὴν ἐστίαν ἐντὸς δύο κρατῶν εἰς χρονικὸν διάστημα μόλις τριῶν ἐβδομάδων. Ἀντιλαμβανόμεθα πλήρως ὅτι μέγα μέρος τῶν ἐπιτυχιῶν αὐτῶν δέον νὰ ἀποδοθῇ εἰς τοὺς συμμάχους μας καὶ ὅτι ὄχι μόνον ὁ ἀγὼν, τὸν ὁποῖον ἡ Ἰταλία ἐξηκολούθησεν ἐπὶ 6 μῆνας κατὰ τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τὰς δυσχερεστέρας συνιθήκας, συνεκράτησε τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν σχηματισμῶν τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ἀλλὰ καὶ τὸν εἶχεν ἐξασθενήσει μέχρι τοιοῦτου σημείου, ὥστε ἡ ἥττα του εἶχεν ἀποβῇ ἀναπόφεικτος. Ὁ οὐγγρικὸς στρατός, ἐπίσης, ἔδωκε νέα δείγματα τῆς δόξης τῶν παλαιῶν του ὅπλων. Κατέλαβε τὴν Πάτσκα καὶ διέβη τὸν Σαῦον μὲ μηχανοκινήτους σχηματισμούς. Ἡ ἱστορικὴ δικαιοσύνη μοὶ ἐπιβάλλει νὰ διαπιστώσω ὅτι μεταξὺ τῶν ἐχθρῶν οἱ ὁποῖοι εὗρισκοντο πρὸ ἡμῶν ὁ Ἕλλην στρατιώτης πρὸ πάντων ἐπολέμησε μὲ τὸ μεγαλύτερον θάρρος. Παρεδόθη μόνον ὅταν ἡ ἐξακολούθησις τῆς ἀντιστάσεως δὲν ἦτο πλέον δυνατὴ καὶ δὲν εἶχε πλέον κανένα λόγον.

ΟΙ ΙΣΧΥΡΙΣΜΟΙ ΤΟΥ ΤΣΩΡΤΣΙΑ

Εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ ὁμιλήσω διὰ τὸν ἐχθρὸν ὁ ὁποῖος εἶναι ἡ αἰτία ἡ ὁποία ἔδωκε τὴν εὐκαιρίαν τοῦ ἀγῶνος τούτου. Κρίνω ἀνάξιον δι' ἓνα Γερμανὸν καὶ δι' ἓνα στρατιώτην νὰ περιφρονῇ ποτὲ ἓνα ἐχθρὸν γενναῖον καὶ θαρραλέον.

Ἀλλὰ μοῦ φαίνεται ὅτι εἶναι ἀπαραίτητον νὰ εἴπω τὴν ἀλήθειαν ἐν σχέσει μὲ τοὺς φαισμονισμοὺς ἐνὸς ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος εἶναι ὡς στρατιώτης ἓνας ἄθλιος πολιτικὸς καὶ ὡς πολιτικὸς ἐξ ἴσου ἄθλιος στρατιώτης. Ὁ κ. Τσῶρτσιλ, ὁ ὁποῖος ἤρχισε τὸν ἀγῶνα αὐτόν, προσπαθεῖ, ἀπαράλλακτα ὅπως εἰς τὴν Νορβηγίαν ἢ εἰς τὴν Δουνκέρκην, νὰ φλυαρῇ καὶ νὰ λέγῃ ὅτι θὰ εἶναι ἴσως δυνατόν, ἀργὰ ἢ γρήγορα, νὰ μεταβληθῇ μία πραγματικότης εἰς ψευδῇ ἐπιτυχίαν. Δὲν εὗρισκω ὅτι τοῦτο συμβιβάζεται μὲ τὴν τιμὴν, ἀλλὰ τὸ ἐννοῶ τέλος δι' ἓνα τοιοῦτον ἄνθρωπον. Ἄν ποτὲ ἓνας ἄλλος

πολιτικός είχεν ὑποστῆ τόσας ἥττας καὶ ὥς στρατιώτης τόσας καταστροφάς, δὲν θὰ ἔμενεν οὔτε ὅ μῆνας ὑπουργός, ἐκτὸς μόνον διὰ τὰς ιδιότητας αἱ ὁποῖαι διακρίνουν τὸν κ. Τσῳρτσιλ, τὰς ιδιότητας πρὸ πάντων τοῦ νὰ ψεύδεται, ἀποφεύγων νὰ στρέψῃ τὸ πρόσωπον πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ἐπιζητῶν νὰ διαστρέψῃ τὴν ἀλήθειαν κατὰ τρόπον ὥστε νὰ θέλῃ νὰ παραστήσῃ τὰς τρομερωτέρας ἥττας ὥς ἐνδόξους μάλιστα νίκας. (Ο) Τσῳρτσιλ δηλοῖ μετὰ θρασύτητος καὶ ἀδιακρίσίας ὅτι ὁ πόλεμος αὐτὸς μᾶς ἐστοίχισε 75.000 νεκρούς, διπλασίους δηλαδή τῆς ἐκστρατείας εἰς τὴν Δύσιν. Θὰ σᾶς ἀπαριθμήσω τώρα τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐκστρατείας αὐτῆς μὲ συνοπτικοὺς ἀριθμούς.

ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΙ

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἐπιχειρήσεων ἐν Νοτιοσλαυίᾳ, μὴ λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν τῶν στρατιωτῶν τῆς γερμανικῆς ἐθνικῆς δμάδος καθὼς καὶ τῶν Κροατῶν καὶ Μακεδόνων, οἱ ὁποῖοι, ὥς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἀφέθησαν ἀμέσως ἐλεύθεροι, συνελήφθησαν αἰχμάλωτοι καθαρῶς Σέρβοι 6.298 ἀξιωματικοὶ καὶ 337.864 ἄνδρες. Οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι εἶναι πρόχειροι. Ὁ ἀριθμὸς τῶν αἰχμαλώτων Ἑλλήνων 8.000 ἀξιωματικῶν καὶ 210 000 στρατιωτῶν δὲν δύναται νὰ κριθῇ καὶ ἐκτιμηθῇ μὲ τὸ ἴδιον μέτρον, δεδομένου ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ ἐλληνικοῦ μακεδονικοῦ καὶ ἡπειρωτικοῦ στρατοῦ, ὁ ὁποῖος περιεκυκλώθη καὶ ὑπεχρεώθη νὰ καταθέσῃ τὰ ὅπλα συνεπείᾳ τῶν γερμανοϊταλικῶν ἐπιχειρήσεων. Οὕτω οἱ αἰχμάλωτοι Ἕλληνες ἀπελύθησαν καὶ θὰ ἀπολυθοῦν ἀμέσως, λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς ἡρωικῆς στάσεως τῶν στρατιωτῶν αὐτῶν. Ὁ ἀριθμὸς τῶν Ἀγγλῶν αἰχμαλώτων, Νεοζηλανδῶν καὶ Αὐστραλιανῶν ἀνέρχεται εἰς 9.000 ἀξιωματικοὺς καὶ στρατιώτας.

ΤΑ ΛΑΦΥΡΑ ΠΟΛΕΜΟΥ

Τὰ λάφυρα πολέμου δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐκτιμηθοῦν. Οὐδὲ κατὰ προσέγγισιν πρὸς τὸ παρόν. Τὰ περιελθόντα εἰς Γερμανίαν λάφυρα, ὥς κυριευθέντα συνεπείᾳ τῶν ἐπιτυχιῶν τὰς ὁποίας κατήγαγον τὰ γερμανικὰ ὅπλα, φθάνουν ἐκ πρώτης ὄψεως, κατὰ τοὺς ἀριθμούς οἱ ὁποῖοι εἶναι πρόχειροι τώρα, εἰς τὰς ἐξῆς ἀναλογίας: Ἐκυριεύθησαν δηλαδή ἄνω τοῦ ἡμίσεος ἑκατομμυρίου τυφεκίων, ἄνω τῶν 1000 πυροβόλων, πολλαὶ χιλιάδες πολυβόλων, ἀντιαεροπορικῶν πυροβόλων καὶ ὀβιδοβόλων, πολλὰ ὄχηματα καὶ μεγάλαι ποσότητες πυρομαχικῶν καὶ στρατιωτικῶν εἰδῶν. Τὰ ἀποτελέσματα ταῦτα ἐπετεύχθησαν ὑπὸ τῶν ἐξῆς γερμανικῶν δυνάμεων, αἱ ὁποῖαι εἶχον ὀρισθῇ ἐν συνόλῳ διὰ τὰς ἐπιχειρήσεις πρὸς τὰς νοτιοανατολικάς: 31 πλήρων μεραρχιῶν καὶ 2 ἡμιμεραρχιῶν. Ἡ συγκέντρωσις αὐτῶν

προητοιμάσθη ἐντὸς 7 ἡμερῶν. Ἐκ τῶν ἐν λόγῳ δυνάμεων ἐπενέβησαν ἐνεργῶς εἰς τὰς μάχας 11 μεραρχίαι πεζικοῦ καὶ Ἀλπίνων κυνηγῶν, 6 μεραρχίαι θωρακισμέναι, 3 πλήρεις μηχανοκίνητοι μεραρχίαι τακτικοῦ στρατοῦ καὶ ταγμάτων ἐφόδου καθὼς καὶ 2 μηχανοκίνητοι ἡμιμεραρχίαι. Εἰς τὸν ἀγῶνα ἐναντίον τῶν Ἀγγλῶν, Νεοζηλανθῶν καὶ Αὐστραλῶν δὲν μετέσχον, οὐσιαστικῶς, παρὰ 2 θωρακισμέναι μεραρχίαι, 1 μεραρχία ὀρεινῆς δράσεως καὶ ἡ σωματοφυλακή.

ΕΛΑΧΙΣΤΑΙ ΑΠΩΛΕΙΑΙ

Αἱ ἀπώλειαι τοῦ γερμανικοῦ στρατοῦ καὶ τῆς γερμανικῆς ἀεροπορίας, καθὼς καὶ τῶν ἀρμάτων ἐφόδου, εἰς τὴν ἐκστρατείαν αὐτὴν εἶναι αἱ ἐλαχιστότεραι τῶν ὅσων ὑπέστημεν μέχρι τοῦδε. Αἱ ἐνοπλοὶ γερμανικαὶ δυνάμεις ἀπώλεσαν εἰς τὸν ἀγῶνα αὐτὸν ἐναντίον τῆς Νοτιοσλαβίας, τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀντιστοιχῶς ἐναντίον τῆς Μεγάλης Βρεταννίας ἐν Ἑλλάδι ἐκ τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ καὶ τῶν ταγμάτων ἐφόδου 57 ἀξιωματικούς καὶ 142 ὑπαξιωματικούς καὶ ἄνδρας νεκρούς, 181 ἀξιωματικούς καὶ 3.571 ὑπαξιωματικούς καὶ ἄνδρας τραυματίας, 15 ἀξιωματικούς καὶ 372 ὑπαξιωματικούς καὶ ἄνδρας ἐξαφανισθέντας. Ἐκ τοῦ ἀεροπορικοῦ ὅπλου ἐφρονεύθησαν 1 ἀξιωματικὸς καὶ 42 ὑπαξιωματικοὶ καὶ ἄνδρες καὶ ἀγνοεῖται ἡ τύχη 35 ἀξιωματικῶν καὶ 104 ὑπαξιωματικῶν καὶ ἀνδρῶν. Τὸ ἱστορικὸν αὐτὸ καὶ πρᾶγματι ἀποφασιστικὸν ἀποτέλεσμα ἐπετεύχθη μὲ τόσον ὀλίγας θυσίας, ὅταν λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν ὅτι ταυτοχρόνως αἱ δύο σύμμαχοι Δυνάμεις τοῦ ἄξονος ἐδέησε νὰ ἐκμηδενίσουν ἐπίσης εἰς τὴν Ἀφρικὴν τοῦ βορρᾶ ἐντὸς ὀλίγων ἐβδομάδων τὴν δῆθεν ἐπιτυχίαν τῶν ἐκεῖ βρεταννικῶν δυνάμεων. Διότι δὲν δυνάμεθα νὰ χωρίσωμεν τὰς ἐνεργείας αὐτὰς εἰς τὰ Βαλκάνια ἀπὸ τὰς ἐνεργείας τοῦ ἀφρικανικοῦ σώματος ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ στρατηγοῦ Ρόμμελ καὶ τῶν ἰταλικῶν δυνάμεων εἰς τὸν ἀγῶνα διὰ τὴν Κυρηναϊκὴν. Εἰς ἐκ τῶν μᾶλλον ἐρασιτεχνῶν (ντιλειάντε) στρατηγῶν ἔχασε διὰ μιᾶς δύο θέατρα πολέμου. Τὸ ὅτι ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος εἰς πᾶσαν ἄλλην χώραν θὰ ἐκαλεῖτο νὰ λογοδοτήσῃ ἐνώπιον τοῦ στρατοδικείου, ἐξακολουθεῖ νὰ θαυμάζεται ὡς πρωθυπουργὸς εἰς τὴν χώραν αὐτήν, εἶναι ἀπόδειξις τῆς αἰωνίας τυφλώσεως μὲ τὴν ὁποίαν οἱ θεοὶ τιμωροῦν ἐκείνους τοὺς ὁποίους θέλουν νὰ ἐξουθενώσουν.

Αἱ συνέπειαι τῆς ἐκστρατείας αὐτῆς εἶναι ἐξαιρετικά, δεδομένου ὅτι ἡ δυνατότης, ὡς ἀπέδειξαν τὰ γεγονότα, διὰ μίαν μικρὰν σπεῖραν συνωμοτῶν ἱκανὴν νὰ δημιουργήσῃ ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν εἰς τὸ Βελιγράδιον μίαν ἐστίαν πυρκαϊᾶς, διὰ νὰ ἐξυπηρετήσῃ ἀλλότρια συμφέροντα, ἀπετέλει κίνδυνον. Ὁ κίνδυνος οὗτος παρεμερίσθη ὀριστικῶς τοῦ λοιποῦ καὶ τοῦτο ἀποτελεῖ μίαν ὑφεσιν, δι' ὅλην τὴν Εὐρώπην.

Ἡ σημαντικὴ ὁδὸς ἐπικοινωνίας, ὅπως εἶναι ὁ Δούναβις, εὕρισκεται οὕτω προστατευομένη διὰ παντὸς ἀπὸ νέας πράξεις σαμποιάζ. Ἡ ναυσιπλοΐα ἀποκατεσιτάθη πλήρως ἀπὸ τοῦδε. Τὸ Γερμανικὸν Ράιχ, ἔξαιρέσει μετρίως διορθώσεως τῶν συνόρων τῆς Θράκης, τῶν παραβιασθέντων διὰ τῆς ἐκβάσεως τοῦ Παγκοσμίου πολέμου, δὲν ἔχει ἰδιαίτερα ἑδαφικὰ συμφέροντα εἰς τὰς περιοχὰς ταύτας. Ἀπὸ πολιτικῆς ἀπόψεως δὲν ἐνδιαφερόμεθα παρὰ νὰ ἐξασφαλίσωμεν τὴν εἰρήνην εἰς τὴν περιοχὴν ἐκείνην. Οἰκονομικῶς προτιθέμεθα νὰ ἀποκαταστήσωμεν μίαν τάξιν πρὸ ἱγμάτων ἐγγυωμένην τὴν ἀνάπτυξιν τῆς παραγωγῆς πρὸς ὄφελος ὅλων καὶ τὴν ἐπανάληψιν τῶν ἐμπορικῶν συναλλαγῶν.

ΕΔΑΦΙΚΑΙ ΣΥΝΕΠΕΙΑΙ

Ἄλλ' ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς δικαιοσύνης πρόκειται νὰ συντελεσθοῦν ταῦτα, λαμβανομένων ὑπ' ὅψιν ἐπίσης καὶ τῶν συμφερόντων τῶν βασιζομένων ἐπὶ δεδομένων ἐθνογραφικῆς τάξεως, ἱστορικῆς, ἀκόμη δὲ καὶ οἰκονομικῆς. Ἡ Γερμανία θὰ εἶναι ἐνδιαφερόμενος μόνον παρατηρητῆς εἰς ὅτι ἀφορᾷ τὴν ἐξέλιξιν αὐτὴν. Εἴμεθα εὐχαριστήμενοι, διότι διαπιστώνομεν ὅτι οἱ σύμμαχοί μας θὰ δυνηθοῦν νὰ ἱκανοποιήσουν τὰς δικαίας ἐθνικὰς καὶ πολιτικὰς φιλοδοξίας. Εἴμεθα ἱκανοποιημένοι, διότι ἰδρύεται ἐν ἀνεξάρτητον κροατικὸν κράτος, μὲ τὸ ὅποϊον ἐλπίζομεν νὰ συνεργασθῶμεν ἐν πνεύματι φιλίας καὶ ἐμπιστοσύνης εἰς τὸ μέλλον. Εἰς τὴν σφαῖραν ἰδίως τῶν οἰκονομικῶν συμφερόντων μία τοιαύτη συνεργασία θὰ παρῆχε πλεονεκτήματα δι' ἀμφοτέρας τὰς χώρας. Εἴμεθα εὐτυχεῖς, διότι ὁ οὐγγρικός λαὸς ἔκαμεν ἐν ἀκόμῃ βῆμα πρὸς τὴν ἀναθεώρησιν τῶν ἀδίκων συνθηκῶν εἰρήνης, αἱ ὁποῖαι τῷ ἐπεβλήθησαν. Εἴμεθα πρὸ πάντων συγκινημένοι, διότι ἡ ἀδικία ἢ προσγενομένη εἰς τὴν Βουλγαρίαν κατέστη δυνατόν νὰ ἐπανορθωθῇ, διότι ἐὰν ὁ γερμανικὸς λαὸς κατέστησεν δυνατόν τὴν ἀναθεώρησιν αὐτὴν διὰ τῶν ὅπλων του, πιστεύομεν ὅτι ἐξωφλήσαμεν οὕτω ἐν ἱστορικὸν καὶ ἠθικὸν χρέος πρὸς τοὺς πιστοὺς μας ἐν ὅπλοις ἀδελφοὺς τοῦ Μεγάλου πολέμου. Ἄλλ' ἡ σύμμαχός μας Ἰταλία ἄς λάβῃ ἀπὸ ἑδαφικῆς καὶ πολιτικῆς ἀπόψεως τὴν ἐπίδρασιν εἰς τὸν ζωτικὸν χώρον ὁ ὁποῖος ἐμπίπτει εἰς τὴν δικαιοδοσίαν της μόνον. Δύναμαι νὰ εἴπω ὅτι τὸ ἀξιζει, λαμβανομένης ὑπ' ὅψιν τῆς βαρείας συμβολῆς εἰς αἷμα, τὸ ὁποῖον ἔδωκεν ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου τοῦ παρελθόντος ἔτους διὰ τὸ μέλλον τοῦ ἄξονος.

ΣΥΜΠΑΘΕΙΑ ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΑΣ

Τρέφομεν εἰλικρινῇ συμπάθειαν διὰ τὸν πτωχὸν ἑλληνικὸν λαόν, ὁ ὁποῖος ἠττήθη. Εἶναι τὸ θῦμα τοῦ Βασιλέως του καὶ μιᾶς εὐαριθμοῦ κλίκας ἰθύνοντων. Ἐπολέμησεν ἐν τούτοις τόσον γενναίως, ὥστε

καὶ οἱ πολέμιοί του αὐτοὶ δὲν δύνανται νὰ τῷ ἀρνηθοῦν τὴν ἐκτίμησίν των. Ὅσον ἀφορᾷ τὸν σερβικὸν λαόν, θὰ τὸν ἐξαγάγῃ ἴσως μίαν ἡμέραν ἀπὸ τὴν καταστροφὴν, τὴν ὁποίαν ὑφίσταται, τὸ μάθημα τὸ ὁποῖον τῷ ἐπεβλήθη, διὰ τὸ μίσην ὅτι οἱ κινηματῖαι ἀξιωματικοὶ εἶναι δυστύχημα καὶ διὰ τὴν χώραν ἐκείνην. Ἀπὸ μέρους των ὅλοι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι εἶχον τὸ δυστύχημα νὰ δοκιμασθοῦν ὑπὸ τῶν γεγονότων, δὲν θὰ λημονήσουν ἴσως τόσον ταχέως πλεον τὸν τρόπον, τὸν τόσον εὐγενῆ, μὲ τὸν ὁποῖον εἶχον τὴν τιμὴν νὰ θυσιασθοῦν, ἀκολουθοῦντες τὴν αὐτὴν ὥραίαν ἀρχὴν ὅτι ὁ κόσμος πληρώνει τὴν ἀγνωμοσύνην».

Ο ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΣ ΛΑΟΣ

Ὁ Φύρερ ἐπέστησε κατόπιν τὴν προσοχὴν ἐπὶ τοῦ ἐπαίνου, τὸν ὁποῖον ἀξίζει ἡ πατρίς, ἡ ὁποία διὰ τῆς ἀφωσιωμένης ἐργασίας τοῦ λαοῦ της ἐνίσχυσε τοὺς στρατιώτας της φεισθεῖσα τοῦ αἵματος αὐτῶν. «Ὁ γερμανικὸς λαὸς — ἐξηκολούθησεν ὁ Φύρερ — δὲν θὰ ζήσῃ πλέον ἄλλο ἔτος 1918, ἀλλὰ τοῦναντίον θὰ ἀνυψωθῇ εἰς ἓνα μεγαλύτερον βαθμὸν πραγματοποιήσεως τῶν ἰδεωδῶν του εἰς ὅλας τὰς σφαῖρας τῆς ἐθνικῆς ἀντιστάσεως. Θὰ ταχθῇ μετὰ τοῦ μεγαλύτερου πάντοτε φανατισμοῦ ὑπὲρ τῆς ἀληθείας, τὴν ὁποίαν οὔτε ὁ χρόνος οὔτε ἡ ἰσχὺς τῶν ὅπλων θὰ δυνηθοῦν ποτὲ νὰ κῆψουν καὶ ἀκόμη ὀλιγώτερον νὰ τὴν συντρίψουν. Θὰ διατηρήσῃ διὰ τοῦτο τὴν ὑπεροχὴν τῆς ἐνόπλου δυνάμεώς του καὶ δὲν θὰ ἐπιτρεψῇ ἐπὶ οὐδενὶ λόγῳ, ὥστε τὰ ὠφελήματα τὰ κτηθέντα εἰς τὴν σφαῖραν, αὐτὴν νὰ ἐλαττωθοῦν. Ἐὰν ὁ Γερμανὸς στρατιώτης κατέχει ἤδη τὸ καλύτερον ὄπλον τοῦ κόσμου, κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο καὶ κατὰ τὸ προσεχές θὰ ἔχῃ ἀκόμη καλύτερον ὄπλον. Εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ προσαρμόσωμεν τὰς δυνάμεις ὅλου τοῦ ἔθνους εἰς τὰς μεθόδους τῶν τρομερωτέρων ἐξοπλισμῶν τῆς ἱστορίας τοῦ κόσμου. Σᾶς διωβερβαῖω ὅτι προβλέπω πρὸς τὸ μέλλον μετὰ πλήρους ἀταραξίας καὶ μετὰ τῆς μεγαλυτέρας ἐμπιστοσύνης.

Τὸ Γερμανικὸν Ράιχ καὶ οἱ σύμμαχοί του ἀντιπροσωπεύουν ἀπὸ στρατιωτικῆς, οἰκονομικῆς καὶ πρὸ πάντων ἠθικῆς ἀπόψεως δύνανται νὰ συλλάβῃ ὁ νοῦς τοῦ κόσμου. Ὁ γερμανικὸς στρατὸς θὰ εἶναι πάντοτε ἑτοιμος νὰ εἰσέλθῃ εἰς δρᾶσιν πανταχοῦ ὅπου θὰ ὑπάρξῃ ἀνάγκη. Ὁ γερμανικὸς λαὸς γνωρίζει ὅτι ὁ πόλεμος τοῦ κόσμου αὐτοῦ δὲν εἶναι παρὰ συνέπεια τῆς ἀρπακτικότητος μερικῶν ὑποκινήτων τοῦ πολέμου, διεθνoῦς χαρακτῆρος, καὶ τοῦ μίσους τῶν ἐβραϊκῶν δημοκρατιῶν. Δὲν μαχόμεθα σήμερον διὰ τὴν ἰδίαν ἡμῶν ὑπαρξίν μόνον, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ἑνὸς κόσμου τελoῦντος ὑπὸ συνωμοσίαν, ἡ ὁποία ὑπέταξε διὰ τοῦ μᾶλλον ἀσυνειδήτου τρόπου

τὴν εὐτυχίαν τῶν λαῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων εἰς τὸν σατανικὸν τῆς ἐγωῖσμόν. Τὸ ἔτος 1941 θὰ ἀναγραφῇ εἰς τὴν Ἱστορίαν ὡς τὸ μεγαλύτερον ἔτος τῆς ἀναγεννήσεώς μου. Ὅταν προσατενίζομεν τὸν παντοδύναμον Κύριον τῶν τυχῶν θέλομεν νὰ εἴμεθα πρὸ παντὸς εὐγνώμονες, διότι κατέστησε δυνατόν νὰ πραγματοποιηθοῦν αἱ μεγάλαι αὐταὶ ἐπιτυχίαι μὲ τόσον ὀλίγον αἷμα. Δὲν θὰ ἐγκαταλείψωμεν τὸν λαόν μας εἰς τὸ μέλλον. Θὰ πράξωμεν τὸ πᾶν κατὰ τὴν δύναμίν μας διὰ νὰ μᾶς σέβωνται οἱ ἐχθροὶ μας. Εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς μανίας τοῦ χουσοῦ, τῆς σπατιίλης καὶ τῶν Ἰουδαιοκεφαλαιοκρατικῶν τάξεων τὸ λαϊκὸν ἐθνικοσοσιαλιστικὸν κράτος παρουσιάζεται ὡς χάλκινον μνημεῖον δικαιοσύνης κοινωνικῆς καὶ διαυγείας σκέψεως. Θὰ ἐπιζήσῃ ὄχι μόνον τοῦ σημερινοῦ πολέμου, ἀλλὰ καὶ χιλιετηρίδων ἀκόμη εἰς τὸ μέλλον.»

Ὁ λόγος τοῦ Φύρερ διεκόπιετο συχνότατα ἀπὸ ἐπευφημίας καὶ ἐνθουσιώδεις ἐκδηλώσεις.

ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΙΣ ΤΟΥ κ. ΓΚΑΪΡΙΝΓΚ

Ὁ στρατάρχης Γκαϊρινγκ ἔλαβε κατόπιν τὸν λόγον καὶ εἶπε τὰ ἑξῆς μεταξὺ ἄλλων: «Φύρερ, μᾶς ἐκαλύψατε μὲ ἐγκώμια καὶ εὐγνωμοσύνας ἡμᾶς τοὺς στρατιωτικοὺς ἀρχηγούς. Ἀναγνωρίζομεν ὅτι ὁ μεγαλύτερος ἔπαινος εἶναι καὶ παραμένει πάντοτε ὁ ἔπαινος εἰς τὴν ἀξίαν τοῦ Φύρερ, τοῦ μεγάλου ἀρχηγέτου, κυρίου καὶ ὁδηγοῦ τῶν στρατευμάτων του, ὁ ὁποῖος δεικνύει πρὸς αὐτὰ τὴν ὁδὸν πρὸς τὴν νίκην. Γνωρίζομεν ὅτι μόνον ἡ νίκη θὰ μᾶς ἐπιστέψῃ εἰς τὸ μέλλον, διότι ἡ Ὑμετέρα διεύθυνσις τῶν ἐπιχειρήσεων, ὁ ἥρωϊσμός τῶν στρατευμάτων καὶ αἱ προσπάθειαι, ἡ διάθεσις καὶ ἡ πίστις τοῦ λαοῦ μας εἶναι ἡ χάλκινος καὶ γρανιτώδης βᾶσις ἐπὶ τῆς ὁποίας ἡ νίκη αὕτη θὰ μετατραπῇ εἰς τελικὴν νίκην.»

Η ΝΙΚΗ ΕΙΝΑΙ ΔΙΚΗ ΜΑΣ

Χτυπᾷ ἡ καμπάνα... Πόλεμος! Βούζει τὸ χωριό.
Πεφρήφανεσ ὑψώνονται σημαῖες στὸν ἀγέρα,
Σχύβουν λεβέντες καὶ φιλοῦν τὸ χέρι τὸ δεξιὸ
τῆς μάνας, τοῦ πατέρα.
Τὸ τρέμουλο ἀπ' τὴ φωνὴ νὰ κρῦψουν οἱ γονιοὶ
μάταια πασχίζουσιν ὅταν λέν: «Παιδιά, μὲ τὴν εὐχή μας!»
Κι αὐτοί, ἀποχαιρετώντας τους, ξεσποῦν σὲ μιά ἱαχή:
«Ἡ Νίκη εἶναι δική μας!»

ΣΩΤΗΡΗΣ ΣΚΙΠΗΣ

Γιὰ τὴν ἐξασφάλιση τῆς εἰρήνης

Τοῦ Sir WILLIAM BEVERIDGE

(Ἀπ' τὸ Atlantic Monthly τοῦ Μόστον)

ΤΗΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ἄνοιξη πέρασα δυὸ μῆνες μετὰ τὴ γυναῖκα μου στὶς Ἑνωμένες Πολιτεῖς καὶ στὸν Καναδᾶ. Διατρέξαμε τὴν ἀχανῆ αὐτὴ ἡπειρὸ ἀπ' τὴν μιὰν ἄκρην στὴν ἄλλη, καὶ κάναμε διαλέξεις σὲ πολλῶν εἰδῶν συγκεντρώσεις. Πιστοποίησα, πὼς οἱ Ἀμερικανοὶ ἐνδιαφέρονται γιὰ τὰ πολιτικὰ προβλήματα τοῦ πολέμου μετὰ τὴν ἴδια ἔνταση καὶ ἀδημονία ὅπως καὶ οἱ Ἀγγλοὶ. Παρατήρησα στὶς Ἑνωμένες Πολιτεῖς φαινόμενα ἀνάλογα μετὰ κεῖνα ποὺ συνέβησαν ἐδῶ, ὅταν ἡ ἐπιστράτευση βρισκόταν στὸ ἴδιο σημεῖο. Ὅσοι δὲν ἀνήκουν στοὺς κυβερνητικοὺς ὀργανισμοὺς παραπονιοῦνται, πὼς ἡ διοίκηση ὑστερεῖ σὲ ταχύτητα, ἀποφασιστικότητά καὶ ἐνότητα σ' ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν ὀργάνωσιν τοῦ ἔθνους γιὰ τὸν πόλεμον. Παρατήρησα, πὼς οἱ συζητήσεις ἀνάβουν πολὺ γρήγορα, ὅταν θέμα τους εἶναι τὰ οἰκονομικά, ὁ ἐπισιτισμός, τὰ ἐργατικά καὶ ἄλλα παρόμοια ζητήματα, ἀκριβῶς ὅπως τοῦτο συμβαίνει συχνὰ καὶ σὲ μᾶς. Κι' ὅμως μέσα στὶς συζητήσεις καὶ τὴν πολιτικὴ διαμάχην, τὰ ἐργαστάσια ἐξακολουθοῦν νὰ παράγουν τρομακτικὰ ποσότητες ὀπλων, ἀεροπλάνων, πλοίων καὶ τάνκς, καὶ τὸ γιγάντιον ἔθνος συνεχίζει τὴν ἀκατάσχετη πορείαν του στὴ στρατιωτικὴ κινητοποίηση.

Φυσικά, ἡ συζήτηση πάνω στὰ πολιτικὰ προβλήματα, ποὺ δημιουργήθηκαν ἀπ' τὸν πόλεμον, προκάλεσε κάποια καθυστέρηση στὰ πρακτικὰ ἔργα τοῦ Κογκρέσου, τουλάχιστον σ' ὅ,τι ἀφορᾷ τὰ μεταπολεμικὰ προβλήματα. Τὸν καιρὸ ποὺ βρισκόμουνα στὶς Ἑνωμένες Πολιτεῖς, ὁ γερουσιαστὴς Wagner ὑπέβαλε στὸ Κογκρέσον νομοσχέδιον σχετικὸν μετὰ τὴν ἐπέκτασιν καὶ τὸ συντονισμὸν τῶν κοινωνικῶν ἀσφαλίσεων. Τὸ σχέδιόν του εἵτανε τόσο πλατὺ ὅσο καὶ κεῖνο ποὺ παρουσίασα ἐγὼ στὴν ἐκθεσὴ μου γιὰ τὶς κοινωνικὰς ἀσφαλίσεις στὴ Μεγάλῃ Βρεταννίᾳ, ἀλλὰ στὶς πρακτικὰς ἐφαρμογὰς παρουσίαζε διαφορὰς σημαντικὰς. Δὲ βλέπω πιθανόν, πὼς τὸ νομοσχέδιον αὐτὸ θὰ ἐξεταστῇ ἀπὸ πρακτικὴ ἄποψιν στὸ ἄμεσον μέλλον, γιὰτὶ γιὰ κάμποσους μῆνες ὅλα τὰ κόμματα θὰ εἶναι ἀπασχολημένα μ' ἄλλα ζητήματα. Δὲν παρατήρησα ὅμως στὶς Ἑνωμένες Πολιτεῖς πραγματικὴν ἔχθραν γιὰ τὴν ἐπέκτασιν τῶν κοινωνικῶν ἀσφαλίσεων· καὶ εἶμαι βέβαιος, πὼς οὔτε στὴν Ἀγγλίαν ὑπάρχει.

Κάθε ἔθνος ἔχει δικόν του τρόπον γιὰ νὰ ρυθμίζει τὰ κοινά, εἴτε σὲ εἰρήνῃ, εἴτε σὲ πόλεμον. Ἡ βαρύτερη ἐντύπωση ποὺ ἀποκόμισα ὅμως ἀπὸ τὸ ταξίδι μου εἶναι, πὼς οἱ κάτοικοι τῆς Βρεταννικῆς

Συμπολιτείας καὶ τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν ἐπιδιώκουν τοὺς ἴδιους σκοπούς. Ρίχνουμε στὸν πόλεμο ὅλοι τὸ ἅπαντο τῶν δυνάμεών μας, ὄχι ἀπὸ ἀγάπη γιὰ τὸν πόλεμο, μὰ γιὰ νὰ δημιουργήσουμε ὕστερα ἀπὸ αὐτὸν ἕναν καλύτερο κόσμο. Βέβαια ὑπάρχουν διαφορές. Στὴ Μεγάλη Βρεταννία φοβόμαστε λιγότερο τὴν Κυβέρνηση καὶ τὴν ἀντικρύζουμε μὲ βλέμμα ὄχι τόσο φιλύποπτο, ὅσο στὶς Ἑνωμένες Πολιτεῖες. Μερικοὶ Ἀμερικανοὶ φρονοῦν—ἄδικα κατὰ τὴ γνώμη μου—πὼς εἴμαστε μιὰ κοινωνία χωρισμένη σὲ τάξεις. Ὑπάρχουν πολὺ περισσότεροὶ ἀτομικὰ ἐργαζόμενοι, κτηματίες ἢ μικροβιομήχανοι στὶς Ἑνωμένες Πολιτεῖες παρὰ στὸν τόπο μας. Οἱ Ἀμερικανοὶ εἶναι λιγότερο ἀπὸ μᾶς ἔθνος μισθωτῶν τῆς βιομηχανίας· εἶναι λιγότερο ὁμοιογενεῖς, ὅσον ἀφορᾷ τὴ φυλὴ καὶ τὸ ἐπίπεδο τῆς ζωῆς. Οἱ διαφορὲς αὐτὲς καὶ ἄλλες ἀκόμα, ἐπιδροῦνε πάνω στὴν κατάσταση τῶν ἐργατικῶν ὁργανώσεων στὶς δυὸ χῶρες, καὶ δημιουργοῦνε στὴν πράξη διαφορὲς σχετικὰ μὲ τὸν τρόπο πού τὰ προβλήματα τῆς κοινωνικῆς ἀσφάλειας θ' ἀντιμετωπιστοῦν. Ἀλλὰ οἱ διαφορὲς εἶναι δευτερεύουσες, ἐνῶ ἡ ταυτότητα τῶν σκοπῶν εἶναι βασική.

Τὸ ἐνδιαφέρον πού δείχνουν καὶ στὴ μιὰ χώρα καὶ στὴν ἄλλη γιὰ τὴν ἔκθεσή μου—καὶ παρατήρησα πὼς τὸ ἐνδιαφέρον αὐτὸ εἶναι τόσο πλατὺ καὶ ἰσχυρὸ στὶς Ἑνωμένες Πολιτεῖες ὅσο καὶ στὸν τόπο μου—προέρχεται· λιγότερο ἀπὸ τὴν ἔκθεση τὴν ἴδια καὶ περισσότερο ἀπὸ τὸ γεγονός, πὼς τὴ θεωροῦν ἕνα σύμβολο, σὰν ἕνα κομμάτι ἀπὸ τὸ πολὺ πλατύτερο πρόγραμμα, πού ἀποβλέπει νὰ καταστήσει τὸν κόσμον καλύτερον καὶ δικαιότερον μετὰ τὸν πόλεμον ἀπὸ ὅτι εἵτανε πρὶν. Καὶ· στὸ ἄρθρον τοῦτο θὰ ἤθελα νὰ θυμηθῶ τὴν ἔκθεση στὶς γενικὲς τῆς γραμμῆς, καὶ νὰ δείξω πὼς δὲν εἶναι παρὰ ἕνα τμῆμα μονάχα—σημαντικὸ ἀλλὰ εὐκόλον νὰ πραγματοποιηθεῖ—ὅλων ἐκείνων πού εἶναι ἀναγκαῖα γιὰ νὰ ἐξασφαλιστεῖ μετὰ τὸν πόλεμον ἡ ἀσφάλεια τοῦ αἵτου.

Γιὰ νὰ ὑπάρχει μιὰ τέτοια ἀσφάλεια μετὰ τὸν πόλεμον καὶ τὴν νίκη τῶν Ἑνωμένων Ἐθνῶν, χρειάζονται τρεῖς προϋποθέσεις: Πρῶτον, ν' ἀντικατασταθεῖ ἡ δύναμη ἀπ' τὴ δικαιοσύνη, σὰ διαιτητὴς ἀνάμεσα στὰ ἔθνη· δεύτερον, νὰ ἐξασφαλιστοῦν σὲ κάθε ἄτομον οἱ δυνατότητες γιὰ παραγωγικὴ ἐργασία· τρίτον, νὰ δοθεῖ στὸν καθένα ἡ βεβαιότητα ἐνὸς εἰσοδήματος πού θὰ τὸν ἐμποδίσει νὰ πέσει στὴ μιζέρια, ἂν γιὰ κάποιον λόγο πρέπει νὰ πάψει νὰ ἐργάζεται. Καθένας ἀπ' τοὺς ὅρους αὐτοὺς εἶναι οὐσιώδης. Μὲ ποιὸν τρόπο θὰ τοὺς πραγματοποιήσουμε;

* * *

Τὸν πρῶτον, ἀπ' τοὺς ὅρους αὐτοὺς—ν' ἀντικατασταθεῖ ἡ δύναμη ἀπ' τὴ δικαιοσύνη, σὰ διαιτητὴς ἀνάμεσα στὰ ἔθνη—κανένα ἔθνος

μοναχό του δὲ μπορεῖ νὰ τὸν πραγματοποιήσῃ. Ἡ βία στὶς διεθνεῖς σχέσεις σημαίνει πόλεμο. Κανένα ἔθνος δὲ μπορεῖ μὲ τὰ δικά του τὰ ὄπλα ν' ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ τὸν πόλεμο, πού ἀπὸ μερικὲς ἀπόψεις εἶναι ἐπίσης μοιραῖος γιὰ τὴν ἀσφάλεια. Κανένα ἔθνος μοναχό του δὲν εἶναι ἀρκετὰ δυνατὸ γιὰ νὰ χρησιμεύσῃ γιὰ χωροφύλακας τοῦ κόσμου, πρᾶγμα πού καὶ τὰ ἄλλα ἔθνη δὲν θὰ τὸ δέχονταν. Μακροχρόνια εἰρήνη πρῶτος ὅρος τῆς ἀσφάλειας, μπορεῖ νὰ βγεῖ μόνο ἀπὸ τὴ θετικὴ καὶ συνεχῇ συνεργασία ἀνάμεσα στὰ διάφορα ἰσχυρὰ ἔθνη, πού ἀπ' τὴ μιὰ μεριά θὰ εἶναι ἑτοιμα κι' αὐτὰ τὰ ἴδια νὰ ὑποβληθοῦν στὴ δικαιοσύνη ἀντὶ νὰ καταφεύγουν στὴ δύναμη γιὰ νὰ ἐπιβάλλουν τὰ δικαιώματά τους, κι' ἀτ' τὴν ἄλλη θὰ εἶναι ἑτοιμα τὰ θέσουν στὴν ὑπηρεσία τῆς δικαιοσύνης τὴ δύναμη πού αὐτὴ ἔχει ἀνάγκη. Ὅπως εἶπε κάποτε ὁ κ. Τσῳρτσιλ: «Ἡ ζυγαριὰ τῆς Δικαιοσύνης δὲν ἀξίζει τίποτα χωρὶς τὸ σπαθὶ τῆς».

Ὁ δεύτερος ὅρος τῆς ἀσφάλειας συνίσταται στὴ διοργάνωση τῆς βιομηχανίας κάθε χώρας μὲ τέτοιον τρόπο, πού νὰ δίνει σὲ κάθε πολίτη λογικὲς πιθανότητες νὰ κάνῃ — γιὰ ὅσον καιρὸ εἶναι ἱκανὸς — παραγωγικὴ ἐργασία. Προέχει νὰ γνωρίζομε κατὰ πόσον τὸ βάρος τῆς χρησιμοποίησης τῶν πόρων, τόσο ὀλοκληρωτικὰ στὴν εἰρήνη ὅσο καὶ στὸν πόλεμο, θὰ τὸ ἀναλάβουν ἰδιωτικὲς ἐπιχειρήσεις, καὶ ἐπίσης ποιὸ ρόλο θὰ κληθεῖ τὸ Κράτος νὰ παίξῃ στὸ πεδίον αὐτό.

Βέβαιον εἶναι, πὼς κάθε χώρα θὰ λύσῃ τὸ ζήτημα τοῦτο μὲ διαφορετικὸν τρόπο καὶ θὰ ἐφαρμόσῃ ἀλλιώτικες μεθόδους βιομηχανικῆς ὀργάνωσης. Μερικὲς χώρες, ὅπως ἡ Ρωσία, θὰ βασιστοῦν ἀποκλειστικὰ ἢ κύρια στὸ Κράτος γιὰ τὴν καθοδήγηση τῆς βιομηχανικῆς ἀνάπτυξης ἢ τουλάχιστον γιὰ τὴ σύνταξη λεπτομερειακοῦ σχεδίου γι' αὐτή. Ἄλλες χώρες, ὅπως οἱ Ἑνωμένες Πολιτεῖες, θὰ βασιστοῦν ἀποκλειστικὰ ἢ κύρια στὶς ἰδιωτικὲς ἐπιχειρήσεις. Ἄλλες πάλι θὰ συνδυάσουν καὶ τὶς δυὸ μεθόδους, καὶ ὁ κ. Τσῳρτσιλ εἶπε, πὼς «οἱ ἰδιωτικὲς καὶ οἱ κρατικὲς ἐπιχειρήσεις τῆς Μεγάλης Βρετανίας πρέπει ἀπὸ κοινοῦ νὰ ἐπωμισθοῦν τὸ ἔργο τῆς χορήγησης παραγωγικῆς ἐργασίας σ' ὅλους καὶ τῆς ἀνύψωσης τοῦ ἐπιπέδου τῆς ζωῆς.» Ὑπάρχουν διάφορα πράγματα πού πρέπει νὰ γίνουν στὸ πεδίον αὐτό, καὶ δὲν εἶναι ἀναγκαῖον νὰ παραδεχτοῦν ὅλες οἱ χώρες τὴν ἴδια λύση. Ἀλλὰ καὶ στὶς χώρες ἀκόμα ἐκεῖνες πού θὰ ἀφήσουν στὴν ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία τὸ σημαντικὸν ἔργο τῆς χορήγησης ἐργασίας στοὺς πολίτες—ὅπως αὐτὸ θὰ συμβεῖ ἀσφαλῶς στὶς Ἑνωμένες Πολιτεῖες—ὑπάρχουν πεδία, ὅπου ἡ κυβέρνησις ὀφείλει νὰ δράσῃ. Θὰ χρειαστεῖ, λόγου χάρι, νὰ σταθεροποιήσῃ τοὺς ὅρους ἐργασίας, γιὰ νὰ ἐμποδίσῃ καὶ ν' ἀντισταθμίσει τὶς κυκλικὰς διακυμάνσεις καὶ τὶς ἐναλλαγὰς εὐημερίας καὶ κρίσεων· νὰ σταθεροποιήσῃ τὶς τιμὰς καὶ τὴν παραγωγή γεωργικῶν προϊόντων· τέλος νὰ σταθεροποιήσῃ τὴν

ἐμπορική πολιτική, σὲ τρόπο πού νὰ μπορέσει νὰ ὑπάρξει ἓνα ὁμαλὸ διεθνὲς ἐμπόριο.

Σ' ὅλα αὐτὰ τὰ πεδία πρέπει οἱ κυβερνήσεις τῶν διαφόρων χωρῶν νὰ μὴν ἐνεργοῦνε χωριστὰ ἢ καθεμία, μὰ ὅλες μαζὶ σὲ συνεργασία.

* * *

Ἀφοῦ ἡ διατήρηση καὶ ἡ βελτίωση τοῦ ἐπιπέδου τῆς ζωῆς προϋποθέτει διεθνεῖς ἐμπορικὲς σχέσεις, τὸ βιομηχανικὸ καθεστὼς κάθε χώρας—ὅποια μορφή κι' ἂν ἔχει, κομμουνιστική, σοσιαλιστική, καπιταλιστική ἢ ἀνάμικτη—πρέπει νὰ ἐναρμονίζεται μέσα στὰ πλαίσια τοῦ διεθνoῦς ἐμπορίου καὶ νὰ τὸ βοηθάει ν' ἀναπτυχθεῖ. Καὶ δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑπάρχουν ἀκατάλυτες συμβάσεις ἀνάμεσα στὶς χώρες. Κάθε μιὰ μπορεῖ νὰ διατηρεῖ τὴ δική της οἰκονομία, μὰ σιγὰ-σιγὰ θὰ χρειαστεῖ νὰ γίνεῖ κάποιος κώδικας καλῆς συμπεριφορᾶς ἀνάμεσα στὶς γειτονικὲς γιὰ ὅτι ἀφορᾷ τὸ διεθνὲς ἐμπόριο, κάποια συμφωνία γιὰ τὸ πῶς θὰ κατανεμηθεῖ τὸ ἐμπόριο ἀνάμεσα στὰ ἔθνη. Μιὰ ἀπ' τὶς πιὸ ἐπιτακτικὲς τωρινὲς ἀνάγκες εἶναι νὰ γίνεῖ μιὰ συμφωνία ἀνάμεσα στὶς χώρες γιὰ τὴν ἀναδιοργάνωση τοῦ διεθνoῦς ἐμπορίου μετὰ τὸν πόλεμο. Ἀλλιῶτικα κινδυνεύουν ὅλες νὰ πέσουν στὸν ὀλέθριο οἰκονομικὸ ἐθνικισμό, πού καὶ μετὰ τὸν Πρῶτο Παγκόσμιον πόλεμον ἔφερε τόσες ζημιές ὅσες σχεδὸν κι' ὁ ἴδιος ὁ πόλεμος.

Ὁ τρίτος ὅρος τῆς ἀσφάλειας σκοπὸ ἔχει νὰ δώσει στὸ κάθε ἄτομον τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα, ἂν γιὰ τὸν ἓνα ἢ τὸν ἄλλο λόγο γίνεῖ ἀνίκανον γιὰ δουλειά. Αὐτὸ εἶναι τὸ θέμα τῆς ἔκθεσός μου, γιὰ ὅτι ἐνδιαφέρει τὴ Μεγάλῃ Βρεταννίᾳ. Ἡ κύρια λύση πού προτείνω στὴ Μεγάλῃ Βρεταννίᾳ εἶναι σύστημα Κοινωνικῶν Ἀσφαλίσεων με ἐπιδόματα γιὰ οἰκογενειακὰ βάρη, πού νὰ ἐξασφαλίζει σὲ κάθε πολίτη καὶ σὲ κάθε στιγμή μιὰ σύνταξη, ὑπὸ τὸν ὅρον πὼς αὐτὸς θὰ εἶναι πρόθυμος νὰ ξαναπιάσει ἐργασία μόλις μπορέσει καὶ νὰ καταβάλλει τὰ ἀσφάλιστρα τὸν καιρὸ πού θὰ κερδίζει χρήματα. Ἡ σύνταξη τούτῃ πρέπει νὰ ἐξασφαλίζει τόσο τὴ δική του τὴν ὑπαρξή, εἴτε ἐργάζεται αὐτὸς εἴτε ὄχι, ὅσο καὶ τὴν ὑπαρξή ἐκείνων πού συντηρεῖ. Θὰ μπορεῖ νὰ τὴν παίρνει ὅταν παρουσιάζεται ὁ κίνδυνος πού ἡ ἀσφάλεια προϋποθέτει: ἀνεργία, ἀτύχημα, ἀρρώστια, γεράματα ἢ πρόωρος θάνατος, καὶ χωρὶς νὰ εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐξακριβωθεῖ ἂν ὑπάρχουν ἄλλοι πόροι ἢ ὄχι. Αὐτὸ λοιπὸν δὲ θὰ τοῦ ἀφαιροῦσε τὴν ἐπιθυμία νὰ προβεῖ καὶ σὲ συμπληρωματικὲς προφυλάξεις, ἀσφαλίσεις καὶ οἰκονομίες, ἔτσι πού νὰ αὐξήσῃ τὴ σύνταξή του.

Δὲ θὰ εἶταν αὐτὸ μιὰ φιλανθρωπία, ἀλλὰ ἀπλῶς μιὰ ἀσφάλεια πού θὰ δινόταν ὑπὸ τὸν ὅρον πὼς καὶ ὁ ἀσφαλισμένος θὰ συνέβαλλε. Θὰ μποροῦσε νὰ τεθεῖ καὶ ἓνας ἔλεγχος καὶ ἔτσι πού νὰ μὴν κατα-

τήσει πιά ἡ σύνταξη ἐπίδομα γιὰ τοὺς τεμπέληδες καὶ τοὺς ἀπατεῶνες. Μαζὶ μὲ τὴ σύνταξη, οἱ πολῖτες θὰ εἶχαν δικαίωμα καὶ γιὰ ἱατρικὴ περίθαλψη—πάντα σὲ μορφὴ ἀσφάλισης—τόσο στὸ σπίτι τους ὅσο καὶ στὰ νοσοκομεῖα, ἔτσι πὺν νὰ διατηρεῖται ἡ ὑγεία τους σὲ ὅσο καλὴ κατάσταση ἐπιτρέπει ἡ ἐπιστήμη. Ἡ πεῖρα ἔδειξε πὺς γιὰ τὴν κατάργηση τῆς φτώχειας δὲν ἀρκεῖ νὰ βασιστεῖ κανεῖς μονάχα στὴν αὐξηση τοῦ πλούτου τῆς παραγωγῆς καὶ τῶν ἡμερομισθίων, γιὰτὶ αὐτὰ διόλου δὲν ἐξασφαλίζουν τὰ μέσα τῆς συντήρησης ὅταν τὸ μεροκάματο κόβεται. Ἡ παρατήρηση αὐτὴ δὲν ἰσχύει μονάχα γιὰ τὴν Μεγάλῃ Βρεταννία μὰ καὶ γιὰ ὅλες τὶς ἄλλες χῶρες.

Οἱ εἰδικὲς μέθοδοι πὺν προτείνω γιὰ τὴ Μεγάλῃ Βρεταννία στὴν ἔκθεσή μου θὰ εἶναι ἄραγε κατάλληλες καὶ γιὰ τὶς ἄλλες χῶρες; Καὶ ἴσαμε ποιὸ βαθμό;

Αὐτὸ θὰ ἐξαρτηθεῖ ἀπὸ τὶς περιπτώσεις καὶ ἀπὸ τὶς πολιτικὲς γνῶμες τῶν κατοίκων τῶν διαφόρων χωρῶν. Ἀλλὰ παντοῦ ὑπάρχουν οἱ ἴδιοι κίνδυνοι γιὰ ἀτυχήματα, ἀρρώστειες, γεράματα καὶ ἀνεργία, καὶ θὰ ἔπρεπε παντοῦ νὰ ὀργανωθοῦν συστήματα προστασίας ἐνάντια στοὺς κινδύνους αὐτοὺς.

* * *

Νὰ ποιὲς εἶναι λοιπὸν οἱ τρεῖς κύριες προϋποθέσεις τῆς ἀσφάλειας, πὺν ἰσχύουνε γιὰ ὅλες τὶς χῶρες: ἡ ἀνενόχλητη ἐργασία γιὰ ὅσον καιρὸ μπορεῖ κανεῖς νὰ ἐργαστεῖ, καὶ τ' ἀναγκαῖα μέσα γιὰ τὴ συντήρησή του ὅταν δὲ θὰ μπορεῖ πιά νὰ ἐργαστεῖ. Πιθανὸ νὰ ρωτήσῃ κανεῖς ποιὸς ἀπὸ τοὺς τρεῖς αὐτοὺς ὅρους εἶναι ὁ σπουδαιότερος καὶ ποιὸς πρέπει πρῶτος νὰ πληρωθεῖ. Ἀσκοπη ἐρώτηση. Ἄν καὶ οἱ τρεῖς δὲν ἐκπληρωθοῦν, ἀσφάλεια δὲν θὰ ὑπάρξει.

Ὑστερ' ἀπ' τὸν Πρῶτο Παγκόσμιο Πόλεμο, τὰ ἔθνη ἀναλάβανε γιὰ πρώτη φορὰ στὴν ἱστορία, νὰ κατασκευάσουν μαζὶ ὅλα ἓνα φράγμα ἐνάντια σ' ὅλους τοὺς μελλοντικοὺς πολέμους. Τὸ ὀνομάσαν Κοινωνία τῶν Ἑθνῶν. Τὸ φράγμα ὅμως δὲν εἶταν ἀρκετὰ δυνατό κι' οὔτε ἡ ἐπιτήρησή του ἀρκετὰ φροντισμένη. Σήμερα ὅλα τὰ Ἐνωμένα Ἑθνη προσπαθοῦν μὲ συγκεντρωμένες τὶς δυνάμεις τους νὰ σταματήσουν τὸν ὀρμητικὸ χεῖμαρο πὺν ξεχύνεται ἀπ' τὰ ρήγματα τοῦ φράγματος. Ἡ ἀποτυχία ὅμως τοῦ πρώτου δὲν εἶναι λόγος γιὰ νὰ σκεφτεῖ κανεῖς πὺς ἡ κατασκευὴ τέτοιου φράγματος εἶναι πρᾶγμα ἀδύνατο. Οὔτε τὰ ἔθνη οὔτε τὰ ἄτομα μποροῦν ποτὲ νὰ πετύχουν μὲ τὴν πρώτη φορὰ στὶς μεγάλες τοὺς προσπάθειες. Ἀκόμα λιγότερο ὅμως ὑπάρχει λόγος νὰ σκεφτοῦμε πὺς τέτοιο φράγμα δὲ χρειάζεται. Ἡ ἀποτυχία αὐτὴ πρέπει μᾶλλον νὰ μᾶς παρακινήσει νὰ μελετήσομε μὲ προσοχὴ γιὰτὶ τὸ πρῶτο φράγμα παρασύρθηκε ἀπ' τὸ ρέμα,

καὶ νὰ πάρουμε μὲ κάθε θυσία τὶς ἀναγκαῖες προφυλάξεις, χωρὶς βέβαια νὰ παραιτηθοῦμε ἀπ' τὶς ἀνθρώπινες καὶ πνευματικὲς μας ἐλευθερίες, γιὰ νὰ ἐξασφαλίσουμε τὸ νέο φράγμα νὰ εἶναι τόσο γερό, ὥστε ποτὲ πιά νὰ μὴ γκρεμιστεῖ.

Ἄν παραδεχτοῦμε σὰν αἰτήματα τοὺς ὅρους αὐτοὺς τῆς ἀσφάλειας, τί μπορούμε νὰ κάνουμε ἐμεῖς οἱ κοινοὶ ἄνθρωποι γιὰ νὰ βοηθήσουμε τὴν πραγματοποίησίν τους; Στὸ ἐρώτημα αὐτὸ μπορούν νὰ δοθοῦν διίφορες ἀπαντήσεις, ἀνάλογα μὲ τὶς περιπτώσεις.

Ἐπιτρέψτε μου νὰ παρουσιάσω ἀντίστροφα τὶς ἀπαντήσεις, ἀρχίζοντας ἀπ' τὸ κύριο θέμα τῆς ἐκθέσής μου: Τὴν ἐξασφάλιση τῶν μέσων γιὰ τὴ συντήρηση ἐκείνων πού δὲ μπορούν πιά νὰ ἐργαστοῦν. Ὁ ὅρος αὐτὸς εἶναι τὸ ἴδιο σπουδαῖος ὅσο κ' οἱ δυὸ ἄλλοι, ἀλλὰ πιὸ εὐκόλος στὴν πραγματοποίησή του, γιὰτὶ κάθε χώρα μπορεῖ νὰ τὸν ἀντιμετωπίσει μὲ τὸν τρόπο πού κρίνει καταλληλότερο. Ἄν ἴσως οἱ ἀποφάσεις πού θὰ πάρει χρησιμεύσουν γιὰ παράδειγμα σὲς ἄλλες χώρες, ἡ ἐπιρροή αὐτὴ θὰ εἶναι μᾶλλον ἔμμεση. Ἐκεῖνο ἐπίσης πού κάνει τὸν ὅρο αὐτὸ σχετικὰ εὐκόλο στὴν πραγματοποίησή του εἶναι πὼς δὲ γεννᾷ, τουλάχιστο στὴν Ἀγγλία, μεγάλα πολιτικὰ προβλήματα. Ὅλα τὰ κόμματα παραδέχονται τὴν ἀρχὴ τῶν Κοινωνικῶν Ἀσφαλίσεων, καὶ οἱ ἀπόψεις τους δὲ διαφέρουν παρὰ μόνο σὲ λεπτομέρειες ἐφαρμογῆς καὶ σ' ὅτι ἀφορᾷ τὴ σύγχρονη ἀντιμετώπιση ὅλων αὐτῶν τῶν ἐξόδων.

Ἐπειδὴ μίλησα ἐκτεταμένα γιὰ τὸν τρίτο αὐτὸν ὅρο τῆς ἀσφάλειας στὴν ἐκθέσή μου, δὲν ἔχω ἀνάγκη νὰ ἐπεκταθῶ καὶ τώρα. Κατὰ τὴ γνώμη μου, εἶναι βέβαιο πὼς στὴ Μεγάλῃ Βρεταννίᾳ ἔχομε τὰ μέσα νὰ καταργήσουμε τὴ φτώχεια πού ὀφείλεται στὴ διακοπὴ τῆς ἐργασίας, καὶ νὰ ματαιώσουμε ἕνα κακὸ πού μπορεῖ νὰ ματαιωθεῖ. Δὲν ὑπάρχει κανένας σοβαρὸς λόγος νὰ μὴν παραδεχτοῦμε ἀμέσως ἕνα μέτρο τόσο παγκόσμια ἐπιθυμητό, πού σὲ σύγκριση μὲ τ' ἄλλα προβλήματα τοῦ πολέμου καὶ τῆς μεταπολεμικῆς περιόδου εἶναι τόσο εὐκόλο καὶ τόσο λίγη ἀφορμὴ δίνει γιὰ πολεμική. Ὑπάρχουν ὅλοι οἱ λόγοι νὰ πιστεύουμε πὼς ἡ προσπάθεια τούτῃ θὰ πραγματοποιηθεῖ, κι' ἔτσι θ' ἀφήσει τὸ πεδίο ἀνοιχτὸ γιὰ ν' ἀντικρουστοῦν ἄλλα ζητήματα δυσκολότερα. Τρεῖς περίπου χρόνια περᾶσαν ἀπὸ τότε πού γράφτηκαν στὸ Χάρτη τοῦ Ἀτλαντικοῦ οἱ λέξεις: Κοινωνικὴ Ἀσφάλεια. Καὶ δὲν πρέπει νὰ πᾶνε χαμένες οἱ πρώτες εὐκαιρίες πού θὰ παρουσιαστοῦν γιὰ ν' ἀρχίσει αὐτὴ ἡ πραγματοποίησις.

Ὁ δεύτερος ὅρος τῆς ἀσφάλειας — νὰ δοθεῖ ἐργασία σ' ὅλους, ἔτσι πού κάθε πολίτης νὰ μπορεῖ νὰ ἐργαστεῖ, ὅταν εἶναι ἱκανός — ἀποτελεῖ θέμα τόμων. Γράφονται ἄλλωστε κι' ἀπ' τὶς δυὸ μεριὲς τοῦ Ἀτλαντικοῦ πολλὰ βιβλία, φυλλάδια κι' ἐκθέσεις πάνω σ' αὐτὸ τὸ θέμα. Καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος ἀσχολοῦμαι μ' αὐτό. Ἐχοντας βάλει σὰν τρί-

τη ἀρχὴ στήν ἐκθεσὶ μου τὴν ἀνάγκη ν' ἀποφύγομε γενικευμένες ἐνέργειες, ἀσχολοῦμαι τώρα μὲ τὴν ἐξεύρεση τῶν πραχτικῶν μέσων ποὺ θὰ βοηθήσουν τὸ σκοπὸ αὐτὸ νὰ ἐπιτύχει.

Ἐπειδὴ οἱ ἔρευνές μου δὲν τελειώσαν ἀκόμα, δὲ μοῦ εἶναι δυνατό νὰ ἐκθέσω ἐδῶ τὰ ἀποτελέσματα.

* * *

Ὁ δεύτερος ὅρος τῆς ἀσφαλείας — νὰ βρεθῇ ἐργασία γιὰ ὅλους — εἶναι πολὺ δυσκολότερος ἀπ' τὸν τρίτο, νὰ δίνεται κάποια σύνταξη ὅταν ἡ ἐργασία σταματᾷ. Εἶναι πρόβλημα συνυφασμένο μὲ πολλὰς δυσχέρειες, τεχνικὲς, πολιτικὲς καὶ διεθνεῖς. Τὸ ν' ἀναγνωρίζει ὅμως κανεὶς τὶς δυσκολίες δὲ σημαίνει πὼς τὶς θεωρεῖ κι' ἀνυπέρβλητες. Ὁ κόσμος δὲ μπορεῖ νὰ ἐπιτρέψει τὴν ἐπιστροφὴ στὴ γενικευμένη ἀνεργία τοῦ 1930. Στὸ σημερινὸ πόλεμο οἱ ἐμπόλεμοι ἐπέτυχαν τὴν κατάργησιν τῆς γενικευμένης ἀνεργίας καὶ σχεδὸν κάθε ἀνεργίας. Τὸ ἴδιον συνέβη καὶ στὸν τελευταῖο πόλεμο, ὅπως καὶ πρὶν ἀπ' τὸ σημερινό, ὅταν ἀπ' τὴ μιὰ ἡ Γερμανία κατάργησε τὴν ἀνεργία ἐτοιμάζοντας τὸν πόλεμο, κι' ἀπ' τὴν ἄλλῃ ἡ Ρωσία, ἀκολουθώντας τὸ σχέδιο τῆς ἐπαναστατικῆς τῆς βιομηχανικῆς οἰκονομίας. Ὑπάρχει ἓνα κοινὸ στοιχεῖο σ' ὅλους αὐτοὺς τοὺς πειραματισμούς. Εἶναι πὼς ἡ ὁλότης ἀναγνωρίζει ὅτι παντοῦ ὑπάρχουν ἀνάγκες κατεπείγουσες ποὺ πρέπει νὰ ικανοποιηθοῦν, καὶ πὼς μιὰ φορὰ καὶ δοθεὶς σὺν ἀνάγκες αὐτὲς ἀρκετὴ ἀγοραστικὴ δύναμη, ἐπιτυχαίνεται ὁλοκληρωτικὴ χρησιμοποίησις τοῦ ἐργατικοῦ χειριοῦ καὶ τῶν ἄλλων πόρων τῆς χώρας.

Οἱ ἀνάγκες σὲ περίοδο εἰρήνης δὲν εἶναι λιγότερο σημαντικὲς ἀπὸ τὶς πολεμικὲς. Πὼς μπορούμε νὰ χρησιμοποιήσουμε τοὺς παραγωγικοὺς μας πόρους σὲ τρόπο, ποὺ νὰ ἀνταποκριθῶν σὺν ἀνάγκες αὐτὲς; Αὐτὸ εἶναι ζήτημα ὁργάνωσης, καὶ θὰ εἴταν ἀνόητο νὰ τὸ διακηρύξουμε ἄλτο, ὅπως θὰ εἴταν ἀνόητο νὰ διακηρύξει κανεὶς πρὶν ἀπὸ εἴκοσι χρόνια, πὼς οἱ ἄνθρωποι δὲ θὰ πετάξουν ποτέ. Δὲ λέω, μήτε καὶ πιστεύω, πὼς ὁ μόνος τρόπος νὰ ὁργανώσουμε τὴν οἰκονομία μας στὴν ἐποχὴ τῆς εἰρήνης, θὰ εἴταν προσφεύγοντας σὺν ἴδιες μεθόδους ὅπως καὶ στὸν πόλεμο. Ἀλλά, ἡ ὑπαρξὴ τοῦ κοινοῦ αὐτοῦ στοιχείου, ποὺ ἀνάφερα παραπάνω, δίνει νύξιν σὲ ποιά κατεύθυνση ὑπάρχει πιθανότητα νὰ βρεθῇ ἡ λύσις τοῦ προβλήματος. Οἱ ἀνάγκες ποὺ δὲν ικανοποιήθηκαν τὸν καιρὸ τῆς εἰρήνης: ἀρκετὴ τροφή, καλὰ ζεσταμένο σπίτι, ἐκπαίδευσις, ἀνάπαυσις, δὲν εἶναι μικρότερες ἀπὸ τὶς ἀνάγκες τοῦ πολέμου. Πρέπει νὰ ἀναγνωριστῇ πὼς οἱ ἀνάγκες αὐτὲς εἶναι ἐπείγουσες καὶ πρωταρχικὲς, μὰ πρέπει νὰ βρεθῇ μιὰ λύσις καλύτερη ἀπὸ τὴ σημερινή, ποὺ νὰ θέτει στὴ διά-

θεση τῶν ἀναγκῶν αὐτῶν ἀρκετὴ ἀγοραστικὴ δύναμη καὶ νὰ τὴ χρησιμοποιοῖ σὰ δραστικὸ διεγερτικόν.

Δὲν εἶναι ἀπαραίτητο γιὰ τὴν ἐκπλήρωση τοῦ πρώτου ὅρου τῆς ἀσφάλειας νὰ ἀρχίσει κανεὶς ἀπὸ τὴ λύση ὅλων τῶν προβλημάτων τῆς γῆς. Ὅσοι γυρεύουν ἐπισταμένα τὰ αἷτια τοῦ πολέμου στὶς οἰκονομικὰς συνθῆκες καὶ φρονοῦνε πὼς ὁ πόλεμος μπορεῖ νὰ ἐμποδιστεῖ μονάχα ἂν οἱ οἰκονομικὰς συνθῆκες γίνουν ὅμοιες σ' ὅλες τὶς χῶρες, ἔχουν ἄδικο. Ἡ κατάχτηση τῆς εἰρήνης δὲν εἶναι τόσο δύσκολη. Οἱ γκάγκστερς δὲ μποροῦν μῆτε νὰ κλέψουν μῆτε νὰ σκοτώσουν ἂν δὲν ἔχουν ὅπλα, ὅταν ὁ χωροφύλακας εἶναι ὀπλισμένος. Γιὰ τὴν πραγματοποίησιν τοῦ πρώτου ὅρου τῆς ἀσφάλειας, ἀρκεῖ νὰ ἐφαρμοστεῖ τὸ Σύμφωνο Κέλλογκ: ἡ ἀρχὴ τῆς μὴ ἀναγνώρισης τοῦ πολέμου σὰν ὄργανο ἐθνικῆς πολιτικῆς. Αὐτὸ συνεπάγεται πὼς οἱ Μεγάλες Δυνάμεις, πὺ πάνω τους θὰ πέσει μεταπολεμικὰ τὸ βάρος τῆς ἀνοικοδόμησις τοῦ κόσμου, πρέπει νὰ διακηρύξουν μιὰ γιὰ πάντα καὶ καθαρὰ, πὼς εἶναι πρόθυμες νὰ παραδεχτοῦν, γιὰ ὅ,τι τὶς ἀφορᾷ, μιὰ ἀμερόληπτη δικαιοσύνη καὶ νὰ ἀφιερώσουν τὴ δύναμή τους γιὰ τὸν σκοπὸ τῆς ἀπόδοσης δικαιοσύνης στὶς ἄλλες χῶρες. Ὅταν οἱ μικρὰς χῶρες θὰ βρίσκονται σὲ ἀσφάλεια, οἱ μεγάλες θὰ βρίσκονται ἐπίσης. Σ' ἕναν κόσμον πὺ τὰ μικρὰ ἔθνη εἶναι ἥσυχαι, τὸ ἀνθρώπινο πνεῦμα μπορεῖ νὰ ἀνθίσῃ σὲ ὅλες τὶς παραλλαγὰς τοῦ ἐθνικοῦ πολιτισμοῦ. Μοναχὰ ὅμως τὰ μεγάλα μποροῦν νὰ ἐγγυηθοῦν τὴν ἀσφάλειαν τῶν μικρῶν — τὰ μεγάλα ἔθνη πὺ βάζουν τὸ αἶμα πάνω ἀπὸ τὸ κράτος. Δὲν ἔχω σκοπὸ νὰ χαράξω ἐδωπέρα σχέδιον γιὰ τὴ μελλοντικὴ πολιτικὴ καὶ στρατιωτικὴ ὁργάνωσιν τοῦ κόσμου. Αὐτὸ θὰ μπορούσε νὰ προκαλέσει φιλονικεῖς πάνω στὶς λεπτομέρειας. Τὸ οὐσιώδες εἶναι νὰ κατανοήσουν τὰ ἐλεύθερα ἔθνη πὺ ἀποφάσισαν νὰ διατηρήσουν τὴν εἰρήνην, πὼς κανένα ἔθνος δὲ μπορεῖ νὰ τὸ ἐπιτύχει αὐτὸ μοναχό του καὶ πὼς ἡ εἰρήνη δὲ μπορεῖ νὰ ἀποκτηθεῖ παρὰ μὲ συνεργασία τῶν μεγάλων δημοκρατικῶν δυνάμεων τοῦ κόσμου, πὺ βασίζεται στὴν ἀμοιβαία ἐμπιστοσύνη. Ἡ συνεργασία αὕτῃ δὲν ἀπαιτεῖ τὴν ἀντικατάστασιν ἐθνικῶν κυβερνήσεων ἀπὸ μιὰ καὶ μόνη ἐθνικὴ κυβέρνησιν. Δὲ συνεπάγεται τὴ δημιουργίαν παγκοσμίου κράτους, ἀλλὰ μονάχα τὴ διακήρυξιν ἀπὸ τὰ ἐλεύθερα ἔθνη — ἐκεῖνα πὺ εἶναι ἀποφασισμένα νὰ διατηρήσουν τὴν εἰρήνην τόσο γιὰ αὐτὰ ὅσο καὶ γιὰ τὸν ὑπόλοιπον κόσμον — πὼς εἶναι ἀδιάρρηκτα ἐνωμένα γιὰ τὸ σκοπὸ τοῦτο.

τὸν ἔθνικόν τους πολιτισμό. Ἦρθαμε στὸ συμπέρασμα πὼς ὁ καλύτερος τρόπος γιὰ νὰ ζήσει κανένας μὲ τὸν τρόπο του εἶναι διατηρώντας τὴν ἔθνικὴ του κυβέρνησις, ἀλλὰ καταλάβαμε ἐπίσης πὼς αὐτὸς δὲν εἶναι κι' ὁ καλύτερος τρόπος γιὰ νὰ ἐξασφαλιστεῖ ἡ εἰρήνη. Γιὰ νὰ διατηρηθεῖ ἡ εἰρήνη καὶ ἡ διεθνὴς δικαιοσύνη, πρέπει νὰ βροῦμε ἓνα καινούργιο ὄργανο παγκόσμιας διακυβέρνησης. Γιὰ τὰ ὑπόλοιπα, οἱ χῶρες, μεγάλες καὶ μικρές, πρέπει νὰ ἐμπιστεύονται στὶς ἰδιαίτερες κυβερνήσεις τους. Καμιὰ ὁμως κυβέρνηση δὲ μπορεῖ νὰ ἐγγυηθεῖ τὴν εἰρήνη. Ὅλα τὰ ἐπιθυμητὰ πράγματα πληρώνονται. Ἀπὸ μιὰ ἄποψη, ἡ πραγματοποίηση τῶν τριῶν αὐτῶν ὅρων τῆς ἀσφάλειας, ἰσοδυναμεῖ μὲ σύμβαση ἀσφαλιστικὴ. Χρειάζεται, μὲ ἄλλα λόγια, μιὰ πληρωμή, ὅλων ἀπὸ κοινού καὶ λίγο ἐκ τῶν προτέρων, ἔτσι πού νὰ εἴμαστε προφυλαγμένοι στὸ μέλλον ἀπὸ ἀπώλειες κατὰ πολὺ σοβαρότερες. Ὅλες οἱ ἐλεύθερες χῶρες προτιμοῦν τοὺς θεσμοὺς τοὺς ἀπ' τοὺς θεσμοὺς τῶν ἄλλων, καὶ τοὺς ἀρέσει νὰ κυβερνιοῦνται ἀνεξάρτητα. Κάθε φορὰ πού παρὰσύρονται σὲ πόλεμο εἶναι ἀναγκασμένες νὰ παραιτηθοῦν, κατὰ μεγάλο βαθμό, ἀπὸ τὴν ἐλευθερίαν στὶς ἐνέργειές τους, ἀπ' τὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ τὶς συνήθειές τους.

* * *

Ὁ μόνος τρόπος γιὰ ν' ἀποφύγουν τὰ ἔθνη τὶς μεγάλες θυσίες πού προκαλεῖ ὁ πόλεμος, εἶναι ν' ἀποφύγουν τὸν ἴδιο τὸν πόλεμο. Κι' αὐτὸ μποροῦν νὰ τὸ κατορθώσουν, ἂν θυσιάσουν προκαταβολικὰ ὅλα μαζί λίγο ἀπὸ τὴ θεωρίαν τῆς Ἀπομόνωσης (isolationisme) καὶ ἐπιζητήσουν νὰ συνεργαστοῦν μὲ τ' ἄλλα φιλειρηνικά ἔθνη, σὲ τρόπο πού νὰ ἐξασφαλιστεῖ ἡ διαρκὴς εἰρήνη πού ὅλοι ποθοῦν, καὶ νὰ διαφυλαχτεῖ γιὰ πάντα, χωρὶς πιά φόβο νὰ ἔρθῃ ὁ πόλεμος νὰ καταστρέψῃ τὶς οὐσιαστικὰς ἐλευθερίας καὶ τὰ ἔθνικα ἔθιμα. Ἡ διεθνὴς συνεργασία στὸ πολιτικὸ καὶ στρατιωτικὸ πεδίο, εἶναι μιὰ ἐγγύηση ἐνάντια στὸν πόλεμο. Σχετικὰ μὲ τὶς Ἑνωμένες Πολιτεῖες, νὰ ποιῶς εἶναι οἱ ἐντυπώσεις μου: μεγάλη πλειοψηφία τῆς κοινῆς γνώμης δὲ θέλει νὰ ριψοκινδυνεύσῃ τρίτο παγκόσμιο πόλεμο. Παράλληλα, ὑπάρχει μιὰ τάση, πού ὅλο αὐξάνει, γιὰ τὴ συνέχιση τῆς διεθνοῦς συνεργασίας πού θὰ ἐμποδίσῃ τὸν πόλεμο.

Ἡ συνεργασία ἀνάμεσα στὶς δημοκρατικὰς χῶρες δὲν ἐξαριέται ἀπὸ τὶς συμβάσεις ἀνάμεσα στὶς κυβερνήσεις — γιὰτὶ στὶς δημοκρατίες ἀντανακλάει πάνω στὴν κυβέρνηση καὶ ἡ γνώμη τῆς μειοψηφίας — ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἀμοιβαίαν ἐμπιστοσύνη τῶν λαῶν καὶ ἀπὸ τὴν πεποίθησιν πὼς τὰ κοινὰ συμφέροντα εἶναι ἰσχυρότερα ἀπ' τοὺς λόγους τῶν διαφωνιῶν. Εἶμαι βέβαιος πὼς ὑπάρχουν κοινὰ συμφέροντα ἀνάμεσα στὶς Ἑνωμένες Πολιτεῖες καὶ τὴ Βρεταννικὴ Αὐτοκρατορία.

Γιατί συμβαίνει και οι δύο μας χώρες να θέλουν την ασφάλεια. Τη θέλουν υπό τον όρο να φυλάξουν συνάμα και την ατομική ελευθερία. Ο όρος αυτός κάνει κατά κάποιον τρόπο την κατάκτηση της ασφάλειας δυσκολότερη, αλλά, κατά την αντίληψή μου μόνο μ' αυτό τον όρο ή ασφάλεια αξίζει να κατανοηθεί. Δε θέλουμε το είδος της ασφάλειας που πρόσφερε ο Χίτλερ πριν από τον πόλεμο στους Γερμανούς, δίνοντάς τους εργασία σκλάβου. Θέλουμε την ασφάλεια μέσα στην ελευθερία, την ασφάλεια για την αγάπη της ελευθερίας.

Θέλουμε την υλική ασφάλεια μόνο για να εξασφαλίσουμε σε όλες τις χώρες την ανάπτυξη του ανθρώπινου πνεύματος, την ελευθερία της πνευματικής περιπέτειας. Οι δύο μας χώρες διαφέρουν σε πολλά σημεία, παρὰ την κοινότητα της γλώσσας και σε μεγάλο βαθμό της καταγωγής. Συμφωνούμε μολταῦτα όταν πρόκειται να καθορίσουμε εκείνο που είναι ουσιαστικό για την ανθρώπινη ευτυχία και οι αξιολογικές μας κλίμακες είναι όμοιες. Η συνεργασία μας πρέπει να είναι εύκολη. Μονάχα ή κακία και οι παρεξηγήσεις μπορούν να την κλονίσουν. Δε συνεπάγεται καμιά κακή θέληση απέναντι σε άλλα έθνη, καμιά άρνηση συνεργασίας μ' αυτά. Επιμένω μονάχα επειδή είναι απαραίτητη και σχετικά δύσκολη.

Αν με ρωτήσουν για πόσον καιρό θεωρώ την ένωση αυτή αναγκαία για την ειρήνη, θα απαντήσω: «Πόσον καιρό θέλετε να διατηρήσετε την ειρήνη;» Όταν συνάπτω μιὰ ασφάλεια ζωής, θέλω να βαστάξει για όλη μου τη ζωή και όχι μονάχα για πέντε δέκα ή είκοσι χρόνια. Όλα τὰ επιθυμητά πράγματα πληρώνονται. Και ή τιμή της ειρήνης είναι μιὰ συνεργασία αδιάκοπη και σταθερή ανάμεσα στις μεγάλες χώρες, που χαρίζει την ασφάλεια σ' όλους, μεγάλους και μικρούς και τη δικαιοσύνη σ' όλους εκείνους που δέχονται να την εφαρμόσουν.

Η τιμή έτούτη πρέπει να είναι άραγε πολύ μεγάλη; Σ' αυτό θ' απαντήσω: «Προτιμάτε τον πόλεμο, γιατί ξέρετε πώς οι νέοι είναι κείνοι που θα πληρώσουν με την υπέρογκη τιμή της ζωής τους και της σταδιοδρομίας τους, δημοσίας και ιδιωτικής;» Όλα τὰ Ένωμένα Έθνη έχουν έναν κοινό σκοπό — τη νίκη. Έχουν επίσης κι' έναν άλλο: να χρησιμοποιήσουν τη νίκη τους μόνο για να δημιουργήσουν έναν καινούργιο κόσμο καλύτερο απ' τον πρώτο. Είναι κείνο που ή παλιά γενιά χρωστάει στη νέα, αφού πάνω της πέφτει το μεγαλύτερο μέρος απ' τις θυσίες και τους κινδύνους του πολέμου.

Μιά ἐπισκόπηση γιὰ τὴν ὁλοκληρωτικὴ
«κινητοποίηση στὸ νόμισμα».

Πῶς πληρώνει ἡ Ἀγγλία γιὰ τὸν πόλεμο

(Περίληψη ἀπὸ τὸ Round Table)

Ἡ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ κινητοποίηση τῆς Ἀγγλίας συνεχιζόταν τὸ 1918, ὅταν τὴ σταμάτησε καὶ τὴ ματαίωσε ὀριστικὰ ἡ Ἀνακωχή. Αὐτὴ τὴ φορὰ ἔχει προχωρήσει πολὺ περισσότερο. Εἶναι ἀρκετὸς καιρὸς τώρα, πὺ οἱ οἰκονομικὲς πηγὲς τοῦ Ἀγγλικοῦ ἔθνους ἔχουν κινητοποιηθῇ ὁλοκληρωτικὰ καὶ χρησιμοποιοῦνται πέρα γιὰ πέρα. Δὲν εἶναι δυνατὴ περισσότερη ἐπέκταση — ἢ ἂν εἶναι δυνατὴ θὰ εἶναι πολὺ λίγο αἰσθητή. Ἄν κρίνουμε τὴν κατάστασι ἀπὸ τὰ ἔξοδα τοῦ Θησαυροφυλακείου, φθάσαμε τὸ κορύφωμα τὸ καλοκαῖρι τοῦ 1943. Τὰ πολεμικὰ ἔξοδα στὸ τελευταῖο τέταρτο τοῦ 1943 καὶ στὸ πρῶτο τέταρτο τοῦ 1944 εἶταν μικρότερα ἀπὸ τὰ ἔξοδα στὴν ἀντίστοιχη ἐποχὴ τοῦ περασμένου χρόνου. Τὰ ἔξοδα ὅλου τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους 1944-45 ὑπολογίζονται πῶς εἶναι μόνο περίπου 20% περισσότερα ἀπὸ τὸ 1943-44.

Ἄν ἓνας πόλεμος διαρκέσει πολὺ, θὰ ἔρθῃ ἀναπόφευκτα ὁ καιρὸς, πὺ τὸ φυσικὸ μέτρο τῆς προσπάθειας πὺ καταβάλλεται δὲν θὰ μπορεῖ νὰ ἀνέβῃ περισσότερο. Νὰ φτάσει κανεὶς σὲ αὐτὸ τὸ σημεῖο δὲν εἶναι κατόρθωμα. Περισσότερη ἀξία ἔχει νὰ ἐπιτύχει σταθερότητα στὴν οἰκονομικὴ προσπάθεια τοῦ πολέμου. Γιατὶ μόνο μιὰ πολὺ ὑγιὲς οἰκονομικὴ πολιτικὴ μπορεῖ νὰ εἶναι καὶ σταθερὴ. Μιὰ πολιτικὴ πὺ βασίζεται πολὺ στὸ δανεισμὸ καὶ στὴ δημιουργία πιστώσεων θὰ ὀδηγήσει ἀναγκαστικὰ σὲ μιὰ διαρκὴ ὕψωση τῶν τιμῶν. Καὶ τότε, ὅσο κι' ἂν εἶναι σταθερὴ ἡ φυσιολογικὴ προσπάθεια, θὰ πολλαπλασιάζεται μὲ ἓναν διαρκῶς αὐξανόμενο οἰκονομικὸ συντελεστή. Ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὸ σὲ μιὰ τέτοια περίπτωσι εἶναι σχεδὸν ἀναπόφευκτο τὰ ἔξοδα νὰ ξεπεράσουν τὰ ἔσοδα, καὶ ὁ ταλαίπωρος Ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν εἶναι τότε ἀναγκασμένος νὰ πάρει σκληρὰ οἰκονομικὰ καὶ δημοσιονομικὰ μέτρα, γιὰ νὰ ἀντιμετωπίσει τὴν κατάστασι.

Ἡ ἰσορροπία ἐσόδων καὶ ἐξόδων δὲν εἶναι βέβαια τὸ μόνο κριτήριο γιὰ μιὰ ὑγιὲ οἰκονομικὴ πολιτικὴ. Ἀλλὰ χρησιμεύει σὰν *prima facie* δοκιμὴ, καὶ ἔχει τὸ καλὸ νὰ εἶναι ἓνας τρόπος ἀπλός.

Μὲ τὸ κριτήριον αὐτὸ ἡ κατάστασις σ' αὐτὸ τὸν πόλεμον εἶναι πολὺ καλύπτερη ἀπὸ ὅ,τι εἶταν στὸν προηγούμενον, ὅπως παρουσιάζουν οἱ πίνακες πρὸς ἀκολουθοῦν :

	1914-15	1915-16	1916-17	1917-18	1918-19	1919-20
*Ἐξοδα (ἐκατομμύρια £)	450	1.159	2 198	2.696	2.579	1.666
*Ἐσοδα (ἐκατομμύρια £)	227	338	573	707	889	1.340
*Ἐσοδα % τῶν ἐξόδων	50,4	21,7	26,1	26,2	34,4	80,4
	1939-40	1940-41	1941-42	1942-43	1943-44	1944-45 (ὕποθεσις)
*Ἐξοδα (ἐκατομμύρια £)	1 810	3.867	4.776	5.623	5 788	5.937
*Ἐσοδα (ἐκατομμύρια £)	1.049	1.409	2.074	2.820	3 039	3.102
*Ἐσοδα % τῶν ἐξόδων	58,0	36,4	43,4	50,1	52,5	52,3

Ἡ κατάστασις τῆς Ἀγγλίας στὸν πόλεμον αὐτὸ συγκρίνεται εὐνοϊκὰ ὅχι μόνον μὲ τὸν τελευταῖον πόλεμον (ὅπου εἶταν πάλι ἡ καλύτερη ἀνάμεσα στοὺς ἐμπολέμους) ἀλλὰ καὶ μὲ ἄλλες χῶρες στὸ σημερινὸ πόλεμον. Αὐτὸ θὰ εἶταν, ἂν τὸ ἔκανε ἓνας Ἀγγλος, μιὰ περὶ φανή σύγκρισις. Ἀλλὰ μποροῦμε νὰ διαβάσουμε τὴ σύγκρισις αὐτὴ καὶ σὲ ἓνα ἐπίσημον ἄρθρον στὸ τεῖχος τοῦ Ἰανουαρίου τοῦ Ἀμερικανικοῦ «Federal Reserve Bulletin», ὅπου συγκρίνονται οἱ φορολογικὲς προσπάθειαι τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν, τῆς Ἀγγλίας καὶ τοῦ Καναδᾶ.

Στὸ 1942-1943, τὸν τελευταῖον χρόνον, γιὰ τὸν ὁποῖον ἡ σύγκρισις αὐτὴ ἔχει δεδομένα, τὸ ποσοστὸ τῆς σχέσεως τῶν φόρων πρὸς τὰ ἔξοδα πρὸς ἔκανε ἡ Κυβέρνησις εἶταν σιτὴν Ἀγγλίᾳ τὸ ἴδιον σχεδὸν μὲ τοῦ Καναδᾶ καὶ σχεδὸν διπλάσιον ἀπὸ τῆς Ἀμερικῆς. Τὸ ποσοστὸ τοῦ προϊόντος τῆς φορολογίας σὲ σχέση μὲ τὸ ἐθνικὸ εἰσόδημα εἶταν 42 % γιὰ τὴν Ἀγγλίαν, 36 % γιὰ τὸν Καναδᾶ καὶ 24 % γιὰ τὴν Ἑνωμένην Πολιτείαν. Εἶναι βεβαίον, πὼς οὕτῃ ἡ πρώτη θέση πρὸς κατέχουμε δὲν θὰ μποροῦσε νὰ μᾶς ἀφαιρεθεῖ, ἀκόμη καὶ ἂν συγκρινόμαστε καὶ μὲ ἄλλα ἀπὸ τὰ Ἑνωμένα Ἔθνη.

Ἡ οἰκονομικὴ ὑγεία δὲν θὰ εἶταν δυνατὴ χωρὶς τὴ σιωπηλὴ ἐπανάστασις, πρὸς ἔγινε τὸ 1941, ὅταν τὸ Θησαυροφυλάκειον κατανόησε τὸ ρόλον του. Ὁ σύγχρονος ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν δὲν ἐνδιαφέρεται τόσο, ἂν τὰ ἔξοδά του μποροῦν νὰ καλυφθοῦν μὲ φόρους, δασμοὺς, τέλη καὶ τὰ παρόμοια, ἀλλὰ ἐνδιαφέρεται, ἂν ὑπάρχει ἀρκετὸ περιθώριον ἀνάμεσα στὰ ἔσοδα καὶ τὰ ἔξοδα τῶν ἰδιωτῶν, γιὰ νὰ μπορέσουν νὰ ἐκανοποιηθοῦν χωρὶς πληθωρισμὸ οἱ ἀνάγκαι.

τοῦ Κράτους. Αὐτὸς ὁ πλατύτερος ὁρίζοντας εἶναι μιὰ τεράστια πρόοδος στὴν τεχνικὴ τῆς δημοσιονομικῆς πολιτικῆς. (1) σὲ Κίγκσλεϋ Γοῦντ ἀξίζει τὴ δημόσια ἐκτίμηση γιατί ἔκανε πρῶτος τὴν ἀρχή. Ἀλλὰ ἴσως δὲν εἶναι ἄδικο, ἂν διακρίνομε στὴν πολιτικὴ αὐτὴ τὴν ἐπίδραση τοῦ λόρδου Κέϋνες.

Ἡ Λευκὴ Βίβλος, ποὺ τώρα ἐδῶ καὶ τέσσερα χρόνια ἐκδίδεται τὴν ἡμέρα ποὺ ψηφίζεται ὁ προϋπολογισμός, περιέχει ἐπίσημους ὑπολογισμοὺς γιὰ τὸ ἐθνικὸ εἰσόδημα. Μὲ τὶς τιμὲς τῆς ἀγορᾶς τὸ σύνολο ἀνέβηκε ἀπὸ £ 5.525 ἑκατομμύρια τὸ 1938 σὲ £ 9.455 ἑκατομμύρια τὸ 1943. Αὐτὸ πάντως δὲν σημαίνει, πὼς ὁ φυσικὸς ὄγκος ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ καὶ τὶς ὑπηρεσίες ποὺ κατόρθωσε νὰ δώσει τὸ Ἀγγλικὸ ἔθνος αὐξήθηκε κατὰ 80% μέσα σὲ πέντε χρόνια. Ἀνέβηκε μόνο κάπως τὸ μέσο ἐπίπεδο τῶν τιμῶν, καὶ αὐτὸ εἶχε σὰν ἀποτέλεσμα νὰ ὑψωθεῖ τὸ οἰκονομικὸ μέτρο γιὰ τὶς φυσικὰς ποσότητες.

Δυστυχῶς, ἂν καὶ οἱ ἐπίσημοι στατιστικολόγοι ὑπολόγισαν τὴν αὐξηση τῶν τιμῶν γιὰ τὰ ἀγαθὰ καὶ τὶς ὑπηρεσίες, ποὺ πηγαίνουν στὴν κατανάλωση τῶν ιδιωτῶν, δὲν βροῦκαν κανένα μέσο, γιὰ νὰ μετατρέψουν τὰ χρηματικὰ κυβερνητικὰ ἔξοδα σὲ πραγματικὰς ποσότητες. Ὁ συντελεστὴς αὐτὸς ποὺ λείπει ὑπολογίστηκε ἀπὸ τὸ Economist μὲ τὴ δήλωση ὅμως, πὼς τὸ ἀποτέλεμά του δὲν πρέπει νὰ θεωρηθεῖ παρὰ σὰν μιὰ ἀπλὴ προσέγγιση. Βοηθητικά, οἱ ἀριθμοὶ — καὶ ἡ παραπάνω δήλωση — μποροῦν νὰ ἐκτεθοῦν ἐδῶ. Στὸν ἐπόμενο πίνακα οἱ δυὸ πρῶτες στήλες τῶν ἀριθμῶν εἶναι οἱ ἐπίσημοι ὑπολογισμοί, ἡ τρίτη στήλη εἶναι κατὰ τὸ μεγαλύτερο μέρος ὑποθετικοὶ ἀριθμοὶ ἀπὸ ιδιωτικὰς πηγές:

ΕΘΝΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ 1938 ΚΑΙ 1943

	1938	1943	1943 σὲ £ μὲ ἀγορ. δύναμη τοῦ 1938
	(σὲ ἑκατομμ. £)		
*Ἐξοδα σὲ ιδιωτικὴ κατανάλωση	4.138	5 049	3.270
*Ἐξοδα τοῦ Κράτους σὲ ἀγαθὰ καὶ ὑπηρεσίες	837	5.187	3.840
Περίσσειμα (καθαρὴ αὐξηση τοῦ κεφαλαίου) ἢ ἔλλειμμα (καθαρὴ μείωση τοῦ κεφαλαίου)	250	- 781	- 580
Καθαρὸ ἐθνικὸ εἰσόδημα	5.225	9.455	6.530

Μιὰ σύγκριση ἀνάμεσα στὴν πρώτη καὶ τὴν τελευταία στήλη σ' αὐτὸ τὸ μικρὸ πίνακα ἐξηγεῖ μὲ λίγα λόγια ὅλη τὴν οἰκονομικὴ ἱστορία τοῦ πολέμου στὴν Ἀγγλία. Γιὰ τὴ διεξαγωγὴ τοῦ πολέμου

ἡ Κυβέρνηση ἀναγκάστηκε νὰ αὐξήσῃ τὰ ἀγαθὰ καὶ τὶς ὑπηρεσίες ποὺ χρησιμοποίησε — δηλαδὴ τὰ ἐργατικὰ χέρια καὶ τὸ ὕλικό — ἀπὸ £ 837 ἑκατομμύρια, ποὺ εἶταν ἀρκετὰ γιὰ τὴν εἰρήνη, σὲ £ 3.840 ἑκατομμύρια (ἔχοντας γιὰ βάση νόμισμα μὲ τὴν ἴδια ἀγοραστικὴ δύναμη). Αὐτὴ ἡ αὐξηση, ποὺ ἀφαιρέθηκε ἀπὸ τὴν ἐξυπηρέτηση τοῦ κοινοῦ (σχεδὸν ἀκριβῶς £ 3.000 ἑκατομμύρια), δείχνει, τί στοίχισε οἰκονομικὰ ὁ πόλεμος. Εἶναι οἱ ἄνδρες καὶ γυναῖκες, οἱ μηχανές, οἱ πρῶτες ὕλες, τὰ καύσιμα καὶ ἡ ἐνέργεια, τὰ πλοῖα καὶ ἄλλα μεταφορικὰ μέσα, ποὺ χρησιμοποιοῦνται τώρα γιὰ τὸν πόλεμο καὶ θὰ μπορούσαν στὴν εἰρήνη νὰ χρησιμοποιηθοῦν γιὰ ἄλλους σκοπούς.

Ἀπὸ ποῦ τὰ βρήκαμε ὅλα αὐτά; Ἐνα μέρος καλύφθηκε ἀπὸ τὴν αὐξηση τῆς ἐθνικῆς παραγωγῆς. Ἄν οἱ ὑπολογισμοὶ στὸν πίνακα εἶναι σωστοί, τὸ Ἀγγλικὸ ἔθνος τὸ 1943 κατόρθωσε νὰ παραγάγῃ ἀκριβῶς $\frac{1}{4}$ περισσότερα ἀγαθὰ καὶ ὑπηρεσίες ἀπὸ ὅ,τι τὸ 1938 μὲ ἀξία £ 1.305 ἑκατομμυρίων. Αὐτὸ εἶταν τὸ ἀποτέλεσμα τῆς δουλειᾶς περισσοτέρων ἀνθρώπων μὲ περισσότερη ἀπόδοση, τῆς ἐντατικότερης χρήσης μηχανημάτων κλπ. Ἄν συγκρίνουμε τὴν αὐξηση αὐτὴ μὲ τὶς τεράστιες αὐξήσεις στὴν παραγωγή ἄλλων χωρῶν, ἰδιαίτερα τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν, μπορεῖ αὐτὴ ἡ αὐξηση τῶν 25 % νὰ μᾶς φανεῖ μικρὴ. Ἀλλὰ μπορέσαμε νὰ τὴν ἐπιτύχουμε στὸ νηοὶ αὐτὸ μὲ βομβαρδισμοὺς καὶ συσκοτίση, καὶ μὲ πολὺ λιγότερα τρόφιμα καὶ πρῶτες ὕλες στὴ διάθεσή μας. Ἄν τὰ σκεφτοῦμε ὅλα αὐτά, δὲν πρέπει νὰ μᾶς κάνει ἔκπληξη, πὼς ἡ αὐξηση τῆς συνολικῆς ἐθνικῆς παραγωγῆς εἶταν τόσο μικρὴ. Ἐκπληκτικὸ εἶναι τὸ ὅτι εἴχαμε αὐξηση.

Ἡ δευτέρη πηγὴ, ἀπὸ τὴν ὁποία τράβηξε ἡ Κυβέρνηση διαθέσιμα ἀγαθὰ καὶ ὑπηρεσίες γιὰ τὶς ἀνάγκες της, εἶταν ἡ ἐλαττωμένη κατανάλωση τῶν ἰδιωτῶν. Τὸ 1938 οἱ ἰδιῶτες στὴ Μεγάλῃ Βρετανίᾳ ἱκανοποιώντας τὶς ἀνάγκες καὶ τὶς ἐπιθυμίες τους μπορούσαν νὰ καταναλώσουν σὲ ἐργατικὴ δύναμη καὶ ὕλικα ἀξίες £ 4.138 ἑκατομμυρίων. Τὸ 1943 αὐτὴ ἡ κατανάλωση εἶχε κατέβει στὰ £ 3.270 ἑκατομμύρια ἢ μᾶλλον, γιὰ νὰ ποῦμε πιὸ σωστά, θὰ εἶχε κατέβει στὰ £ 3.270 ἑκατομμύρια, ἂν τὸ ἐπίπεδο τῶν τιμῶν ἔμενε σταθερό. Ἡ ἐλάττωσις μὲ ἄλλα λόγια φτάνει τὰ 21 %, καὶ οἱ πηγές ποὺ κατὰ τὸν τρόπον αὐτὸ μένουν ἀχρησιμοποίητες (σὲ ἀξία £ 868 ἑκατομμυρίων) ἔρχονται νὰ καλύψουν τὶς κυβερνητικὰς ἀνάγκες. Γιὰ νὰ ἐκφράσουμε τοὺς ἀριθμοὺς μὲ ἄλλο τρόπο, τὸ Ἀγγλικὸ κοινὸ ξόδευε τὸ 1938 γιὰ τὴν ἀτομικὴ του κατανάλωση 79 % τῆς ὅλης του παραγωγῆς. Τὸ 1943 ξόδευε γιὰ τὸν ἴδιο σκοπὸ ἀκριβῶς τὰ μισὰ τῆς συνολικῆς του παραγωγῆς.

Μὲ αὐτοὺς τοὺς τρόπους — μὲ λιγότερη κατανάλωση καὶ περισ-

σότερη παραγωγή — μαζεύονται £ 2.173 εκατομμύρια στο συνολικὸ ποσὸ τῶν ἀγαθῶν καὶ ὑπηρεσιῶν ποὺ χρειάζονται. Περισσότερο ἀπὸ τὰ 7)10 τῶν ἐξόδων τοῦ πολέμου βαραίνουν τὴ γενιὰ ποὺ κάνει τὸν πόλεμο εἴτε μὲ τὴ μεγαλύτερη σημερινὴ προσπάθεια εἴτε μὲ τὸ χαμηλότερο σημερινὸ ἐπίπεδο τῆς ζωῆς. Ὡστόσο μένει τελικὰ ἓνα ποσὸ ἀπὸ £ 830 εκατομμύρια ἀκάλυπτο. Τὸ 1938 ἀφοῦ ἱκανοποιήθηκαν οἱ καταναλωτικὲς ἀνάγκες τῶν ἰδιωτῶν καὶ οἱ κυβερνητικὲς ἀνάγκες ἔμενε ἀκόμη ἓνα περιθώριο, ποὺ μπορούσαμε νὰ χρησιμοποιήσουμε, γιὰ νὰ αὐξήσουμε τὸ κεφάλαιο τῆς χώρας, τὰ παραγωγικά της μέσα καὶ τὰ ἀποθέματα ἀγαθῶν στὸ ἐσωτερικὸ ὅπως καὶ τὶς πιστώσεις καὶ ἐπενδύσεις της στὸ ἐξωτερικόν.

Τὸ 1943 τὸ ἐθνικὸ εἰσόδημα δὲν εἶταν ἀρκετό, γιὰ νὰ καλύψει τόσο τὴν κατανάλωση ὅσο καὶ τὶς κυβερνητικὲς δαπάνες. Περὶ πον £ 600 εκατομμύρια σὲ ἀγαθὰ καὶ ὑπηρεσίες (μὲ τιμὲς τοῦ 1938) καλύφθηκαν μὲ τὴν ἐλάττωση τῶν κεφαλαίων, μὲ μεγαλύτερη φθορὰ τῶν μηχανημάτων, ξόδεμα τῶν ἀποθεμάτων στὸ ἐσωτερικόν, ἐκποίηση τῶν ἐπενδύσεων καὶ αὐξηση τῶν δανείων στὸ ἐξωτερικόν. Ἔτσι τελικὰ τὰ £ 830 εκατομμύρια καλύφθηκαν μὲ τὸ νὰ μεταβάλουμε ἓνα ἐνεργητικὸ £ 250 εκατομμυρίων σὲ παθητικὸ £ 580 εκατομμυρίων.

Αὐτὸ τὸ τμῆμα τῶν πολεμικῶν ἐξόδων μπορούμε νὰ ποῦμε, πὼς εἶναι βάρος γιὰ τὸ μέλλον, γιατί τὰ διαθέσιμα κεφάλαια ἀπὸ ἐδῶ καὶ πέρα θὰ εἶναι ἀκριβῶς κατὰ τὸ ποσὸν αὐτὸ μικρότερα ἀπὸ ὅ,τι θὰ εἶταν κανονικά. (Αὐτὸ φυσικὰ θὰ εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα ἑνὸς μόνο χρόνου. Τέτοια ἐλλείμματα παρουσιάστηκαν καὶ στὰ ἄλλα χρόνια τοῦ πολέμου). Ἡ μεγαλύτερη ζημιὰ ἀπὸ τὴν ἐλάττωση αὐτὴ εἶναι ἡ μεγάλη ἐκποίηση τῶν ἐπενδύσεων ποὺ εἴχαμε ἔξω καὶ ἡ αὐξηση τῶν πιστώσεων ἀπὸ τὸ ἐξωτερικόν. Ὅταν ὁ πόλεμος θὰ τελειώσει, τὸ Ἑνωμένο Βασίλειο, ποὺ εἶταν ἄλλοτε ὁ μεγαλύτερος δανειστὴς τοῦ κόσμου, δὲν θὰ ἔχει ἴσως καθόλου ἐνεργητικὸ στὸ ἐξωτερικόν.

«Τὰ δώσαμε ὅλα αὐτὰ» εἶπε ὁ Ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν «ὄχι σὲ οὐδετέρους, ἀλλὰ σχεδὸν κατὰ 90% στοὺς Συμμάχους μας καὶ πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς θὰ βγοῦν ἀπὸ αὐτὸν τὸν πόλεμο μὲ τὴν οἰκονομικὴ τους θέση τόσο ἐνισχυμένη, ὅσο θὰ ἔχει ἀδυνατίσει ἡ δική μας. Δὲν παραπονοῦμαι γι' αὐτό, γιατί στὸν πόλεμο τοῦτο δίνουμε ὅ,τι ἔχουμε. Ἀλλὰ κανένας δὲν πρέπει νὰ νομίζει, ὅτι μιὰ χώρα μπορεῖ νὰ κάνει γιὰ ἀρκετὰ χρόνια ἓναν τέτοιο πόλεμο καὶ τελικὰ νὰ βγεῖ ἀπὸ αὐτὸν χωρὶς νὰ πληρώσει. Καὶ ἐμεῖς δὲν ἔχουμε ἀκόμα πληρώσει.»

Μὲ ὅλη τὴν ἀναπόφευκτη μονομέρεια ποὺ ἔχει ἡ γενίκευση καὶ μὲ ἓνα σχετικὸ στρογγύλεμα τῶν ἀριθμῶν (ποὺ εἶναι ὅπως οἱ ἄλλοι τὸν ὅλο κατὰ προσέγγιση σωστὸς) τὸ οἰκονομικὸ βάρος, ποὺ ἔπεσε στὸ

Ἑλληνικὸ ἔθνος μὲ τὸν πόλεμον στὸ διάστημα τοῦ 1943 συγκριτικὰ μὲ τὴ ζωὴ τῆς εἰρήνης μπορεῖ νὰ παρουσιαστεῖ ἔτσι :

(Ἑκατομμύρια λίρες μὲ ἀγοραστικὴ δύναμη τοῦ 1938)

Ἔξοδα τοῦ πολέμου 3.000 = 100 %

Ἀντιμετωπίστηκαν μέ :

Μεγαλύτερη προσπάθεια 1.300 = 43.3%

Ἐλαττωμένη κατανάλωση 870 = 29.0%

Ἐλάττωση τῶν κεφαλαίων 830 = 27.7%

Μένει νὰ δείξουμε, πῶς χειριστήκαμε τὴ νομισματικὴ πλευρὰ αὐτῶν τῶν προβλημάτων.

Στὰ τέσσερα ἡμερολογιακὰ χρόνια τοῦ 1940 μέχρι 1943 τὸ Θησαυροφυλάκειο πλήρωσε (ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν ἐλάττωση τῶν κεφαλαίων καὶ τὴν καταβολὴ τῶν χρεῶν) συνολικὰ £ 18.585 ἑκατομμύρια — δηλαδή περίπου £ 13.000.000 τὴν ἡμέρα κατὰ μέσον ὄρο. Μπροστὰ στὸ γιγαντιαῖο αὐτὸ ποσὸ τὰ ἔσοδα μπόρεσαν νὰ ἀποδώσουν μόνο £ 8.314 ἑκατομμύρια. Σὲ καιρὸ πολέμου ἀσφαλίστικα κεφάλαια ὅπως τὸ Κεφάλαιο Ἀνεργίας, τὸ Ἐθνικὸ Κεφάλαιο Ἀσφαλίσεως Ὑγείας κλπ. συγκεντρώνουν μεγάλα πλεονάσματα, ποὺ εἶναι διαθέσιμα γιὰ δανεισμὸ πρὸς τὸ Θησαυροφυλάκειο. Σχηματίζονται ἐπίσης νέα κεφάλαια, ὅπως τὰ κεφάλαια ποὺ τροφοδοτοῦνται ἀπὸ τὴν ἀσφάλιση κατὰ κινδύνων πολέμου καὶ τὰ κεφάλαια γιὰ τὴν ἀποζημίωση πολεμικῶν καταστροφῶν.

Ἡ Καναδικὴ Κυβέρνηση, προτοῦ ἀρχίσει νὰ προμηθεύει ἐφόδια εἴτε ἐλεύθερα εἴτε μὲ βάση «ἐκμίσθωση καὶ δανεισμὸ» ἔκανε μεγάλα ἄτοκα δάνεια στὴ Βρεταννικὴ Κυβέρνηση. Ἐγινε ἐπίσης ἓνα δάνειο τὸ 1941 ἀπὸ τὴν American Reconstruction Finance Corporation. Οἱ Βρεταννικὲς τοπικὲς ἀρχὲς ἔδωσαν τὰ περισσεύματά τους γιὰ ἐπένδυση. Μὲ ὅλους αὐτοὺς τοὺς τρόπους ἔρχονται χρήματα στὰ χέρια τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν. Τὸ σύνολο ποὺ μαζεύτηκε ἔτσι σὲ τέσσερα χρόνια ἀπὸ Βρεταννικὲς καὶ ξένες δημόσιες πηγὲς ἔφτασε £ 1.186 ἑκατομμύρια. Ἐμενε ἔτσι νὰ καλυφθεῖ ἓνα ἔλλειμμα £ 9.358 ἑκατομμυρίων μὲ δάνεια ἀπὸ τὸ κοινό.

Οἱ ἐπίσημοι ἀριθμοὶ μᾶς δίνουν τὴ δυνατότητα νὰ δείξουμε μὲ μεγάλες λεπτομέρειες, πῶς βρέθηκε αὐτὸ τὸ ποσό. Π.χ. £ 2.387 ἑκατομμύρια βρέθηκαν μὲ τὴ λεγόμενη «μικρὴ» ἀποταμίευση, £ 3.660 ἑκατομμύρια μὲ τὴ «μεγάλῃ» ἀποταμίευση, £ 647 ἑκατομμύρια μὲ γραμμάτια προεξοφλήσεων φορολογίας καὶ τὸ ὑπόλοιπο ἀπὸ τὴ χρηματαγορά. Μὲ ἄλλους λόγους μπορούμε νὰ ποῦμε, πῶς ἡ ἀποταμίευση τῶν ἀτόμων ἔδωσε £ 4.157 ἑκατομμύρια, ἡ ἀποταμίευση τῶν

εταιριῶν £ 795 ἑκατομμύρια καὶ ὅτι τὸ χρῆμα ποῦ ἀποταμιεύτηκε γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση μεταγενεστέρων φορολογικῶν ὑποχρεώσεων ἔφτασε £ 1.093 ἑκατομμύρια. Τὰ ὑπόλοιπα £ 3.300 ἑκατομμύρια εἴταν ὅσα δανείστηκε ἡ Κυβέρνηση, πιστώνοντας τοὺς λογαριασμοὺς γιὰ κινδύνους πολέμου ἢ πολεμικὲς ζημιές εἴτε γιὰ ἀξίες ποῦ ἀγοράστηκαν ἀπὸ τὸ Κράτος.

Κανεῖς ἀπὸ τοὺς ἀριθμοὺς αὐτοὺς δὲν μᾶς εἰκολύνει νὰ δώσουμε ἀπάντηση στὸ σημαντικὸ ἐρώτημα: Αὐτὸς ὁ δανεισμὸς εἴταν πληθωρικός; Ἐναντιοβλήτιστα ἡ ἀξία τοῦ χρήματος ἔπεσε ἀπὸ τότε ποῦ ἄρχισε ὁ πόλεμος. Ἡ χρηματικὴ ἀξία τῆς συνολικῆς ἐθνικῆς παραγωγῆς ἀνέβηκε κατὰ 81 %, ἀλλὰ, ἂν οἱ ὑπολογισμοὶ ποῦ κάνουμε παραπάνω εἶναι σωστοί, ἡ πραγματικὴ αὔξηση εἶναι μόνο 25 %. Ὁ ἐπίσημος ἀριθμὸς, ποῦ δίνεται γιὰ τὴν αὔξηση τοῦ ἐπιπέδου τῶν τιμῶν εἰδῶν στὴν κατανάλωση, ἀκόμη καὶ ἀφοῦ ἀφαιρέσουμε τὴ βαρύτερη σήμερὰ ἄμεση φορολογία, εἶναι 41 %.

Ἄν κάθε αὔξηση τῶν τιμῶν εἶναι πληθωρισμός, τότε ἀσφαλῶς ἔχουμε πληθωρισμὸ σήμερὰ στὴν Ἀγγλία. Ἀλλὰ αὐτὸ θὰ εἴταν ἓνας ἀδικοιολόγητος πλατὺς ὁρισμὸς τοῦ πληθωρισμοῦ. Ἐνα τμήμα ἀπὸ τὴν αὔξηση τῶν τιμῶν ὀφείλεται στὰ μεγαλύτερα ἐξόδα εἰσαγωγῆς, ἄλλο στὴν αὔξηση τῶν πραγματικῶν ἐξόδων παραγωγῆς, ἄλλο ἰσπλῶς στὴν ἔλλειψη προμηθειῶν σὲ μιὰ ἀγορὰ, ὅπου μερικὲς γωνιὲς διατηροῦν τὸν ἐλεύθερο συναγωνισμό καὶ δὲν ἐλέγχονται. Κανεῖς ἀπὸ τοὺς παράγοντες αὐτοὺς δὲν μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ καθαρά πληθωρικός. Μόνον ὅταν μιὰ Κυβέρνηση δὲν μπορεῖ νὰ καλύψει τὰ ἐξοδά της μὲ φορολογία ἢ δανεισμὸ τῶν ἀληθινῶν ἀποταμιεύσεων τοῦ λαοῦ, μόνον ἂν ἀναγκάζεται νὰ δημιουργήσῃ χρῆμα, μόνον ἂν ἀναγκάζεται νὰ πᾶει στὴν ἀγορὰ μὲ τὸ χρῆμα αὐτὸ ποῦ δημιούργησε μόνη της καὶ νὰ ἀγοράσῃ ἐκεῖ ἀγαθὰ καὶ ὑπηρεσίες ἀνεβάζοντας τὶς τιμές, γιὰ νὰ διώξῃ τοὺς ἄλλους ἀγοραστές — μόνο τότε μπορούμε νὰ ποῦμε, πὼς ὑπάρχει μὲ τὴν αὐστηρὴ ἔννοια πληθωρισμός. Μόνο τότε τέλος ὑπάρχει ὁ κίνδυνος νὰ ἀρχίσῃ ἡ ἀσυγκράτητη ἐξέλιξή του.

Ὁ πληθωρισμὸς σ' αὐτὴ τὴν αὐστηρὴ ἔννοια δὲν μπορεῖ νὰ ἀποκαλυφθεῖ ἀλάθτητα. Ἀλλὰ ἓνα σχεδὸν ἀλάθητο σημάδι εἶναι ἡ γρήγορη καὶ σωρευτικὴ αὔξηση τοῦ δανεισμοῦ τοῦ κράτους ἀπὸ τὶς τράπεζες καὶ ἀπὸ τὴ χρηματαγορὰ. Στὴν κατάστασι τῆς Ἀγγλίας δὲν παρουσιάζεται τέτοιο πρᾶγμα σήμερὰ. Ἄν καὶ τὸ σύνολο τῶν δανείων ἀπὸ τὴ χρηματαγορὰ διαφέρει ἀπὸ χρόνον σὲ χρόνον, τὸ ποσὸ στὰ δύο τελευταῖα χρόνια εἴταν σχεδὸν τὸ ἴδιον ὅπως στὰ δύο πρῶτα. Εἶναι δύσκολο γιὰ μιὰ χώρα ποῦ διεξάγει ὀλοκληρωτικὸν πόλεμον νὰ ἀποφύγῃ ἐντελῶς νὰ στηριχθεῖ στὴ δημιουργία χρήματος. Ἐκεῖνο ποῦ μπορούμε νὰ ποῦμε ἀπὸ τὴν πεῖρα τῆς Ἀγγλίας εἶναι, πὼς τὸ ποσὸ τοῦ πληθωρισμοῦ ποῦ γιὰ τὴν ἡμετέραν χώραν εἶναι πολὺ μικρὸ καὶ δὲν αὐξάνεται.

Διαβάσετε τὴν

ΑΓΓΛΟ - ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΤΕΧΝΗ • ΕΠΙΣΤΗΜΗ • ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ
ΚΑΙ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΖΩΗ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΘΕ ΜΗΝΑ ΑΠΟ ΤΗΝ
A.G.I.S.